

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

Ουρανία Σινοπούλου

Δομές πολλαπλής κυριαρχίας
Η σύνταξη των ερωτηματικών προτάσεων της Ελληνικής

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΘΗΝΑ 2019

Ουρανία Σινοπούλου

**Δομές πολλαπλής κυριαρχίας
Η σύνταξη των ερωτηματικών προτάσεων της Ελληνικής**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: Δήμητρα Θεοφανοπούλου-Κοντού

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Δήμητρα Θεοφανοπούλου-Κοντού

Αμαλία Μόζερ

Δέσποινα Χειλά-Μαρκοπούλου

ΕΠΤΑΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Σπυριδούλα Βαρλοκώστα

Μιχάλης Γεωργιαφέντης

Νικόλαος Λαβίδας

Αμαλία Μόζερ

Άννα Ρούσσου

Βασίλειος Σπυρόπουλος

Αγγελική Τσόκογλου

ΑΘΗΝΑ 2019

Copyright ©, Ουρανία Σινοπούλου, 2019

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

στους γονείς μου, Κική και Γιάννη

στον σύζυγό μου, Κώστα

στα παιδιά μου, Βασιλική και Γεράσιμο

Ευχαριστίες

Φτάνοντας στο τέλος μιας μακρόχρονης πορείας είναι καιρός να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν να φέρω σε πέρας ένα ομολογουμένως δύσκολο εγχείρημα. Χωρίς την πολύτιμη συμβολή τους το πιθανότερο είναι ότι δεν θα τα είχα καταφέρει.

Θα ξεκινήσω φυσικά από την τριμελή συμβουλευτική μου επιτροπή. Η Δήμητρα Θεοφανοπούλου-Κοντού, επόπτρια καθηγήτριά μου, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ακαδημαϊκή μου πορεία από το ξεκίνημα των προπτυχιακών μου σπουδών μέχρι και σήμερα. Το μάθημά της με έφερε σε επαφή με τον συναρπαστικό κόσμο της Γενετικής Γραμματικής και ήταν ο βασικός λόγος για τον οποίο στράφηκα στη Γλωσσολογία, χωρίς ποτέ να το μετανιώσω. Υπήρξε επίσης καθηγήτριά μου στον Α΄ κύκλο των μεταπτυχιακών μου σπουδών και επέβλεψε τη διπλωματική μου εργασία. Η βοήθειά της όμως στην έρευνα για τη διατριβή μου ήταν πραγματικά ανεκτίμητη. Με τις οδηγίες, τις οξυδερκείς και λεπτομερέστετες παρατηρήσεις της (που πάντα άρχιζαν με κάτι θετικό), τις ερωτήσεις και τις υποδείξεις της με κινητοποίησε, με καθοδήγησε, με προβλημάτισε και, κυρίως, με ενθάρρυνε να συνεχίσω. Είμαι ευγνώμων για τις πολυάριθμες συναντήσεις μας, για την υπομονή της και για τον άφθονο χρόνο που μου αφιέρωνε κάθε φορά που προσπαθούσα να βάλω σε τάξη τις ιδέες και τις σκέψεις μου, ώστε να πάρουν συγκεκριμένη μορφή. Πάνω απ' όλα όμως, το γνήσιο ενδιαφέρον της για την πορεία μου -σε όλα τα επίπεδα- ήταν και είναι συγκινητικό. Οι συζητήσεις μας για όλα τα θέματα που μας απασχόλησαν θα μου μείνουν αξέχαστες.

Η Αμαλία Μόζερ υπήρξε και αυτή ένας από τους λόγους που ασχολήθηκα συστηματικά με τη Γλωσσολογία. Τα ενδιαφέροντα μαθήματά της μου πρόσφεραν απαραίτητο επιστημονικό οπλισμό για τη συνέχιση των σπουδών μου σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Κατά τη διάρκεια της έρευνάς μου, συνέβαλε με τις υποδείξεις της στην ουσιαστική βελτίωση της δουλειάς μου, όχι μόνο ως προς το περιεχόμενο αλλά και ως προς τη δομή και τη μορφή της. Η βοήθειά της σε όλα τα επίπεδα ήταν πολύτιμη.

Τα μαθήματα της Δέσποινας Χειλά-Μαρκοπούλου ήταν για μένα πηγή έμπνευσης για όλα όσα έκανα στη συνέχεια. Επιπλέον, ως μεταπτυχιακή

φοιτήτρια είχα την τύχη να συνεργαστώ μαζί της στην επιμέλεια κειμένων που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό «Γλωσσολογία». Από τη συνεργασία μας αυτή αποκόμισα γνώσεις και εμπειρία, εφόδια δηλαδή που αποδείχτηκαν χρήσιμα στην πορεία μου περισσότερο απ' όσο θα μπορούσα ποτέ να φανταστώ. Με γνήσιο ενδιαφέρον για την πρόοδό μου έκανε ενδελεχείς παρατηρήσεις σε πολλές διαφορετικές μορφές της διατριβής μου, επισημαίνοντας αβλεψίες και παραλείψεις. Όλα αυτά βελτίωσαν αισθητά την ποιότητα του κειμένου μου.

Κατά τη διάρκεια της έρευνάς μου ωφελήθηκα εξαιρετικά από τη συμμετοχή μου σε όμιλο ανάγνωσης μελετών Θεωρητικής Γλωσσολογίας και ανυπομονούσα για τις συναντήσεις που γίνονταν δύο φορές το μήνα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Στον όμιλο συμμετείχαν οι: Μαρίνα Βασιλείου, Μιχάλης Γεωργιαφέντης, Μαρία Διάκου, Δήμητρα Θεοφανοπούλου-Κοντού, Σύλα Κλειδή, Γιώργος Κοτζόγλου, Νίκος Λαβίδας, Δημήτρης Μιχελιουδάκης, Ελισάβετ Νουχουτίδου, Βασίλης Σπυρόπουλος, Έφη Τηγανέλου, Αγγελική Τσόκογλου. Οι επιστημονικές συζητήσεις με όλους τους παραπάνω μου πρόσφεραν γνώσεις, βιβλιογραφική ενημέρωση, διεύρυναν τα ενδιαφέροντά μου και προώθησαν σημαντικά την έρευνά μου. Μου δόθηκε επιπλέον η ευκαιρία να παρουσιάσω τη δουλειά μου και να ακούσω χρησιμότητα σχόλια για συγκεκριμένες πτυχές της ανάλυσής μου. Ταυτόχρονα, το φιλικό κλίμα της ομάδας μας έκανε τη συμμετοχή μου σε αυτήν μια αληθινά διασκεδαστική δραστηριότητα.

Ένα ξεχωριστό ευχαριστώ οφείλω στον Βασίλη Σπυρόπουλο, ο οποίος ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για τη δουλειά μου, μου έδωσε πολλές φορές την ευκαιρία να συζητήσω εποικοδομητικά μαζί του και έκανε αναλυτικές επισημάνσεις στο κείμενό μου.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την Άννα Ρούσσου και τον Χρήστο Βλάχο για την πρόσκλησή τους να παρουσιάσω ένα μέρος της έρευνάς μου στο πλαίσιο του επιστημονικού εργαστηρίου με τίτλο "The optionality of *wh*-movement", το οποίο συνδιοργάνωσαν κατά τη διάρκεια του 19ου Διεθνούς Συμποσίου Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας (Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2009). Ευχαριστώ ιδιαίτερα την Άννα Ρούσσου για τα εύστοχα σχόλιά της και για την προθυμία της να συζητήσει μαζί μου στο περιθώριο συνεδρίων, κάθε φορά που τη συναντούσα.

Ένα ακόμα τμήμα της δουλειάς μου, σε πρώιμη φάση, είχα την ευκαιρία να το παρουσιάσω στο “Athens Reading Group in Linguistics”, που διοργάνωναν επί αρκετά χρόνια η Έλενα Αναγνωστοπούλου, ο Winfried Lechner και η Βίνα Τσακάλη. Τους ευχαριστώ θερμά για την πρόσκληση, τη φιλοξενία και τα σχόλιά τους. Ευχαριστώ επίσης τον Μάριο Μαυρογιώργο, την Αρχόντω Τερζή και τη Δέσποινα Χειλά-Μαρκοπούλου, οι οποίοι παρακολούθησαν την παρουσίασή μου και μου πρότειναν κατευθύνσεις προς τις οποίες θα μπορούσα να κινηθώ. Η Έλενα Αναγνωστοπούλου με βοήθησε πάρα πολύ στα πρώτα μου βήματα ως ερευνήτριας, αφιερώνοντάς μου χρόνο, διαβάζοντας πρωτόλεια κείμενά μου και δίνοντάς μου πολύτιμες συμβουλές.

Οι υποτροφίες που έλαβα από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών και από το Ίδρυμα Ωνάση ενίσχυσαν οικονομικά την έρευνά μου και υπήρξαν πολύ σημαντικές.

Κλείνοντας, θα ήθελα να εκφράσω την αγάπη και την ευγνωμοσύνη μου για τη μητέρα μου, Κική, και τον πατέρα μου, Γιάννη, για όλα όσα μου πρόσφεραν, για τον σεβασμό στις επιλογές μου, για την αμέριστη συμπαράσταση και τη βοήθειά τους. Η γιαγιά μου, Μαρία, που δυστυχώς δεν είναι πια μαζί μας, δεν σταμάτησε ποτέ να μου χαρίζει απλόχερα την αγάπη και τη φροντίδα της. Ο σύζυγός μου, Κώστας, στάθηκε αποφασιστικά δίπλα μου όλα αυτά τα χρόνια, δίνοντάς μου θάρρος να αντιμετωπίσω όλες τις δυσκολίες. Η ζωή μαζί του και μαζί με τα παιδιά μας, τη Βασιλική και τον Γεράσιμο, μου προσφέρει ισορροπία, χαρά και αισιοδοξία για το μέλλον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βραχυγραφίες και σύμβολα.....	12
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
2. ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	18
2.1 Το Μινιμαλιστικό Πρόγραμμα.....	18
2.2 Η οργάνωση της γραμματικής.....	20
2.3 Συντακτικές λειτουργίες.....	23
2.3.1 Η Συμφωνία.....	23
2.3.2 Η Συγχώνευση.....	24
2.3.2.1 Η εξωτερική Συγχώνευση.....	27
2.3.2.2 Η εσωτερική Συγχώνευση.....	28
2.4 Δομές πολλαπλής κυριαρχίας: διεύρυνση της Συγχώνευσης.....	30
2.4.1 Η εξωτερική Επανασυγχώνευση.....	31
2.4.2 Η εσωτερική Επανασυγχώνευση.....	32
3. ΟΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ.....	35
3.1 Γενικά.....	35
3.2 Οι ερωτηματικές προτάσεις στις συγχρονικές γραμματικές της Νέας Ελληνικής.....	38
3.3 Απλές ερωτηματικές δομές.....	40
3.3.1 <i>Wh</i> -ερωτήσεις.....	40
3.3.2 <i>In situ wh</i> -ερωτήσεις.....	43
3.3.3 Πολλαπλές ερωτήσεις.....	45
3.3.4 Ερωτήσεις ηχούς.....	47
3.4 Σύνθετες ερωτηματικές δομές.....	48
3.4.1 <i>ATB</i> -ερωτήσεις.....	49
3.4.2 <i>Wh&wh</i> -ερωτήσεις.....	51
3.4.3 Ερωτηματικές δομές της μορφής [<i>wh</i> -ερώτηση & ΕΦ].....	52
3.4.4 Οι δομές εκκένωσης.....	53

4. Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΤΒ-ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	55
4.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	55
4.2 Τα δεδομένα των Ελληνικών: σημασιολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά.....	59
4.2.1 Σημασιολογική ταύτιση.....	59
4.2.2 Μορφολογική ταύτιση.....	63
4.2.3 Συντακτική ταύτιση.....	66
4.2.3.1 Φαινόμενα νησίδων.....	67
4.2.3.2 Φαινόμενα ανασύνθεσης.....	68
4.3 Σύνθετες ερωτηματικές δομές με κλιτικό	73
4.4 Συντακτικές αναλύσεις των ΑΤΒ-ερωτήσεων	76
4.4.1 Α΄ ομάδα αναλύσεων	78
4.4.2 Β΄ ομάδα αναλύσεων	80
4.5 Η συντακτική δομή των ΑΤΒ-ερωτήσεων στα Ελληνικά	84
4.5.1 Κατά των ασύμμετρων αναλύσεων	84
4.5.2 Κατά της παραγωγής με έλλειψη	87
4.5.3 Κατά της παραγωγής με πλάγια μετακίνηση	93
4.5.4 Οι ΑΤΒ-ερωτήσεις ως δομές με πολλαπλή κυριαρχία	97
4.5.4.1 Περιγραφή της παραγωγής.....	97
4.5.4.2 Συνέπειες-προβλέψεις της παραγωγής: σημασιολογική και μορφολογική ταύτιση	102
4.6 Επιμέρους προβλήματα.....	113
5. Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ WH&WH-ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	118
5.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	118
5.1 Περιορισμοί σύνδεσης των ερωτηματικών φράσεων.....	122
5.2 Οι αναγνώσεις των wh&wh-ερωτήσεων στα Ελληνικά.....	132
5.3 Οι συντακτικές αναλύσεις των wh&wh-ερωτήσεων	138
5.3.1 Η μονοπροτασιακή ανάλυση	138
5.3.1.1 Παρουσίαση της παραγωγής.....	138
5.3.1.2 Κατά της μονοπροτασιακής ανάλυσης.....	140
5.3.2 Διπροτασιακές αναλύσεις των wh&wh-ερωτήσεων.....	146
5.3.1.1 Η ανάλυση με έλλειψη.....	146

5.3.1.1.1	Παρουσίαση της ανάλυσης.....	146
5.4.2.1.2	Εφαρμογή της ανάλυσης στα δεδομένα των Ελληνικών: προβλέψεις-προβλήματα.....	151
5.3.1.2	Η ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία.....	156
5.4	Οι <i>wh&wh</i> -ερωτήσεις των Ελληνικών ως δομές πολλαπλής κυριαρχίας.....	160
5.4.1	Παρουσίαση και πλεονεκτήματα της ανάλυσης	160
5.4.2	Ανοιχτά ζητήματα	170
5.5	Η θέση των Ελληνικών στην τυπολογία των <i>wh&wh</i> -ερωτήσεων.....	175
6.	ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	
	ΕΠΑΝΑΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ.....	182
6.1	Γενικά	182
6.2	Η παραγωγή των <i>wh</i> -ερωτήσεων	183
6.2.1	Παραγωγή με αντίγραφα	183
6.2.2	Παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση.....	188
6.2.3	Μετακίνηση και τοπικότητα.....	190
6.3	Σύνθετες ερωτηματικές δομές με εσωτερική και εξωτερική Επανασυγχώνευση	197
6.4	Πολλαπλή κυριαρχία και θεωρία των αντιγράφων: γενικές σκέψεις και σχόλια.....	201
6.5	Η γραμμικοποίηση των ερωτηματικών δομών	207
7.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	211
	Βιβλιογραφία.....	216

Βραχυγραφίες και σύμβολα

ΑΑ: Άμεσο Αντικείμενο (Direct Object)

ΑΓΑ: Αξίωμα Γραμμικής Αντιστοιχίας (Linear Correspondence Axiom)

ΑΔΚ: Ανύψωση του Δεξιού Κόμβου (Right Node Raising)

ΑΙ-Κ: Αισθητηριακό-Κινητικό (Σύστημα) (Sensorimotor System)

ΑΙΤ: Αιτιατική (Accusative)

ΑΟ: Αλλαγή Οχήματος (Vehicle Change)

ΑΤΒ: across-the-board

ΓΕΝ: Γενική (Genitive)

ΓΙ: Γλωσσική Ικανότητα (Faculty of Language)

ΕΑ: Έμμεσο Αντικείμενο (Indirect Object)

ΕΔ: Ερωτηματική Δομή (*Wh*-Structure)

ΕΠ: Ερωτηματική Πρόταση (*Wh*-Question)

Ε-Π: Εννοιολογικό-Προθετικό (Σύστημα) (Conceptual-Intentional System)

ΕΠΙΡΦ: Επιρρηματική Φράση (Adverbial Phrase)

ΕΦ: Ερωτηματική Φράση (*Wh*-Phrase)

i: ερμηνεύσιμο (interpretable)

ΚΜ: Κατανεμημένη Μορφολογία (Distributed Morphology)

ΛΔ: Λογική Δομή (Logical Form)

ΜΠ: Μινιμαλιστικό Πρόγραμμα (Minimalist Program)

ΜΠΦ: Μικρή Προτασιακή Φράση (Small Clause)

ΟΝΟΜ: Ονομαστική (Nominative)

ΟΦ: Ονοματική Φράση (Noun Phrase)

ΠΠΣΟ: Περιορισμός της Παρατακτικής Σύνδεσης των Ομοίων (Coordination of Likes Constraint)

ΠΡΟΘΦ: Προθετική Φράση (Prepositional Phrase)

ΠΡΟΣΔ: Προσδιοριστής (Specifier)

P: Ρήμα (Verb)

ρ : «ελαφρύ» ρ (light v)

$\rho_{\text{ΕΦΑΡΜ}}$: «εφαρμοστικό» ρ (v applicative)

PΦ: Ρηματική Φράση (Verb Phrase)

ΣΑΦ: Συνθήκη της Αδιαπέραστης Φάσης (Phase Impenetrability Condition)

ΣΔ: Συμπληρωματικός Δείκτης (Complementizer)
Υ: Υποκείμενο (Subject)
ι: μη ερμηνεύσιμο (uninterpretable)
ΦΑ: Φράση Άρθρου (Determiner Phrase)
ΦΔ: Φωνολογική Δομή (Phonological Form)
ΦΕΣΤ: Φράση Εστίας (Focus Phrase)
ΦΚΛ: Φράση Κλίσης (Inflectional Phrase)
Φρ: Φράση του ρ (light v Phrase)
ΦΣΔ: Φράση Συμπληρωματικού Δείκτη (Complementizer Phrase)
ΦΦΩΝ: Φράση Φωνής (Voice Phrase)
ΦΧρ: Φράση Χρόνου (Tense Phrase)
ΦΩΝ: Φωνή (Voice)
Φ&: Φράση του Παρατακτικού Συνδέσμου (Conjunction/Coordination Phrase)
Χρ: Χρόνος (Tense)
*: αντιγραμματικό (ungrammatical)
?*: σχεδόν αντιγραμματικό
??: αμφισβητούμενο
#: μη αποδεκτό (unacceptable)
' : ενδιάμεση προβολή (π.χ. ρ', Χρ') (Intermediate Projection)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα πλέον αινιγματικά συντακτικά φαινόμενα είναι η αναντιστοιχία μεταξύ φωνητικής πραγμάτωσης και σημασιολογικής ερμηνείας μιας λέξης ή φράσης. Το φαινόμενο παρατηρείται κάθε φορά που ένα συντακτικό αντικείμενο εκφωνείται άπαξ αλλά ερμηνεύεται σε περισσότερες θέσεις μιας συντακτικής δομής. Με κριτήριο την φωνητική του πραγμάτωση ένα συγκεκριμένο συντακτικό αντικείμενο φαίνεται να καταλαμβάνει μία μόνο συντακτική θέση (την θέση εκφώνησης). Από την άλλη μεριά, η ερμηνεία της δομής στο σημασιολογικό επίπεδο αποτελεί ένδειξη της παρουσίας του σε περισσότερες από μία θέσεις. Με άλλα λόγια, παρατηρείται ένα είδος «πολλαπλής παρουσίας» του συντακτικού αντικειμένου στην δομή της πρότασης.

Το ανωτέρω φαινόμενο εμφανίζεται κατ' εξοχήν στις ερωτηματικές δομές. Σε γλώσσες όπως τα (Νέα) Ελληνικά οι απλές ερωτηματικές προτάσεις όπως η (1) σχηματίζονται με πρόταξη της ερωτηματικής φράσης (*ποιο βιβλίο*), η οποία εκφωνείται μεν στην αρχή της πρότασης αλλά ερμηνεύεται και σε άλλη κατώτερη δομικά θέση, εν προκειμένω στην θέση συμπληρώματος του ρήματος.

(1) Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης;

Σε αυτή την περίπτωση γίνεται γενικά αποδεκτό ότι η ερωτηματική φράση μετατοπίζεται, μετακινείται δηλαδή στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης, σύμφωνα με συγκεκριμένες συντακτικές αρχές.

Τα Ελληνικά σχηματίζουν επίσης σύνθετες ερωτηματικές δομές με μία ή περισσότερες ερωτηματικές φράσεις και με παρατακτική σύνδεση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι δομές (2) και (3), τις οποίες θα ονομάζω *ATB-ερωτήσεις* (across-the-board questions) και *wh&wh-ερωτήσεις* (wh&wh-questions), αντίστοιχα.

(2) Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης και διάβασε η Μαρία;

(3) Πού και τι σπουδάζει η Μαρία;

Στην (2) υπάρχει μία ερωτηματική φράση (*ποιο βιβλίο*) που εκφωνείται στην αριστερή περιφέρεια της δομής αλλά ερμηνεύεται και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις. Στην (3), αντίστοιχα, υπάρχει μία Φράση Χρόνου (ΦΧρ) (*σπουδάζει η Μαρία*) η οποία εκφωνείται άπαξ αλλά ερμηνεύεται δύο φορές, σε συνδυασμό με την κάθε ερωτηματική φράση (*πού, τι*) ξεχωριστά. Αυτές οι σύνθετες δομές θεωρούνται από πολλούς ελλειπτικές, λόγω ακριβώς της αναντιστοιχίας που εμφανίζουν μεταξύ φωνητικής πραγμάτωσης και σημασίας. Το κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι ένα συντακτικό τους αντικείμενο εκφωνείται σε μία θέση αλλά ελλείπει από μία άλλη. Στην (4), για παράδειγμα, ελλείπει το ρήμα της δεύτερης παρατεταγμένης πρότασης, το οποίο όμως ερμηνεύεται μέσω της ταύτισής του με το ρήμα της πρώτης.

(4) Η Βασιλική παίζει βόλεϊ κι ο Γεράσιμος μπάσκετ.

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι ο τρόπος με τον οποίο πραγματώνεται συντακτικά η «πολλαπλή παρουσία» συντακτικών αντικειμένων, ή αλλιώς η «σύνδεσή» τους με περισσότερες από μία συντακτικές θέσεις. Για την εξέταση του αντικειμένου μου θα βασιστώ στις ερωτηματικές δομές της Ελληνικής. Πρόκειται για ένα πρόσφορο πεδίο έρευνας, γιατί μας επιτρέπει να εξετάσουμε το φαινόμενο που μας ενδιαφέρει και στις δύο εκφάνσεις του: ως μετατόπιση και ως έλλειψη. Η μελέτη τοποθετείται θεωρητικά στο πλαίσιο της Γενετικής Γραμματικής και, πιο συγκεκριμένα, του Μινιμαλιστικού Προγράμματος. Η ελληνική γλώσσα χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ποικιλία ως προς τον σχηματισμό ερωτηματικών δομών, στις οποίες η μετατόπιση της ερωτηματικής φράσης είναι δυνατόν να συνυπάρχει με έλλειψη. Είναι ενδεικτικό ότι τόσο η μετατόπιση όσο και η έλλειψη είναι δύο από τα περισσότερο μελετημένα συντακτικά φαινόμενα. Η πρώτη αντιμετωπιζόταν μέχρι πρόσφατα ως «ατέλεια» της γλώσσας. Εντούτοις, με την αναγνώριση της *Συγχώνευσης* (merge) ως βασικής λειτουργίας δόμησης των συντακτικών αντικειμένων στο εν λόγω θεωρητικό πλαίσιο, η μετατόπιση θεωρείται πλέον φυσική συνέπεια της Συγχώνευσης. Η έλλειψη, αντίστοιχα, έχει αναλυθεί με ποικίλους τρόπους, χωρίς να υπάρχει ακόμα και σήμερα συμφωνία ως προς τον συντακτικό μηχανισμό

που την προκαλεί.

Ο κύριος λόγος επιλογής των ερωτηματικών δομών ως πεδίου έρευνάς μου είναι το γεγονός ότι οι σύνθετες ερωτηματικές δομές, όπως οι ATB-ερωτήσεις και οι *wh&wh*-ερωτήσεις, δεν έχουν εξεταστεί στα Ελληνικά. Μολονότι πρόκειται για περιθωριακές ως προς την συχνότητα της χρήσης τους δομές, οι σημασιοσυντακτικές τους ιδιότητες παρουσιάζουν ενδιαφέρον, όχι μόνο στην Ελληνική αλλά και διαγλωσσικά.

Για την ανάλυση και ερμηνεία του φαινομένου που θα με απασχολήσει θα βασιστώ σε μία διευρυμένη μορφή Συγχώνευσης, την *Επανασυγχώνευση* (*remerge*), η οποία επιτρέπει στο ίδιο συντακτικό αντικείμενο να συγχωνευθεί εκ νέου στην δομή. Ο στόχος μου θα είναι διττός: Σε ένα πρώτο επίπεδο, θα διερευνήσω εάν η Επανασυγχώνευση μπορεί να περιγράψει επαρκώς τις σημασιοσυντακτικές ιδιότητες των ερωτηματικών δομών. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, θα εξετάσω αν και σε ποιον βαθμό η συντακτική αυτή λειτουργία μπορεί να ερμηνεύσει την «πολλαπλή παρουσία» συντακτικών αντικειμένων στις εξεταζόμενες δομές.

Η διάρθρωση της μελέτης έχει ως εξής:

Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει μία αδρομερή παρουσίαση των αρχών του θεωρητικού πλαισίου, δηλαδή του Μινιμαλιστικού Προγράμματος, το οποίο αποτελεί την τελευταία φάση εξέλιξης του προτύπου της Γενετικής Γραμματικής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην λειτουργία της Συγχώνευσης και στις προεκτάσεις της, λόγω του κεντρικού τους ρόλου στην προτεινόμενη ανάλυση των ερωτηματικών δομών.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται επισκόπηση των ερωτηματικών δομών της (Νέας) Ελληνικής. Αρχικά παρουσιάζονται τα θέματα που έχουν απασχολήσει αφενός τις συγχρονικές γραμματικές της γλώσσας και αφετέρου τις ειδικές επιστημονικές μελέτες. Ακολούθως, προτείνεται η διάκριση των ερωτηματικών δομών σε απλές και σύνθετες και επισημαίνονται οι μορφές της κάθε κατηγορίας. Τέλος, περιγράφονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε επιμέρους ερωτηματικής δομής και εντοπίζονται τα ζητήματα που έχουν εξεταστεί στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, καθώς και αυτά που παραμένουν ανοιχτά.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζονται οι ATB-ερωτήσεις των Ελληνικών. Αρχικά περιγράφονται τα βασικά σημασιολογικά και μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά τους. Εν συνεχεία γίνεται αναφορά στις προταθείσες αναλύσεις των ATB-ερωτήσεων άλλων γλωσσών. Οι αναλύσεις διακρίνονται σε δύο ομάδες (συμμετρικές και ασύμμετρες) με κριτήριο την παρουσία της ερωτηματικής φράσης στην μία μόνο ή και στις δύο παρατεταγμένες προτάσεις. Η παραγωγή που προτείνεται τελικά είναι συμμετρική, καθώς βασίζεται στην Συγχώνευση της ίδιας ερωτηματικής φράσης και στις δύο προτάσεις. Με αφετηρία τα χαρακτηριστικά των δομών στην Ελληνική, προβάλλονται συγκεκριμένα επιχειρήματα κατά των υπόλοιπων αναλύσεων.

Αντικείμενο του πέμπτου κεφαλαίου αποτελούν οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών. Εξετάζονται, κατ' αρχάς, τα ιδιαίτερα σημασιολογικά τους χαρακτηριστικά, με έμφαση αφενός στους περιορισμούς που ρυθμίζουν την σύνδεση των ερωτηματικών φράσεων και αφετέρου στις αναγνώσεις της δομής. Παρουσιάζονται επίσης οι συντακτικές αναλύσεις της δομής, οι οποίες προτείνουν ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις αποτελούν συντακτικά μία πρόταση (μονοπροτασιακές αναλύσεις) ή δύο προτάσεις (διπροτασιακές αναλύσεις). Με βάση τα δεδομένα της Ελληνικής, υποστηρίζεται ως επαρκέστερη μία διπροτασιακή δομή, όπου οι παρατεταγμένες ΦΧρ «μοιράζονται» όλα τους τα συστατικά πλην των ερωτηματικών φράσεων. Από την ανάλυση των δεδομένων εξάγονται επίσης συμπεράσματα αναφορικά με την τυπολογική ταξινόμηση των Ελληνικών ως προς τον τρόπο σχηματισμού των *wh&wh*-ερωτήσεων.

Στο έκτο κεφάλαιο οι ATB-ερωτήσεις και οι *wh&wh*-ερωτήσεις επανεξετάζονται υπό το πρίσμα της συζήτησης για την μετακίνηση της ερωτηματικής φράσης. Αρχικά μελετάται ο μηχανισμός μετατόπισης-πρόταξης της ερωτηματικής φράσης στις απλές ερωτηματικές προτάσεις (*wh*-ερωτήσεις). Παρουσιάζονται δύο συντακτικές αναλύσεις του φαινομένου: η παραγωγή με *αντίγραφα* (*copies*) και η παραγωγή με *πολλαπλή κυριαρχία* (*multiple dominance*), σύμφωνα με την οποία η ερωτηματική φράση «συνδέεται» με περισσότερες από μία θέσεις στην δομή. Στην συνέχεια γίνεται λόγος για ορισμένα προβλήματα της θεωρίας των αντιγράφων και διερευνώνται τα πιθανά πλεονεκτήματα της παραγωγής με πολλαπλή κυριαρχία. Το κεφάλαιο

κλείνει με αναφορά στο ανοιχτό ζήτημα της γραμμικοποίησης (linearization) των ερωτηματικών δομών (απλών και σύνθετων).

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της μελέτης και θίγονται δύο ανοιχτά θέματα: η σημασία των *wh*-ερωτήσεων και η ύπαρξη περιορισμών στον σχηματισμό δομών πολλαπλής κυριαρχίας.

2. ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Το Μινιμαλιστικό Πρόγραμμα

Η παρούσα μελέτη τοποθετείται στο θεωρητικό πλαίσιο του *Μινιμαλιστικού Προγράμματος* (Minimalist Program, εφεξής: ΜΠ), όπως αυτό έχει διαμορφωθεί με τις σχετικές μελέτες του εισηγητή του, Noam Chomsky, από το 1993 έως σήμερα¹. Το ΜΠ αποτελεί ένα ερευνητικό πρόγραμμα, αντιπροσωπευτικό της γενετικής συντακτικής θεωρίας –στην πιο σύγχρονη μορφή της– και επιλέγεται εδώ διότι η εξέταση των ερωτηματικών δομών (εφεξής: ΕΔ) θα επικεντρωθεί στην συντακτική τους παραγωγή.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσω τις βασικές αρχές και λειτουργίες του ΜΠ, εστιάζοντας στην πιο πρόσφατη περίοδο εξέλιξής του, από το 2000 και εξής. Όπως είναι αναμενόμενο, για κάθε επιμέρους σημείο έχουν διατυπωθεί ποικίλα ερωτήματα, έχουν προταθεί διαφορετικές απόψεις και έχουν επισημανθεί αποκλίσεις. Στις ενότητες που ακολουθούν θα προβώ σε μια γενική παρουσίαση του ερευνητικού προγράμματος, χωρίς να υπεισέλθω σε συζήτηση αποκλίσεων και ειδικών περιπτώσεων². Αντίθετα, θα συζητήσω διεξοδικότερα την λειτουργία της *Συγχώνευσης* (Merge), λόγω της ιδιαίτερης σημασίας της για την εξέταση συγκεκριμένων δομών στα κεφάλαια 4 και 5. Επιπλέον, θα με απασχολήσει η διευρυμένη μορφή της Συγχώνευσης, δηλαδή η *εξωτερική* και η *εσωτερική Επανασυγχώνευση* (external remerge, internal remerge), την οποία θα υιοθετήσω στην ανάλυσή μου.

Το ΜΠ εξετάζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας του ανθρώπου, και ειδικότερα την *γλωσσική του ικανότητα* (faculty of language, εφεξής: ΓΙ), η οποία αντιμετωπίζεται ως βιολογικό-γνωσιακό όργανο που χαρακτηρίζει το

¹ Βλ. Chomsky (1993, 1995α, 1995β, 2000, 2001, 2002, 2004, 2005, 2007α, 2008, 2012, 2013, 2015).

² Για μια αναλυτικότερη παρουσίαση των πιο πρόσφατων φάσεων του ΜΠ, ο αναγνώστης παραπέμπεται στους Ρούσσου (2015), Gallego (2010, κεφ. 1 και 2), Hornstein (2009), Hornstein *et al.* 2005, Boeckx & Uriagereka (2007), Boeckx (2011), Adger (2003) και Radford (2004), μεταξύ πολλών άλλων. Για την παλαιότερη φάση του ΜΠ (από το 1993 ως το 1995 περίπου) βλ., μεταξύ άλλων, Θεοφανοπούλου-Κοντού (2002, κεφ. 11), Webelhuth (1995) και Radford (1997).

ανθρώπινο είδος, διακρίνοντάς το από άλλους οργανισμούς³. Η μελέτη της ΓΙ κατευθύνεται από μια υπόθεση εργασίας, την *Ισχυρή Μινιμαλιστική Θέση* (Strong Minimalist Thesis), σύμφωνα με την οποία η γλώσσα (ως ΓΙ) είναι άριστα σχεδιασμένη, ικανοποιεί δηλαδή κατά τρόπο τέλει τους περιορισμούς που θέτουν τα εξωτερικά επιτελεστικά συστήματα, όποιοι κι αν είναι αυτοί⁴.

Η ΓΙ αναπτύσσεται υπό την επίδραση τριών παραγόντων που είναι: (α) η γενετική καταβολή, (β) η εμπειρία και (γ) αρχές που δεν εμπίπτουν στην ΓΙ⁵. Ο πρώτος περιλαμβάνει πρωτίστως την *Καθολική Γραμματική* (Universal Grammar). Σε αυτήν ανήκουν οι γενετικά προσδιορισμένες ιδιότητες της γλώσσας, οι οποίες καθορίζουν το εύρος της επιτρεπόμενης ποικιλίας που χαρακτηρίζει τις επιμέρους εσωτερικευμένες γλώσσες⁶. Ο δεύτερος παράγοντας αναφέρεται στα εξωτερικά (γλωσσικά) δεδομένα, δηλαδή στο γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται η κατάκτηση της γλώσσας. Ο τρίτος παράγοντας, τέλος, περιλαμβάνει αρχές που δεν σχετίζονται αποκλειστικά με την ΓΙ, αλλά επιβάλλονται από ιδιότητες άλλων συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού.

Στα θεωρητικά πρότυπα προγενέστερων φάσεων της Γενετικής Γραμματικής, όπως, για παράδειγμα, στο πρότυπο της *Κυβέρνησης και Αναφορικής Δέσμευσης* (Government and Binding Theory), οι στόχοι της θεωρίας αφορούσαν, πρωτίστως, την (τυπολογική) περιγραφή γλωσσών και την ερμηνεία των μεταξύ τους διαφοροποιήσεων με την ανίχνευση συγκεκριμένων παραμέτρων. Στην παρούσα φάση το βασικό ερώτημα που τίθεται είναι *γιατί* η γλωσσική κατάκτηση ρυθμίζεται από κάποιες συγκεκριμένες αρχές και όχι από άλλες⁷. Το ΜΠ επιχειρεί να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα μειώνοντας στο ελάχιστο το περιεχόμενο της Καθολικής Γραμματικής και περιορίζοντας τον αριθμό των επιπέδων της συντακτικής παραγωγής και των περιορισμών που την ρυθμίζουν.

³ Ο όρος 'γλωσσική ικανότητα' χρησιμοποιείται στο κείμενο με την ειδικότερη σημασία του, αναφέρεται δηλαδή στο «αφηρημένο γλωσσικό υπολογιστικό σύστημα, ανεξάρτητα από τα άλλα συστήματα με τα οποία αλληλεπιδρά και έρχεται σε επαφή» (Hauser *et al.* 2002: 1571).

⁴ Βλ. Chomsky (2000: 96, 2008: 135). Για τα επιτελεστικά συστήματα, βλ. ενότητα 2.2.

⁵ Βλ. Chomsky (2005: 6, 2007α: 3, 2007β: 19, 2007γ: 15, 2008: 133).

⁶ Η *εσωτερικευμένη γλώσσα* (internal(ized) language / I-language) ορίζεται ως ένα υπολογιστικό σύστημα παραγωγής απεριόριστου αριθμού γλωσσικών εκφράσεων σε μια συγκεκριμένη γλώσσα (βλ. Chomsky 1986β: 19-24).

⁷ Βλ. την συζήτηση στον Chomsky (2004: 104-106, 2007α).

Με αυτόν τον τρόπο η συντακτική θεωρία ανέρχεται σε ένα ανώτατο επίπεδο επάρκειας, που υπερβαίνει όχι μόνο την *περιγραφική* (descriptive adequacy) αλλά και την *ερμηνευτική επάρκεια* (explanatory adequacy) των προηγούμενων προτύπων⁸.

2.2 Η οργάνωση της γραμματικής

Κεντρική θέση στην γραμματική καταλαμβάνει το *υπολογιστικό σύστημα* (computational system), όπου παράγονται συντακτικές δομές με αλληπάλληλες εφαρμογές της Συγχώνευσης (για την οποία βλ. ενότητα 2.3.2). Η συντακτική παραγωγή ξεκινά με την επιλογή *λεξικών στοιχείων* (lexical items) από το *Λεξικό* (Lexicon)⁹, τα οποία απαρτίζουν ένα *λεξικό σύνολο* (lexical array), την λεγόμενη *Αρίθμηση* (Numeration) (Chomsky 2004: 107). Τα λεξικά στοιχεία που εισέρχονται στο υπολογιστικό σύστημα φέρουν *φωνολογικά* (phonological), *σημασιολογικά* (semantic) και *τυπικά* (formal) *χαρακτηριστικά* (features)¹⁰. Στα τελευταία ανήκουν, μεταξύ άλλων, τα *χαρακτηριστικά κατηγορίας* (categorical features) και τα *φ-χαρακτηριστικά* (φ-features), δηλαδή τα χαρακτηριστικά προσώπου, αριθμού και γένους, και το χαρακτηριστικό της πτώσης. Σημαντική για το υπολογιστικό σύστημα είναι η διάκριση των τυπικών χαρακτηριστικών σε *ερμηνεύσιμα* (interpretable) και *μη ερμηνεύσιμα* (non-interpretable). Προκειμένου να μην παραβιαστεί η Αρχή της Πλήρους Ερμηνείας (στην οποία θα επανέλθω παρακάτω), είναι απαραίτητος ο *έλεγχος* (checking) των μη ερμηνεύσιμων χαρακτηριστικών, τα οποία δεν έχουν σημασιολογικό περιεχόμενο. Ο έλεγχος επιτυγχάνεται με την λειτουργία της *Συμφωνίας* (Agree), που θα μας απασχολήσει στην επόμενη ενότητα.

⁸ Για αυτό το ανώτατο επίπεδο επάρκειας χρησιμοποιούνται οι όροι 'φυσική επάρκεια' (natural adequacy) (Boeckx & Uriagereka 2007: 542), 'βιολογική επάρκεια' (biological adequacy) (Narita 2010: 1313) και 'εξελικτική επάρκεια' (evolutionary adequacy) (Longobardi 2003: 103, Fujita 2009: 129).

⁹ Στο *Λεξικό* περιλαμβάνονται τα λεξικά στοιχεία μιας γλώσσας, συνοδευόμενα από τα ιδιοσυγκρασιακά τους χαρακτηριστικά, αυτά δηλαδή που δεν προβλέπονται από γενικές αρχές της Καθολικής Γραμματικής ή της συγκεκριμένης γλώσσας (Chomsky 1995β: 235-241).

¹⁰ Για τα χαρακτηριστικά βλ. την συζήτηση στον Chomsky (1995β: 230-231, 235-241, 277-279, 2001: 10 κ.εξ).

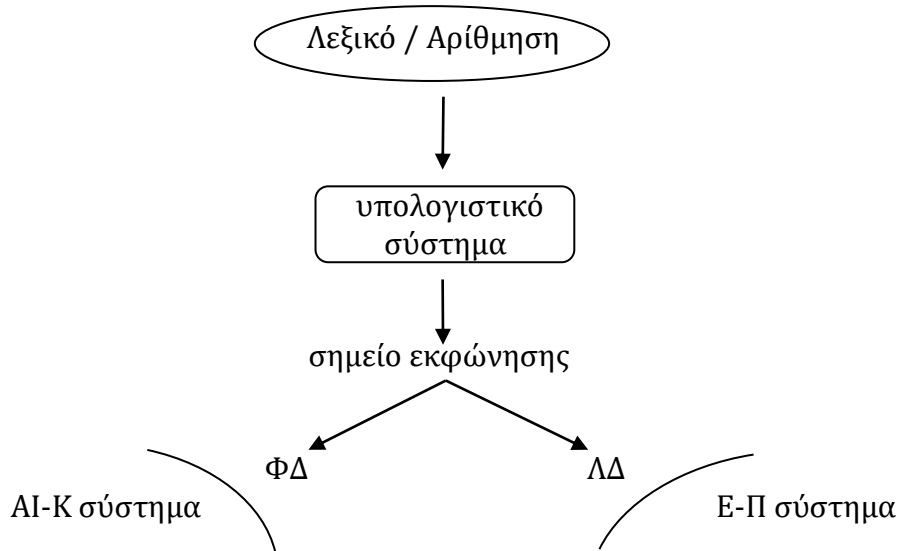
Οι παραγόμενες δομές «διαβάζονται» από τα λεγόμενα *επιτελεστικά συστήματα* (performance systems), συστήματα του νου εξωτερικά της ΓΙ, τα οποία είναι: το *εννοιολογικό-προθετικό* (conceptual-intentional, εφεξής: Ε-Π) και το *αρθρωτικό-αντιληπτικό* (articulatory-perceptual) ή *αισθητηριακό-κινητικό* (sensorimotor, εφεξής: ΑΙ-Κ). Τα δύο αυτά συστήματα ερμηνεύουν τις συντακτικές δομές, τις χρησιμοποιούν δηλαδή ως «οδηγίες» για την σκέψη και την άρθρωση-κίνηση αντίστοιχα (Chomsky 2000: 94). Για να γίνει αυτό, οι γλωσσικές εκφράσεις που παράγονται στην σύνταξη πρέπει να ικανοποιούν συγκεκριμένους όρους, τους οποίους θέτει το κάθε επιτελεστικό σύστημα. Για παράδειγμα, το ΑΙ-Κ σύστημα μπορεί να χρησιμοποιήσει πληροφορίες που χαρακτηρίζονται από χρονική σειρά, προσωδιακή και συλλαβική δομή, φωνητικά χαρακτηριστικά κ.λπ. Από την άλλη μεριά, το Ε-Π σύστημα απαιτεί στοιχεία επιδεικτικά ερμηνείας και πληροφορίες για τις μεταξύ τους (σημασιολογικές) σχέσεις. Βάσει των παραπάνω, γίνεται δεκτό ότι μια εσωτερικευμένη γλώσσα, «γεννά» *γλωσσικές εκφράσεις* (linguistic expressions, Expr), δηλαδή φράσεις ή προτάσεις, της μορφής $Expr = \langle Phon, Sem \rangle$, όπου *Phon* είναι το σύνολο των φωνολογικών χαρακτηριστικών και *Sem* το σύνολο των σημασιολογικών χαρακτηριστικών της γλωσσικής έκφρασης (Chomsky 2000: 91, 2004: 106).

Η συντακτική παραγωγή ολοκληρώνεται στο *σημείο εκφώνησης* (spell-out), όπου οι γλωσσικές εκφράσεις «μεταφέρονται» στα *διεπίπεδα* (interfaces). Πρόκειται για τα επίπεδα διασύνδεσης των επιτελεστικών συστημάτων με το υπολογιστικό σύστημα, στα οποία πραγματοποιείται η φωνητική και σημασιολογική ερμηνεία των γλωσσικών εκφράσεων, σύμφωνα με τους όρους που θέτουν τα εξωτερικά συστήματα. Το διεπίπεδο που μεσολαβεί μεταξύ υπολογιστικού και ΑΙ-Κ συστήματος ταυτίζεται, σε γενικές γραμμές, με την *Φωνολογική Δομή* (Phonological Form, εφεξής: ΦΔ) των προηγούμενων θεωρητικών προτύπων. Αντίστοιχα, το διεπίπεδο που συνδέει το υπολογιστικό με το Ε-Π σύστημα αντιστοιχεί στην *Λογική Δομή* (Logical Form, εφεξής: ΛΔ). Το ΑΙ-Κ σύστημα έχει πρόσβαση στην ΦΔ ενώ το Ε-Π σύστημα «διαβάζει» τις πληροφορίες της ΛΔ. Σύμφωνα με την *Αρχή της Πλήρους Ερμηνείας* (Principle of Full Interpretation), όλα τα γλωσσικά στοιχεία που φτάνουν στα διεπίπεδα

πρέπει να νομιμοποιούνται λαμβάνοντας κατάλληλη ερμηνεία (Chomsky 1995β: 194). Όταν αυτό συμβαίνει, η δομή *συγκλίνει* (converges), δηλαδή είναι γραμματική. Διαφορετικά «καταρρέει» (crashes) (Chomsky 1995β: 219-220).

Ο ανωτέρω τρόπος οργάνωσης της γραμματικής παριστάνεται σχηματικά στο (1) (βλ. και Τσόκογλου 2007: 32-40).

(1)

Στην πιο πρόσφατη περίοδο εξέλιξης του ΜΠ (από το 2000 και εξής), υιοθετείται η άποψη ότι η συντακτική παραγωγή πραγματοποιείται τμηματικά, όπως προβλέπει η *θεωρία των φάσεων* (phase theory)¹¹. Ο Chomsky (2000: 106), ορίζει την *φάση* (phase) ως μια γλωσσική έκφραση που παράγεται από ένα *υποσύνολο* (subarray) της αρχικής Αρίθμησης. Οι φράσεις του ΣΔ (ΦΣΔ) και του ρ (Φρ) αναγνωρίζονται γενικά ως φάσεις (Chomsky 2008: 143), ενώ δεν αποκλείεται η ύπαρξη και άλλων¹². Η συντακτική παραγωγή προχωράει από την μία φάση στην άλλη με αυστηρά κυκλικό τρόπο που ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες αρχές. Μέσω των *πολλαπλών σημείων εκφώνησης* (multiple spell-out) όλες οι φάσεις «μεταφέρονται» στα διεπίπεδα (Chomsky 2008: 142-143).

¹¹ Η θεωρία των φάσεων θεωρήθηκε αρχικά αναγκαία για την παραγωγή σύνθετων δομών με *πλεοναστική αντωνυμία* (expletive), όπως είναι το *there* των Αγγλικών, σε θέση υποκειμένου (Chomsky 2000). Παράλληλα, η υιοθέτηση των φάσεων συμβάλλει στην μείωση του υπολογιστικού φορτίου, αφού η συντακτική παραγωγή λειτουργεί τμηματικά με τα λεξικά στοιχεία ενός μόνο υποσυνόλου της Αρίθμησης κάθε φορά. Διαφορετικές εκδοχές της θεωρίας των φάσεων έχουν διατυπωθεί, μεταξύ άλλων, από τους Epstein *et al.* (1998), Uriagereka (1999), Grohmann (2003).

¹² Οι απόψεις αναφορικά με τον προσδιορισμό των φάσεων και τις ιδιότητές τους είναι ποικίλες. Ενδεικτικά, βλ. Abels (2003), Legate (2003), Matushansky (2005), Boeckx & Grohmann (2007).

2.3 Συντακτικές λειτουργίες

2.3.1 Η Συμφωνία

Δύο είναι οι βασικές λειτουργίες του υπολογιστικού συστήματος: η *Συμφωνία* (Agree) και η Συγχώνευση. Στο πλαίσιο του ΜΠ ο όρος 'Συμφωνία' αναφέρεται στην συντακτική σχέση μεταξύ δύο στοιχείων, με την οποία επιτυγχάνεται ο έλεγχος των μη ερμηνεύσιμων χαρακτηριστικών τους. Στο μοντέλο του Chomsky (2000, 2001, 2004) τα δύο στοιχεία στα οποία εφαρμόζεται η Συμφωνία ονομάζονται *ανιχνευτής* (probe) και *στόχος* (goal). Ο ανιχνευτής είναι μια κεφαλή με ένα ή περισσότερα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά, η οποία αναζητά έναν στόχο, δηλαδή ένα στοιχείο σε χαμηλότερη δομική θέση με αντίστοιχα ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά αλλά και με κάποιο μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό.

Σύμφωνα με τον Chomsky (2001: 6), βασικές προϋποθέσεις λειτουργίας της Συμφωνίας είναι οι εξής:

- (1) α. Ο ανιχνευτής και ο στόχος πρέπει να είναι *ενεργοί* (active) [δηλαδή να φέρουν μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά].
 - β. [Αν α είναι ο στόχος και β ο ανιχνευτής] το α πρέπει να έχει ένα πλήρες σύνολο φ-χαρακτηριστικών για να διαγράψει τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά του στοιχείου β , με το οποίο συμφωνεί.

Στην πιο πρόσφατη φάση εξέλιξης του ΜΠ (Chomsky 2001 κ.εξ.) τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά εισέρχονται στην σύνταξη χωρίς *τιμή* (value). Στην πραγματικότητα, επομένως, ο έλεγχος των χαρακτηριστικών είναι η *απόδοση τιμής* (valuation) στα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά. Η *ταύτιση* (identity/matching) ανιχνευτή και στόχου ως προς ένα μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό uF (uninterpretable feature) επιτρέπει την λειτουργία της Συμφωνίας, με αποτέλεσμα την απόδοση τιμής στο uF του ανιχνευτή από το αντίστοιχο ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό iF (interpretable feature) του στόχου.

Οι σχέσεις Συμφωνίας αναπτύσσονται τόσο στο *A-πεδίο* (A-domain) όσο και

στο *A'*-πεδίο (*A'*-domain)¹³. Αντιπροσωπευτική για το *A*-πεδίο είναι η Συμφωνία της κεφαλής Χρόνου (*Xp*) με την ΦΑ-υποκείμενο. Στο *A'*-πεδίο έχει μελετηθεί συστηματικά η Συμφωνία μεταξύ της κεφαλής ΣΔ και της *ερωτηματικής φράσης* (*wh*-phrase, εφεξής: ΕΦ). Θα επανέλθω σε αυτήν στο κεφάλαιο 6, όπου θα αναφερθώ στην συντακτική παραγωγή των *wh*-ερωτήσεων (*wh*-questions) της Ελληνικής.

2.3.2 Η Συγχώνευση

Η Συγχώνευση είναι η θεμελιώδης λειτουργία του υπολογιστικού συστήματος, με την οποία παράγονται ιεραρχικά δομημένες γλωσσικές εκφράσεις. Πρόκειται για μια λειτουργία *επαναληπτική* (iterative) και *επαναδρομική* (recursive), εφαρμόζεται δηλαδή κατ' επανάληψη, λαμβάνοντας το *εξαγόμενο* (output) της προηγούμενης εφαρμογής ως *εισαγόμενο* (input) της επόμενης. Η Συγχώνευση είναι, επιπλέον, *δυαδική* (binary), αφού τα στοιχεία που συγχωνεύονται κάθε φορά είναι δύο.

Η Συγχώνευση δύο *λεξικών στοιχείων* (lexical items)¹⁴ *X* και *Y* δηλώνεται γενικά ως εξής (Chomsky 2007α: 8, 2008: 138):

$$(2) \quad \text{Merge}(X, Y) = \{X, Y\}$$

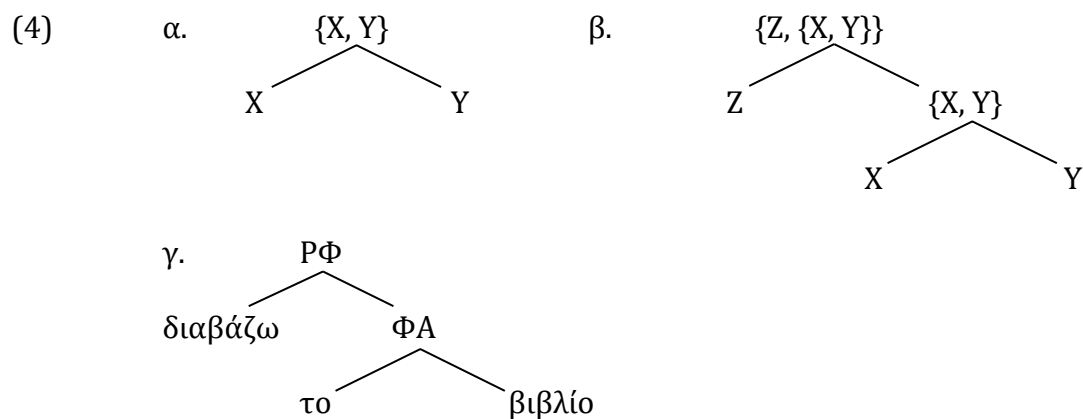
Όπως φαίνεται στο (3), το εξαγόμενο της Συγχώνευσης είναι το σύνολο $\{X, Y\}$. Η Συγχώνευση αυτής της μορφής ονομάζεται '*set-merge*' και χαρακτηρίζεται από συμμετρία (Chomsky 2008: 138-139). Το εξαγόμενο της Συγχώνευσης στο (3) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εισαγόμενο για μια νέα Συγχώνευση με το *Z*, όπως φαίνεται στο (4).

$$(3) \quad \text{Merge}(Z, \{X, Y\}) = \{Z, \{X, Y\}\}$$

¹³ *A*-πεδίο ονομάζεται το τμήμα της πρότασης που περιλαμβάνει τους *οργανικούς όρους* ή *ορίσματα* (arguments). *A'*-πεδίο ονομάζεται το τμήμα της πρότασης που περιλαμβάνει τους *μη οργανικούς όρους* της (*non arguments*), όπως είναι ο ΣΔ και η αριστερή περιφέρεια εν γένει.

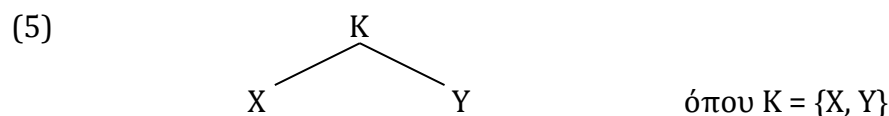
¹⁴ Λεξικά στοιχεία είναι οι *λεξικές κατηγορίες* (lexical categories) και οι *λειτουργικές κατηγορίες* (functional categories).

Τα στοιχεία που συγχωνεύονται είναι λεξικά στοιχεία, όπως τα X και Y στο (3), ή φράσεις (phrases), όπως το {X, Y} στο (4), και ονομάζονται γενικά *συντακτικά αντικείμενα* (syntactic objects). Οι Συγχωνεύσεις στο (3) και το (4) απεικονίζονται σχηματικά στα (5α) και (5β) αντίστοιχα.

Το (5β) ανταποκρίνεται στην δομή της ΡΦ [_{ΡΦ} διαβάζω το βιβλίο], όπου το ρήμα *διαβάζω*, το άρθρο *το* και το όνομα *βιβλίο* αντιστοιχούν στα Z, X και Y, όπως φαίνεται στο (5γ). Όπως δείχνουν τα διαγράμματα, η Συγχώνευση παράγει γλωσσικές εκφράσεις από κάτω προς τα πάνω, με αφετηρία τα λεξικά στοιχεία που βρίσκονται δεξιότερα στην εκάστοτε δομή.

Ιδιαίτερη σημασία για την έρευνά μου έχουν οι συντακτικές σχέσεις που αναπτύσσονται ως αποτέλεσμα της Συγχώνευσης και ιδιαίτερα η σχέση της *κυριαρχίας* (dominance). Αν ονομάσουμε K το εξαγόμενο της Συγχώνευσης στο (3)/(5α), η ίδια Συγχώνευση παίρνει την ακόλουθη μορφή:

Τα συντακτικά αντικείμενα X και Y ανήκουν στο σύνολο K και ονομάζονται *όροι* (terms) ή *συστατικά* (constituents) του K (Chomsky 1995α)¹⁵. Εξετάζοντας την ίδια σχέση από πάνω προς τα κάτω, λέμε ότι το K *κυριαρχεί άμεσα* (immediately dominates) στα X και Y. Η σχέση *άμεσης κυριαρχίας* (immediate dominance) μπορεί να οριστεί ως εξής (πρβλ. τον ορισμό στον Carnie 2010²: 29, 35):

¹⁵ Για την σχέση του «ανήκειν σε ένα σύνολο», ως αποτέλεσμα της Συγχώνευσης, βλ. Chomsky (2008: 141).

- (6) Ένα συντακτικό αντικείμενο K κυριαρχεί άμεσα σε ένα συντακτικό αντικείμενο X αν και μόνο αν το K είναι το εξαγόμενο της Συγχώνευσης του X με κάποιο άλλο συντακτικό αντικείμενο Y .

Γενικότερα, η σχέση *κυριαρχίας* (dominance) είναι *δυναδική, ασύμμετρη* (antisymmetric/asymmetric) και *μεταβατική* (transitive). Είναι δυναδική εφόσον τα συντακτικά αντικείμενα συγχωνεύονται ανά δύο. Είναι ασύμμετρη, διότι αν το K κυριαρχεί στο X , το X δεν κυριαρχεί στο K . Τέλος, είναι μεταβατική, γιατί αν το K κυριαρχεί άμεσα στο X και το X κυριαρχεί άμεσα στο Y , το K κυριαρχεί στο Y .

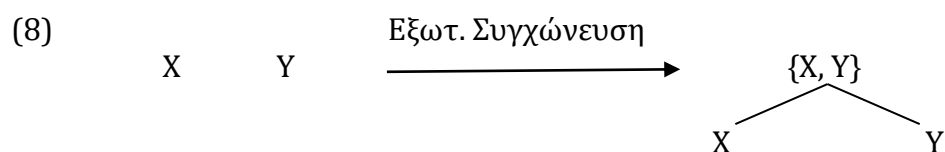
Την έρευνα έχουν απασχολήσει επίσης οι περιορισμοί που ρυθμίζουν την λειτουργία της Συγχώνευσης. Δύο τέτοιοι περιορισμοί γίνονται ευρέως αποδεκτοί: (i) ο *Όρος του Εγκλεισμού* (Inclusiveness Condition) και (ii) ο *Όρος του Αμετάβλητου* (no tampering Condition). Σύμφωνα με τον πρώτο, το εξαγόμενο της Συγχώνευσης –και του υπολογιστικού συστήματος γενικότερα– δεν μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία πέρα από τα χαρακτηριστικά με τα οποία εισάγονται στην δομή τα λεξικά στοιχεία (Chomsky 1995β: 225, 2000: 113). Για παράδειγμα, μια δομή που ικανοποιεί τον Όρο του Εγκλεισμού δεν είναι δυνατόν να περιέχει *ίχνη* (traces) ή άλλα στοιχεία που δεν προέρχονται από το Λεξικό. Ο Όρος του Αμετάβλητου ορίζεται από τον Chomsky (2008: 138) ως εξής:

- (7) *Όρος του Αμετάβλητου*
 Η Συγχώνευση του X και του Y αφήνει τα δύο συντακτικά αντικείμενα [δηλαδή το X και το Y] αμετάβλητα [...] Η Συγχώνευση δεν μπορεί να τμήσει το X ή το Y ούτε να τους προσθέσει καινούργια χαρακτηριστικά.

Με κριτήριο, τέλος, το εισαγόμενο της Συγχώνευσης αναγνωρίζονται δύο βασικές μορφές της: η εξωτερική και η εσωτερική (Chomsky 2004: 110, 2007α: 8, 2008: 140, 2012: 14-15). Σε αυτές θα αναφερθώ στις ακόλουθες δύο υποενότητες, αρχίζοντας από την εξωτερική Συγχώνευση.

2.3.2.1 Η εξωτερική Συγχώνευση

Η *εξωτερική Συγχώνευση* (external Merge) είναι η βασική λειτουργία δόμησης γλωσσικών εκφράσεων και μπορεί να θεωρηθεί απόγονος των κανόνων φραστικής δομής (phrase structure rules) των παλαιότερων θεωρητικών προτύπων. Όπως κάθε είδους Συγχώνευση, η εξωτερική Συγχώνευση εφαρμόζεται σε συντακτικά αντικείμενα (λεξικά στοιχεία ή φράσεις). Αυτό όμως που χαρακτηρίζει την εξωτερική Συγχώνευση, διακρίνοντάς την από την εσωτερική, είναι το γεγονός ότι αυτά τα συντακτικά αντικείμενα δεν έχουν συγχωνευθεί ξανά. Με άλλα λόγια, το εισαγόμενο της εξωτερικής συγχώνευσης είναι δύο ανεξάρτητες ρίζες (roots) –απλές ή σύνθετες (*simplex vs. complex roots*)¹⁶. Βάσει αυτών, η εξωτερική Συγχώνευση των συντακτικών αντικειμένων X και Y μπορεί να παρασταθεί όπως φαίνεται στο (9):

Τα συντακτικά αντικείμενα X και Y μπορεί να είναι λεξικά στοιχεία ή φράσεις. Τα λεξικά στοιχεία εισέρχονται στο υπολογιστικό σύστημα από την Αρίθμηση, ενώ οι φράσεις έχουν ήδη παραχθεί στην σύνταξη με προηγούμενες εφαρμογές της Συγχώνευσης¹⁷. Σε κάθε περίπτωση, το εισαγόμενο της εξωτερικής Συγχώνευσης αποτελείται από ρίζες, δηλαδή από ανεξάρτητα συντακτικά αντικείμενα που δεν έχουν λειτουργήσει ως εισαγόμενο οποιασδήποτε προηγούμενης Συγχώνευσης.

¹⁶ Ο όρος 'ρίζα' αναφέρεται εδώ σε ένα συντακτικό αντικείμενο που δεν κυριαρχείται από άλλο συντακτικό αντικείμενο (Hornstein *et al.* 2005: 62). Τα λεξικά στοιχεία θεωρούνται απλές ρίζες ενώ οι φράσεις σύνθετες (de Vries 2012).

¹⁷ Οι φράσεις έχουν παραχθεί με μία (ή περισσότερες) Συγχωνεύσεις, αλλά όταν οι ίδιες συγχωνεύονται εξωτερικά είναι η πρώτη φορά που αποτελούν –ως φράσεις πλέον– εισαγόμενο Συγχώνευσης. Υπό αυτή την έννοια, ο ορισμός της εξωτερικής Συγχώνευσης ως πρώτης Συγχώνευσης (βλ. τον όρο 'first-time merge' του de Vries 2012) ισχύει για τις φράσεις όπως ακριβώς και για τα λεξικά στοιχεία.

2.3.2.2 Η εσωτερική Συγχώνευση

Στην πρώτη φάση του ΜΠ (από το 1993 ως το 2000 περίπου) η (εξωτερική) Συγχώνευση και η *Μετακίνηση* (Move/movement) αντιμετωπίζονταν ως ξεχωριστές, ανεξάρτητες λειτουργίες. Η πρώτη ήταν ο βασικός μηχανισμός παραγωγής *φραστικών δεικτών* (phrase structures) ενώ η δεύτερη ήταν υπεύθυνη για το φαινόμενο της *μετατόπισης* (displacement/dislocation)¹⁸. Στην πιο πρόσφατη περίοδο εξέλιξης του ΜΠ η Μετακίνηση θεωρείται πλέον σύνθετη λειτουργία που μπορεί να αναλυθεί σε απλούστερες λειτουργίες. Οι ποικίλες αναλύσεις που έχουν προταθεί συγκλίνουν στην αναγνώριση της *εσωτερικής Συγχώνευσης* (internal Merge) ως βασικής συνιστώσας της Μετακίνησης. Σύμφωνα με τον Chomsky (2004: 110) η Μετακίνηση αναλύεται σε τρεις επιμέρους λειτουργίες, όπως φαίνεται στο (10)¹⁹.

$$(9) \quad \text{Μετακίνηση} = \text{Συμφωνία} + \text{Συνέλκυση (pied-piping)} + \text{εσωτερική Συγχώνευση}$$

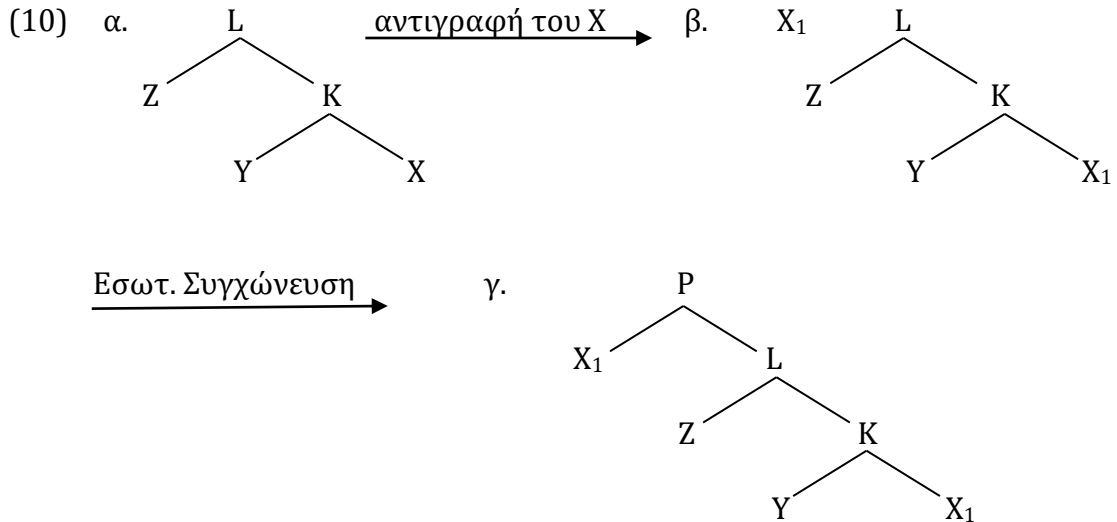
Η εσωτερική Συγχώνευση διαφοροποιείται από την εξωτερική ως προς το εισαγόμενό της. Όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα, η εξωτερική Συγχώνευση εφαρμόζεται σε συντακτικά αντικείμενα που δεν έχουν συγχωνευθεί προηγουμένως. Στην εσωτερική Συγχώνευση, αντίθετα, το ένα από τα αντικείμενα έχει συγχωνευθεί ξανά και είναι συστατικό του άλλου. Στο (11) παρουσιάζεται η εσωτερική Συγχώνευση του X με το L, σε μια δομή όπου το X είναι συστατικό του L (βλ. (11α)). Το X αντιγράφεται (βλ. (11β)) και συγχωνεύεται εσωτερικά με το L (βλ. (11γ)). Σύμφωνα με την *θεωρία των αντιγράφων* (copy theory of movement)²⁰, στην δομή που παράγεται υπάρχουν

¹⁸ Ο όρος 'μετατόπιση' αναφέρεται στην αναντιστοιχία μεταξύ της θέσης φωνητικής πραγμάτωσης και της θέσης σημασιολογικής ερμηνείας ενός συντακτικού αντικειμένου (βλ. Chomsky 2000: 119). Εκτενέστερη αναφορά στο φαινόμενο θα κάνω στο κεφάλαιο 3.

¹⁹ Πρβλ. τις αναλύσεις των Nunes (2001, 2004) και Hornstein (2001, 2009), μεταξύ άλλων. Η Συμφωνία, στην γενική της μορφή, έχει περιγραφεί στην ενότητα 2.3.1. Στο κεφάλαιο 6 θα αναφερθώ λεπτομερέστερα στην Συμφωνία ΣΔ και ΕΦ στις *wh*-ερωτήσεις. Για το φαινόμενο της Συνέλκυσης βλ. Cable (2010) και τις αναφορές που παρατίθενται εκεί.

²⁰ Η θεωρία των αντιγράφων αναπτύσσεται γύρω από την ιδέα ότι τα μετατοπισμένα συντακτικά αντικείμενα αφήνουν στην αρχική τους θέση ένα *αντίγραφο* (copy). Βλ. Chomsky

δύο αντίγραφα του X, που δηλώνονται εδώ με την απόδοση κοινής ένδειξη (index) (1), κατά τη συνήθη πρακτική. Από αυτά εκφωνείται μόνο το ένα (κατά κανόνα αυτό που βρίσκεται υψηλότερα στη δομή), ενώ η ερμηνεία τους πραγματοποιείται στην ΛΔ.

Στην εσωτερική Συγχώνευση (σε αντίθεση με την εξωτερική) και τα δύο συντακτικά αντικείμενα που συγχωνεύονται βρίσκονται στο υπολογιστικό σύστημα και το ένα (το X) είναι συστατικό του άλλου (του L). Συνεπώς, στο εισαγόμενο της εσωτερικής Συγχώνευσης υπάρχει πάντα μία φράση (Narita 2011: 89). Χαρακτηριστικό παράδειγμα εσωτερικής Συγχώνευσης είναι η *wh-μετακίνηση* (*wh-movement*), και ειδικότερα η μετακίνηση ΕΦ, στην οποία θα επανέλθω στο κεφάλαιο 6.

Σε θεωρητικό επίπεδο η υιοθέτηση της εσωτερικής Συγχώνευσης μάς επιτρέπει να αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο της μετατόπισης όχι ως ατέλεια του γλωσσικού συστήματος αλλά ως φυσική συνέπεια της πιο βασικής συντακτικής λειτουργίας, η οποία αποκτά μεγαλύτερη ελευθερία στην εφαρμογή της (Chomsky 2004 κ.εξ.)²¹. Η μετατόπιση ερμηνεύεται πλέον με φυσικότερο τρόπο, που ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στις αρχές του ΜΠ.

(1993, 1995α, 1995β), Nunes (2001, 2004, 2011), Hornstein (2001: 18), Corver & Nunes (2007), μεταξύ πολλών άλλων.

²¹ Ο Chomsky, στα πιο πρόσφατα άρθρα του (2004 κ.εξ.), αναθεωρεί πλήρως την παλαιότερη άποψή του ότι η μετατόπιση είναι ατέλεια του γλωσσικού συστήματος που δεν συνάδει με την ισχυρή Μινιμαλιστική Θέση (για αυτή την παλαιότερη άποψη βλ. Chomsky 1995β, 2000, 2002).

2.4 Δομές πολλαπλής κυριαρχίας: διεύρυνση της Συγχώνευσης

Στο ανωτέρω πλαίσιο ανάλυσης οι ιδιότητες της Συγχώνευσης έχουν απασχολήσει –και εξακολουθούν να απασχολούν– μεγάλο αριθμό ερευνητών. Η έρευνα συνεχίζεται προς δύο κατευθύνσεις. Από την μια μεριά εκπονούνται μελέτες που στοχεύουν στην εξέλιξη του θεωρητικού προτύπου, προάγοντας την ερμηνευτική του επάρκεια ή καθιστώντας το πιο οικονομικό. Από την άλλη μεριά μια μεγάλη ομάδα μελετών είναι προσανατολισμένη στα εμπειρικά δεδομένα διαφορετικών γλωσσών και προτείνει πρωτότυπες συντακτικές αναλύσεις για συγκεκριμένες δομές. Πρόσφατες μελέτες και των δύο ομάδων²² τάσσονται υπέρ της διεύρυνσης της Συγχώνευσης έτσι ώστε να επιτρέπεται ο σχηματισμός δομών πολλαπλής κυριαρχίας (multidominance/multiple dominance). Ο όρος ‘πολλαπλή κυριαρχία’ αναφέρεται στην άμεση κυριαρχία ενός συντακτικού αντικειμένου από δύο ή περισσότερα συντακτικά αντικείμενα ταυτόχρονα²³. Ο σχηματισμός δομών πολλαπλής κυριαρχίας είναι αποτέλεσμα της *Επανασυγχώνευσης* (remerge) ενός συντακτικού αντικειμένου, δηλαδή της Συγχώνευσής του για δεύτερη φορά (στην ίδια δομή). Σε μια σειρά μελετών υποστηρίζεται ότι η υιοθέτηση της Επανασυγχώνευσης έχει σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εμπειρικών δεδομένων.

Η διευρυμένη λειτουργία της Συγχώνευσης και ο συνακόλουθος σχηματισμός δομών πολλαπλής κυριαρχίας φαίνεται να βρίσκουν εφαρμογή σε συγκεκριμένα δεδομένα της Ελληνικής, όπως είναι οι σύνθετες ερωτηματικές δομές (εφεξής: ΕΔ) (βλ. κεφάλαιο 3, ενότητα 3.4). Μέσα στο καθιερωμένο πλαίσιο ανάλυσης αυτές οι δομές αντιμετωπίζονται συνήθως ως ελλειπτικές δομές, με ποικίλες εν τούτοις αποκλίσεις και προβλήματα, όπως θα δείξω στα κεφάλαια 4 και 5. Η εξέταση των συγκεκριμένων δεδομένων με βάση την διευρυμένη Συγχώνευση απαιτεί συστηματική αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της, όπως αυτός παρουσιάζεται σε πληθώρα διαγλωσσικών μελετών. Γι’ αυτόν τον λόγο θα εστιάσω, στην συνέχεια, στην λειτουργία της Επανασυγχώνευσης, η οποία θα

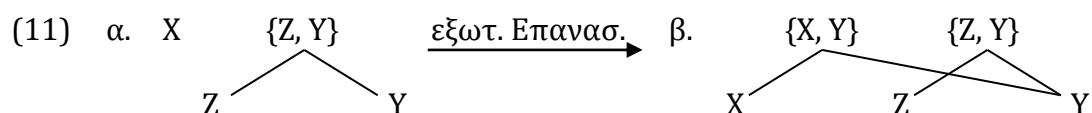
²² Βλ. τις παραπομπές στις επόμενες δύο υποενότητες.

²³ Η σχέση άμεσης κυριαρχίας έχει οριστεί στο (7) (ενότητα 2.3.2).

αποτελέσει το κύριο «εργαλείο» συντακτικής ανάλυσης των ΕΔ. Στις επόμενες υποενότητες θα με απασχολήσουν οι δύο μορφές Επανασυγχώνευσης: η εξωτερική και η εσωτερική.

2.4.1 Η εξωτερική Επανασυγχώνευση

Όπως είδαμε στην ενότητα 2.3.2.1, η εξωτερική Συγχώνευση εφαρμόζεται σε συντακτικά αντικείμενα που είναι ανεξάρτητες ρίζες και συγχωνεύονται για πρώτη φορά. Αντίθετα, στην *εξωτερική Επανασυγχώνευση* (external remerge)²⁴ το ένα από τα δύο συντακτικά αντικείμενα που συγχωνεύονται έχει συγχωνευθεί ξανά, αποτελεί δηλαδή συστατικό ενός τρίτου συντακτικού αντικειμένου. Η εξωτερική Επανασυγχώνευση του Y με το X παρουσιάζεται σχηματικά ως εξής:

Όπως φαίνεται στο (11α), το X αποτελεί ανεξάρτητη ρίζα (δεν έχει δηλαδή συγχωνευθεί προηγουμένως), ενώ το Y έχει ήδη συγχωνευθεί με το Z και αποτελεί συστατικό της φράσης {Z, Y}. Η Επανασυγχώνευση του Y με το X παράγει μια δομή πολλαπλής κυριαρχίας, στην οποία το Y κυριαρχείται ταυτόχρονα από δύο φράσεις (βλ. (11β))²⁵. Το συντακτικό αντικείμενο που επανασυγχωνεύεται, εν προκειμένω το Y, ερμηνεύεται και στις δύο θέσεις αλλά εκφωνείται μόνο μία φορά.

Η διεύρυνση της Συγχώνευσης προς την κατεύθυνση της εξωτερικής Επανασυγχώνευσης έχει υποστηριχθεί από μεγάλο αριθμό ερευνητών, με αποκλίσεις ως προς επιμέρους σημεία. Αναφέρω ενδεικτικά τους Citko (2000, 2005, 2011α, 2011β), de Vries (2005, 2007, 2009, 2012, 2013), Gračanin-Yüksek

²⁴ Υιοθετώ εδώ τον όρο 'εξωτερική Επανασυγχώνευση', ο οποίος προτείνεται από τον de Vries (2007). Στην βιβλιογραφία χρησιμοποιούνται επίσης οι όροι 'parallel merge' (Citko 2005), 'horizontal sharing' (Gračanin-Yüksek 2007: 10), 'symmetric merge' (Citko 2011α) και 'grafting' (van Riemsdijk 2006).

²⁵ Με όρους *δέντρου-διαγράμματος* (tree-diagram), αυτό σημαίνει ότι το Y έχει δύο *μητρικούς κόμβους* (mother nodes) και δύο *αδελφούς κόμβους* (sister nodes).

(2007, 2012), Citko & Gračanin-Yüksek (2013), Wilder (1999, 2008), Bachrach & Katzir (2007, 2009), van Riemsdijk (2006), Kasai (2007) και Temmerman (2012). Η επιχειρηματολογία υπέρ της εξωτερικής Επανασυγχώνευσης βασίζεται τόσο σε συγκεκριμένα γλωσσικά δεδομένα όσο και σε γενικότερους θεωρητικούς προβληματισμούς.

Σε θεωρητικό επίπεδο, επισημαίνεται ότι η ύπαρξη της εξωτερικής Επανασυγχώνευσης αποτελεί φυσική συνέπεια των δύο ειδών Συγχώνευσης που συζητήθηκαν στις προηγούμενες ενότητες και, ως εκ τούτου, δεν θα πρέπει να αποκλειστεί. Για την ακρίβεια, συνδυάζει ιδιότητες της εξωτερικής και της εσωτερικής Συγχώνευσης. Όπως η πρώτη, λειτουργεί σε δύο ανεξάρτητα συντακτικά αντικείμενα που δεν έχουν καμία δομική σχέση μεταξύ τους (πριν την εφαρμογή της Επανασυγχώνευσης). Όπως η δεύτερη, χρησιμοποιεί ως εισαγόμενο ένα συστατικό συντακτικού αντικειμένου. Υπό αυτή την έννοια, η εξωτερική Επανασυγχώνευση δεν επιβαρύνει το υπολογιστικό σύστημα, καθώς βασίζεται σε ήδη υπάρχουσες λειτουργίες²⁶.

Σε επίπεδο εμπειρικών δεδομένων η εξωτερική Επανασυγχώνευση ενισχύεται διαγλωσσικά από τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά ποικίλων δομών, όπως είναι οι ATB-ερωτήσεις, οι *wh&wh*-ερωτήσεις, οι *δομές ανύψωσης του δεξιού κόμβου* (Right Node Raising constructions), οι *δομές με «χάσμα»* (gapping constructions), οι *δομές παρασιτικού κενού* (parasitic gap constructions), οι *ελεύθερες αναφορικές προτάσεις* (free relatives) και οι *συγκριτικές δομές* (comparatives)²⁷.

2.4.2 Η εσωτερική Επανασυγχώνευση

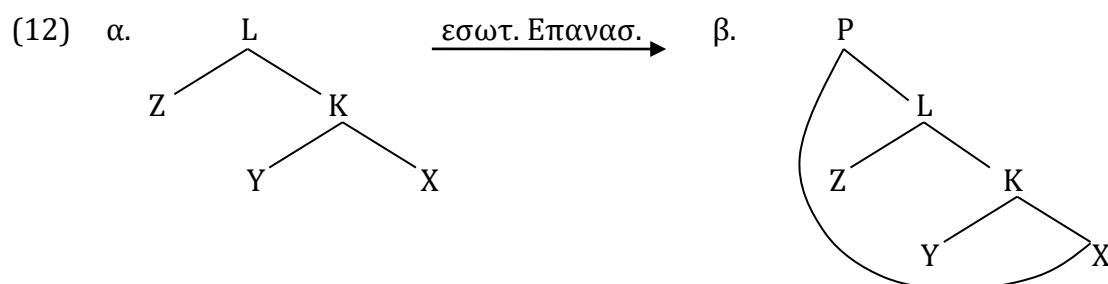
Η *εσωτερική Επανασυγχώνευση* (internal remerge)²⁸ είναι μια εσωτερική Συγχώνευση χωρίς αντίγραφα. Η τυπική εσωτερική Συγχώνευση συνοδεύεται από αντιγραφή του συντακτικού αντικειμένου που μετατοπίζεται (βλ. το (11) στην ενότητα 2.3.2.2). Αντιθέτως, η εσωτερική Επανασυγχώνευση προϋποθέτει

²⁶ Βλ. την σχετική συζήτηση στην Citko (2005).

²⁷ Για περισσότερες δομές και αναλυτικές βιβλιογραφικές αναφορές, βλ. de Vries (2009: 353-354), Citko (2011β: 123-124).

²⁸ Ο όρος 'εσωτερική Επανασυγχώνευση' προτείνεται από τον de Vries (2007). Στην βιβλιογραφία χρησιμοποιείται επίσης ο όρος 'vertical sharing' (Gračanin-Yüksek 2007).

την ύπαρξη ενός μόνο στοιχείου, το οποίο επανασυγχωνεύεται στην νέα του θέση, όπως φαίνεται στο (13).

Το εισαγόμενο της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης στο (13) είναι τα συντακτικά αντικείμενα X και L. Το X είναι συστατικό του L (βλ. (13α)). Η δομή που παράγεται χαρακτηρίζεται από πολλαπλή κυριαρχία αφού το X κυριαρχείται άμεσα και από το K και το P (βλ. (13β)), καταλαμβάνει δηλαδή δύο θέσεις στην δομή²⁹.

Υπέρ της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης έχουν τοποθετηθεί, μεταξύ άλλων, οι Starke (2001), Gärtner (2002), Frampton (2004), Zhang (2004), van Riemsdijk (2006), Chen-Main (2006), de Vries (2005, 2007, 2009, 2012), Johnson (2012, 2016), Gračanin-Yüksek (2013). Όπως η τυπική εσωτερική Συγχώνευση, η εσωτερική Επανασυγχώνευση προτείνεται ως μηχανισμός μετατόπισης συντακτικών αντικειμένων, που επεκτείνει την δομή προς τα πάνω. Ως εκ τούτου, κάθε δομή με μετατόπιση αποτελεί πεδίο δυνητικής εφαρμογής της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης. Μέχρι σήμερα, πάντως, το μεγαλύτερο μέρος των σχετικών μελετών υιοθετεί την εσωτερική Επανασυγχώνευση για την ανάλυση των *wh*-ερωτήσεων –τυπικό δείγμα δομής με μετατόπιση.

Σε θεωρητικό επίπεδο η σημαντικότερη διαφορά μεταξύ των δύο μορφών εσωτερικής Συγχώνευσης εντοπίζεται στην χρήση ή μη αντιγράφων. Κατά συνέπεια, οποιοδήποτε επιχείρημα κατά των αντιγράφων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα υπέρ της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης. Πράγματι, σε σειρά μελετών διαπιστώνεται ότι η χρήση αντιγράφων στην σύνταξη αντιμετωπίζει συγκεκριμένα τεχνικά και θεωρητικά προβλήματα. Θα

²⁹ Όπως στην εξωτερική Επανασυγχώνευση, το X έχει δύο μητρικούς και δύο αδελφούς κόμβους (βλ. υποσ. 25). Επιπλέον, στην εσωτερική Επανασυγχώνευση ο ένας μητρικός κόμβος (το P) κυριαρχεί στον άλλο (στο K).

αναφερθώ σε αυτά στο κεφάλαιο 6, όπου θα εκθέσω γενικότερα τα πλεονεκτήματα της παραγωγής με εσωτερική Επανασυγχώνευση.

Στην παρούσα μελέτη θα βασιστώ στις κύριες λειτουργίες του υπολογιστικού συστήματος, δηλαδή στην Συγχώνευση και στην Συμφωνία, οι οποίες γίνονται γενικότερα αποδεκτές, παρά τις όποιες αποκλίσεις σε επιμέρους σημεία. Παράλληλα όμως θα υιοθετήσω την διευρυμένη λειτουργία της Συγχώνευσης και την δυνατότητα παραγωγής δομών πολλαπλής κυριαρχίας, προκειμένου να μελετήσω συγκεκριμένες ΕΔ των Ελληνικών. Με συγκεκριμένα εμπειρικά και θεωρητικά επιχειρήματα θα προσεγγίσω τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- (α) Σε ποιον βαθμό τα δεδομένα της Ελληνικής ενισχύουν την ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία, δηλαδή την παραγωγή με Επανασυγχώνευση (εσωτερική ή/και εξωτερική);
- (β) Ποια προβλήματα αίρονται με την προτεινόμενη συντακτική παραγωγή;

3. ΟΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

3.1 Γενικά

Οι ερωτηματικές προτάσεις αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα δομής όπου η φωνητική πραγμάτωση ενός συντακτικού αντικειμένου δεν είναι αντίστοιχη με την ερμηνεία του στο σημασιολογικό επίπεδο. Για παράδειγμα, στην απλή ερωτηματική πρόταση (εφεξής: *wh*-ερώτηση) στο (1) η ΕΦ *ποιο βιβλίο* εκφωνείται στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης, όπου ερμηνεύεται ως ερωτηματικός *τελεστής* (operator). Ερμηνεύεται όμως και στην θέση που δηλώνεται με παύλα, ως συμπλήρωμα του ρήματος *αγόρασε*. Με άλλα λόγια, η ΕΦ «συνδέεται» με δύο συντακτικές θέσεις.

- (1) Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης ___ ; (wh-ερώτηση)

Αναντιστοιχία μεταξύ φωνητικής πραγμάτωσης και σημασιολογικής ερμηνείας παρατηρείται, μεταξύ άλλων, και στις *δομές εστίασης* (focus constructions), στις *αναφορικές προτάσεις* (relative sentences), στις *δομές ανύψωσης του δεξιού κόμβου* (right node raising constructions, εφεξής: *δομές ΑΔΚ*), στις *δομές παρασιτικού κενού*, στις *δομές με «χάσμα»*, στις *ΑΤΒ-ερωτήσεις* (across-the-board questions) και στις *wh&wh-ερωτήσεις* (wh&wh-questions). Οι παραπάνω δομές αντιπροσωπεύονται κατά σειρά από τα δεδομένα στα (2) έως (8).

- (2) ΤΟΝ ΚΑΦΕ θέλει η Μαρία ___ , όχι το τσάι. (δομή εστίασης)
- (3) Οι μαθητές τους οποίους βράβευσε η μαθηματική εταιρεία ___ είχαν πάρει άριστα στον διαγωνισμό. (αναφορική πρόταση)
- (4) Εγώ θα κόψω ___ κι εσύ θα σερβίρεις την τούρτα. (δομή ΑΔΚ)
- (5) ?* Ποιο μήνυμα έσβησες χωρίς να διαβάσεις ___ ; (δομή παρασιτικού κενού)
- (6) Ο Γεράσιμος έφαγε το κρέας κι η Βασιλική ___ το ρύζι. (δομή με «χάσμα»)

- (7) Τι αγόρασε ο Κώστας ___ και φόρεσε ο Νίκος ___ ; (ΑΤΒ-ερώτηση)
 (8) Τι ___ και πού τραγούδησε η Μαρία; (wh&wh-ερώτηση)

Οι φράσεις τον καφέ στο (2), τους οποίους στο (3), την τούρτα στο (4) και ποιο μήνυμα στο (5)³⁰ εκφωνούνται άπαξ αλλά ερμηνεύονται και στην θέση που δηλώνεται με παύλα, όπως ακριβώς συμβαίνει και με την ΕΦ στο (1). Ομοίως, το ρήμα έφαγε στο (6) εκφωνείται στην πρώτη παρατεταγμένη πρόταση, αλλά ερμηνεύεται και στην δεύτερη. Στην ΑΤΒ-ερώτηση στο (7) η ερωτηματική λέξη τι βρίσκεται στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης, φαίνεται όμως να καταλαμβάνει την θέση αντικειμένου και των δύο ρημάτων. Τέλος, η ΦΧρ στην σύνθετη ΕΔ στο (8) μοιάζει να ανήκει σε δύο παρατακτικά συνδεδεμένες προτάσεις³¹. Συνοψίζοντας, σε όλες τις παραπάνω δομές υπάρχουν συντακτικά αντικείμενα που εκφωνούνται σε μία θέση αλλά ερμηνεύονται σε περισσότερες.

Εξετάζοντας τώρα πιο προσεκτικά την δομική σχέση των θέσεων που φαίνεται να καταλαμβάνει ταυτόχρονα ένα συντακτικό αντικείμενο, διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

(i) Η μία θέση βρίσκεται υψηλότερα στην δομή και κυριαρχεί στην άλλη. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, στην (1), όπου η θέση εκφώνησης της ΕΦ κυριαρχεί στην θέση της πρώτης Συγχώνευσης³². Σε αυτή την περίπτωση η διάταξη των θέσεων είναι κάθετη.

(ii) Καμία από τις δύο θέσεις δεν κυριαρχεί στην άλλη. Αυτό συμβαίνει κατ'εξοχήν όταν οι δύο θέσεις ανήκουν σε παρατεταγμένες φράσεις. Στην (6), για παράδειγμα, οι θέσεις του ρήματος ανήκουν σε παρατακτικά συνδεδεμένες προτάσεις, διατάσσονται δηλαδή οριζόντια. Το ίδιο συμβαίνει στις δομές (4), (7) και (8), όπου έχουμε και πάλι παρατακτική σύνδεση φράσεων³³.

Παρατηρούμε περαιτέρω ότι η πρώτη περίπτωση ταυτίζεται με την

³⁰ Σημειωτέον ότι η αποδεκτότητα των δομών παρασιτικού κενού στα Ελληνικά αμφισβητείται έντονα.

³¹ Στο κεφάλαιο 5 θα εξετάσω αν πράγματι πρόκειται για δομή με παρατακτική σύνδεση ΕΠ.

³² Το ίδιο ισχύει και για τις ενδιάμεσες θέσεις μετακίνησης. Για την σχέση κυριαρχίας βλ. ενότητα 2.3.2.

³³ Για κάθε μία από αυτές τις δομές έχουν προταθεί διαφορετικές συντακτικές αναλύσεις που δεν με απασχολούν εδώ. Στην παρούσα ενότητα, όπου σκοπός μου είναι η περιγραφή των δομών, χρησιμοποιώ την ύπαρξη παρατακτικής σύνδεσης ως ένδειξη οριζόντιας διάταξης των θέσεων που καταλαμβάνει ένα συντακτικό αντικείμενο.

μετατόπιση ενός συντακτικού αντικειμένου, δηλαδή με την τυπική περίπτωση μετακίνησης προς τα πάνω³⁴. Χρησιμοποιώντας όρους της σύγχρονης συντακτικής περιγραφής, λέμε ότι στην (1) η ΕΦ μετατοπίζεται στην αριστερή περιφέρεια. Η δεύτερη περίπτωση, από την άλλη μεριά, αντιστοιχεί σε γενικές γραμμές στο φαινόμενο της έλλειψης (*ellipsis*). Για παράδειγμα, στην (6) ελλείπει το ρήμα από την δεύτερη παρατεταγμένη πρόταση³⁵. Επιπλέον, είναι δυνατός και ο συνδυασμός των δύο παραπάνω περιπτώσεων, δηλαδή η συνύπαρξη μετατόπισης και έλλειψης στην ίδια δομή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ATB-ερώτηση στο (7), όπου οι δύο θέσεις αντικειμένου διατάσσονται οριζόντια (δεν κυριαρχούν η μια στην άλλη), ενώ η θέση εκφώνησης της ΕΦ κυριαρχεί και στις δύο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η μετατόπιση και η έλλειψη μπορούν να θεωρηθούν διαφορετικές πραγματώσεις του γενικού φαινομένου που περιέγραψα στην αρχή του κεφαλαίου, δηλαδή της αναντιστοιχίας μεταξύ ερμηνείας και φωνητικής πραγμάτωσης. Οι ΕΔ παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αποτελούν τυπικό δείγμα δομής με μετατόπιση³⁶. Επιπλέον, στις ερωτηματικές δομές με παρατακτική σύνδεση η μετατόπιση συνυπάρχει με την έλλειψη (βλ. την (7)).

Βάσει αυτών των επισημάνσεων κατηγοριοποιώ τις ΕΔ σε δύο ομάδες. Στην πρώτη τοποθετώ τις ΕΔ χωρίς παρατακτική σύνδεση, τις οποίες ονομάζω απλές, ενώ στην δεύτερη τις ΕΔ με παρατακτική σύνδεση, τις οποίες ονομάζω σύνθετες. Η *wh*-ερώτηση στο (1) ανήκει στην πρώτη ομάδα, ενώ η ATB-ερώτηση στο (7) και η *wh&wh*-ερώτηση στο (8) στην δεύτερη. Η προτεινόμενη ταξινόμηση διαφοροποιείται από τις κατηγοριοποιήσεις των ερωτηματικών προτάσεων (εφεξής: ΕΠ) στις περιγραφικές γραμματικές της Νέας Ελληνικής (βλ. ενότητα

³⁴ Στο εξής θα χρησιμοποιώ τους όρους 'μετατόπιση' και 'μετακίνηση' για να αναφερθώ σε αυτό το φαινόμενο.

³⁵ Οι όροι 'έλλειψη', 'ελλείπει', 'ελλείποντα συστατικά' χρησιμοποιούνται εδώ ως ουδέτεροι περιγραφικοί όροι, δεν παραπέμπουν δηλαδή σε συγκεκριμένη συντακτική παραγωγή των δομών. Από αυτή την άποψη, ακόμα και οι απλές *wh*-ερωτήσεις θα μπορούσαν να περιγραφούν ως ελλειπτικές δομές, εφόσον η ΕΦ εκφωνείται στην αριστερή περιφέρεια αλλά *ελλείπει* από την κατώτερη δομικά θέση, όπου ερμηνεύεται. Για λόγους ευκρίνειας θα εξακολουθήσω να χρησιμοποιώ τον όρο 'μετατόπιση' για τις δομές με μετακίνηση προς τα πάνω και τον όρο 'έλλειψη' για τις υπόλοιπες δομές, κυρίως για αυτές με παρατακτική σύνδεση.

³⁶ Αυτό ισχύει κατ' εξοχήν στις γλώσσες με πρόταξη του ερωτηματικού στοιχείου (*wh*-fronting languages), στις οποίες ανήκει και η Ελληνική.

3.2), αλλά εξυπηρετεί τον στόχο της έρευνάς μου, που είναι ακριβώς η μελέτη της σύνδεσης ενός συντακτικού αντικειμένου με πολλαπλές θέσεις σε συγκεκριμένες ΕΔ.

Οι υπάρχουσες μελέτες των ΕΔ έχουν επικεντρωθεί σε διαφορετικές ιδιότητές τους (συντακτικές, σημασιολογικές, τυπολογικές, λειτουργικές-επικοινωνιακές κ.ά.), σύμφωνα με τους στόχους που υπηρετούν και το γενικότερο θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Στην επόμενη ενότητα θα αναφερθώ συνοπτικά στον τρόπο με τον οποίο οι ΕΠ παρουσιάζονται και μελετώνται από τις συγχρονικές γραμματικές της γλώσσας. Στις ενότητες 3.3 και 3.4 θα παρουσιάσω με περισσότερες λεπτομέρειες τα βασικά ζητήματα που έχουν απασχολήσει τους μελετητές των απλών και σύνθετων ΕΠ αντίστοιχα. Στην καταληκτική ενότητα 3.5 θα επανέλθω στο βασικό ερευνητικό ερώτημα της παρούσας μελέτης, εξειδικεύοντάς το περαιτέρω.

3.2 Οι ερωτηματικές προτάσεις στις συγχρονικές γραμματικές της Νέας Ελληνικής

Οι ΕΠ, ως ένας από τους βασικούς προτασιακούς τύπους, απασχολούν όλες τις γραμματικές της Ελληνικής, παλαιότερες και σύγχρονες³⁷. Πρόκειται για έργα που αποσκοπούν πρωτίστως σε μια γενική περιγραφική παρουσίαση της γλώσσας και όχι σε θεωρητική έρευνα και ερμηνεία επιμέρους φαινομένων. Οι γραμματικές υπηρετούν τον βασικό τους στόχο με ποικίλους τρόπους. Κύριο σημείο διαφοροποίησής τους αποτελεί η μέθοδος προσέγγισης και παρουσίασης των γλωσσικών επιπέδων (φωνολογικό, μορφολογικό, συντακτικό)³⁸.

Σε ό,τι αφορά τις ΕΠ η γραμματική περιγραφή έχει επικεντρωθεί σε θέματα όπως:

(i) Η ταξινόμηση των ΕΠ σε κατηγορίες, όπως είναι οι ερωτήσεις ολικής και μερικής αγνοίας, οι ευθείες (ανεξάρτητες) και οι πλάγιες (εξαρτημένες)

³⁷ Βλ. τις σχετικές αναφορές στις υποσ. 39-44.

³⁸ Για παράδειγμα, η *Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής)* (2002) πραγματεύεται σχεδόν αποκλειστικά το μορφολογικό σύστημα της Ελληνικής, ενώ η πιο πρόσφατη γραμματική των Holton *et al.* (2012²) περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα της γλώσσας. Από την άλλη μεριά, οι Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2005) υιοθετούν στην Γραμματική τους την δομολειτουργική-επικοινωνιακή μέθοδο περιγραφής της γλώσσας.

ερωτήσεις.

(ii) Η παρουσίαση του τρόπου εισαγωγής και εκφοράς των ΕΠ όλων των παραπάνω κατηγοριών.

(iii) Οι ερωτηματικές λέξεις, επιρρήματα και αντωνυμίες, με έμφαση στην μορφολογία των τελευταίων³⁹.

(iv) Τα ρήματα και οι ρηματικές φράσεις που συμπληρώνονται από πλάγιες ερωτήσεις (ολικής και μερικής αγνοίας)⁴⁰.

(v) Η σειρά των όρων στις ΕΠ⁴¹.

(vi) Οι ποικίλες χρήσεις και επικοινωνιακές λειτουργίες των ΕΠ. Χαρακτηριστική είναι η διάκριση μεταξύ γνήσιων και «οιονεί» ερωτήσεων, η οποία προτείνεται από τους Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2005: 401 κ.εξ.). Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι ερωτήσεις με τις οποίες ζητείται κάποια πληροφορία, ενώ στην δεύτερη κατατάσσονται οι ρητορικές ερωτήσεις και οι ερωτήσεις παράκλησης-προσταγής⁴².

(vii) Οι *ερωτήσεις ηχούς* (echo questions) και οι *πολλαπλές ερωτήσεις* (multiple questions)⁴³.

(viii) Η συσχέτιση ερωτηματικών και επιφωνηματικών προτάσεων και η επιφωνηματική χρήση των ερωτηματικών λέξεων *πώς, τι και πόσο*⁴⁴.

Όπως προανέφερα, οι συγχρονικές γραμματικές της Νέας Ελληνικής («παραδοσιακές» ή μη) είναι σε γενικές γραμμές περιγραφικές και, ως εκ τούτου, δεν ερευνούν τον τρόπο παραγωγής των ΕΠ ούτε πραγματεύονται συντακτικά φαινόμενα όπως η μετατόπιση των ΕΦ και ο έλεγχος των χαρακτηριστικών τους. Παρατηρούμε επίσης ότι ορισμένες υποκατηγορίες των ΕΠ μερικής αγνοίας είτε απουσιάζουν από τις γραμματικές είτε παρουσιάζονται επιγραμματικά. Για παράδειγμα, δεν γίνεται αναφορά στις ΕΠ με *in situ* ΕΦ⁴⁵, αφού η πρόταξη του ερωτηματικού στοιχείου παρουσιάζεται ως ο μόνος τρόπος

³⁹ Βλ. π.χ. *Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής)* (2002: 299-30, 377 κ.εξ.), Τσοπανάκης (1994²: 312, 516 κ.εξ.).

⁴⁰ Βλ. π.χ. Τζάρτζανος (1991², τόμος Β': 114-116).

⁴¹ Βλ. Mackridge (1990: 335 κ.εξ.), Joseph & Philippaki (1987: 5-6).

⁴² Πρβλ. και την σχετική συζήτηση στον Mirambel (1988²: 252 κ.εξ.). Τις ειδικότερες χρήσεις των ρητορικών ερωτήσεων παρουσιάζει ο Τζάρτζανος (1991², τόμος Α': 322-327).

⁴³ Για τις ερωτήσεις ηχούς βλ. Joseph & Philippaki (1987: 11-13). Για τις πολλαπλές ερωτήσεις βλ. Holton *et al.* (2012²: 509), Joseph & Philippaki (1987: 10).

⁴⁴ Βλ. Τζάρτζανος (1991², τόμος Α': 326), Mirambel (1988²: 254-255), Holton *et al.* (2012²: 516).

⁴⁵ Για αυτές τις δομές, βλ. ενότητα 3.3.

σηματισμού ερωτήσεων μερικής αγνοίας (έστω κι αν αυτό δεν δηλώνεται ρητά). Οι ΑΤΒ-ερωτήσεις και οι ΕΠ που εισάγονται με παρατακτικά συνδεδεμένες ερωτηματικές λέξεις απουσιάζουν από τις περισσότερες γραμματικές⁴⁶. Επιπλέον, οι αναφορές στις πολλαπλές ερωτήσεις και τις ερωτήσεις ηχούς είναι μεμονωμένες⁴⁷. Οι ερωτήσεις ηχούς, ειδικότερα, έχουν συνδεθεί παραδοσιακά με την εμφάνιση του ερωτηματικού στοιχείου *in situ*. Έτσι όμως παραγνωρίζονται οι εξίσου γραμματικές ερωτήσεις ηχούς που εισάγονται με ερωτηματική λέξη ή φράση⁴⁸.

Η ελλιπής και αποσπασματική παρουσία των παραπάνω ΕΔ στις γραμματικές οφείλεται ίσως στην περιορισμένη χρήση τους, που ρυθμίζεται από συγκεκριμένους παράγοντες (συντακτικούς και επικοινωνιακούς). Ακόμα όμως και η σύγχρονη συντακτική θεωρία έστρεψε σχετικά πρόσφατα το ενδιαφέρον της σε κάποιες από αυτές τις δομές (π.χ. στις *wh&wh*-ερωτήσεις και στις ερωτήσεις ηχούς). Οι υπάρχουσες μελέτες έχουν δείξει ότι η επισταμένη εξέταση αυτών ακριβώς των ΕΠ μπορεί να δώσει απαντήσεις σε ενδιαφέροντα ερωτήματα που αφορούν στην σύνταξη των ΕΔ γενικότερα.

3.3 Απλές ερωτηματικές δομές

Όπως ανέφερα στην εισαγωγή του κεφαλαίου, διακρίνω δύο ομάδες ΕΔ: απλές και σύνθετες⁴⁹. Σε αυτή την ενότητα θα αναφερθώ στις απλές ΕΔ, στις οποίες δεν υπάρχει σύνδεση κατά παράταξη. Σε αυτές ανήκουν (α) οι *wh*-ερωτήσεις, (β) οι *in situ wh*-ερωτήσεις (*in situ wh-questions*), (γ) οι πολλαπλές ερωτήσεις και (δ) οι ερωτήσεις ηχούς.

3.3.1 *Wh*-ερωτήσεις

Οι *wh*-ερωτήσεις είναι οι τυπικές ερωτήσεις μερικής αγνοίας και

⁴⁶ Στις ΑΤΒ-ερωτήσεις αναφέρονται οι Joseph & Philippaki (1987: 9) και στις *wh&wh*-ερωτήσεις οι Joseph & Philippaki (1987: 10) και Holton *et al.* (2012²: 509).

⁴⁷ Βλ. υποσ. 43.

⁴⁸ Για αυτές τις *ex situ* ερωτήσεις ηχούς βλ. Roussou *et al.* (2013), Vlachos (2012).

⁴⁹ Εξετάζω μόνο δομές με ΕΦ, γι' αυτό απουσιάζουν οι παραδοσιακά ονομαζόμενες ερωτήσεις ολικής αγνοίας από την συζήτηση που ακολουθεί.

χαρακτηρίζονται από την μετατόπιση της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης (βλ. την (1)). Με κριτήριο τον τρόπο σχηματισμού των *wh*-ερωτήσεων, η Ελληνική κατατάσσεται στις γλώσσες με ορατή πρόταξη του ερωτηματικού στοιχείου. Οι *wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών έχουν μελετηθεί συστηματικά στο πλαίσιο διαφόρων θεωρητικών προτύπων και με έμφαση σε διαφορετικές πλευρές της συντακτικής τους παραγωγής. Συγκεκριμένα, έχουν εξεταστεί⁵⁰:

(i) Η σειρά των όρων, με έμφαση στην υποχρεωτική αντιστροφή Υ-Ρ. Το ζήτημα έχει απασχολήσει τους Agouraki (1990), Tsimpli (1990, 1995), Anagnostopoulou (1994) και Kotzoglou (2005). Σύμφωνα τις Agouraki (1990) και Tsimpli (1990, 1995) η σειρά ΕΦ-Ρ-Υ είναι αποτέλεσμα μετακίνησης του ρήματος από την κεφαλή Χρ στην κεφαλή ΣΔ (T-to-C movement). Η ΟΦ-Υ βρίσκεται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, Χρ] (ή σε άλλη θέση χαμηλότερα στη δομή).

Σύμφωνα με τους Anagnostopoulou (1994) και Kotzoglou (2005) το ρήμα δεν ανυψώνεται στην κεφαλή ΣΔ αλλά παραμένει στον Χρ. Για την Anagnostopoulou (1994) η υποχρεωτική αντιστροφή Υ-Ρ είναι αποτέλεσμα της απαγόρευσης μετακίνησης της ΕΦ σε θέση πάνω από το θεματοποιημένο Υ⁵¹. Για τον Kotzoglou (2005), η αντιστροφή Υ-Ρ οφείλεται επιπλέον στην απαιτούμενη γειτνίαση του ερωτηματικού ΣΔ με το ρηματικό σύνολο.

(ii) Οι λειτουργικές κατηγορίες και τα χαρακτηριστικά που εμπλέκονται στην παραγωγή των *wh*-ερωτήσεων. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην θέση της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια των δομών. Συγκεκριμένα, έχουν παρατηρηθεί συστηματικές ομοιότητες μεταξύ των *wh*-ερωτήσεων και των δομών εστίασης τόσο σε συντακτικό επίπεδο (Tsimpli 1990, 1995, 1998, Agouraki 1990, Sinopoulou 2008) όσο και σε επίπεδο προσωδιακής δομής (Alexopoulou & Baltazani 2012). Λόγω αυτών των ομοιοτήτων έχει υποστηριχθεί ότι στις

⁵⁰ Θα αναφερθώ μόνο σε θέματα που άπτονται της σύνταξης των *wh*-ερωτήσεων στην συγχρονία της Νέας Ελληνικής. Δεν θα με απασχολήσουν άλλα ζητήματα, όπως ο επιτονισμός ή η κατάκτηση των *wh*-ερωτήσεων.

⁵¹ Είναι ευρέως αποδεκτή η άποψη ότι η κανονική θέση του Υ στα Ελληνικά είναι μεταρηματική και ότι τα Υ που εμφανίζονται σε προρηματική θέση καταλαμβάνουν θέση *Θέματος* (Topic) δηλαδή μια Α'-θέση στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης) (Spyropoulos & Philippaki-Warbuton 2001, Alexiadou & Anagnostopoulou 1998, μεταξύ άλλων). Από την άλλη μεριά, οι Roussou & Tsimpli (2006: 338-346), Spyropoulos & Revithiadou (2009) υποστηρίζουν ότι τα προρηματικά Υ δεν είναι υποχρεωτικά Θέματα.

ευθείες *wh*-ερωτήσεις οι ΕΦ μετακινούνται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΕΣΤ] στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης⁵².

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των ΕΦ και του ΣΔ, οι μελέτες ακολουθούν σε γενικές γραμμές το εκάστοτε θεωρητικό πρότυπο. Στο πρώιμο ΜΠ η *wh*-μετακίνηση προκαλείται από το ισχυρό *wh*-χαρακτηριστικό των ΕΦ (Tsimplici 1998, μεταξύ άλλων). Στην τελευταία φάση εξέλιξης του ΜΠ η ΕΦ μετακινείται λόγω ενός *EPP-χαρακτηριστικού* (Extended Projection Principle-/EPP-feature) του ερωτηματικού ΣΔ (Ρούσσου 2015). Από την άλλη μεριά, ο Vlachos (2012) υποστηρίζει ότι το *EPP-χαρακτηριστικό* του ΣΔ δεν προκαλεί την μετακίνηση της ΕΦ αλλά την φωνητική της πραγμάτωση στο πεδίο (domain) του ΣΔ⁵³.

(iii) Οι περιορισμοί τοπικότητας που ρυθμίζουν την μετακίνηση των ΕΦ και την δυνατότητα εξαγωγής τους από συγκεκριμένα συντακτικά πεδία. Μεταξύ άλλων, έχει μελετηθεί ο *περιορισμός της Σύνθετης Ονοματικής Φράσης* (Complex Noun Phrase Constraint) (Horrocks & Stavrou 1987, Θεοφανοπούλου-Κοντού 1989, 1993, Philippaki-Warbuton & Παπαφίλη 1989), η *ερωτηματική νησίδα* (*wh-island*) (Θεοφανοπούλου-Κοντού 1992), η νησίδα των συμπληρωματικών προτάσεων που εισάγονται με το *γεγονοτικό* (factive) *που* (Roussou 1992, Varlokosta 1994), η εξαγωγή ΕΦ (*wh-extraction*) από Υ και η εξαγωγή ερωτηματικού Υ από συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με φωνολογικά εκπεφρασμένο ΣΔ (Kotzoglou 2005, 2010).

(iv) Ο *διπλασιασμός* (doubling) της ΕΦ από ένα κλιτικό με κοινά φ-χαρακτηριστικά (Θεοφανοπούλου-Κοντού 1986/87, Iatridou 1995, Anagnostopoulou 1994, Anagnostopoulou & Giannakidou 1995, Androulakis 1998, Tsimplici 1999). Πιο συγκεκριμένα, έχουν μελετηθεί οι παράγοντες που επιτρέπουν την συνύπαρξη ΕΦ και κλιτικής αντωνυμίας, καθώς και η σημασιολογική διαφοροποίηση των *wh*-ερωτήσεων με κλιτικό από τις αντίστοιχες χωρίς

⁵² Σύμφωνα με την Tsimplici (1990, 1995, 1998), οι ευθείες *wh*-ερωτήσεις είναι ΦΕΣΤ χωρίς ΣΔ. Αντίθετα, στις πλάγιες *wh*-ερωτήσεις η ΦΕΣΤ συνυπάρχει με την ΦΣΔ. Πρβλ. Agouraki (1990), Drachman & Klidi (1992).

⁵³ Ο Vlachos (2012) διαφοροποιείται από τις συνήθεις παραδοχές για τα χαρακτηριστικά των συντακτικών αντικειμένων (για τις οποίες βλ. κεφάλαιο 2, ενότητα 2.2) σε δύο σημεία: Θεωρεί αφενός ότι όλα τα χαρακτηριστικά είναι ερμηνεύσιμα και στα δύο διεπίπεδα και αφετέρου ότι το χαρακτηριστικό *EPP* επιβάλλει δηλαδή την φωνητική πραγμάτωση ενός συντακτικού αντικειμένου σε μια συγκεκριμένη θέση. Υποστηρίζει, επιπλέον, ότι κατά την Συγχώνευση της ΕΦ και του ΣΔ προβάλλεται η ΕΦ και έτσι η δομή που παράγεται τελικά δεν είναι ΦΣΔ αλλά μια ΦΑ.

κλιτικό.

(v) Οι πλάγιες *wh*-ερωτήσεις και τα ρήματα εξάρτησής τους. Η Agouraki (2001) εξετάζει τις ιδιότητες των κατηγορημάτων που συμπληρώνονται από πλάγιες *wh*-ερωτήσεις και τα κατηγοριοποιεί σε συγκεκριμένες τάξεις. Μελετάει επίσης τις πλάγιες *wh*-ερωτήσεις με ρήμα σε μελλοντικό χρόνο, οι οποίες συμπληρώνουν μια μικρή ομάδα ρημάτων (*αγοράζω, βρίσκω, έχω* κ.ά.) και ερμηνεύονται σαν *οριστικές ΦΑ* (definite DPs) (Agouraki 2005).

Σε σχέση με το φαινόμενο της μετατόπισης οι παραπάνω μελέτες υιοθετούν τις βασικές αρχές του εκάστοτε θεωρητικού προτύπου. Για παράδειγμα, οι μελέτες που ακολουθούν το πρότυπο της Κυβέρνησης και Αναφορικής Δέσμευσης αντιμετωπίζουν την μετατόπιση ως μετακίνηση με ίχνη, σύμφωνα με την *θεωρία των ιχνών* (trace theory) (Hogrocks & Stavrou 1987, Θεοφανοπούλου-Κοντού 1992, 1993, Tsimpli 1998). Από την άλλη μεριά, όσες τοποθετούνται στο θεωρητικό πλαίσιο του ΜΠ υιοθετούν την θεωρία των αντιγράφων (Kotzoglou 2005, Vlachos 2012).

Στην παρούσα μελέτη θα επικεντρώσω την προσοχή μου στο φαινόμενο της «σύνδεσης» της ΕΦ με δύο (ή περισσότερες) θέσεις μιας ΕΔ. Τέτοιου είδους πολλαπλές «συνδέσεις» ΕΦ όμως δεν παρατηρούνται μόνο στις συνήθεις *wh*-ερωτήσεις αλλά και σε άλλες δευτερεύουσες ως προς την συχνότητα χρήσης τους ΕΔ. Αναφέρομαι στις *in situ wh*-ερωτήσεις, στις πολλαπλές ερωτήσεις και στις ερωτήσεις ηχούς. Στον βαθμό που και αυτές οι δομές χαρακτηρίζονται από αναντιστοιχία μεταξύ φωνητικής πραγμάτωσης και σημασιολογικής ερμηνείας θα μπορούσαν να αποτελέσουν πεδίο εφαρμογής και ελέγχου των συμπερασμάτων της παρούσας μελέτης.

3.3.2 *In situ wh*-ερωτήσεις

Στις *in situ wh*-ερωτήσεις η ΕΦ δεν εκφωνείται στην αριστερή περιφέρεια, όπως θα περιμέναμε, αλλά σε μια θέση χαμηλότερα δομικά, πιθανόν στην θέση όπου συγχωνεύεται εξ αρχής. Ένα παράδειγμα *in situ wh*-ερώτησης δίνεται στο (9).

(9) Θα πας πού;

Οι *in situ wh*-ερωτήσεις αντιμετωπίζονταν παραδοσιακά ως ερωτήσεις ηχούς (Tsimplici 1995: 199, μεταξύ άλλων). Η δυνατότητα χρήσης τους ως πραγματικών ερωτήσεων στα Ελληνικά επισημαίνεται αρχικά από την Σινοπούλου (2009)⁵⁴. Η δυνατότητα αυτή θέτει ενδιαφέροντα ερωτήματα για την σχέση των *in situ wh*-ερωτήσεων με τις αντίστοιχες *wh*-ερωτήσεις, τα οποία αφορούν στην ύπαρξη κεκαλυμμένης μετακίνησης στις πρώτες, στο είδος του ΣΔ (ερωτηματικού ή μη) και στην ερμηνεία των ίδιων των ΕΦ.

Οι πρόσφατες μελέτες των Σινοπούλου (2009) και Vlachos (2010, 2012, 2014) έχουν επικεντρωθεί σε ζητήματα όπως:

(i) Οι προϋποθέσεις χρήσης των *in situ wh*-ερωτήσεων και η διαφοροποίησή τους από τις *wh*-ερωτήσεις σε σημασιολογικό-πραγματολογικό επίπεδο. Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι οι *in situ wh*-ερωτήσεις απαιτούν κάποιου είδους σύνδεση με το περιεχόμενο, γεγονός που αποκλείει την εκφώνησή τους στην αρχή συνομιλίας. Σύμφωνα με την Σινοπούλου, η επιτυχής χρήση των *in situ wh*-ερωτήσεων προϋποθέτει την σύνδεσή τους με το αμέσως προηγούμενο εκφώνημα, όπως συμβαίνει στο (10).

- (10) A: Απόψε θα βγω.
B: (Και) θα πας πού;

Ομοίως, ο Vlachos (2012: 29 κ.εξ.) υποστηρίζει ότι οι *in situ wh*-ερωτήσεις πρέπει να τοποθετούνται μέσα σε μια *micro-συνομιλία* (micro-discourse). Ένα παράδειγμα είναι αυτό που ακολουθεί (από τον Vlachos, ό.π.).

- (11) A: Ο πατέρας μου, η μητέρα μου κι εγώ πήγαμε στο μαγαζί να αγοράσουμε αυγά, γάλα και καφέ. Η μητέρα μου αγόρασε τα αυγά.
B: Και ο πατέρας σου αγόρασε τι;

(ii) Η συντακτική παραγωγή των *in situ wh*-ερωτήσεων και η διαφοροποίησή της από την παραγωγή των συνήθων *wh*-ερωτήσεων. Ως προς αυτό το ζήτημα

⁵⁴ *In situ wh*-ερωτήσεις απαντούν και σε γλώσσες όπως τα Αγγλικά, τα Γαλλικά, τα Γερμανικά, τα Ρουμανικά και τα Ισπανικά (βλ. ενδεικτικά Ginzburg & Sag 2001, Pires & Taylor 2007, Boeckx 1999, Cheng & Rooryck 2000, Comorovski 1996, Uribe-Etxebarria 2002, Reglero 2005).

υποστηρίζεται από τους Σινοπούλου (2009) και Vlachos (2012: 58 κ.εξ.) ότι η *in situ* ΕΦ δεν μετακινείται (ορατά ή κεκαλυμμένα) αλλά εκφωνείται στην θέση όπου συγχωνεύεται αρχικά. Σε αυτό το συμπέρασμα οδηγεί (α) η απουσία φαινομένων νησίδων (island effects) όταν οι *in situ* ΕΦ βρίσκονται μέσα σε ισχυρές νησίδες, (β) η απουσία φαινομένων παρεμβολής (intervention effects), αντίστοιχων με αυτά που μελετώνται από την Beck (1996, 2006), (γ) η μη υποχρεωτική αντιστροφή Υ-Ρ, (δ) η αντιγραμματικότητα των πλάγιων *in situ* *wh*-ερωτήσεων, (ε) η μη νομιμοποίηση στοιχείων αρνητικής πολικότητας (negative polarity items), (στ) η μη νομιμοποίηση των λεγόμενων ‘aggressively non D-linked’ ΕΦ (π.χ. *ποιος στο καλό/στο διάολο/στην ευχή*) και (ζ) η απουσία του ερωτηματικού επιτονισμού που χαρακτηρίζει τις συνήθεις *wh*-ερωτήσεις⁵⁵. Οι δύο αναλύσεις διαφοροποιούνται ως προς την φύση του ΣΔ και τα συντακτικά χαρακτηριστικά που εμπλέκονται στην παραγωγή των δομών⁵⁶. Τέλος, σύμφωνα με τον Vlachos (2014), ο ρόλος του επιτονισμού στις *in situ wh*-ερωτήσεις συνηγορεί υπέρ της επικοινωνίας της ΦΔ με την ΛΔ. Όλα τα παραπάνω είναι ζητήματα που θεωρώ πως απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση.

3.3.3 Πολλαπλές ερωτήσεις

Πολλαπλές ερωτήσεις ονομάζονται οι ερωτηματικές δομές με δύο (ή περισσότερες) ΕΦ. Απαντούν σε πολλές γλώσσες και ο σχηματισμός τους υπόκειται σε τυπολογική διαφοροποίηση. Σε γλώσσες όπως τα Βουλγαρικά προτάσσονται όλες οι ΕΦ, σε γλώσσες όπως τα Αγγλικά προτάσσεται μία μόνο ΕΦ, ενώ σε γλώσσες όπως τα Κινέζικα όλες οι ΕΦ παραμένουν *in situ*⁵⁷. Στα Ελληνικά οι πολλαπλές ερωτήσεις σχηματίζονται με πρόταξη της μίας ΕΦ, όπως δείχνει η (12).

⁵⁵ Για όλα τα παραπάνω, βλ. την συζήτηση και τα δεδομένα στην Σινοπούλου (2009). Για τον επιτονισμό της δομής βλ. Vlachos (2014).

⁵⁶ Για τους Σινοπούλου (2009) και Vlachos (2010), ο ΣΔ στις *in situ wh*-ερωτήσεις δεν είναι ερωτηματικός, δεν φέρει δηλαδή το χαρακτηριστικό [uQ] (βλ. κεφάλαιο 6, ενότητα 6.2.1). Αντίθετα, σύμφωνα με τον Vlachos (2012), οι *in situ wh*-ερωτήσεις εισάγονται με ερωτηματικό ΣΔ, όπως ακριβώς οι *wh*-ερωτήσεις. Για τις λεπτομέρειες των αναλύσεων βλ. τις ίδιες τις μελέτες.

⁵⁷ Για τις πολλαπλές ερωτήσεις σε άλλες γλώσσες βλ., μεταξύ άλλων, Cheng (1991), Rudin (1988), Hagstrom (1998).

(12) Τι έδωσες σε ποιον;

Εκτός από το ζήτημα της τυπολογίας, την έρευνα έχουν απασχολήσει τα ακόλουθα επιμέρους θέματα: (α) η συντακτική παραγωγή των πολλαπλών ερωτήσεων και η θέση των ΕΦ στην δομή, (β) η σειρά εμφάνισης των ΕΦ και οι περιορισμοί που την ρυθμίζουν, όπως ο Όρος της Ανωτερότητας (Superiority Condition) του Chomsky 1973⁵⁸, (γ) ο μηχανισμός σύνδεσης της *in situ* ΕΦ με τον ΣΔ και (δ) οι σημασίες-αναγνώσεις των δομών (βλ. την διάκριση μεταξύ της *ανάγνωσης λίστας ζευγών* (pair-list reading) και της *ανάγνωσης μοναδικού ζεύγους* (single-pair reading)⁵⁹).

Οι πολλαπλές ερωτήσεις των Νέων Ελληνικών⁶⁰ έχουν μετηθεί από την Sinoroulou (2008). Σε αυτήν την μελέτη εξετάζεται η συντακτική θέση της *in situ* ΕΦ σε ευθείες πολλαπλές ερωτήσεις όπως αυτές που ακολουθούν, όπου η δεύτερη ΕΦ εκφωνείται ως *εστιασμένο* (focused) συστατικό και διαφοροποιείται επιτονικά από την ακόλουθη ΦΑ.

- (13) α. Πότε αγόρασε ΤΙ ο Γιάννης;
β. Ποιος είδε ΠΟΥ την ταινία;

Βάσει των συστηματικών ομοιοτήτων των ΕΔ με των δομές εστίασης στα Ελληνικά, υποστηρίζεται ότι η προτασόμενη φράση μετακινείται στην αριστερή περιφέρεια της ΦΣΔ, όπως συμβαίνει και στις συνήθεις *wh*-ερωτήσεις, ενώ η *in situ* ΕΦ μετακινείται σε μια χαμηλότερη δομικά θέση εστίας στην

⁵⁸ Ο Όρος της Ανωτερότητας αποκλείει την μετακίνηση της ΕΦ που συγχωνεύεται αρχικά σε χαμηλότερη δομικά θέση. Μια τέτοια μετακίνηση προκαλεί αντιγραμματικότητα, όπως δείχνει η (ii), που αντιδιαστέλλεται με την (i) (από την Grebenyova 2012: 2).

(i) Who₁ did John persuade t₁ to buy what₂?

(ii) *What₂ did John persuade who₁ to buy t₂?

⁵⁹ Η πολλαπλή ερώτηση (iiiA) έχει ανάγνωση λίστας ζευγών, όπως δείχνει η απάντηση στο (iiiB) (από τον Hagstrom 1998: 175). Αντίθετα, η πολλαπλή ερώτηση (ivA) έχει αποκλειστικά ανάγνωση μοναδικού ζεύγους, όπως φαίνεται από την απάντηση στο (ivB) (από την Dayal 2002: 512). Θα επανέλθω σε αυτές τις αναγνώσεις στο κεφάλαιο 5, ενότητα 5.3.

(iii) A: Who bought what?

B: John bought pretzels, Mary bought hot dogs, and Bill bought lighter fluid.

(iv) A: Which linguist will be offended if we invite which philosopher?

B: Professor Smith will be offended if we invite Professor Brown.

⁶⁰ Οι πολλαπλές ερωτήσεις στην συγχρονία της Αρχαίας Ελληνικής έχουν μελετηθεί από την Roussou (1998).

αριστερή περιφέρεια της Φρ. Υπέρ της ύπαρξης μιας τέτοιας θέσης επιχειρηματολογεί η Belletti (2004) στην έρευνά της για τις δομές με μεταρρηματικό εστιασμένο υποκείμενο στα Ιταλικά.

Μία ακόμη διαπίστωση της Sinoroulou (2008) είναι ότι η συνήθης ανάγνωση των πολλαπλών ερωτήσεων στα Ελληνικά είναι η ανάγνωση λίστας ζευγών και ότι ο Όρος της Ανωτερότητας μπορεί να παραβιάζεται χωρίς να προκύπτει αντιγραμματικότητα. Οι (14α) και (14β) είναι εξίσου γραμματικές.

- (14) α. Ποιος αγόρασε τι;
β. Τι αγόρασε ποιος;

Οι σημασιολογικές ιδιότητες των πολλαπλών ερωτήσεων διαγλωσσικά εξακολουθούν να απασχολούν την έρευνα, καθώς υπάρχουν πολλά επιμέρους ανοιχτά ζητήματα.

3.3.4 Ερωτήσεις ηχούς

Οι ερωτήσεις ηχούς εκφράζουν έκπληξη ή δυσπιστία, χρησιμοποιούνται δηλαδή επιφωνηματικά, και προϋποθέτουν την ύπαρξη ενός προηγούμενου εκφωνήματος, στο οποίο αναφέρονται. Ένα παράδειγμα από τα Ελληνικά δίνεται στο (15).

- (15) A: Ο Γιάννης παντρεύτηκε την Μαρία.
B1: Παντρεύτηκε ΠΟΙΑΝ;
B2: ΠΟΙΑΝ παντρεύτηκε;

Οι σημασιολογικές και πραγματολογικές ιδιαιτερότητες των ερωτήσεων ηχούς έχουν οδηγήσει στην αντιμετώπισή τους ως περιθωριακής δομής με αμφιλεγόμενη θέση στη γραμματική. Οι ευάριθμες σχετικές μελέτες καταλήγουν σε διαφορετικά συμπεράσματα. Κατά μία άποψη οι ερωτήσεις ηχούς είναι μεταγλωσσικές δομές με εντελώς διαφορετικά χαρακτηριστικά από τις συνήθεις ΕΠ (Janda 1985, Ginzburg & Sag 2001, Arnstein 2002, Badan *et al.* 2017, μεταξύ

άλλων). Σύμφωνα με άλλη άποψη η ιδιαιτερότητα των ερωτήσεων ηχούς εντοπίζεται στο συντακτικό επίπεδο και ειδικότερα στα χαρακτηριστικά του ΣΔ (βλ. την συντακτική ανάλυση του Sobin 2010 στο πλαίσιο του ΜΠ).

Όπως επισημαίνουν οι Roussou *et al.* (2013) και Vlachos (2012, 2014), οι ερωτήσεις ηχούς στα Ελληνικά σχηματίζονται με δύο τρόπους: (α) με την ΕΦ *in situ*, όπως στο (15B1), και (β) με πρόταξη της ΕΦ, όπως στο (15B2). Ως προς τον επιτονισμό και την χρήση τους διαφοροποιούνται τόσο από τις *in situ wh*-ερωτήσεις (βλ. ενότητα 3.3.2) όσο και από τις *wh*-ερωτήσεις (βλ. ενότητα 3.1.1). Ο Vlachos (2012) μελετάει συστηματικά τα περιβάλλοντα εμφάνισης των ερωτήσεων ηχούς, τον επιτονισμό και την ερμηνεία τους. Υποστηρίζει ότι η συντακτική τους παραγωγή δεν διαφέρει από αυτή των αντίστοιχων ερωτήσεων αναζήτησης πληροφορίας. Στο συντακτικό επίπεδο, δηλαδή, η (15B1) παράγεται όπως η *in situ wh*-ερώτηση στο (16), ενώ η (15B2) όπως η *wh*-ερώτηση στο (17).

(16) Ο Γιάννης παντρεύτηκε ποιαν;

(17) Ποιαν παντρεύτηκε ο Γιάννης;

Σύμφωνα με τον Vlachos (2012, 2014) η (σημασιολογική) διαφοροποίηση των ερωτήσεων ηχούς από τις *in situ wh*-ερωτήσεις και τις *wh*-ερωτήσεις επιτυγχάνεται στην ΦΔ, με την απόδοση διαφορετικού επιτονικού σχήματος στην κάθε ΕΔ. Αυτή η προσέγγιση προϋποθέτει την δυνατότητα «επικοινωνίας» της ΦΔ με την ΛΔ και, ως εκ τούτου, αποκλίνει από τις συνήθεις παραδοχές για την οργάνωση της γραμματικής (βλ. κεφάλαιο 2, ενότητα 2.2). Η θέση των ερωτήσεων ηχούς στην γραμματική και τα σημασιολογικά τους χαρακτηριστικά τόσο στην Ελληνική όσο και σε άλλες γλώσσες χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης.

3.4 Σύνθετες ερωτηματικές δομές

Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που πρότεινα στην εισαγωγή του κεφαλαίου οι σύνθετες ΕΔ είναι δομές με παρατακτική σύνδεση, στις οποίες κάποιο

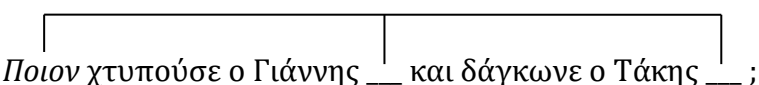
στοιχείο φαίνεται να καταλαμβάνει δύο (ή περισσότερες) θέσεις οριζόντια διατεταγμένες. Αυτό συμβαίνει (α) στις ATB-ερωτήσεις, (β) στις *wh&wh*-ερωτήσεις, (γ) στις ερωτηματικές δομές της μορφής [*wh*-ερώτηση & ΕΦ] και (δ) στις *δομές εκκένωσης* (*sluicing constructions*). Η αναφορά μου σε αυτές τις δομές θα είναι σύντομη και γενική, δεδομένου ότι πρόκειται για δομές που δεν έχουν τύχει συστηματικής μελέτης στα Ελληνικά. Άλλωστε οι δύο πρώτες θα αποτελέσουν το αντικείμενο των δύο επόμενων κεφαλαίων.

3.4.1 ATB-ερωτήσεις

ATB-ερωτήσεις ονομάζονται οι σύνθετες ΕΔ με μία ΕΦ, η οποία «συνδέεται» με δύο (ή περισσότερα) παρατακτικά συνδεδεμένα συστατικά. Παραθέτω εδώ το παράδειγμα (18) από τους Joseph & Philippaki-Warburton (1987: 9).

(18) Ποιον χτυπούσε ο Γιάννης ___ και δάγκωνε ο Τάκης ___;

Όπως φαίνεται στο (19), η ΕΦ μετατοπίζεται και εκφωνείται στην αριστερή περιφέρεια ενώ ταυτόχρονα ερμηνεύεται ως συμπλήρωμα και των δύο ρημάτων της δομής.

(19) ;

Ο όρος ATB-ερωτήσεις παραπέμπει στην παλαιότερη άποψη ότι οι συγκεκριμένες δομές παράγονται με εξαγωγή της ΕΦ από όλες τις παρατεταγμένες φράσεις, έτσι ώστε να σχηματίζεται μια *διχαλωτή αλυσίδα* (*forked chain*) με μία *κεφαλή* (*head*) και δύο *ουρές* (*tails*) (Williams 1978, πρβλ. Ross 1967). Μολονότι προτείνονται πλέον άλλοι τρόποι συντακτικής παραγωγής⁶¹, θα εξακολουθήσω να χρησιμοποιώ περιγραφικά τον όρο ATB-ερωτήσεις για να αναφέρομαι σε δεδομένα όπως το (18), ακολουθώντας την κοινή πρακτική που εφαρμόζεται διεθνώς.

⁶¹ Αλλά βλ. τις πρόσφατες αναλύσεις των Blümel (2014) και Hein & Murphy (2016), που «αναβιώνουν» την πρωταρχική ανάλυση με διχαλωτή αλυσίδα.

Υπάρχει πληθώρα μελετών αφιερωμένων στην σημασιολογική δομή των ΑΤΒ-ερωτήσεων σε διάφορες γλώσσες, κυρίως όμως στα Αγγλικά⁶². Από πολύ νωρίς παρατηρήθηκε ότι πρόκειται για ιδιαίζουσες δομές που παραβιάζουν τον *Περιορισμό της Παρατακτικής Δομής* (Coordinate Structure Constraint) χωρίς όμως να προκύπτει αντιγραμματικότητα⁶³. Από την άλλη μεριά έχει επισημανθεί ότι η γενικευμένη μετακίνηση φράσεων δεν είναι ελεύθερη αλλά υπακούει σε περιορισμούς οι οποίοι όμως εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο διερεύνησης. Όπως όλες οι σύνθετες ΕΔ, οι ΑΤΒ-ερωτήσεις έχουν επανειλημμένα αναλυθεί ως ελλειπτικές δομές, παράλληλα όμως έχουν προταθεί και άλλοι τρόποι συντακτικής τους παραγωγής.

Δεδομένου ότι οι ΑΤΒ-ερωτήσεις δεν έχουν μελετηθεί στα Ελληνικά, θα εξετάσω στο επόμενο κεφάλαιο τα δεδομένα των Ελληνικών και θα επιχειρήσω να απαντήσω στο ακόλουθο γενικό ερώτημα:

Πώς ερμηνεύεται συντακτικά το φαινόμενο της έλλειψης της ΕΦ από το δεύτερο παρατακτικά συνδεδεμένο συστατικό στις ΑΤΒ-ερωτήσεις;

Το ερώτημα εξειδικεύεται σε επιμέρους ερωτήματα ως εξής:

(i) Οι δύο συντακτικές θέσεις με τις οποίες «συνδέεται» η ΕΦ καταλαμβάνονται από ένα ή από δύο διαφορετικά συντακτικά αντικείμενα; Στο (18), για παράδειγμα, συμπληρώνονται και τα δύο ρήματα από την ΕΦ ή μήπως το συμπλήρωμα του ενός ρήματος είναι κάποιο άλλο στοιχείο (π.χ. ένα κενό συστατικό), το οποίο όμως συνδέεται σημασιολογικά με την ΕΦ;

(ii) Ποια είναι η συντακτική κατηγορία των παρατακτικά συνδεδεμένων συστατικών; Πρόκειται για ερωτηματικές προτάσεις (ΦΣΔ), ΦΧρ ή Φρ;

Προκειμένου να απαντήσω στα παραπάνω ερωτήματα θα εξετάσω συστηματικά τις σημασιολογικές ιδιότητες της δομής στα Ελληνικά και θα αναφερθώ στις διαφορετικές αναλύσεις που έχουν προταθεί για τα δεδομένα

⁶² Μεταξύ πολλών άλλων, βλ. Munn (2001), Zhang (2009), Ha (2008), Nunes (2001, 2004) και Bruening & Al Khalaf (2016) για τα Αγγλικά, Fernández-Salgueiro (2008) για τα Ισπανικά, Citko (2006) για τα Πολωνικά και Hartmann *et al.* (2016) για τα Γερμανικά.

⁶³ Ο Περιορισμός της Παρατακτικής Δομής ρυθμίζει την δυνατότητα μετακίνησης συστατικών από μια δομή με παρατακτική σύνδεση και διατυπώνεται από τον Ross (1967: 161) ως εξής:

(v) In a coordinate structure, no conjunct may be moved, nor may any element contained in a conjunct be moved out of that conjunct. [Σε μία δομή με παρατακτική σύνδεση, δεν επιτρέπεται να μετακινηθεί κάποια από τις παρατεταγμένες φράσεις, ούτε επιτρέπεται να μετακινηθεί έξω από μία παρατεταγμένη φράση οποιοδήποτε στοιχείο περιλαμβάνεται σε αυτήν].

άλλων γλωσσών.

3.4.2 *Wh&wh*-ερωτήσεις

Οι *wh&wh*-ερωτήσεις είναι σύνθετες ΕΔ της μορφής που φαίνεται στο (20). Βάσει της επιφανειακής τους δομής φαίνεται να παράγονται από δύο παρατακτικά συνδεδεμένες ΕΦ που ανήκουν στην ίδια ΕΠ. Αντιθέτως, η σημασία των δομών (στα Ελληνικά αλλά και σε άλλες γλώσσες) παραπέμπει στην παρατακτική σύνδεση δύο ΕΠ, όπως φαίνεται από την παράφραση στο (21).

(20) Πού και πότε θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της;

(21) Πού θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της και πότε θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της;

Τίθεται, επομένως, το ερώτημα αν πρόκειται για μονοπροτασιακές δομές με παρατεταγμένες ΕΦ ή για διπροτασιακές δομές με έλλειψη της μίας ΦΧρ, όπως φαίνεται στο (22). Και οι δύο αναλύσεις έχουν υποστηριχθεί για τα δεδομένα άλλων γλωσσών σε μελέτες που έχουν εκπονηθεί κατά την τελευταία κυρίως δεκαετία⁶⁴.

(22) Πού _____ και πότε [θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της];

Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει διαγλωσσική διαφοροποίηση ως προς το είδος⁶⁵ και την σειρά των ΕΦ στις *wh&wh*-ερωτήσεις. Το μεγαλύτερο πρόβλημα τίθεται από την δυνατότητα σύνδεσης ανόμοιων ΕΦ. Για παράδειγμα, η σύνδεση *ορίσματος* (argument) και *προσαρτήματος* (adjunct) επιτρέπεται στην (23α), μολονότι είναι αντιγραμματική στην μη ΕΔ (23β).

(23) α. What and when did you eat?

⁶⁴ Βλ. Gračanin-Yüksek (2007), Skrabalova (2006, 2011), Tomaszewicz (2011α, 2011β), Gribanova (2009), Scott (2012) και Citko (2013). Περισσότερες μελέτες βλ. στο κεφάλαιο 5.

⁶⁵ Αναφέρομαι στην διάκριση μεταξύ ορίσματος και προσαρτήματος.

β. * I ate a sandwich and last night.

Πέραν τούτων, η σειρά των ΕΦ είναι ελεύθερη σε κάποιες γλώσσες ενώ σε άλλες ρυθμίζεται από περιορισμούς.

Οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών αποτελούν το αντικείμενο του κεφαλαίου 5. Σε αυτό θα μελετήσω την σημασία αλλά και τις συντακτικές ιδιότητες των δεδομένων και θα υποστηρίξω ότι πρόκειται για διπροτασιακές δομές (βλ. το (22) παραπάνω). Θα εξετάσω επίσης αν η ανάλυση με έλλειψη την οποία προτείνουν οι Giannakidou & Merchant (1998) για την ΕΔ στο (24) μπορεί να βρει εφαρμογή στις *wh&wh*-ερωτήσεις⁶⁶.

(24) Δεν είναι ακόμα σαφές αν και πότε συνέλαβε η αστυνομία τους διαδηλωτές.

Θα επιχειρήσω επιπλέον να ερμηνεύσω το ίδιο το φαινόμενο της έλλειψης προτείνοντας έναν συγκεκριμένο τρόπο συντακτικής παραγωγής. Θα επανέλθω δηλαδή στο κύριο ερώτημα που θέτουν οι ΑΤΒ-ερωτήσεις (βλ. ενότητα 3.4.1), το οποίο διατυπώνεται τώρα ως εξής:

Πώς ερμηνεύεται συντακτικά το φαινόμενο της έλλειψης της ΦΧρ από την πρώτη ΕΠ στις *wh&wh*-ερωτήσεις;

Τέλος, θα με απασχολήσει η θέση της Ελληνικής στην τυπολογική κατηγοριοποίηση των γλωσσών που σχηματίζουν *wh&wh*-ερωτήσεις.

3.4.3 Ερωτηματικές δομές της μορφής [*wh*-ερώτηση & ΕΦ]

Στην σύνθετη ΕΔ στο (25) μια ΕΠ φαίνεται να συνδέεται παρατακτικά με μια ΕΦ. Λαμβάνοντας υπ' όψιν την σημασία της δομής, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι η συντακτική της παραγωγή γίνεται με παρατακτική σύνδεση δύο ΕΠ και έλλειψη της ΦΧρ από την δεύτερη πρόταση, όπως φαίνεται στο (26).

(25) Πότε θα κάνει πάρτι ο Γεράσιμος και πού;

⁶⁶ Η (24) δεν συγκαταλέγεται στις *wh&wh*-ερωτήσεις γιατί δεν εισάγεται με δύο ΕΦ.

(26) Πότε [θα κάνει πάρτι ο Γεράσιμος] και πού _____;

Αυτή η διπροτασιακή ανάλυση έχει υποστηριχθεί για γλώσσες όπως τα Ουγγρικά (Lipták 2003) αλλά αμφισβητείται από τους Moro (2011) και Greco (2016), οι οποίοι τάσσονται υπέρ μιας μονοπροτασιακής παραγωγής χωρίς έλλειψη.

Οι σύνθετες ΕΔ αυτής της μορφής δεν έχουν εξεταστεί στα Ελληνικά ενώ οι μελέτες για τα δεδομένα άλλων γλωσσών είναι ευάριθμες. Παραμένει, επομένως, ανοιχτό το ζήτημα της συντακτικής τους παραγωγής. Τίθεται επίσης το ερώτημα αν και σε ποιο επίπεδο διαφοροποιείται η (25) από την *wh&wh*-ερώτηση στο (20). Αν πρόκειται για διπροτασιακές ελλειπτικές δομές, όπως φαίνεται στα (26) και (22) αντίστοιχα, θα πρέπει να ταυτίζονται σημασιολογικά και να διαφέρουν μόνο ως προς την κατεύθυνση της έλλειψης (προχωρητική στο (25) αλλά οπισθοχωρητική στο (20)). Όπως όμως θα δούμε στο κεφάλαιο 5, οι δομές της μορφής [*wh*-ερώτηση & ΕΦ] διαφοροποιούνται σημασιολογικά από τις *wh&wh*-ερωτήσεις.

3.4.4 Οι δομές εκκένωσης

Οι δομές εκκένωσης είναι ελλειπτικές δομές της μορφής που φαίνεται στο (27) (από τον Merchant 2001: 43).

(27) Κάποιος ήρθε αλλά δεν ξέρω ποιος.

Η ερμηνεία της (27) παρουσιάζεται στο (28) και δείχνει ότι η ΕΦ ανήκει πιθανόν σε μια υποκείμενη πλάγια ΕΠ, από την οποία ελλείπει η ΦΧρ, όπως δείχνει το (29).

(28) Κάποιος ήρθε αλλά δεν ξέρω ποιος ήρθε.

(29) Κάποιος [ήρθε] αλλά δεν ξέρω ποιος _____.

Οι δομές εκκένωσης έχουν μελετηθεί συστηματικά σε πολλές γλώσσες, οι δε αναλύσεις που έχουν προταθεί απηχούν όλες τις πιθανές προσεγγίσεις της έλλειψης –από τις αμιγώς συντακτικές μέχρι τις σημασιολογικές και πραγματολογικές. Μεταξύ άλλων, έχει εξεταστεί η θέση της ΕΦ, η συντακτική κατηγορία και τα χαρακτηριστικά της δομής που ελλείπει (εφόσον αυτή πράγματι υπάρχει) και η ερμηνεία της δομής στην ΛΔ⁶⁷.

Τις δομές εκκένωσης των Ελληνικών έχουν μελετήσει οι Merchant (2000, 2001) και Vlachos (2012). Σύμφωνα με τον πρώτο στις δομές εκκένωσης υπάρχει υποκείμενη συντακτική δομή. Η ΕΦ βρίσκεται στην αριστερή περιφέρεια μιας ΕΠ (ΦΣΔ). Ο ερωτηματικός ΣΔ φέρει ένα χαρακτηριστικό Ε, το οποίο επιβάλλει την μη φωνολογική πραγμάτωση της ελλείπουσας ΦΧρ στην ΦΔ. Από την άλλη μεριά ο Vlachos (2012) τοποθετείται υπέρ μιας ανάλυσης χωρίς υποκείμενη ελλείπουσα δομή. Υποστηρίζει ότι η ΕΦ συγχωνεύεται εξ αρχής με το ρήμα που προηγείται, βρίσκεται δηλαδή *in situ*. Στην ΛΔ λειτουργεί ερμηνευτικός μηχανισμός που «συμπληρώνει» τα στοιχεία που απουσιάζουν από την σύνταξη. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της αναφορικής εξάρτησης της ΕΦ από το *σημείο αναφοράς* της (*antecedent*).

Το ζήτημα της συντακτικής παραγωγής των δομών εκκένωσης είναι ευρύτατο και δεν θα μας απασχολήσει περαιτέρω. Άλλωστε, αυτές οι δομές διαφοροποιούνται συντακτικά από όλες τις προηγούμενες, λόγω της υπερπροτασιακής «σύνδεσης» της ΦΧρ στην πρώτη πρόταση με την πλάγια ΕΠ. Στις υπόλοιπες σύνθετες ΕΔ οι αντίστοιχες «συνδέσεις» εντοπίζονται σε γειτονικά συντακτικά αντικείμενα (πρβλ. το (29) με τα (19), (22) και (26)).

⁶⁷ Για μια επισκόπηση των αναλύσεων και των βασικότερων απόψεων που έχουν διατυπωθεί για αυτά τα ζητήματα, βλ. Merchant (2001), Aelbrecht (2010), van Craenenbroeck (2010), μεταξύ πολλών άλλων.

4. Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΤΒ-ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

4.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το παρόν κεφάλαιο πραγματεύεται την συντακτική παραγωγή των ΑΤΒ-ερωτήσεων, οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα σύνθετης ΕΔ. Η προτασόμενη ΕΦ στην ΑΤΒ-ερώτηση που ακολουθεί φαίνεται να καταλαμβάνει ταυτόχρονα τις δυο κενές θέσεις που δηλώνονται με παύλα⁶⁸. Φαίνεται δηλαδή να ανήκει συντακτικά και σημασιολογικά σε δύο παρατακτικά συνδεδεμένες ΕΠ⁶⁹.

(1) Τι αγόρασε ο Κώστας ___ και φόρεσε ο Νίκος ___ ;

Όπως ανέφερα στην ενότητα 3.4.1, οι ΑΤΒ-ερωτήσεις αναλύθηκαν αρχικά ως ΕΔ με «διάχυτη» μετακίνηση (across-the-board movement) της ΕΦ, δηλαδή με εξαγωγή της από όλες τις παρατεταγμένες φράσεις. Τέτοιου είδους «διάχυτες» μετακινήσεις χαρακτηρίζουν και μια σειρά άλλων δομών με παρατακτική σύνδεση. Για παράδειγμα, η σύνθετη αναφορική δομή στο (2), η σύνθετη δομή εστίασης στο (3) και η δομή ΑΔΚ στο (4) έχουν δύο κενές θέσεις που φαίνεται να συνδέονται με το ίδιο συντακτικό αντικείμενο (την αναφορική φράση στο (2), την ΦΕΣΤ στο (3) και την ΦΑ-αντικείμενο στο (4)).

(2) Το βιβλίο *το οποίο* δανείστηκε ο Γεράσιμος ___ και επέστρεψε η Βασιλική ___ δεν είναι στην θέση του.

(3) *Το ΜΑΥΡΟ ΠΟΡΤΟΦΟΛΙ* έχασε η Κατερίνα ___ και βρήκε η Μαρία ___.

(4) Εγώ θα φωτοτυπήσω ___ κι εσύ θα διαβάσεις ___ *όλα τα άρθρα του Chomsky*.

⁶⁸ Στο εξής με τον όρο ‘κενή θέση’ ή ‘κενό’ θα αναφέρομαι σε θέση χωρίς φωνολογικό περιεχόμενο.

⁶⁹ Για πολλούς ομιλητές οι ΑΤΒ-ερωτήσεις είναι περισσότερο αποδεκτές όταν υπάρχει κλιτικό στην δεύτερη παρατεταγμένη πρόταση. Για αυτές τις δομές με κλιτικό βλ. ενότητα 4.3. Παρά την περιορισμένη τους χρήση, δομές όπως η (1) –εφόσον δεν εκφωνούνται με παύση πριν τον παρατακτικό σύνδεσμο– γίνονται αποδεκτές από φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής, γεγονός που «νομιμοποιεί» την εξέτασή τους ως υπαρκτών ΕΔ των Ελληνικών.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα με απασχολήσουν συστηματικά μόνο οι ΑΤΒ-ερωτήσεις της Ελληνικής. Παραθέτω ενδεικτικά τα ακόλουθα δεδομένα:

- (5) Ποια κωμωδία του Αριστοφάνη μετέφρασε ο Ρώτας, σκηνοθέτησε ο Κουν και παρουσίασε το Θέατρο Τέχνης;
- (6) Τι έγραψε ο Χρήστος αλλά θα παρουσιάσει ο Κώστας;
- (7) Σε ποιον θα στείλεις το άρθρο ή θα δανείσεις το βιβλίο;
- (8) Πότε/Τι ώρα έρχεται ο Γιώργος και φεύγει ο Νίκος;
- (9) Πού/Σε ποιο δωμάτιο είπες ότι διαβάζει η Μαρία και κοιμάται η Δήμητρα;

Εστιάζοντας την προσοχή μας στην επιφανειακή δομή των ΑΤΒ-ερωτήσεων εντοπίζουμε δύο βασικά χαρακτηριστικά:

- (i) την ύπαρξη παρατακτικής σύνδεσης, η οποία πραγματώνεται με τον παρατακτικό σύνδεσμο και (στο (1)), με τον αντιθετικό *αλλά* (στο (6)) ή με το διαζευκτικό *ή* (στο (7)). Οι παρατεταγμένες φράσεις μπορεί να είναι δύο ή περισσότερες (όπως στο (1) και στο (5) αντίστοιχα).
- (ii) την αναντιστοιχία μεταξύ φωνητικής πραγμάτωσης και σημασιολογικής ερμηνείας. Η ΕΦ εκφωνείται μόνο μία φορά στην αριστερή περιφέρεια της δομής αλλά ερμηνεύεται σε περισσότερες θέσεις. Επιπλέον, η ΕΦ μπορεί να είναι όρισμα (όπως στο (5)) ή προσάρτημα (όπως στο (8)) και να μετακινείται με κοντινή ή μακρινή μετακίνηση (βλ. το (6) και το (9) αντίστοιχα).

Με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά οι ΑΤΒ-ερωτήσεις διακρίνονται από τις ακόλουθες δομές:

- (10) Τι έπαθε ο Γιάννης ___ και κλαίει;
- (11) Τι άρχισε κι έγραφε ___ η Ελένη;

Σε αντίθεση με τις ΑΤΒ-ερωτήσεις, οι (10) και (11) δεν είναι ελλειπτικές δομές, αφού η ΕΦ ανήκει σε μία μόνο από τις παρατεταγμένες προτάσεις. Στην (10)

εξάγεται από την πρώτη πρόταση⁷⁰, ενώ στην (11) από την δεύτερη⁷¹, όπως δηλώνουν οι παύλες. Συνεπώς, παρά την επιφανειακή τους ομοιότητα με την (1), είναι προφανές ότι πρόκειται για άλλου είδους δομές.

Από την άλλη μεριά, δεν είναι σαφές αν και πώς συσχετίζονται οι ATB-ερωτήσεις με τις δομές παρασιτικού κενού⁷², δεδομένου ότι και οι δύο χαρακτηρίζονται από αναντιστοιχία μεταξύ φωνητικής πραγμάτωσης και σημασιολογικής ερμηνείας. Στην (12), για παράδειγμα, που επαναλαμβάνεται από την ενότητα 3.1, η προτασόμενη ΕΦ ερμηνεύεται στην θέση και των δύο κενών, εκ των οποίων το δεύτερο ονομάζεται παρασιτικό (*PG*).

(12) ?? [Ποιο μήνυμα] έσβησες ___ χωρίς να διαβάσεις PG ;

Μολονότι το παρασιτικό κενό ανήκει σε φράση προσαρτήματος και όχι σε παρατεταγμένη φράση, έχουν επισημανθεί συστηματικές ομοιότητες μεταξύ των δομών παρασιτικού κενού και των ATB-ερωτήσεων και έχουν προταθεί κοινοί τρόποι συντακτικής παραγωγής (βλ. ενότητα 4.4.1). Όπως θα δούμε, ωστόσο, τα σημασιολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά των ATB-ερωτήσεων στα Ελληνικά δεν μας επιτρέπουν να τις ταυτίσουμε με τις δομές παρασιτικού κενού (βλ. ενότητα 4.5.1).

Δυσκολίες προκαλεί και η προσπάθεια διάκρισης των ATB-ερωτήσεων από τις σύνθετες ΕΔ που ακολουθούν.

(13) [Ποιο πουκάμισο]₁ το₁ αγόρασε ο Κώστας και το₁ φόρεσε ο Νίκος;

(14) [Ποιο πουκάμισο]₁ αγόρασε ο Κώστας και το₁ φόρεσε ο Νίκος;

Επιφανειακά οι (13) και (14) διαφέρουν από την (1) μόνο ως προς την ύπαρξη κλιτικού. Στην (13) υπάρχει κλιτικό σε κάθε παρατεταγμένη φράση ενώ στην

⁷⁰ Στην (10) η δεύτερη παρατεταγμένη πρόταση εκφράζει το αποτέλεσμα της πρώτης (Ingria 2005). Για τις σημασίες και χρήσεις του παρατακτικού συνδέσμου και στα Ελληνικά βλ. επίσης Canakis (1995), Δελβερούδη (1995), Tsiplakou (2005).

⁷¹ Σύμφωνα με την Kapetangianni (2010), δομές όπως η (11) είναι δομές *ελέγχου* (control) με συμπλήρωμα μια αποφαντική πρόταση που εισάγεται με το *και*. Βλ. επίσης Ingria (2005), Srygoroulos (2007).

⁷² Για τις δομές παρασιτικού κενού στα Αγγλικά βλ. Engdahl (1983), Kayne (1983), Chomsky (1986α), μεταξύ πολλών άλλων.

(14) μόνο στην δεύτερη. Σημείο αναφοράς όλων των κλιτικών και στις δύο δομές είναι η προτασόμενη ΕΦ. Είναι γνωστό ότι μια *εξωπροτασιακά συνδεδεμένη* (discourse-linked) ΕΦ είναι δυνατόν να συνυπάρχει με κλιτικό στην ίδια πρόταση, όπως δείχνει η *wh*-ερώτηση στο (15) (Θεοφανοπούλου-Κοντού 1986/87, Iatridou 1995, Anagnostopoulou 1994).

(15) Ποιο πουκάμισο το αγόρασε ο Κώστας σε δύο χρώματα;

Με αυτό το δεδομένο θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ΕΦ στις σύνθετες δομές με κλιτικό ανήκει και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις. Αν αυτό είναι ορθό, οι (13) και (14) θα πρέπει να ενταχθούν στην ευρύτερη κατηγορία των ΑΤΒ-ερωτήσεων. Θα επανέλθω στο θέμα στην ενότητα 4.3, όπου θα παρατηρήσω ότι οι δομές με κλιτικό διαφοροποιούνται σε αρκετά σημεία από τις τυπικές ΑΤΒ-ερωτήσεις.

Όπως επεσήμανα στην ενότητα 3.4.1, η συντακτική παραγωγή των ΑΤΒ-ερωτήσεων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, οι δε προταθείσες αναλύσεις ερμηνεύουν με διαφορετικούς τρόπους την έλλειψη της ΕΦ από το δεύτερο παρατεταγμένο συστατικό. Η συντακτική παραγωγή που θα προτείνω σε αυτό το κεφάλαιο βασίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΑΤΒ-ερωτήσεων της Ελληνικής σε σημασιολογικό, μορφολογικό και συντακτικό επίπεδο. Σε αυτά θα αναφερθώ στις ενότητες 4.2.1, 4.2.2 και 4.2.3 αντίστοιχα. Στην ενότητα 4.3 θα με απασχολήσουν οι δομές με κλιτικό/κλιτικά, δηλαδή οι (13) και (14). Στην ενότητα 4.4 θα προχωρήσω στην παρουσίαση των συντακτικών αναλύσεων που έχουν προταθεί για τις ΑΤΒ-ερωτήσεις άλλων γλωσσών. Αντικείμενο της ενότητας 4.5 θα είναι η συντακτική παραγωγή των δεδομένων της Ελληνικής. Τέλος, στην ενότητα 4.6 θα αναφερθώ σε ζητήματα που παραμένουν ανοιχτά προς διερεύνηση.

4.2 Τα δεδομένα των Ελληνικών: σημασιολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά

4.2.1 Σημασιολογική ταύτιση

Σε αυτή την ενότητα θα μελετήσω την σημασία των ATB-ερωτήσεων της Ελληνικής. Πιο συγκεκριμένα, θα διερευνήσω αν η ΕΦ ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις θέσεις με τις οποίες τρόπον τινά συνδέεται. Ακολουθώντας την συνήθη πρακτική πολλών σχετικών μελετών, θα προσεγγίσω την ερμηνεία της ΕΦ μέσα από τις *αναγνώσεις* (readings) των ATB-ερωτήσεων⁷³. Τρεις διαφορετικές αναγνώσεις έχουν επισημανθεί: (i) η *ανάγνωση ταύτισης* (identity reading⁷⁴), (ii) η *ανάγνωση αντιστοίχισης* (respective/paired reading) και (iii) η *συναρτησιακή ανάγνωση* (functional reading). Ας δούμε σύντομα πώς ορίζεται η κάθε μία.

(i) Στην ανάγνωση ταύτισης η ΕΦ αναφέρεται στην ίδια οντότητα (που μπορεί να είναι πρόσωπο, αντικείμενο, τόπος, χρόνος, ποσό κ.λπ.) σε όλες τις παρατεταγμένες φράσεις. Σύμφωνα με τον Munn (1999: 421), η (16A) έχει ανάγνωση ταύτισης, η οποία αντικατοπτρίζεται στην απάντηση (16B).

- (16) A. Which man did John visit and Bill interview?
B. Alex.

Όπως δείχνει η παράφραση της (16A) στο (17), η ΕΦ *which man* αναφέρεται στο ίδιο πρόσωπο x και στις δύο παρατακτικά συνδεδεμένες προτάσεις.

- (17) Which x x:man John visited x and Bill interviewed x

Η ανάγνωση ταύτισης θεωρείται η συνήθης, ουδέτερη ανάγνωση των ATB-ερωτήσεων διαγλωσσικά.

⁷³ Δεν θα προβώ δηλαδή σε συστηματική σημασιολογική ανάλυση βάσει των αρχών της τυπικής σημασιολογίας.

⁷⁴ Για την ίδια ανάγνωση χρησιμοποιούνται στην βιβλιογραφία και οι όροι 'ATB-reading', 'single-individual reading' και 'single identity reading'.

(ii) Στην ανάγνωση αντιστοίχισης η ΕΦ αναφέρεται σε διαφορετική οντότητα στην κάθε πρόταση. Στην (18Α), για παράδειγμα, η ερωτηματική λέξη *where* αναφέρεται σε δύο διαφορετικούς τόπους, όπως δείχνει η απάντηση στο (18Β) (Munn 1999: 421).

(18) A: Where did Mary vacation and Bill decide to live?

B: Mary vacationed in Paris and Bill decided to live in Toronto.

(iii) Η συναρτησιακή ανάγνωση χαρακτηρίζει τις ΑΤΒ-ερωτήσεις με ποσοδεικτικές φράσεις που επιβάλλονται δομικά στις κενές θέσεις των παρατεταγμένων φράσεων. Αυτό συμβαίνει στην (19Α), η οποία επιδέχεται την συναρτησιακή απάντηση στο (19Β) (Agüero-Bautista 2001: 122).

(19) A: Which woman does every local man like ___ and every foreign man hate ___?

B: His mother in law.

Η συναρτησιακή ανάγνωση προκύπτει από μία *συνάρτηση* (function), έναν κανόνα αντιστοίχισης, με τον οποίο ο κάθε άντρας αντιστοιχίζεται με μία γυναίκα⁷⁵. Προφανώς η ανάγνωση ταύτισης είναι επίσης αποδεκτή στην (19Α) (αν όλοι οι άντρες αγαπούν ή μισούν την ίδια γυναίκα), αλλά εδώ μας ενδιαφέρει η ανάγνωση που αποτυπώνεται στο (19Β).

Περνώντας στα δεδομένα των Ελληνικών διαπιστώνουμε αρχικά ότι οι ΑΤΒ-ερωτήσεις επιτρέπουν την ανάγνωση ταύτισης αλλά αποκλείουν την ανάγνωση αντιστοίχισης. Στην περίπτωση της (20Α) οι δύο αναγνώσεις αντικατοπτρίζονται στις απαντήσεις Β1 και Β2 αντίστοιχα⁷⁶.

(20) A: Ποιον συμπαθεί η Ιωάννα και αντιπαθεί η Μαίρη;

B1: Τον Θανάση.

⁷⁵ Θα επανέθω στην συναρτησιακή ανάγνωση στην ενότητα 4.5.4.2.

⁷⁶ Με το σύμβολο # δηλώνεται η μη αποδεκτότητα μιας απάντησης, το γεγονός δηλαδή ότι ένα εκφώνημα δεν είναι το πλέον αναμενόμενο ως απάντηση στην ερώτηση που θέτει ο ερωτών. Αυτό ισχύει και για όλες τις ακόλουθες απαντήσεις που χαρακτηρίζονται μη αποδεκτές.

B2: # Η Ιωάννα συμπαθεί τον Θανάση και η Μαίρη αντιπαθεί τον Πέτρο.

Ως προς αυτό οι ΑΤΒ-ερωτήσεις διαφοροποιούνται από αντίστοιχες ΕΔ με πολλαπλή εκφώνηση της ΕΦ, όπως αυτή που ακολουθεί:

(21) A: Ποιον συμπαθεί η Ιωάννα και ποιον αντιπαθεί η Μαίρη;

B1: # Τον Θανάση.

B2: Η Ιωάννα συμπαθεί τον Θανάση και η Μαίρη αντιπαθεί τον Πέτρο.

Τα παραπάνω ισχύουν ανεξάρτητα από την συντακτική λειτουργία της ΕΦ, είτε δηλαδή αποτελεί όρισμα είτε προσάρτημα. Ενδεικτικά είναι τα ακόλουθα δεδομένα.

(22) A: Ποιο άρθρο του Chomsky βρήκε η Σοφία και διάβασε η Κατερίνα;

B1: Το *Problems of Projection*.

B2: # Η Σοφία βρήκε το *Problems of Projection* κι η Κατερίνα διάβασε το *Minimalist Inquiries*.

(23) A: Πού παίζει ο Άθλος και προπονείται ο Κένταυρος;

B1: Στο γήπεδο Χαλανδρίου.

B2: # Ο Άθλος παίζει στο γήπεδο Χαλανδρίου και ο Κένταυρος προπονείται στο γήπεδο Βριλησίων.

(24) A: Πώς θα έρθει ο Κώστας και θα φύγει ο Γιάννης;

B1: Με ταξί.

B2: # Ο Κώστας θα έρθει με ταξί και ο Γιάννης θα φύγει με τα πόδια.

(25) A: Πότε τελείωσε το μάθημα και άρχισε η γιορτή;

B1: Στις οκτώ.

B2: # Το μάθημα τελείωσε στις οκτώ και η γιορτή άρχισε στις δέκα.

(26) A: Πόσες ώρες δουλεύει η Μαρία και κοιμάται η Νίκη;

B1: Δύο (ώρες).

B2: # Η Μαρία δουλεύει τρεις ώρες και η Νίκη κοιμάται δύο ώρες.

(27) A: Γιατί έφυγε ο Γιάννης και ήρθε ο Χρήστος;

B1: Γιατί άλλαξε η βάρδια.

B2: #Ο Γιάννης έφυγε γιατί αρρώστησε και ο Χρήστος ήρθε γιατί ξέχασε κάτι.

Παρατηρούμε επίσης ότι η ανάγνωση αντιστοίχισης αποκλείεται ακόμα και σε περιπτώσεις όπου θα αποκαθιστούσε την σημασιολογική αποδεκτότητα μιας δομής, αίροντας τις λογικές της αντιφάσεις. Αυτό δείχνουν οι μη αποδεκτές ΑΤΒ-ερωτήσεις στο (28)⁷⁷.

- (28) α. #Ποιον παντρεύτηκε το 1995 και γνώρισες το 2000;
 β. #Ποιο απ' τα παιδιά της γεννήθηκε το 2007 και βαφτίστηκε το 2005;
 γ. #Ποιο άρθρο του γράφτηκε φέτος και δημοσιεύτηκε πέρυσι;

Βάσει των ανωτέρω συμπεραίνουμε ότι στις ΑΤΒ-ερωτήσεις των Ελληνικών η ανάγνωση ταύτισης είναι απολύτως φυσική ενώ η ανάγνωση αντιστοίχισης αποκλείεται⁷⁸.

Αποδεκτή είναι όμως και η συναρτησιακή ανάγνωση στα ακόλουθα δεδομένα με ποσοδεικτικές φράσεις.

- (29) Α: Ποια εργασία του θα παρουσιάσει ο κάθε φοιτητής ___ και θα δημοσιεύσει ο κάθε καθηγητής ___ ;
 Β: Την καλύτερή του.

⁷⁷ Η αποδεκτότητα των δεδομένων στο (28) αποκαθίσταται εάν επαναληφθεί η ΕΦ στην δεύτερη πρόταση. Πρβλ. την (21Α) παραπάνω.

⁷⁸ Το συμπέρασμά μας ισχύει και για τις ΑΤΒ-ερωτήσεις που εισάγονται με ΕΦ πληθυντικού αριθμού, όπως είναι οι (i) και (ii). Οι απαντήσεις αντιστοίχισης στα Β2 και Β3 είναι και πάλι μη αποδεκτές.

- (i) Α: Ποια άρθρα του Chomsky βρήκε η Σοφία και διάβασε η Κατερίνα;
 Β1: Το *Problems of Projection* και το *Minimalist Inquiries*.
 Β2: #Η Σοφία βρήκε το *Problems of Projection* και η Κατερίνα διάβασε το *Minimalist Inquiries*.
 Β3: #Η Σοφία βρήκε το *Problems of Projection* και το *Minimalist Inquiries* και η Κατερίνα διάβασε το *Derivation by Phase* και το *Beyond Explanatory Adequacy*.
- (ii) Α: Ποιες μέρες δουλεύει ο Γιάννης και έχει ρεπό ο Κώστας;
 Β1: Την Τετάρτη και το Σάββατο.
 Β2: #Ο Γιάννης δουλεύει την Τετάρτη και ο Κώστας έχει ρεπό το Σάββατο.
 Β3: #Ο Γιάννης δουλεύει τις καθημερινές και ο Κώστας έχει ρεπό το Σάββατο και την Τετάρτη.

Επιπλέον, οι ΕΦ πληθυντικού αριθμού δεν αποκαθιστούν την σημασιολογική αποδεκτότητα δομών με λογικές αντιφάσεις, όπως η (iii). Πρβλ. τα δεδομένα στο (30).

- (iii) #Ποια άρθρα γράφτηκαν φέτος και δημοσιεύτηκαν πέρυσι;

(30) A: Ποια γυναίκα συμπαθεί ο κάθε Έλληνας ___ και αντιπαθεί ο κάθε ξένος ___ ;

B: Την πεθερά του.

Οι ποσοδεικτικές φράσεις επιβάλλονται δομικά στις κενές θέσεις, όπως στο (19A) παραπάνω. Σύμφωνα με την συναρτησιακή ανάγνωση της (29A), ο κάθε ένας από τους φοιτητές και τους καθηγητές θα παρουσιάσει και θα δημοσιεύσει αντίστοιχα μια διαφορετική εργασία (την καλύτερή του). Αντίστοιχη είναι και η συναρτησιακή ανάγνωση της (30A).

Το ερώτημα που θέτουν τα παραπάνω δεδομένα αφορά στην συμβατότητα της συναρτησιακής ανάγνωσης με την ανάγνωση ταύτισης, που αποτελεί, όπως είδαμε, την τυπική ερμηνεία των ATB-ερωτήσεων στα Ελληνικά. Για να απαντήσουμε στο ερώτημα είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε πώς ακριβώς προκύπτει η συναρτησιακή ανάγνωση –θέμα για το οποίο έχουν διατυπωθεί αρκετές διαφορετικές απόψεις. Στην ενότητα 4.5.4.2 θα επανέλθω στο ζήτημα της σχέσης των δύο αποδεκτών αναγνώσεων και θα επιχειρήσω να δείξω ότι δεν είναι ασύμβατες. Προς το παρόν θα αρκεστώ στο συμπέρασμα ότι οι ATB-ερωτήσεις χαρακτηρίζονται από σημασιολογική ταύτιση, αφού η ΕΦ ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις θέσεις με τις οποίες συνδέεται.

4.2.2 Μορφολογική ταύτιση

Το ζήτημα της μορφολογικής ταύτισης σχετίζεται με την πτώση της ΕΦ και των κενών θέσεων. Σε αυτή την ενότητα θα δείξω ότι οι ATB-ερωτήσεις χαρακτηρίζονται γενικά από μορφολογική ταύτιση, υπακούουν δηλαδή στον *Όρο της πτωτικής συμφωνίας* (case-matching Condition), που τυποποιείται όπως φαίνεται στο (31) (Citko 2005: 485).

(31) $WH_{\text{ΠΤΩΣΗ:}\alpha} [XP \dots e_{\text{ΠΤΩΣΗ:}\alpha} \dots]$ και $[YP \dots e_{\text{ΠΤΩΣΗ:}\alpha} \dots]$

Σύμφωνα με το (33), η ΕΦ πρέπει να έχει την ίδια πτώση α και με τις δύο κενές θέσεις e των παρατεταγμένων φράσεων XP και YP.

Τα δεδομένα στο (32) χαρακτηρίζονται από πτωτική συμφωνία και είναι γραμματικά⁷⁹.

- (32) α. Ποιος_{ΟΝΟΜ} ήρθε ____{ΟΝΟΜ} στο πάρτι και χόρεψε ____{ΟΝΟΜ} με την Σοφία;
 β. Ποιον_{ΑΙΤ} εμπιστεύεται η Μαρία ____{ΑΙΤ} και θαυμάζει η Σοφία ____{ΑΙΤ};
 γ. [Ποιου ρηματικού τύπου]_{ΓΕΝ} προηγείται το συμπλήρωμα ____{ΓΕΝ} και έπεται ο επιρρηματικός προσδιορισμός ____{ΓΕΝ};
 δ. [Ποιου καθηγητή]_{ΓΕΝ} διάβασες το άρθρο ____{ΓΕΝ} και παρακολούθησες την ομιλία ____{ΓΕΝ};
 ε. Τίνος_{ΓΕΝ} έδωσε ο Γιάννης τις σημειώσεις ____{ΓΕΝ} και δάνεισε ο Χρήστος το βιβλίο ____{ΓΕΝ};

Αντίθετα, τα δεδομένα στα (33) και (34) παραβιάζουν το (31) και είναι αντιγραμματικά. Στο (33) η ΕΦ συμφωνεί ως προς την πτώση με το κενό της πρώτης παρατεταγμένης φράσης αλλά συγκρούεται πτωτικά με το κενό της δεύτερης. Στο (34) συμβαίνει το αντίστροφο.

- (33) α. * Ποιος_{ΟΝΟΜ} ήρθε ____{ΟΝΟΜ} στο πάρτι και γνώρισε η Σοφία ____{ΑΙΤ};
 β. * Ποιον_{ΑΙΤ} θαυμάζει ο Γιάννης ____{ΑΙΤ} και μοιάζει ο Μάνος ____{ΓΕΝ};
 γ. * [Ποιου ρηματικού τύπου]_{ΓΕΝ} προηγείται το συμπλήρωμα ____{ΓΕΝ} και ακολουθεί ο επιρρηματικός προσδιορισμός ____{ΑΙΤ};
 δ. * [Ποιου καθηγητή]_{ΓΕΝ} διάβασες το άρθρο ____{ΓΕΝ} και συνάντησες στο συνέδριο ____{ΑΙΤ};
 ε. * Τίνος_{ΓΕΝ} έδωσε ο Γιάννης τις σημειώσεις ____{ΓΕΝ} και βοήθησε ο Χρήστος στις εξετάσεις ____{ΑΙΤ};
- (34) α. * Ποιον_{ΑΙΤ} ήρθε ____{ΟΝΟΜ} στο πάρτι και γνώρισε η Σοφία ____{ΑΙΤ};
 β. * Τίνος_{ΓΕΝ} θαυμάζει ο Γιάννης ____{ΑΙΤ} και μοιάζει ο Μάνος ____{ΓΕΝ};
 γ. * [Ποιον ρηματικό τύπο]_{ΑΙΤ} προηγείται το συμπλήρωμα ____{ΓΕΝ} και ακολουθεί ο επιρρηματικός προσδιορισμός ____{ΑΙΤ};

⁷⁹ Η γενική πτώση στα Ελληνικά μπορεί να συμπληρώνει ονόματα (ως γενική κτητική) και ρήματα (ως αντικείμενο). Τα περισσότερα ρήματα (όπως το *δίνω* στην (32ε)) δέχονται συμπλήρωμα σε γενική, η οποία αντιστοιχεί με ΠΡΟΘΦ. Άλλα ρήματα όμως (όπως το *προηγούμαι* στην (32γ)) συμπληρώνονται από γενική που δεν εναλλάσσεται με ΠΡΟΘΦ.

- δ. * [Ποιον καθηγητή]_{ΑΙΤ} διάβασες το άρθρο ____{ΓΕΝ} και συνάντησες στο συνέδριο ____{ΑΙΤ};
- ε. * Ποιον_{ΑΙΤ} έδωσε ο Γιάννης τις σημειώσεις ____{ΓΕΝ} και βοήθησε ο Χρήστος στις εξετάσεις ____{ΑΙΤ};

Στα παραπάνω δεδομένα οι πτώσεις των δύο κενών (αν αυτά είχαν φωνολογικό περιεχόμενο) θα πραγματώνονταν με διαφορετικά μορφήματα. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις *συγκρητισμού* (syncretism), όπου δύο διαφορετικές πτώσεις πραγματώνονται μορφολογικά με τον ίδιο ακριβώς τρόπο⁸⁰. Οι μελετητές δεδομένων άλλων γλωσσών με πλούσιο μορφολογικό σύστημα έχουν παρατηρήσει ότι ο συγκρητισμός έχει την ικανότητα να αποκαθιστά τις παραβιάσεις συγκεκριμένων συντακτικών περιορισμών, όπως είναι ο Όρος της πτωτικής συμφωνίας στις ATB-ερωτήσεις⁸¹. Τα δεδομένα στο (36), σε αντιπαραβολή με τα αντίστοιχα στο (35), μας βοηθούν να διαπιστώσουμε αν και πώς αλληλεπιδρά ο συγκρητισμός με τις πτωτικές ασυμφωνίες στις ATB-ερωτήσεις των Ελληνικών.

- (35) α. * [Ποιος αθλητής]_{ΟΝΟΜ}/[Ποιον αθλητή]_{ΑΙΤ} έτρεξε ____{ΟΝΟΜ} στον Μαραθώνιο και υποστήριξαν οι Έλληνες φίλαθλοι ____{ΑΙΤ};
- β. * [Ποιος υπολογιστής]_{ΟΝΟΜ}/[Ποιον υπολογιστή]_{ΑΙΤ} κατασκευάζεται ____{ΟΝΟΜ} στην Ιαπωνία και αγοράζουν εκατομμύρια άνθρωποι ____{ΑΙΤ} στον κόσμο;
- (36) α. [Ποια αθλήτρια]_{ΟΝΟΜ/ΑΙΤ} έτρεξε ____{ΟΝΟΜ} στον Μαραθώνιο και υποστήριξαν οι Έλληνες φίλαθλοι ____{ΑΙΤ};
- β. [Ποιο κινητό]_{ΟΝΟΜ/ΑΙΤ} κατασκευάζεται ____{ΟΝΟΜ} στην Ιαπωνία και αγοράζουν εκατομμύρια άνθρωποι ____{ΑΙΤ} στον κόσμο;

Στο (35) η παραβίαση του Όρου της πτωτικής συμφωνίας προκαλεί, όπως

⁸⁰ Ο όρος *συγκρητισμός* αναφέρεται στην μορφολογική ταύτιση δύο (ή περισσότερων) λεξικών στοιχείων με διαφορετικά μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά (βλ. την εισαγωγή στους Baerman *et al.* 2005).

⁸¹ Βλ. Borsley (1983), Dylá (1984), Franks (1995), Bondaruk (2003), Citko (2005), Biskup (2017) και Hartmann *et al.* (2016) για δεδομένα από τα Πολωνικά, τα Ρωσικά, τα Τσέχικα και τα Γερμανικά.

περιμένουμε, ισχυρή αντιγραμματικότητα⁸². Η αντιγραμματικότητα αυτή αίρεται στο (36), όπου οι ΕΦ είναι συγκρητικοί τύποι που πραγματώνουν τις πτώσεις και των δύο κενών (ονομαστική και αιτιατική)⁸³.

Εν κατακλείδι, τα δεδομένα των Ελληνικών υπακούουν στον Όρο της πτωτικής συμφωνίας, ο οποίος παραβιάζεται μόνο σε περιπτώσεις συγκρητισμού –και αυτό υπό προϋποθέσεις (βλ. υποσ. 83).

4.2.3 Συντακτική ταύτιση

Περνώντας στο συντακτικό επίπεδο θα εξετάσω τον τρόπο με τον οποίο η προτασόμενη ΕΦ συνδέεται με τις κενές θέσεις των παρατεταγμένων συστατικών. Θεωρητικά υπάρχουν διάφοροι τρόποι πραγμάτωσης αυτής της σύνδεσης, γεγονός που έχει οδηγήσει στην υποστήριξη ποικίλων τρόπων

⁸² Τα δεδομένα με πρόταξη της ονομαστικής (*ποιος αθλητής, ποιος υπολογιστής*) είναι καλύτερα από τα αντίστοιχα με πρόταξη της αιτιατικής (*ποιον αθλητή, ποιον υπολογιστή*), προφανώς λόγω της γειννίας της ονομαστικής με το πρώτο κενό, που βρίσκεται σε θέση Υ και απαιτεί ονομαστική πτώση. Για τον ρόλο της γειννίας και σε άλλα δεδομένα βλ. υποσ. 155. Αντίθετα όμως με αυτό που θα περιμέναμε, τα δεδομένα με το δεύτερο κενό σε ονομαστική είναι γραμματικά ανεξάρτητα από την πτώση του πρώτου κενού, παρά την απουσία συγκρητισμού.

(iv) Ποιον_{ΑΙΤ} χαιρέτησες ___{ΑΙΤ} αλλά δεν σου μίλησε ___{ΟΝΟΜ};

Η γραμματικότητα της (iv) ερμηνεύεται αν το δεύτερο κενό καταλαμβάνεται από ένα κενό Υποκειμενο (*pro*) με σημείο αναφοράς την προτασόμενη ΕΦ, η οποία εξάγεται μόνο από την πρώτη κενή θέση, όπως φαίνεται στο (v).

(v) Ποιον_Ι χαιρέτησες ___{ΑΙΤ} αλλά δεν σου μίλησε *pro*_Ι;

Αν αυτή η προσέγγιση είναι ορθή, η (iv) δεν είναι ΑΤΒ-ερώτηση. Αφήνω εδώ αυτό το θέμα ανοιχτό.

⁸³ Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι πολλοί ομιλητές προτιμούν τις δομές στο (36) με κλιτικό στην δεύτερη παρατεταγμένη πρόταση:

(vi) [Ποια αθλήτρια]_Ι έτρεξε στον Μαραθώνιο και την_Ι υποστήριξαν οι Έλληνες φίλαθλοι;

(vii) [Ποιο κινητό]_Ι κατασκευάζεται στην Ιαπωνία και το_Ι αγοράζουν εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο;

Κατά μία άποψη στις ΑΤΒ-ερωτήσεις πρέπει να υπάρχει κάποιου είδους συμβατότητα μεταξύ των θ-ρόλων των κενών θέσεων, αν και δεν είναι σαφές πώς ορίζεται αυτή η συμβατότητα (βλ. Franks 1995, Hartmann *et al.* 2016). Πράγματι, στην (36β) το ρήμα της πρώτης παρατεταγμένης φράσης είναι παθητικό, που σημαίνει ότι η ΕΦ έχει θ-ρόλο ΔΕΚΤΗ, όπως και στην δεύτερη παρατεταγμένη φράση. Στην (36α), από την άλλη μεριά, η πτωτική σύγκρουση συνυπάρχει με σύγκρουση θ-ρόλων, αλλά η δομή είναι αποδεκτή από πολλούς ομιλητές. Περισσότερα προβλήματα φαίνεται να δημιουργούν τα δεδομένα με γενική, όπου το κενό στην μία παρατεταγμένη φράση βρίσκεται σε θέση εμμέσου αντικειμένου του ρήματος, όπου του αποδίδεται ο θ-ρόλος [ΣΤΟΧΟΣ], ενώ στην άλλη συμπληρώνει ένα όνομα ως γενική κτητική:

(viii) α. ??[Τίνος]/[Ποιανού]_{ΓΕΝ} έλαβες το δώρο ___{ΓΕΝ} και έστειλες ευχαριστήρια επιστολή ___{ΓΕΝ};

β. ??[Τίνος]/[Ποιανού]_{ΓΕΝ} είπες τη γνώμη σου ___{ΓΕΝ} και άκουσες τα παράπονα ___{ΓΕΝ};

Θα αφήσω το θέμα της συμβατότητας των θ-ρόλων ανοιχτό και θα επικεντρώσω την προσοχή μου στην μορφολογική ταύτιση των κενών θέσεων. Ακόμα και για τους ομιλητές που δεν αποδέχονται πλήρως τα δεδομένα στο (36) υπάρχει σαφής αντίθεση μεταξύ του (36) και του (35) και αυτήν θα επιχειρήσω να ερμηνεύσω στην ενότητα 4.5.4.2.

συντακτικής παραγωγής από διαφορετικούς μελετητές της δομής (βλ. ενότητα 4.4). Στην σύνταξη ο βασικότερος ίσως τρόπος σύνδεσης ενός συντακτικού αντικειμένου με μία δεύτερη συντακτική θέση είναι η μετακίνηση. Στόχος μου σε αυτή την ενότητα είναι να διαπιστώσω αν η ΕΦ μετακινείται και επιπλέον αν αυτή η μετακίνηση είναι συμμετρική ή ασύμμετρη. Θα μελετήσω συγκεκριμένα τα φαινόμενα νησίδων και τα φαινόμενα ανασύνθεσης, τα οποία χρησιμοποιούνται κατά κόρον ως διαγνωστικά εργαλεία για την ανίχνευση της μετακίνησης φράσεων.

4.2.3.1 Φαινόμενα νησίδων

Η μετακίνηση ΕΦ –και γενικότερα η Α΄-μετακίνηση– ρυθμίζεται, ως γνωστόν, από περιορισμούς τοπικότητας που καθορίζουν πόσο μακριά στην δομή μπορεί να μετακινηθεί μια φράση. Όπως έχει αποδειχτεί, ορισμένοι κόμβοι αποτελούν *ισχυρές νησίδες* (strong islands), δεν επιτρέπουν δηλαδή την εξαγωγή συστατικών τους. Η αντιγραμματικότητα των *wh*-ερωτήσεων στο (37) οφείλεται στην παραβίαση τέτοιων ισχυρών νησίδων, οι οποίες δηλώνονται με αγκύλες⁸⁴.

- (37) α. *Τι ξέρεις τον νεαρό [που διαβάζει ___]; [νησίδα της σύνθετης ΟΦ
(complex NP island)]
 β. *Ποιον έφυγε η Μαρία [όταν είδε ___]; [νησίδα προσαρτήματος
(adjunct island)]
 γ. *Τι [το ότι είπε ο Νίκος ___] σε πείραξε; [νησίδα του προτασιακού Υ
(sentential Subject island)]

Φαινόμενα παραβίασης νησίδων παρατηρούνται και στις ATB-ερωτήσεις. Η αντιγραμματικότητα είναι εξίσου ισχυρή είτε οι παραβιάσεις συντελούνται στην

⁸⁴ Για την νησίδα της σύνθετης ΟΦ στα Ελληνικά βλ. Θεοφανοπούλου-Κοντού (1989), Philippaki-Warbuton & Παπαφίλη (1989), Kotzoglou (2005: 159 κ.εξ.). Για την νησίδα του προτασιακού Υ στα Ελληνικά βλ. Philippaki-Warbuton & Παπαφίλη (1989), Kotzoglou (2005: 205 κ.εξ.).

πρώτη παρατεταγμένη φράση, όπως στο (38), είτε στην δεύτερη, όπως στο (39)⁸⁵.

- (38) α. *Ποιον ξέρεις τον επιχειρηματία₁ [που απέλυσε *pro*₁___] και προσέλαβε ο Γιώργος ___ ;
- β. *Ποιον καλεσμένο έφυγε η Μαρία₁ [όταν είδε *pro*₁ ___] αλλά συμπάθησε η Άννα ___ ;
- γ. *Ποιο μάθημα σε ενοχλεί [το ότι θα διδάξει ο Νίκος ___] και θα παρακολουθήσει η Μαρία ___ ;
- (39) α. *Ποιον απέλυσε ο Γιώργος ___ και γνώρισες τον επιχειρηματία₁ [που προσέλαβε *pro*₁ ___];
- β. *Ποιον καλεσμένο περίμενε η Μαρία ___ αλλά έφυγε η Άννα₁ [όταν είδε *pro*₁ ___];
- γ. *Ποιο μάθημα θα διδάξει ο Νίκος ___ και σε ενοχλεί [το ότι θα παρακολουθήσει η Μαρία ___];

Τα (38α) και (39α) παραβιάζουν την νησίδα της σύνθετης ΟΦ, τα (38β) και (39β) την νησίδα προσαρτήματος και τα (38γ) και (39γ) την νησίδα του προτασιακού Υ. Συμπεραίνουμε ότι τα φαινόμενα νησίδων εμφανίζονται συμμετρικά σε όλες τις παρατεταγμένες φράσεις των ΑΤΒ-ερωτήσεων.

4.2.3.2 Φαινόμενα ανασύνθεσης

Ο όρος *ανασύνθεση* (reconstruction) αναφέρεται στην «επαναφορά» τρόπον τινά ενός συστατικού που μετακινείται (ή ενός μέρους του) στην θέση όπου συγχωνεύθηκε αρχικά. Στο πλαίσιο της θεωρίας της αντιγράφων η ανασύνθεση δεν αντιμετωπίζεται πλέον ως ανεξάρτητη συντακτική ή σημασιολογική λειτουργία αλλά ως φυσικό επακόλουθο της ύπαρξης αντιγράφων στις θέσεις από τις οποίες μετακινείται ένα συντακτικό αντικείμενο (Chomsky 1993, Nunes 2004, Corver & Nunes 2007). Σε αυτή την ενότητα θα εξετάσω αν η ΕΦ των

⁸⁵ Οι ΑΤΒ-ερωτήσεις με παραβιάσεις νησίδων και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις είναι ασφαλώς αντιγραμματικές αλλά δεν μας βοηθούν να διαπιστώσουμε αν η μετακίνηση της ΕΦ είναι συμμετρική ή όχι.

ΑΤΒ-ερωτήσεων ανασυντίθεται και επιπλέον αν η ανασύνθεση εμφανίζεται συμμετρικά σε όλες τις παρατεταγμένες φράσεις. Ως διαγνωστικά εργαλεία θα χρησιμοποιήσω συγκεκριμένα φαινόμενα που προκαλούνται από την ανασύνθεση φράσεων και σχετίζονται με τον Όρο Γ της αναφορικής δέσμευσης, με τον περιορισμό της ισχυρής διάσχισης, με την αναφορά δεσμευμένης μεταβλητής και με την ιδιωματική ερμηνεία ρηματικών φράσεων.

(i) *Ανασύνθεση και Όρος Γ (Condition C reconstruction effects)*

Ο Όρος Γ της Αναφορικής Δέσμευσης παραβιάζεται όταν ένα *στοιχείο ανεξάρτητης αναφοράς* (R-expression) δεσμεύεται από μια αντωνυμία που του *επιβάλλεται δομικά* (c-command). Για τις ΕΠ γίνεται δεκτό ότι η ικανοποίηση του Όρου Γ αξιολογείται μετά την ανασύνθεση της ΕΦ. Για παράδειγμα, στην αντιγραμματική *wh*-ερώτηση στο (40) η ΦΑ *τον Γιάννη* δεσμεύεται στην *θέση ανασύνθεσης* (reconstruction site)⁸⁶ από το κενό *pro*, παραβιάζοντας τον Όρο Γ.

(40) * [Ποια είδηση για τον Γιάννη₁] διάβασε *pro*₁ ___ στο περιοδικό;

Ομοίως, η αντιγραμματικότητα των ΑΤΒ-ερωτήσεων στο (41) οφείλεται σε παραβίαση του Όρου Γ στην πρώτη παρατεταγμένη φράση. Αυτό καταδεικνύει ότι η ΕΦ εξάγεται από την πρώτη κενή θέση.

- (41) α. * [Ποια είδηση για τον Γιάννη₁] διάβασε *pro*₁ ___ στο περιοδικό και άκουσες *pro*₂ στο ραδιόφωνο;
- β. * [Ποια πρόταση του Γιάννη₁] ανέφερε *pro*₁ ___ στην ημερίδα και υποστήριξες *pro*₂ στο συνέδριο;
- γ. * [(Τίνος) την απόφαση (τίνος) να βραβευτεί ο Γιάννης₁] έμαθε *pro*₁ ___ την Δευτέρα και ανακοίνωσες *pro*₂ την Τρίτη;

Με το ίδιο σκεπτικό τα δεδομένα στο (42) μαρτυρούν ότι η ΕΦ εξάγεται και από την δεύτερη παρατεταγμένη φράση.

⁸⁶ Σε όλα τα δεδομένα που ακολουθούν η θέση ανασύνθεσης δηλώνεται με παύλα.

- (42) α. * [Ποια είδηση για τον Γιάννη₁] διάβασες *pro*₂ στο περιοδικό και άκουσε *pro*₁ ___ στο ραδιόφωνο;
 β. * [Ποια πρόταση του Γιάννη₁] ανέφερες *pro*₂ στην ημερίδα και υποστήριξε *pro*₁ ___ στο συνέδριο;
 γ. * [(Τίνος) την απόφαση (τίνος) να βραβευτεί ο Γιάννης₁] έμαθες *pro*₂ την Δευτέρα και ανακοίνωσε *pro*₁ ___ την Τρίτη;

Συνοψίζοντας, οι παραβιάσεις του Όρου Γ και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις αποτελούν ένδειξη συμμετρικής ανασύνθεσης της ΕΦ⁸⁷.

(ii) *Φαινόμενα ισχυρής διάσχισης* (strong crossover effects)

Η δέσμευση ιχνών Α'-μετακίνησης από ένα αντωνυμικό στοιχείο που τους επιβάλλεται δομικά προκαλεί, όπως δείχνει το (43), ισχυρή αντιγραμματικότητα, γνωστή ως *ισχυρή διάσχιση* (strong crossover). Το φαινόμενο αντιμετωπίζεται συνήθως ως παραβίαση του Όρου Γ⁸⁸, αλλά για λόγους σαφήνειας το εξετάζω εδώ χωριστά⁸⁹.

- (43) * Ποιον₁ είπε *pro*₁ ότι βοήθησες *t*₁ ;

Στις ΑΤΒ-ερωτήσεις η ισχυρή διάσχιση στην πρώτη και την δεύτερη παρατεταγμένη φράση (βλ. τα (44) και (45) αντίστοιχα) προκαλεί ισχυρή αντιγραμματικότητα και επιβεβαιώνει την συμμετρική ανασύνθεση της ΕΦ.

- (44) * Ποιον₁ θέλει *pro*₁ να συνοδεύσεις *t*₁ και ελπίζεις *pro*₂ να εντυπωσιάσεις _____ ;

⁸⁷ Όπως ακριβώς περιμένουμε, η γραμματικότητα των δεδομένων στα (42)-(44) αποκαθίσταται όταν ο αντωνυμικός τύπος δεν επιβάλλεται δομικά στο στοιχείο ανεξάρτητης αναφοράς. Πρβλ. την (40) με την (ix), την (41α) με την (x) και την (42α) με την (xi).

(ix) [Ποια είδηση για τον Γιάννη₁] διάβασαν οι φίλοι του₁ ___ στο περιοδικό;

(x) [Ποια είδηση για τον Γιάννη₁] διάβασαν οι φίλοι του₁ ___ στο περιοδικό και άκουσε η Μαρία στο ραδιόφωνο;

(xi) [Ποια είδηση για τον Γιάννη₁] διάβασε η Μαρία στο περιοδικό και άκουσαν οι φίλοι του₁ ___ στο ραδιόφωνο;

⁸⁸ Σύμφωνα με την άποψη ότι τα ίχνη ΕΦ συμπεριφέρονται ως στοιχεία ανεξάρτητης αναφοράς (Chomsky 1981).

⁸⁹ Δεν θα με απασχολήσουν τα *φαινόμενα ασθενούς διάσχισης* (weak crossover effects) σε δομές όπως η (xii), τα οποία αξιολογούνται με διαφορετικούς τρόπους από τους ομιλητές, λόγω και της λιγότερο ισχυρής αντιγραμματικότητάς τους.

(xii) ? [Ποιον υπάλληλο]₁ απέλυσε το αφεντικό του₁ *t*₁ ;

(45) * Ποιον₁ θέλεις *pro*₂ να συνοδεύσεις ____ και ελπίζει *pro*₁ να εντυπωσιάσεις *t*₁ ;

(iii) *Ανασύνθεση και δέσμευση μεταβλητής* (variable binding reconstruction effects)

Σε ΕΠ όπως η (46α) η ΕΦ ανασυντίθεται στο πεδίο *εμβέλειας* (scope) μιας ποσοδεικτικής φράσης⁹⁰ και ο αντωνυμικός τύπος (*του*) ερμηνεύεται ως *δεσμευμένη μεταβλητή* (bound variable). Η συναρτησιακή απάντηση στο (46β) αντικατοπτρίζει την ερμηνεία της δομής, σύμφωνα με την οποία το κάθε παιδί σύστησε στην Μαρία έναν διαφορετικό φίλο⁹¹.

(46) α. Ποιον φίλο του₁ σύστησε [το κάθε παιδί]₁ ____ στην Μαρία;
β. Τον κολλητό του₁.

Προχωρώντας στην γραμματική ATB-ερώτηση (47α) παρατηρούμε ότι η ΕΦ (μαζί με την αντωνυμία) ανασυντίθεται και στις δύο κενές θέσεις, όπου δεσμεύεται από τις δύο ποσοδεικτικές φράσεις⁹². Όπως δηλώνει η συναρτησιακή απάντηση (47β), το κάθε αγόρι και το κάθε κορίτσι έδειξε ή χάρισε μια διαφορετική φωτογραφία.

(47) α. Ποια φωτογραφία του_{1/2} σου έδειξε [το κάθε αγόρι]₁ ____ και σου χάρισε [το κάθε κορίτσι]₂ ____ ;
β. Τη φωτογραφία της τάξης του_{1/2}.

Η αντιπαράβολή της (47α) με τα δεδομένα στο (48) δείχνει ότι η ανασύνθεση και η συνακόλουθη δέσμευση της αντωνυμίας-μεταβλητής πραγματοποιούνται συμμετρικά και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις. Η αντιγραμματικότητα των (48α) και (48β) οφείλεται στην αδυναμία δέσμευσης της αντωνυμίας στην μία

⁹⁰ Δηλαδή η ποσοδεικτική φράση επιβάλλεται δομικά στην θέση ανασύνθεσης.

⁹¹ Η δυνατότητα συναναφοράς της κτητικής αντωνυμίας με εξωπροτασιακή ΦΑ δεν συσχετίζεται με την ανασύνθεση της ΕΦ και δεν θα μας απασχολήσει.

⁹² Η δέσμευση της ίδιας αντωνυμίας από διαφορετική ποσοδεικτική φράση σε κάθε θέση δηλώνεται με την απόδοση δύο ενδείξεων: _{1/2}.

από τις δύο θέσεις ανασύνθεσης⁹³. Με άλλα λόγια, η ανασύνθεση με δέσμευση μεταβλητής δεν μπορεί να είναι ασύμμετρη⁹⁴.

- (48) α. * Ποια φωτογραφία του_{1/2} σου έδειξε [το κάθε παιδί]₁ ___ και σου χάρισε [η κάθε δασκάλα]₂/[η Μαρία]₂ ___ ;
 β. * Ποια φωτογραφία του_{1/2} σου έδειξε [η κάθε δασκάλα]₁/[η Μαρία]₁ ___ και σου χάρισε [το κάθε αγόρι]₂ ___ ;

(iv) Ανασύνθεση και ιδιωματική ερμηνεία ρηματικών φράσεων

Σύμφωνα με τον Chomsky (1993) η ιδιωματική ερμηνεία φράσεων όπως η ΡΦ *take a picture* πραγματοποιείται στην ΛΔ εφόσον τα συστατικά της φράσης (εν προκειμένω το Ρ και η ΦΑ) είναι παρόντα ως μία ενότητα. Ως εκ τούτου, η δυνατότητα ιδιωματικής ερμηνείας μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο ανίχνευσης της ανασύνθεσης σε ΕΠ όπως η (49) (Chomsky 1993: 38). Για να αποδοθεί στην ΡΦ η ιδιωματική σημασία «βγάζω φωτογραφία» απαιτείται η ανασύνθεση της ΕΦ στην θέση που δηλώνεται με παύλα, όπου το αναφορικό στοιχείο δεσμεύεται υποχρεωτικά από την ΦΑ *Bill*.

- (49) John₁ wondered [which picture of himself*_{1/2}] Bill₂ took ___ .

Αν τα παραπάνω ισχύουν και στα Ελληνικά, τα δεδομένα στο (50) δείχνουν ότι η ιδιωματική σημασία των ρηματικών φράσεων –άρα και η ανασύνθεση της ΕΦ– χαρακτηρίζει και τα δύο παρατεταγμένα συστατικά των ΑΤΒ-ερωτήσεων.

⁹³ Το πρόβλημα αίρεται με την βοήθεια του συγκρητισμού, όπως δείχνει η (xiii). Πρβλ. την (36) στην ενότητα 4.2.2:

(xiii) Ποια φωτογραφία του_{1/2} σου έδειξε [ο κάθε δάσκαλος]₁ και σου χάρισε [το κάθε αγόρι]₂;

⁹⁴ Η αντιγραμματικότητα των δεδομένων στο (48) παραμένει ακόμα κι αν η αντωνυμία έχει εξωπροτασιακό σημείο αναφοράς στην φράση όπου δεν μπορεί να δεσμευτεί από το Υ. Πρβλ. τις (48α), (48β) με τις (xiv) και (xv) αντίστοιχα.

(xiv) * Ποια φωτογραφία του_{1/3} σου έδειξε [το κάθε παιδί]₁ ___ και σου χάρισε [η κάθε δασκάλα]₂/[η Μαρία]₂ ___ ;

(xv) * Ποια φωτογραφία του_{3/2} σου έδειξε [η κάθε δασκάλα]₁/[η Μαρία]₁ ___ και σου χάρισε [το κάθε αγόρι]₂ ___ ;

Η αντιγραμματικότητα αίρεται όταν η αντωνυμία έχει εξωπροτασιακό σημείο αναφοράς και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις, δηλαδή ανάγνωση ταύτισης, όπως φαίνεται στο (xv). Σε αυτή την περίπτωση όμως η αντωνυμία δεν ερμηνεύεται ως δεσμευμένη μεταβλητή.

(xvi) Ποια φωτογραφία του₃ σου έδειξε [το κάθε παιδί]₁ ___ και σου χάρισε [η κάθε δασκάλα]₂/[η Μαρία]₂ ___ ;

Στην (50α) η ιδιωματική ΡΦ *κλείνω εισιτήριο* βρίσκεται στην πρώτη παρατεταγμένη φράση. Στην (50β) η ιδιωματική ΡΦ *βγάζω εισιτήριο* βρίσκεται στην δεύτερη παρατεταγμένη φράση. Περισσότερο ενδεικτική όμως είναι η (50γ), όπου οι ίδιες ιδιωματικές φράσεις βρίσκονται και στα δύο παρατεταγμένα συστατικά⁹⁵.

- (50) α. Πόσα εισιτήρια έκλεισε ο Γιάννης και πλήρωσε η Μαρία;
 β. Πόσα εισιτήρια ζήτησε ο Γιάννης και έβγαλε η Μαρία;
 γ. Πόσα εισιτήρια έκλεισε ο Γιάννης και έβγαλε η Μαρία;

Βάσει όλων των παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ανασύνθεση της ΕΦ χαρακτηρίζεται από συμμετρία, όπως ακριβώς και τα φαινόμενα νησίδων που συζητήθηκαν προηγουμένως. Γενικότερα, σε αυτή την ενότητα διαπιστώθηκε η σημασιοσυντακτική και μορφολογική ταύτιση των κενών θέσεων με τις οποίες συνδέεται η ΕΦ. Η συντακτική παραγωγή που θα προταθεί στην ενότητα 4.5.4 θα ερμηνεύει αυτές ακριβώς τις σημασιοσυντακτικές και μορφολογικές ιδιότητες των ΑΤΒ-ερωτήσεων.

4.3 Σύνθετες ερωτηματικές δομές με κλιτικό

Πριν προχωρήσουμε στις συντακτικές αναλύσεις των ΑΤΒ-ερωτήσεων, θα αναφερθώ σύντομα στις σύνθετες ΕΔ που φαίνεται να διαφέρουν από τις συνήθεις ΑΤΒ-ερωτήσεις μόνο ως προς την ύπαρξη ενός κλιτικού στην δεύτερη παρατεταγμένη φράση. Πρβλ. τα δεδομένα στο (51) και το (52).

- (51) α. [Ποιον μαθητή]₁ συμπάθησε η Μαρία αλλά *τον*₁ αντιπάθησε η Έφη;
 β. *Τι*₁ υπαγόρευσε η δασκάλα και *το*₁ έγραψαν οι μαθητές;
 γ. [Ποιου φίλου σου]₁ επέστρεψες το βιβλίο και *του*₁ δάνεισες το CD;
 (52) α. Ποιον μαθητή συμπάθησε η Μαρία ___ αλλά αντιπάθησε η Έφη ___ ;
 β. Τι υπαγόρευσε η δασκάλα ___ κι έγραψαν οι μαθητές ___ ;

⁹⁵ Ας σημειωθεί εδώ ότι οι ιδιωματικές ΡΦ των Ελληνικών απαιτούν συστηματικότερη εξέταση, προκειμένου να διαπιστωθεί η συντακτική τους παραγωγή, τα όριά τους αλλά και η συμπεριφορά τους σε περιβάλλοντα ανασύνθεσης.

γ. Ποιου φίλου σου επέστρεψες το βιβλίο ____ και δάνεισες το CD ____ ;

Στις δομές με κλιτικό είναι σαφές ότι η ΕΦ συνδέεται με μία κενή θέση στην πρώτη παρατεταγμένη φράση αλλά δεν είναι βέβαιο εάν υπάρχει αντίστοιχη κενή θέση και στην δεύτερη. Για να θεωρηθούν τα δεδομένα στο (52) ΑΤΒ-ερωτήσεις, θα πρέπει να δείξουμε ότι η ΕΦ συνδέεται με δύο κενές θέσεις, μία σε κάθε παρατεταγμένη φράση, όπως συμβαίνει στο (52). Ως γνωστόν, στις *wh*-ερωτήσεις η ΕΦ είναι δυνατό να συνυπάρχει με ένα κλιτικό διπλασιασμού (doubling clitic) ή με ένα ανακλητικό κλιτικό (resumptive clitic). Ως εκ τούτου, είναι εύλογη η υπόθεση ότι στην δεύτερη παρατεταγμένη φράση των δεδομένων στο (51) το κλιτικό συνυπάρχει με κενή θέση, από την οποία εξάγεται η ΕΦ. Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι οι δομές με κλιτικό διαφοροποιούνται από τις συνήθειες ΑΤΒ-ερωτήσεις στα ακόλουθα σημεία:

(i) Η μορφολογική ταύτιση που χαρακτηρίζει κανονικά τις ΑΤΒ-ερωτήσεις παραβιάζεται χωρίς πρόβλημα όταν υπάρχει κλιτικό. Φαίνεται δηλαδή ότι το κλιτικό αποκαθιστά την γραμματικότητα των δεδομένων με πτωτικές συγκρούσεις. Πρβλ. την (53α) [= (33δ)] με την (53β). Αν η (53β) παράγεται από την (53γ), η γραμματικότητα της πρώτης είναι μη αναμενόμενη.

- (53) α. *Ποιου καθηγητή διάβασες το άρθρο ____ ΓΕΝ και συνάντησες στο συνέδριο ____ ΑΙΤ;
- β. Ποιου καθηγητή₁ διάβασες το άρθρο και τον₁ συνάντησες στο συνέδριο;
- γ. [Ποιου καθηγητή₁ διάβασες το άρθρο] και *[ποιου καθηγητή₁ τον₁ συνάντησες στο συνέδριο];

(ii) Ενώ οι τυπικές ΑΤΒ-ερωτήσεις χαρακτηρίζονται από υποχρεωτική αντιστροφή Υ-Ρ και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις, στις δομές με κλιτικό η αντιστροφή δεν είναι υποχρεωτική στην δεύτερη παρατεταγμένη φράση. Πρβλ. την ΑΤΒ-ερώτηση στο (54α) με την (54β).

- (54) α. *Ποιο πουκάμισο αγόρασε ο Κώστας και ο Νίκος φόρεσε;

β. [Ποιο πουκάμισο]₁ αγόρασε ο Κώστας και ο Νίκος το₁ φόρεσε;

(iii) Στις *wh*-ερωτήσεις με κλιτικό διπλασιασμό η ΕΦ είναι υποχρεωτικά εξωπροτασιακά συνδεδεμένη, όπως δείχνει η αντίθεση μεταξύ της (55α) και της (55β).

(55) α. *Τ₁ το₁ άκουσε η Σοφία;

β. [Τι από όσα μου εκμυστηρεύτηκες]₁ το₁ άκουσε η Σοφία;

Αυτό όμως δεν ισχύει στις σύνθετες ΕΔ με κλιτικό. Η (51β), που επαναλαμβάνεται στο (56α), είναι γραμματική μολονότι η ΕΦ δεν είναι εξωπροτασιακά συνδεδεμένη. Αυτό σημαίνει ότι η υποκείμενη δομή της δεν μπορεί να είναι η (56β).

(56) α. Τ₁ υπαγόρευσε η δασκάλα και το₁ έγραψαν οι μαθητές;

β. [Τ₁ υπαγόρευσε η δασκάλα] και *[τι₁ το₁ έγραψαν οι μαθητές];

(iv) Έχουμε ήδη δει ότι τα φαινόμενα νησίδων εμφανίζονται συμμετρικά στις ATB-ερωτήσεις. Επαναλαμβάνω εδώ την (57α) από την ενότητα 4.2.3.1. Όπως δείχνει η γραμματική (57β), η ισχυρή νησίδα δεν προκαλεί αντιγραμματικότητα όταν μέσα σε αυτήν υπάρχει κλιτικό. Από την άλλη μεριά, η αντιγραμματικότητα της (57γ) δείχνει ότι η δυνατότητα παραβίασης ισχυρών νησίδων δεν αποτελεί γενικότερο χαρακτηριστικό των δομών με ανάκληση. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι η (57β) δεν παράγεται από την (57δ), όπου η ΕΦ ανήκει και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις.

(57) α. *Ποιον καλεσμένο περίμενε η Μαρία αλλά έφυγε η Άννα όταν είδε;

β. [Ποιον καλεσμένο]₁ περίμενε η Μαρία αλλά έφυγε η Άννα όταν τον₁ είδε;

γ. * [Ποιον καλεσμένο]₁ έφυγε η Άννα όταν τον₁ είδε;

δ. [Ποιον καλεσμένο]₁ περίμενε η Μαρία] αλλά *[ποιον καλεσμένο]₁ έφυγε η Άννα όταν τον₁ είδε];

Η εξέταση των σύνθετων ΕΔ με κλιτικό δεν εξαντλείται ασφαλώς στις παρατηρήσεις που προηγήθηκαν⁹⁶. Ο στόχος μου εδώ ήταν να δείξω ότι οι δομές με κλιτικό διαφοροποιούνται σε συγκεκριμένα σημεία τόσο από τις συνήθεις ΑΤΒ-ερωτήσεις όσο και από τις δομές με κλιτικό διπλασιασμό ή με ανακλητικό κλιτικό. Σε ό,τι αφορά την παρούσα μελέτη, θα θεωρήσω ότι οι δομές με κλιτικό δεν είναι δομές με «διάχυτη» μετακίνηση και άρα δεν συγκαταλέγονται στις ΑΤΒ-ερωτήσεις.

4.4 Συντακτικές αναλύσεις των ΑΤΒ-ερωτήσεων

Η συντακτική δομή των ΑΤΒ-ερωτήσεων αποτελεί αντικείμενο εξέτασης επί πολλές δεκαετίες. Η ελεύθερη παραβίαση του Περιορισμού της Παρατακτικής Δομής αποτελεί ένα από τα προβλήματα που θέτουν οι συγκεκριμένες δομές διαγλωσσικά⁹⁷. Από την άλλη μεριά, οι αντιθέσεις των δεδομένων στα (58) και (59) από τα Αγγλικά και τα Ισπανικά αντίστοιχα δείχνουν ότι η «διάχυτη» μετακίνηση φράσεων δεν είναι ελεύθερη αλλά υπακούει σε περιορισμούς, η ερμηνεία των οποίων εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης⁹⁸.

(58) α. I know the man who [_{XP} John likes t_1] and [_{YP} we hope t_1 will win].

β. *I know a man who₁ [Bill saw t_1] and [t_1 likes Mary].

(Williams 1978: 34)

(59) α. ?¿A quién pudieron *pro* invitar y la secretaria saludar?

whom could.3pl invite and the secretary greet

β. *¿A quién pudieron *pro* invitar y saludar la secretaria?

whom could.3pl invite and greet the secretary

⁹⁶ Οι παρατηρήσεις ισχύουν και για τις σύνθετες ΕΔ με κλιτικό και στα δύο παρατακτικά συνδεδεμένα συστατικά. Πρβλ. τις (xvii)-(xx) με τις (53β), (54β), (56α) και (57β), αντίστοιχα. Η αντιγραμματικότητα της (xix) οφείλεται στην συνύπαρξη του κλιτικού με την μη εξωπροτασιακά συνδεδεμένη ΕΦ στην πρώτη παρατεταγμένη φράση.

(xvii) [Ποιου καθηγητή]₁ διάβασες το άρθρο του₁ και τον₁ συνάντησες στο συνέδριο;

(xviii) [Ποιο πουκάμισο]₁ το₁ αγόρασε ο Κώστας και ο Νίκος το₁ φόρεσε;

(xix) * Τ₁ το₁ υπαγόρευσε η δασκάλα και το₁ έγραψαν οι μαθητές;

(xx) [Ποιον καλεσμένο]₁ τον₁ περίμενε η Μαρία αλλά έφυγε η Άννα όταν τον₁ είδε;

⁹⁷ Βλ. κεφάλαιο 3, ενότητα 3.4.1, υποσ. 63.

⁹⁸ Στην (58α) η ΕΦ εξάγεται από θέση Υ εξαρτημένης πρότασης στην ΥΡ, ενώ στην (58β) από θέση Υ κύριας. Η διαφορά των δεδομένων στο (59) εντοπίζεται στην θέση του Υ (*la secretaria*) στο δεύτερο παρατεταγμένο συστατικό.

‘Who could they invite and the secretary greet?’

(Fernández-Salgueiro 2008: 159)

Δεν είναι τυχαία, επομένως, η ύπαρξη ποικίλων συντακτικών αναλύσεων, οι οποίες άλλοτε αποδίδουν στις ATB-ερωτήσεις έναν ιδιαίτερο τρόπο συντακτικής παραγωγής και άλλοτε τις αντιμετωπίζουν ως ελλειπτικές δομές ή τις συσχετίζουν με τις δομές παρασιτικού κενού και με τις δομές AΔΚ.

Όπως είδαμε στην εισαγωγή, οι ATB-ερωτήσεις παράγονται με παρατακτική σύνδεση δύο (τουλάχιστον) φράσεων σε κάθε μία από τις οποίες υπάρχει κενή θέση όπου ερμηνεύεται η προτασόμενη ΕΦ. Σε όλες τις αναλύσεις που γνωρίζω γίνεται δεκτό ότι η ΕΦ συγχωνεύεται στην κενή θέση της πρώτης παρατεταγμένης φράσης, αλλά δεν υπάρχει συμφωνία αναφορικά με την αντίστοιχη θέση της δεύτερης φράσης. Οι ATB-ερωτήσεις υπακούουν δηλαδή στο ακόλουθο γενικό σχήμα, όπου η πρώτη παρατεταγμένη φράση ονομάζεται ΧΡ και η δεύτερη ΥΡ.

(60) ΕΦ [_{ΧΡ} ... ΕΦ ...] και [_{ΥΡ} ... _____ ...]

Τα ειδικότερα ερωτήματα στα οποία καλούμαστε να απαντήσουμε είναι τα εξής:

- (i) Ποιο στοιχείο καταλαμβάνει την κενή θέση της φράσης ΥΡ; Πρόκειται για την ΕΦ ή για άλλο συντακτικό αντικείμενο;
- (ii) Αν η ΕΦ είναι συστατικό και των δύο φράσεων ΧΡ και ΥΡ, μετακινείται συμμετρικά, δηλαδή και από τις δύο φράσεις;
- (iii) Πώς προκύπτουν οι πολλαπλές «εμφανίσεις» της ΕΦ στην συντακτική παραγωγή (εφόσον υπάρχουν); Πρόκειται για αντίγραφα μίας και μόνο ΕΦ ή για όμοιες ΕΦ που έχουν εισαχθεί στο υπολογιστικό τμήμα από την Αρίθμηση σε διαφορετικά σημεία της παραγωγής;

Η λεπτομερής αναφορά σε όλους τους τρόπους παραγωγής που έχουν προταθεί για τις ATB-ερωτήσεις δεν εμπίπτει στους στόχους της παρούσας ενότητας. Θα περιοριστώ εδώ στην παρουσίαση των κύριων σημείων των πιο πρόσφατων αναλύσεων, αφού πρώτα τις διακρίνω σε δύο ομάδες. Ως κριτήριο

θα χρησιμοποιήσω την απάντηση που δίνουν στο πρώτο από τα παραπάνω ερωτήματα. Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι αναλύσεις που δέχονται ότι οι κενές θέσεις καταλαμβάνονται από δύο διαφορετικά συντακτικά αντικείμενα, όπως φαίνεται στο (61α). Αντίθετα, στις αναλύσεις της δεύτερης ομάδας και οι δύο κενές θέσεις καταλαμβάνονται από την ΕΦ, όπως δείχνει το (61β).

- (61) α. ΕΦ [_{XP} ... ΕΦ ...] and [_{YP} ... Z ...]
 β. ΕΦ [_{XP} ... ΕΦ ...] and [_{YP} ... ΕΦ ...]

Η παραπάνω ομαδοποίηση δεν είναι η μόνη δυνατή αλλά θεωρώ ότι είναι η προσφορότερη για την αξιολόγηση των διαφορετικών τρόπων συντακτικής παραγωγής με βάση τα δεδομένα των Ελληνικών.

4.4.1 Α' ομάδα αναλύσεων

Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι αναλύσεις που υπακούουν στο γενικό σχήμα (61α). Αυτές είναι: (i) η ανάλυση με κενό τελεστή (null operator) και (ii) η ανάλυση με κενό αντωνυμικό τύπο. Και στις δύο η ΕΦ συγχωνεύεται αρχικά στην φράση XP, από όπου μετακινείται αφήνοντας στην κενή θέση ένα αντίγραφο. Το Z στην φράση YP είναι κάποιο φωνολογικά κενό στοιχείο. Ας δούμε σύντομα τα βασικά σημεία αυτών των τρόπων συντακτικής παραγωγής.

(i) Η ανάλυση με κενό τελεστή αντιμετωπίζει τις ΑΤΒ-ερωτήσεις ως δομές παρασιτικού κενού και υποστηρίζεται από τους Munn (1992, 1993, 2001) και Franks (1992, 1993, 1995) (βλ. και Bošković & Franks 2000). Με αφετηρία τις συστηματικές ομοιότητες μεταξύ των ΑΤΒ-ερωτήσεων και των δομών παρασιτικού κενού, κυρίως σε γλώσσες όπως τα Αγγλικά, οι Munn και Franks υποστηρίζουν ότι η ΑΤΒ-ερώτηση στο (62α) παράγεται όπως δείχνει το (62β) (Munn 1992: 18) (πρβλ. την πρόσφατη ανάλυση των Bruening & Al Khalaf 2016)⁹⁹.

⁹⁹ Η Φ& (&P) είναι η φράση του παρατακτικού συνδέσμου. Θα επανέλθω στην δομή της στην ενότητα 4.5.4.1.

- (62) α. What did John file and Sue read?
 β. [_{ΦΣΔ} what₁ did [_{ΦΧρ} [_{ΦΧρ} John file *t*₁]] [_{Φ&} *Op*₂ [&' and [_{ΦΧρ} Sue read *e*₂]]]]]

Η ΕΦ εξάγεται μόνο από την πρώτη παρατεταγμένη φράση ενώ στην δεύτερη πραγματοποιείται μετακίνηση ενός κενού τελεστή (*Op*), ο οποίος αφήνει στην αρχική του θέση ένα παρασιτικό κενό (*e*), κατά το πρότυπο των Contreras (1984) και Chomsky (1986α).

(ii) Στην ανάλυση με κενό αντωνυμικό τύπο, την οποία προτείνει η Zhang (2007, 2009), η ΕΦ γεννάται στην φράση ΧΡ ενώ στην ΥΡ συγχωνεύεται ένας κενός αντωνυμικός τύπος με φ-χαρακτηριστικά (*pro-φP*¹⁰⁰), ο οποίος δεσμεύεται από την ΕΦ και ερμηνεύεται σαν μεταβλητή. Η παραγωγή της (63α) φαίνεται στο (63β) (Zhang 2009: 384).

- (63) α. Which picture of himself did Tom paint and Mary buy?
 β. \uparrow [[_{ΦΑ} which $\emptyset_{\langle \text{same} \rangle}$ picture of himself] did Tom paint *t*_{ΦΑ} and *pro-φP*_i ~~did~~ Mary buy *t*_i]

Στην ΕΦ περιλαμβάνεται ένα φωνολογικά κενό επίθετο ($\emptyset_{\langle \text{same} \rangle}$), το οποίο προσδιορίζει το ουσιαστικό *picture* και δηλώνει ταυτότητα, όπως ακριβώς το αντίστοιχο φωνολογικά εκπεφρασμένο επίθετο *same*¹⁰¹. Η ΕΦ συγχωνεύεται σε θέση συμπληρώματος του ρήματος *paint*, από όπου μετακινείται αρχικά στην αριστερή περιφέρεια της ΧΡ και εν συνεχεία εκτός της παρατακτικής δομής (όπως δείχνει το βέλος). Από την θέση αυτή δεσμεύει την κενή αντωνυμία, η οποία γεννάται σε θέση συμπληρώματος του ρήματος *buy* και ανυψώνεται στην

¹⁰⁰ Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των αντωνυμιών από τους Déchaine & Wiltschko (2002).

¹⁰¹ Η παρουσία του μη εκπεφρασμένου επιθέτου στην ΕΦ υπαγορεύεται, σύμφωνα πάντα με την Zhang, από τις σημασιολογικές ομοιότητες των ATB-ερωτήσεων με δομές όπως η (xxi), όπου μια φράση με το επίθετο *same* φαίνεται να παίρνει θ-ρόλο από τα ρήματα παρατεταγμένων ΡΦ. Η παραγωγή που προτείνει η Zhang για αυτές τις δομές φαίνεται στο (xxii).

(xxi) The same man Mary helped and John ruined.

(xxii) [_{DP1} the same man]_i [Mary helped [_{DP1} the same man]_i] and [Jane ruined *pro-φP*_i]

αριστερή περιφέρεια της ΥΡ¹⁰². Τέλος, η ΕΦ και η κενή αντωνυμία συμφωνούν ως προς τα φ-χαρακτηριστικά τους.

Πέρα από τις επιμέρους διαφοροποιήσεις τους, και οι δύο αναλύσεις της πρώτης ομάδας χαρακτηρίζονται από ασυμμετρία. Και τούτο διότι υιοθετούν την εξαγωγή της ΕΦ μόνο από την φράση ΧΡ¹⁰³. Αυτό οδηγεί σε συγκεκριμένες προβλέψεις αναφορικά με τις σημασιολογικές και μορφολογικές ιδιότητες των ΑΤΒ-ερωτήσεων. Για παράδειγμα, τα φαινόμενα νησίδων και τα φαινόμενα ανασύνθεσης περιμένουμε να εμφανίζονται ασύμμετρα μόνο στην ΧΡ. Θα επανέλθω στο θέμα στην ενότητα 4.5.1, όπου θα δείξω ότι οι ασύμμετρες αναλύσεις δεν μπορούν να γίνουν δεκτές για τα δεδομένα των Ελληνικών.

4.4.2 Β' ομάδα αναλύσεων

Όλες οι αναλύσεις της δεύτερης ομάδας δέχονται ότι η ΕΦ είναι παρούσα και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις αλλά διαφοροποιούνται ως προς την συντακτική θέση από την οποία μετακινείται και ως προς τον μηχανισμό σύνδεσής της με τις κενές θέσεις της δομής. Σε αυτή την ομάδα υπάγονται οι αναλύσεις (i) με έλλειψη, (ii) με *πλάγια μετακίνηση* (sideward movement) και (iii) με πολλαπλή κυριαρχία.

(i) Οι ΑΤΒ-ερωτήσεις έχουν επανειλημμένα αντιμετωπιστεί ως ελλειπτικές δομές. Διαφορετικές εκδοχές της παραγωγής με έλλειψη έχουν προταθεί από τους Tai (1969), George (1980), van Oirsouw (1987), Wilder (1994, 1997), te Velde (2005), An (2006), Ha (2008) και Salzmann (2012α, 2012β, 2013). Το κοινό τους σημείο είναι η ύπαρξη στην δομή δύο (ή περισσότερων) όμοιων ΕΦ. Σύμφωνα με τις περισσότερες αναλύσεις οι ΑΤΒ-ερωτήσεις παράγονται από

¹⁰² Η κενή αντωνυμία των ΑΤΒ-ερωτήσεων είναι σύμφωνα με την Zhang (2009: 384) ερωτηματική (*wh pro φP*), γι' αυτό μετακινείται στην περιφέρεια της ΥΡ. Μολονότι δεν το δηλώνει σαφώς, η Zhang φαίνεται να δέχεται ότι στις ΑΤΒ-ερωτήσεις συνδέονται κατά παράταξη δύο ΦΣΔ.

¹⁰³ Το ίδιο ισχύει και για την ανάλυση της Larson (2013), η οποία υπέπεσε πρόσφατα στην αντίληψή μου. Η Larson υποστηρίζει ότι η ΕΦ μετακινείται μόνο από την ΧΡ ενώ η κενή θέση της ΥΡ είναι και συντακτικά κενή, δεν καταλαμβάνεται δηλαδή από κανένα συντακτικό αντικείμενο. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει είναι ότι η «σύνδεση» της ΕΦ με την κενή θέση της ΥΡ δεν πραγματοποιείται ούτε σε συντακτικό αλλά ούτε και σε σημασιολογικό ή πραγματολογικό επίπεδο, βρίσκεται δηλαδή κατά μία έννοια εκτός των ορίων της σύγχρονης συντακτικής ανάλυσης.

παρατεταγμένες ΕΠ με έλλειψη της αριστερής περιφέρειας όλων των προτάσεων πλην της πρώτης (Wilder 1994, 1997, te Velde 2005, An 2006). Αυτός ο τρόπος παραγωγής παρουσιάζεται στο (64) (An 2006: 11)¹⁰⁴:

- (64) α. Who does John like and Mary dislike?
 β. [_{ΦΣΔ1} who₁ does John like ~~who₁~~] and [_{ΦΣΔ2} ~~who₂~~ does Mary dislike ~~who₂~~]

Από την άλλη μεριά, ο Ha (2008) αντιμετωπίζει τις ATB-ερωτήσεις ως δομές ΑΔΚ, όπου η ΕΦ της TP2 ανυψώνεται με διαδοχική κυκλική μετακίνηση στην αριστερή περιφέρεια της δομής. Η δομή της (65α) δίνεται στο (65β) (Ha 2008: 236)¹⁰⁵.

- (65) α. What did John like and Mary hate?
 β. [_{ΦΣΔ} what_k did_[+Q, +wh] [_{Φ&} [_{ΦΧρ1} John like] and [_{ΦΧρ2} Mary [_{Φρ} t_k ' hate t_k]]]]
-

Ενώ στην ανάλυση του Ha η ΕΦ εξάγεται ασύμμετρα από την ΦΧρ₂, στην ανάλυση του Salzmann (2012α, 2012β, 2013) εξάγεται μόνο από την ΦΧρ₁. Η (66α), για παράδειγμα, παράγεται όπως φαίνεται στο (66β) (Salzmann 2012α: 408).

- (66) α. Which book did John like and Mary dislike?
 β. [_{ΦΣΔ} [which book]₁ did₃ [_{Φ&} [_{ΦΧρ1} John ~~did₃~~ [_{Φρ1} [~~which book~~]₁ like [~~which book~~]₁]]] and [_{ΦΧρ2} Mary <did> [_{Φρ2} <[which book]₂> dislike [~~which book~~]₂]]]]]

¹⁰⁴ Σε ό,τι ακολουθεί η διαγράμμιση δηλώνει την έλλειψη ως *διαγραφή στην ΦΔ* (PF deletion), για την οποία βλ. Merchant (2001, 2004), μεταξύ πολλών άλλων. Στις πολυάριθμες μελέτες ποικίλων ελλειπτικών δομών προτείνονται, ως γνωστόν, αρκετές ακόμα ερμηνείες του φαινομένου, με έμφαση άλλοτε στις συντακτικές και άλλοτε στις σημασιολογικές του ιδιότητες (βλ. την επισκόπηση στην Aelbrecht 2010: 1-10). Στην παρούσα ενότητα, όπως και σε αυτές που ακολουθούν, θα περιοριστώ στις αναλύσεις των ATB-ερωτήσεων χωρίς να επεκταθώ σε γενικότερα ζητήματα παραγωγής ελλειπτικών δομών.

¹⁰⁵ Η ΕΦ *what* της ΦΧρ₁ ελλείπει λόγω ενός χαρακτηριστικού έλλειψης (E_{RNR}-feature) του ρήματος *like*.

Η παραγωγή ξεκινάει με τον σχηματισμό της ΦΧ₂, στην οποία η ΕΦ και το βοηθητικό ρήμα ελλείπουν. Η ΕΦ *which book* της ΦΧ₁ μετακινείται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ] της δομής και έτσι παράγεται η ΑΤΒ-ερώτηση στο (66α). Η ανάλυση του Salzmann προσεγγίζει αυτήν του An (βλ. παραπάνω), με την διαφορά ότι εδώ η ΕΦ της ΦΧ₂ ανυψώνεται μόνο μέχρι την αριστερή περιφέρεια της Φ_{ρ2}.

(ii) Η ανάλυση με πλάγια μετακίνηση βασίζεται στην πρόταση του Nunes (2001, 2004) για την δυνατότητα πλάγιας μετακίνησης ενός συντακτικού αντικειμένου από έναν φραστικό δείκτη σε έναν άλλον –ασύνδετο με τον πρώτο¹⁰⁶. Σύμφωνα με τους Nunes (2001, 2004), Hornstein (2001), Hornstein & Nunes (2002), Fernández-Salgueiro (2008) και Haida & Repp (2011), στην δομή των ΑΤΒ-ερωτήσεων υπάρχουν πολλαπλά αντίγραφα της ΕΦ, η οποία μετακινείται με πλάγια μετακίνηση από το δεύτερο παρατεταγμένο συστατικό στο πρώτο.

Για παράδειγμα, η συντακτική παραγωγή της (67) (Nunes 2004: 127 κ.εξ.) ξεκινάει με την δόμηση της ΦΧ₂, όπως φαίνεται στο (68α). Εν συνεχεία παράγεται η ΦΧ₁ με πλάγια μετακίνηση της ΕΦ και του βοηθητικού ρήματος (βλ. το (68β)). Οι δύο ΦΧ_ρ συγχωνεύονται σε θέση ΠΡΟΣΔ και συμπληρώματος του παρατακτικού συνδέσμου και ακολούθως εισάγεται στη δομή ο ερωτηματικός ΣΔ Q (βλ. το (68γ)). Η παραγωγή ολοκληρώνεται με την ανύψωση του βοηθητικού και την μετακίνηση της ΕΦ από την ΦΧ₁ στην αριστερή περιφέρεια της δομής (βλ. το (68δ)). Τα αντίγραφα της ΕΦ σχηματίζουν αλυσίδες που απλοποιούνται στην ΦΔ με διαγραφή όλων των κατώτερων αντιγράφων.

(67) Which paper did John file and Mary read?

(68) α. [ΦΧ₂ did₁ [Φ_{ρ2} Mary v [PΦ₂ read [which paper]₂]]]

β. [ΦΧ_{ρ1} did₁ [Φ_{ρ1} John v [PΦ₁ file [which paper]₂]]]

γ. [ΦΣΔ Q [Φ& [ΦΧ_{ρ1} John did₁ file [which paper]₂] [& and [ΦΧ_{ρ2} Mary did₁ read [which paper]₂]]]]]

¹⁰⁶ Η ιδέα της πλάγιας μετακίνησης διατυπώνεται στο πλαίσιο της γενικότερης έρευνας του Nunes (2001, 2004) για το φαινόμενο της μετακίνησης. Η βασική του πρόταση είναι η κατάτμηση της μετακίνησης σε τέσσερις επιμέρους λειτουργίες: *αντιγραφή* (copy), *συγχώνευση*, *σχηματισμός αλυσίδας* (form chain) και *απλοποίηση αλυσίδας* (chain reduction).

- δ. [_{ΦΣΔ} which paper₂ did₁ + Q [_{Φ&} [_{ΦΧρ1} John did₁ file [~~which paper~~]₂] [_& and [_{ΦΧρ2} Mary did₁ read [~~which paper~~]₂]]]]

(iii) Η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία προτείνεται από την Citko (2005, 2011α) και τον de Vries (2009)¹⁰⁷ και προϋποθέτει την δυνατότητα εξωτερικής Επανασυγχώνευσης, για την οποία έγινε λόγος στην ενότητα 2.4.1. Στις ATB-ερωτήσεις το στοιχείο που επανασυγχωνεύεται εξωτερικά είναι η ΕΦ. Σύμφωνα με την Citko (2005: 479), η δομή της πλάγιας ATB-ερώτησης στο (69) είναι η (70).

(69) I wonder what Gretel recommended and Hansel read.

(70) I wonder [_{ΦΣΔ} what ΣΔ [_{Φ&} [_{ΦΧρ1} Gretel T [_{Φρ1} v[_{ΡΦ1} recommended ~~what~~]]] and [_{ΦΧρ2} Hansel T [_{Φρ2} v [_{ΡΦ2} read ~~what~~]]]]]]

Αρχικά παράγονται οι δύο ΡΦ. Η ΕΦ συγχωνεύεται με το ένα ρήμα και επανασυγχωνεύεται εξωτερικά με το άλλο. Έτσι καταλαμβάνει ταυτόχρονα την θέση συμπληρώματος και των δύο ρημάτων (*recommended* και *read*). Με αλληπάλληλες συγχωνεύσεις παράγονται στην συνέχεια οι ΦΧρ₁ και ΦΧρ₂, που συγχωνεύονται σε θέση ΠΡΟΣΔ και συμπληρώματος του παρατακτικού συνδέσμου με κεφαλή το *and*. Ακολουθεί η εισαγωγή στην δομή του ερωτηματικού ΣΔ και η μετακίνηση της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της ATB-ερώτησης, όπου και εκφωνείται. Παρατηρούμε ότι σε γενικές γραμμές η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία έχει αρκετά κοινά σημεία με την παραγωγή με πλάγια μετακίνηση. Η βασική τους διαφορά έγκειται στην απουσία αντιγράφων από την πρώτη, όπου η πλάγια μετακίνηση αντικαθίσταται από την εξωτερική Επανασυγχώνευση¹⁰⁸.

Η παραπάνω σύντομη παρουσίαση των βασικών αναλύσεων και των δύο ομάδων αποκαλύπτει τις ομοιότητες αλλά και τις διαφορές τους. Όπως είδαμε, σε κάποιες αναλύσεις η ΕΦ καταλαμβάνει και τις δύο κενές θέσεις ενώ σε άλλες

¹⁰⁷ Παλαιότερες εκδοχές της ίδιας ανάλυσης βλ. στους Goodall (1983, 1987), Muadz (1991) και Moltmann (1992).

¹⁰⁸ Γι' αυτόν τον λόγο, επειδή δηλαδή δεν έχουμε αντίγραφα, απέφυγα να αποδώσω ενδείξεις στην ΕΦ του (70). Πρβλ. το (68), όπου έχουμε αντίγραφα με ενδείξεις.

μόνο την μία (την πρώτη). Η μετακίνησή της είναι άλλοτε συμμετρική (όπως στην ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία) και άλλοτε ασύμμετρη (όπως στις αναλύσεις της πρώτης ομάδας). Στην δομή υπάρχει άλλοτε μία μόνο ΕΦ (όπως στην ανάλυση με πλάγια μετακίνηση) και άλλοτε δύο (όπως στις αναλύσεις με έλλειψη). Τέλος, άλλοτε δημιουργούνται πολλαπλά αντίγραφα της ΕΦ (όπως στην ανάλυση με πλάγια μετακίνηση) και άλλοτε όχι (όπως στην ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία).

Στην επόμενη ενότητα θα με απασχολήσουν συστηματικότερα οι προβλέψεις των διαφορετικών τρόπων παραγωγής και θα συζητήσω τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την συντακτική ανάλυση συγκεκριμένων δεδομένων της Ελληνικής.

4.5 Η συντακτική δομή των ΑΤΒ-ερωτήσεων στα Ελληνικά

4.5.1 Κατά των ασύμμετρων αναλύσεων

Οι αναλύσεις που δέχονται ότι η ΕΦ εξάγεται μόνο από μία παρατεταγμένη φράση χαρακτηρίζονται γενικά από ασυμμετρία. Τέτοιες είναι οι αναλύσεις της πρώτης ομάδας καθώς και οι αναλύσεις με έλλειψη των Ha και Salzmann από την δεύτερη ομάδα. Η βασική πρόβλεψη των ασύμμετρων αναλύσεων είναι η ασύμμετρη ανασύνθεση της ΕΦ. Σε γενικές γραμμές οι αναλύσεις με *wh*-μετακίνηση από την XP (Munn 1992, 1993, 2001, Franks 1992, 1993, 1995 και Zhang 2007, 2009) προβλέπουν ανασύνθεση στην XP ενώ οι αναλύσεις με *wh*-μετακίνηση από την YP (Ha 2008) προβλέπουν ανασύνθεση στην YP¹⁰⁹.

Οι ασύμμετρες αναλύσεις με εξαγωγή της ΕΦ από την XP ενισχύονται από τα δεδομένα των Αγγλικών στα (71), (72) και (73) που δείχνουν ότι οι παραβιάσεις

¹⁰⁹ Αυτή η προσέγγιση είναι ίσως υπεραπλουστευτική, καθώς δεν λαμβάνει υπ' όψιν τις ποικίλες επιμέρους διαφοροποιήσεις μεταξύ συγκεκριμένων αναλύσεων. Για παράδειγμα, οι Munn και Zhang ταυτίζονται ως προς την μετακίνηση από την XP αλλά διαφοροποιούνται ως προς τις προβλέψεις τους σε αρκετά σημεία. Αυτό οφείλεται στους ιδιαίτερους συντακτικούς μηχανισμούς που υπεισέρχονται κάθε φορά στην παραγωγή των ΑΤΒ-ερωτήσεων (παρασιτικό κενό vs. κενή αντωνυμία). Το ίδιο ισχύει και για την ανάλυση του Ha, η οποία βασίζεται στον μηχανισμό της έλλειψης. Στην παρούσα ενότητα θα αρκεστώ σε μια γενική προσέγγιση του ζητήματος των προβλέψεων.

του Όρου A, τα φαινόμενα ασθενούς διάσχισης (weak crossover effects) και τα φαινόμενα νησίδων αντίστοιχα εμφανίζονται μόνο στην XP¹¹⁰.

- (71) α. * Which pictures of herself₁ did John buy and Mary₁ paint?
 β. Which pictures of himself₁ did John₁ buy and Mary paint?
 (Munn 1992: 10)

- (72) α. * Which man₁ did his₁ boss fire and you hire?
 β. Which man₁ did you hire and his₁ boss fire?
 (Munn 2001: 374)

- (73) α. * Who did Bill₁ lose business [because he₁ hired ___] and Mary praise ___ a lot?
 β. Who did Bill praise a lot ___ and Mary₁ lose business [because she₁ hired ___]?
 (Zhang 2010: 226)

Αντίθετα, οι ασύμμετρες αναλύσεις δεν προβλέπουν την συμμετρία των φαινομένων ισχυρής διάσχισης. Ενδεικτική είναι η αντιγραμματικότητα των δεδομένων στο (74) (Ha 2008: 210)¹¹¹.

- (74) α. * Whose₁ paper did he₁ file *t*₁ but we not review *t*₁?
 β. * Whose₁ report did we criticize *t*₁ and he₁ never reply to *t*₁?

Επιπλέον, οι κρίσεις των μελετητών για την γραμματικότητα και την ερμηνεία συγκεκριμένων δεδομένων της Αγγλικής παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις. Για παράδειγμα, ο Nissenbaum (2000) αξιολογεί την (71β) ως αντιγραμματική και θεωρεί ότι ο Όρος A παραβιάζεται και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις¹¹².

¹¹⁰ Ακριβώς αντίστροφες είναι οι προβλέψεις της ανάλυσης του Ha (όπου η *wh*-μετακίνηση πραγματοποιείται μόνο στην YP) για τις παραβιάσεις του Όρου A και για τα φαινόμενα νησίδων. Για τα φαινόμενα ασθενούς διάσχισης η ανάλυση του Ha προβλέπει συμμετρική εμφάνιση στην XP και στην YP.

¹¹¹ Για την μη αναμενόμενη αντιγραμματικότητα της (74β) βλ. Munn (1992: 10-13), Ha (2008: 213-215).

¹¹² Ο Nissenbaum (2000: 31) παραθέτει τα ακόλουθα δεδομένα:
 (xxiii) α. * Which pictures of himself₁ did John₁ sell and Mary buy?
 β. * Which pictures of himself₁ did Mary sell and John₁ buy?

Επίσης, δεν είναι σαφές αν η (75α) μπορεί να έχει την ανάγνωση στο (75β), η οποία προϋποθέτει την ανασύνθεση της ΕΦ τόσο στην ΧΡ όσο και στην ΥΡ. Η ανάγνωση στο (75β) γίνεται αποδεκτή από τους Haïk (1985: 286) και Nissenbaum (2000: 31) αλλά όχι από τους Munn (1992: 10) και Franks (1992: 17)¹¹³.

- (75) α. Which pictures of himself did John buy and Bill paint?
 β. Which pictures of himself_{1/2} did John₁ buy and Bill₂ paint?

Σε θεωρητικό επίπεδο η ταύτιση των ΑΤΒ-ερωτήσεων με τις δομές παρασιτικού κενού από τον Munn δεν φαίνεται να έχει έρεισμα στις γλώσσες χωρίς δομές παρασιτικού κενού, όπως τα Γερμανικά ή τα Ολλανδικά (Salzmann 2012α). Πρόβλημα δημιουργεί και το γεγονός ότι σε γλώσσες όπως τα Πολωνικά οι ΑΤΒ-ερωτήσεις χαρακτηρίζονται από μορφολογική ταύτιση ενώ οι δομές παρασιτικού κενού επιτρέπουν τις πτωτικές συγκρούσεις (Bondaruk 2003). Αναφορικά με την ερμηνεία των ΑΤΒ-ερωτήσεων, άλλες αναλύσεις επιτρέπουν μόνο την ανάγνωση ταύτισης (Zhang 2009) ενώ άλλες και την ανάγνωση αντιστοίχισης (Ha 2008: 251 κ.εξ.)¹¹⁴. Τέλος, δεν είναι σαφές αν οι πτωτικές συγκρούσεις γίνονται ή όχι αποδεκτές από τις ασύμμετρες αναλύσεις, οι οποίες δεν θίγουν το ζήτημα της μορφολογίας της ΕΦ¹¹⁵.

Τα σημασιοσυντακτικά χαρακτηριστικά των δεδομένων της Ελληνικής συνηγορούν στην απόρριψη των ασύμμετρων τρόπων παραγωγής. Όπως είδαμε, τόσο τα φαινόμενα νησίδων όσο και η ανασύνθεση της ΕΦ χαρακτηρίζονται από συμμετρία. Η αντιγραμματικότητα των δεδομένων στο (76), που επαναλαμβάνονται από την ενότητα 4.3.2.1, δεν προβλέπεται από τις ασύμμετρες αναλύσεις με *wh*-μετακίνηση από την ΧΡ ή από την ΥΡ. Το ίδιο πρόβλημα θέτουν και τα δεδομένα με τα ποικίλα φαινόμενα συμμετρικής ανασύνθεσης της ΕΦ.

¹¹³ Σύμφωνα με τους τελευταίους η μόνη αποδεκτή ανάγνωση είναι η (xxiv).
 (xxiv) Which pictures of himself_{1/*2} did John₁ buy and Bill₂ paint?

¹¹⁴ Για τις δύο αυτές αναγνώσεις βλ. ενότητα 4.2.1.

¹¹⁵ Με εξαίρεση τον Salzmann (2012α: 431, υποσ. 41).

- (76) α. * Ποιον ξέρεις τον επιχειρηματία₁ [που απέλυσε *pro*₁ ___] και προσέλαβε ο Γιώργος ___ ;
- β. * Ποιον απέλυσε ο Γιώργος ___ και γνώρισες τον επιχειρηματία₁ [που προσέλαβε *pro*₁ ___];

Επιπλέον, η ανάλυση των ATB-ερωτήσεων ως δομών παρασιτικού κενού δεν δικαιολογείται στα Ελληνικά, όπου οι δομές παρασιτικού κενού δεν γίνονται εύκολα αποδεκτές. Τέλος, η σημασιολογική και μορφολογική ταύτιση που παρατηρήσαμε αντίστοιχα στις ενότητες 4.2.1 και 4.2.2 αποτελούν ισχυρά επιχειρήματα κατά των ασύμμετρων αναλύσεων. Βάσει όλων των παραπάνω καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η ασύμμετρη εξαγωγή της ΕΦ πρέπει να απορριφθεί ως ασύμβατη με τα δεδομένα της Ελληνικής.

4.5.2 Κατά της παραγωγής με έλλειψη

Στην τυπική ανάλυση με έλλειψη οι ATB-ερωτήσεις παράγονται από παρατεταγμένες ΕΠ με έλλειψη-διαγραφή της αριστερής περιφέρειας της δεύτερης πρότασης, όπως δείχνει το (77).

- (77) [XP ΕΦ1 ... ΕΦ1 ...] και [YP <ΕΦ2> ... ΕΦ2 ...]

Σύμφωνα με αυτόν τον τρόπο παραγωγής η (78α) παράγεται από δύο παρατεταγμένες ΦΣΔ, όπως φαίνεται στην (78β)¹¹⁶. Η δύο ΕΦ μετακινούνται στην αριστερή περιφέρεια και των δύο ΕΠ, ΦΣΔ1 και ΦΣΔ2, αλλά η ΕΦ2 ελλείπει στην θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ2]. Καθώς τα κατώτερα αντίγραφα δεν εκφωνούνται, πραγματώνεται φωνολογικά μόνο η ΕΦ1 στην αριστερή περιφέρεια της ΦΣΔ1¹¹⁷.

- (78) α. Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης και διάβασε η Μαρία;

¹¹⁶ Αγνοώντας τις ενδιάμεσες μετακινήσεις της ΕΦ.

¹¹⁷ Βλ. και την ανάλυση της (64) παραπάνω.

- β. [_{ΦΣΔ1} ποιο βιβλίο₁ αγόρασε ο Γιάννης ~~ποιο βιβλίο₁~~] και [_{ΦΣΔ2} <ποιο βιβλίο₂> διάβασε η Μαρία ~~ποιο βιβλίο₂~~]

Ένα από τα ζητήματα που αντιμετωπίζει αυτή η συντακτική παραγωγή είναι η εξασφάλιση της σημασιολογική διαφοροποίησης της (78α) από την (79), όπου εκφωνούνται και οι δύο ΕΦ.

- (79) Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης και ποιο βιβλίο διάβασε η Μαρία;

Αν δηλαδή η (78α) παράγεται από την (78β), η οποία ταυτίζεται δομικά με την (79)¹¹⁸, θα έπρεπε οι δύο δομές να έχουν την ίδια ερμηνεία. Αλλά η (78α) ερμηνεύεται με ανάγνωση ταύτισης ενώ η (79) με ανάγνωση αντιστοίχισης. Απαιτείται, επομένως, κάποιος επιπλέον μηχανισμός που θα εξασφαλίσει την ορθή ανάγνωση της (78α).

Το πρόβλημα ξεπερνιέται από τις αναλύσεις που συσχετίζουν την έλλειψη με ένα ειδικό χαρακτηριστικό έλλειψης (E-feature), αντίστοιχο με αυτό που προτείνεται από τον Merchant (2001: 60-61) για τις δομές εκκένωσης. Αυτό το χαρακτηριστικό αφενός νομιμοποιεί την διαγραφή στην ΦΔ του ελλείποντος συντακτικού αντικειμένου και αφετέρου συμβάλλει στην *ανακτησιμότητά* του (recoverability) στην ΛΔ, ταυτίζοντάς το με το σημείο αναφοράς του, έτσι ώστε η δομή να ερμηνεύεται σωστά.

Σε αυτό το γενικό πλαίσιο τοποθετείται η πρόσφατη ανάλυση του Salzmann (2012α, 2012β), ο οποίος προτείνει την ακόλουθη γενική δομή (βλ. και το (66) στην ενότητα 4.2.2).

- (80) [_{ΦΣΔ} ΕΦ1 [_{Φ&} [_{ΦΧρ1} ... ΕΦ1 ...]] και [_{ΦΧρ2} ... [_{Φρ} <ΕΦ2> ... ΕΦ2 ...]]

Σύμφωνα με τον Salzmann η *νομιμοποίηση* (licensing) της έλλειψης στις ΑΤΒ-ερωτήσεις γίνεται μέσω Συμφωνίας με την βοήθεια ενός χαρακτηριστικού έλλειψης που ονομάζεται E_{ΑΤΒ}-χαρακτηριστικό και έχει συγκεκριμένες

¹¹⁸ Εφόσον η έλλειψη νοείται ως διαγραφή στην ΦΔ.

επιλογικές (selectional) και φωνολογικές ιδιότητες¹¹⁹. Ενώ όμως αυτό το χαρακτηριστικό ερμηνεύει τα χαρακτηριστικά των ΑΤΒ-ερωτήσεων, δεν μπορεί να υιοθετηθεί για την παραγωγή άλλων ελλειπτικών δομών, λόγω ακριβώς των ιδιαίτερων σημασιολογικών ιδιοτήτων της κάθε μιας. Δεν είναι τυχαίο ότι στην σχετική βιβλιογραφία προτείνονται σχεδόν τόσα διαφορετικά Ε-χαρακτηριστικά όσες και οι ελλειπτικές δομές που έχουν μελετηθεί¹²⁰. Ως εκ τούτου, οι αναλύσεις που βασίζονται σε τέτοιου είδους χαρακτηριστικά έχουν έντονα ιδιοσυγκρασιακό χαρακτήρα και μειωμένη ερμηνευτική επάρκεια, ενώ ταυτόχρονα επιβαρύνουν την γραμματική με πληθώρα νέων χαρακτηριστικών.

Επιπλέον, σε όλες τις αναλύσεις με έλλειψη απαιτείται η ανακτησιμότητα του ελλείποντος συστατικού Ε, ώστε να είναι ερμηνεύσιμη η δομή. Ο μηχανισμός ανάκτησης βασίζεται στην σχέση του Ε με το σημείο αναφοράς του Α, η οποία χαρακτηρίζεται από *παραλληλισμό* (parallelism). Ενώ όμως η απαίτηση για παραλληλισμό είναι ευρέως αποδεκτή, δεν είναι σαφής ο προσδιορισμός του και ο τρόπος λειτουργίας του. Κατά μία άποψη ο παραλληλισμός είναι συντακτικός, επιβάλλει δηλαδή την μορφολογική ταύτιση του Ε με το Α (Fiengo & May 1994, Chung *et al.* 1995, μεταξύ άλλων). Σύμφωνα με άλλη άποψη ο παραλληλισμός είναι σημασιολογικός, επιβάλλει δηλαδή μια συγκεκριμένη σημασιολογική σχέση μεταξύ των δύο στοιχείων, Ε και Α (Dalrymple *et al.* 1991, Roosth 1992, Fox 2000, Merchant 2001, μεταξύ άλλων). Καθώς η έρευνα γύρω από το θέμα βρίσκεται σε εξέλιξη, δεν είναι ακόμη απόλυτα κατανοητός ο μηχανισμός ανάκτησης της ελλείπουσας φράσης ΕΦ2 στο (80).

Σε επίπεδο εμπειρικών δεδομένων είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι αναλύσεις με έλλειψη επιτρέπουν ποικίλες *αναντιστοιχίες* (mismatches) μεταξύ του

¹¹⁹ Για τις λεπτομέρειες της ανάλυσης παραπέμπω τον αναγνώστη στον Salzmann (2012α, 2012β).

¹²⁰ Για τις δομές εκκένωσης προτείνεται ένα Ε_S-χαρακτηριστικό (Merchant 2004: 670), για τις δομές με έλλειψη ΡΦ (VP-ellipsis) ένα Ε_{VP}-χαρακτηριστικό (Aelbrecht 2010: 174), για τις δομές με *ψευδοκενό* (pseudogapping) ένα Ε_{PSG}-χαρακτηριστικό (Gengel 2013: 131), για τις δομές με έλλειψη συμπληρώματος τροπικού ρήματος στα Ολλανδικά (modal complement ellipsis) ένα Ε_{MCE}-χαρακτηριστικό (Aelbrecht 2010: 124) και για τις *σύντομες απαντήσεις* (fragment answers) ένα Ε_F-χαρακτηριστικό (Merchant 2004: 675). Τα χαρακτηριστικά έλλειψης των παραπάνω δομών αποδίδονται σε διαφορετικές κεφαλές, διαφοροποιούνται ως προς τις επιλογικές τους ιδιότητες ενώ φέρουν και μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά, διαφορετικά στην κάθε δομή (Aelbrecht 2010: 169 κ.εξ., Gengel 2013: 128 κ.εξ.).

ελλείποντος στοιχείου και του σημείου αναφοράς του¹²¹. Μάλιστα οι αναντιστοιχίες είναι τόσο χαρακτηριστικές ώστε χρησιμοποιούνται ως διαγνωστικό εργαλείο για την ανίχνευση της έλλειψης. Στις ΑΤΒ-ερωτήσεις και σε άλλες ελλειπτικές δομές εντοπίζονται αναντιστοιχίες που ανήκουν στα φαινόμενα αλλαγής οχήματος (vehicle change effects), όπως ονομάζονται από τους Fiengo & May (1994). Ο όρος ‘αλλαγή οχήματος’ (εφεξής: ΑΟ) αναφέρεται γενικά στην δυνατότητα ενός ονοματικού στοιχείου που ελλείπει να πάρει στην ΛΔ διαφορετική μορφή από το σημείο αναφοράς του. Για παράδειγμα, αν το σημείο αναφοράς είναι ένα στοιχείο ανεξάρτητης αναφοράς, το στοιχείο που ελλείπει μπορεί να πάρει την μορφή μιας αντωνυμίας. Αυτό συμβαίνει στην (81α), όπου έχουμε έλλειψη ΡΦ (Merchant 2001: 24).

- (81) α. They arrested Alex₃, though he₃ thought they wouldn't.
 β. *They arrested Alex₃, though he₃ thought they wouldn't [VP arrest Alex₃].
 γ. They arrested Alex₃, though he₃ thought they wouldn't [VP arrest him₃].

Η (81β) δεν μπορεί να είναι η ΛΔ της (81α), γιατί παραβιάζει τον Όρο Γ και θα έπρεπε να προκαλεί αντιγραμματικότητα. Το πρόβλημα ξεπερνιέται στην (81γ), όπου λειτουργεί η ΑΟ, δηλαδή η πραγμάτωση του σημείου αναφοράς *Alex* ως αντωνυμικού τύπου *him* στην ελλείπουσα ΡΦ. Αυτή η ΛΔ είναι ορθά σχηματισμένη, αφού δεν παραβιάζει τους Όρους της Αναφορικής Δέσμευσης.

Σύμφωνα με τον Salzmann (2012α, 2012β) η ΑΟ λειτουργεί και στις ΑΤΒ-ερωτήσεις, όπως ακριβώς προβλέπει η ανάλυση με έλλειψη. Ενδεικτική είναι η ασυμμετρία των παραβιάσεων του Όρου Γ σε γλώσσες όπως τα Αγγλικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα δεδομένα στο (82) (Citko 2005: 494).

¹²¹ Παρατηρούνται, για παράδειγμα, αναντιστοιχίες ως προς τη φωνή (voice mismatches), το γένος (gender mismatches), τον αριθμό (number mismatches), την συντακτική κατηγορία (categorial mismatches), την πολικότητα (polarity mismatches) και την δομή ορισμάτων (argument structure mismatches). Βλ. σχετικά Fiengo & May (1994), Merchant (2013).

- (82) α. * Which picture of John₁ did he₁ like and Mary dislike?
 β. Which picture of John₁ did Mary like and he₁ dislike?

Η μη αναμενόμενη γραμματικότητα της (82β)¹²² αποδίδεται από τον Salzmann στην ΑΟ, που εφαρμόζεται στην ελλείπουσα ΕΦ της δεύτερης παρατεταγμένης ΦΧρ. Έτσι η ΛΔ της (82β) παίρνει την ακόλουθη μορφή (Salzmann 2013: 188):

- (83) [_{ΦΣΔ} [which picture of John_i]₁ did₃ [_{Φ&} [_{ΦΧρ1} Mary did₃ [_{Φρ1} [~~which picture of John_i]₁ like [~~which picture of John_i]₁]] and [_{ΦΧρ2} he_i <did> [_{Φρ2} <[which picture of him_i]₂> dislike [~~which picture of him_i]₂]]]]]]~~~~~~

Η πραγμάτωση του κύριου ονόματος *John* ως αντωνυμικού τύπου (*him*) στην ελλείπουσα ΕΦ αποτρέπει την παραβίαση του Όρου Γ.

Η ΑΟ φαίνεται να λειτουργεί και σε ελλειπτικές δομές των Ελληνικών, όπως δείχνει η δομή εκκένωσης στο (84) και η συγκριτική δομή στο (85).

- (84) Τα παιδιά είπαν κάτι στον Γεράσιμο₁, αλλά δε θυμάται *pro*₁ τι.
 (85) Η Βασιλική βλέπει συχνότερα τους φίλους του Γιάννη₁ απ' ό,τι αυτός₁.

Ακολουθώντας τον Merchant (2000, 2001) δέχομαι ότι η (84) παράγεται με εξαγωγή της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της ΦΣΔ και έλλειψη της ΦΧρ, όπως φαίνεται στην (86α)¹²³. Η (86α) όμως είναι αντιγραμματική λόγω παραβίασης του Όρου Γ. Η αντιγραμματικότητα αποκαθίσταται αν δεχτούμε ότι λειτουργεί και εδώ η ΑΟ, που επιτρέπει στην φράση *τον Γεράσιμο* να πραγματωθεί ως αντωνυμία *αυτόν* στην ελλείπουσα ΦΧρ. Έτσι προκύπτει η αποδεκτή ΛΔ στο (86β).

- (86) α. *Τα παιδιά είπαν κάτι στον Γεράσιμο₁, αλλά δεν θυμάται *pro*₁ [_{ΦΣΔ} τι₂ <[_{ΦΧρ} είπαν τα παιδιά ~~τι₂~~ στον Γεράσιμο₁]>].

¹²² Σύμφωνα όμως με τον Nissenbaum (2000: 33), οι παραβιάσεις του Όρου Γ προκαλούν αντιγραμματικότητα είτε εμφανίζονται στην πρώτη είτε στην δεύτερη παρατεταγμένη φράση.

¹²³ Για μια διαφορετική προσέγγιση των δομών εκκένωσης στα Ελληνικά βλ. Vlachos (2012).

- β. Τα παιδιά είπαν κάτι στον Γεράσιμο₁, αλλά δεν θυμάται *pro*₁ [_{ΦΣΔ} _{τι}₂ <[_{ΦΧρ} είπαν τα παιδιά _{τι}₂ σε αυτόν₁]>].

Αντίστοιχες παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν και για την συγκριτική δομή στο (85), που κατά μία άποψη (Merchant 2009) παράγεται με έλλειψη της ΦΧρ, όπως φαίνεται στο (87α) (πρβλ. τις πρόσφατες αναλύσεις των συγκριτικών δομών της Ελληνικής από την Θεοφανοπούλου-Κοντού 2014, 2016)¹²⁴. Η παραβίαση του Όρου Γ στο (87α) αποφεύγεται και πάλι με την ΑΟ στο (87β) (βλ. και Lechner 2004: 16).

- (87) α. * Η Βασιλική βλέπει συχνότερα τους φίλους του Γιάννη₁ [_{ΠΡΟΦ} απ' [_{ΦΣΔ} ό,τι [_{FP} αυτός₁ <[_{TP} βλέπει ~~αυτός₁~~ τους φίλους του Γιάννη₁]>]]].
 β. Η Βασιλική βλέπει συχνότερα τους φίλους του Γιάννη₁ [_{ΠΡΟΦ} απ' [_{ΦΣΔ} ό,τι [_{FP} αυτός₁ <[_{TP} βλέπει ~~αυτός₁~~ τους φίλους του₁]>]]].

Ωστόσο η ΑΟ δεν λειτουργεί στις ΑΤΒ-ερωτήσεις των Ελληνικών, αντίθετα με αυτό που θα περιμέναμε αν ήταν ελλειπτικές δομές. Ας θυμηθούμε ότι στα Ελληνικά οι παραβιάσεις του Όρου Γ εμφανίζονται συμμετρικά και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις. Επαναλαμβάνω την αντιγραμματική (42β), η οποία παραβιάζει τον Όρο Γ στην δεύτερη παρατεταγμένη φράση.

- (88) * [Ποια πρόταση του Γιάννη_i] ανέφερε *pro*_k στην ημερίδα και υποστήριξε *pro*_i ___ στο συνέδριο;

Ακολουθώντας την ανάλυση του Salzmann, θα λέγαμε ότι η (88) είναι ελλειπτική δομή που παράγεται όπως φαίνεται στο (89α). Η παραβίαση του Όρου Γ στην ΦΧρ₂ θα μπορούσε να αποφευχθεί με την ΑΟ στο (89β), εντούτοις όμως η (88) παραμένει αντιγραμματική.

¹²⁴ Το στοιχείο που μετακινείται από την ελλείπουσα ΦΧρ και πραγματώνεται φωνολογικά, εν προκειμένω το Υ *αυτός*, μετακινείται σε θέση ΠΡΟΣΔ μιας λειτουργικής προβολής που βρίσκεται εξωτερικά της ΦΧρ και πιθανότατα είναι μια ΦΕΣΤ (Merchant 2004: 675).

- (89) α. * [ΦΣΔ [ποια πρόταση του Γιάννη]_i]₁ [Φ& [ΦΧρ₁ ανέφερες *pro*_k [~~ποια πρόταση του Γιάννη~~]_i]_± στην ημερίδα] και [ΦΧρ₂ υποστήριξε [Φρ <[ποια πρόταση του Γιάννη]_i]₂ > *pro*_i [~~ποια πρόταση του Γιάννη~~]_i στο συνέδριο]]]]
- β. [ΦΣΔ [ποια πρόταση του Γιάννη]_i]₁ [Φ& [ΦΧρ₁ ανέφερες *pro*_k [~~ποια πρόταση του Γιάννη~~]_i]_± στην ημερίδα] και [ΦΧρ₂ υποστήριξε [Φρ <[ποια πρότασή του]_i]₂ > *pro*_i [~~ποια πρότασή του~~]_i στο συνέδριο]]]]

Το γεγονός ότι η ΑΟ δεν λειτουργεί στις ΑΤΒ-ερωτήσεις των Ελληνικών (πρβλ. την (88) με τις (84) και (85)) συνηγορεί στην απόρριψη της παραγωγής τους με έλλειψη.

Τα παραπάνω σημεία αφορούν γενικά στην παραγωγή με έλλειψη. Ειδικά όμως οι ασύμμετρες αναλύσεις με έλλειψη των Salzmann (2012α, 2012β, 2013) και Ha (2008) αντιμετωπίζουν επιπλέον τα προβλήματα των περισσότερων άλλων ασύμμετρων αναλύσεων της πρώτης ομάδας, τα οποία συζητήσα στην προηγούμενη ενότητα.

Συνοψίζοντας, σε αυτή την ενότητα επισημάναμε ότι η παραγωγή των ΑΤΒ-ερωτήσεων με έλλειψη αντιμετωπίζει προβλήματα σε θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο. Η γραμματική επιβαρύνεται με πολλαπλά χαρακτηριστικά έλλειψης ενώ δεν προσδιορίζεται σαφώς ο μηχανισμός ταύτισης του ελλείποντος στοιχείου με το σημείο αναφοράς του. Επιπλέον, οι αναντιστοιχίες που παρατηρούνται στις ελλειπτικές δομές διαγλωσσικά, οι οποίες ερμηνεύονται με μηχανισμούς όπως η ΑΟ, δεν απαντούν στα δεδομένα των Ελληνικών, που χαρακτηρίζονται, όπως έχουμε δει, από μορφολογική ταύτιση. Τέλος, η ΑΟ δεν λειτουργεί στις ΑΤΒ-ερωτήσεις των Ελληνικών. Για αυτούς τους λόγους απορρίπτω την παραγωγή με έλλειψη.

4.5.3 Κατά της παραγωγής με πλάγια μετακίνηση

Όπως είδαμε στην ενότητα 4.4.2, στην ανάλυση με πλάγια μετακίνηση γίνεται δεκτό ότι οι ΑΤΒ-ερωτήσεις παράγονται με πολλαπλά αντίγραφα της ΕΦ, η οποία μετακινείται αρχικά από την μία παρατεταγμένη ΦΧρ στην άλλη και εν

συνεχεία ανυψώνεται στην αριστερή περιφέρεια της ΕΠ. Στο (92) παρουσιάζεται η δομή των ΑΤΒ-ερωτήσεων σύμφωνα με αυτή την ανάλυση.

(90) [ΦΣΔ ΕΦ₁ [Φ& [ΦΧρ₁ ... ΕΦ_± ...] και [ΦΧρ₂ ... ΕΦ_± ...]

Σε αντίθεση με τις ελλειπτικές δομές, στην Αρίθμηση της (90) υπάρχει μία μόνο ΕΦ (πρβλ. την (90) με την (80)). Αφού τα αντίγραφα της ΕΦ είναι εξ ορισμού *μη διακριτά* (non-distinct, Nunes 2004: 164-165, υποσ. 14), δεν τίθεται ζήτημα ταύτισης των ΕΦ (όπως στην παραγωγή με έλλειψη). Ταυτόχρονα, ερμηνεύονται οι μορφολογικές ιδιότητες των δομών, το γεγονός δηλαδή ότι τα στοιχεία που καταλαμβάνουν τις κενές θέσεις ταυτίζονται μορφολογικά. Επιπλέον, το αντίγραφο σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ] ερμηνεύεται ως τελεστής που δεσμεύει τα δύο κατώτερα αντίγραφα στις παρατεταγμένες ΦΧρ. Έτσι προκύπτει χωρίς πρόβλημα η ανάγνωση ταύτισης. Ακόμα ένα θετικό σημείο είναι η πρόβλεψη της συμμετρικής ανασύνθεσης της ΕΦ, δεδομένου ότι υπάρχει ένα (τουλάχιστον) αντίγραφο της σε κάθε παρατεταγμένη ΦΧρ¹²⁵. Η πρόβλεψη επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα των Ελληνικών.

Λιγότερο σαφής είναι η αντιμετώπιση των παραβιάσεων νησίδων. Ας σημειωθεί αρχικά ότι η παραγωγή με πλάγια μετακίνηση ενοποιεί τις ΑΤΒ-ερωτήσεις με τις δομές παρασιτικού κενού, αποδίδοντάς τους παρόμοιες συντακτικές δομές¹²⁶. Ως εκ τούτου θα πρέπει να ερμηνεύσει για ποιον λόγο η *wh*-μετακίνηση από μια φράση προσαρτήματος είναι δυνατή στις δομές παρασιτικού κενού αλλά όχι στις ΑΤΒ-ερωτήσεις. Κατά την παραγωγή της αντιγραμματικής (91) [= (39β)] η ΕΦ θα μπορούσε να μετακινηθεί «πλαγίως» από την φράση προσαρτήματος, όπου συγχωνεύεται αρχικά, στην θέση συμπληρώματος του Ρ *περίμενε*¹²⁷ και ακολούθως στην αριστερή περιφέρεια της δομής (με μετακίνηση προς τα πάνω).

¹²⁵ Ορθότερα, η συμμετρική ανασύνθεση επιβάλλεται τελικά από τον παραλληλισμό, έναν περιορισμό αναγνωσιμότητας (legibility condition) που λειτουργεί στο εννοιολογικό-προθετικό διεπίπεδο (Hornstein & Nunes 2002, Nunes 2004: 138).

¹²⁶ Αυτό είναι ήδη ένα προβληματικό σημείο, όπως επεσήμανα στην ενότητα 4.5.1 με αφορμή την ανάλυση του Munn.

¹²⁷ Σημειωτέον ότι σε αυτή τη φάση της παραγωγής η φράση προσαρτήματος δεν λειτουργεί ως νησίδα, αφού είναι ανεξάρτητο συντακτικό αντικείμενο που δεν έχει συγχωνευθεί ακόμα με την Φρ [έφυγε η Άννα], της οποίας αποτελεί προσάρτημα (Nunes 2004: 119 κ.εξ.). Έτσι η πλάγια

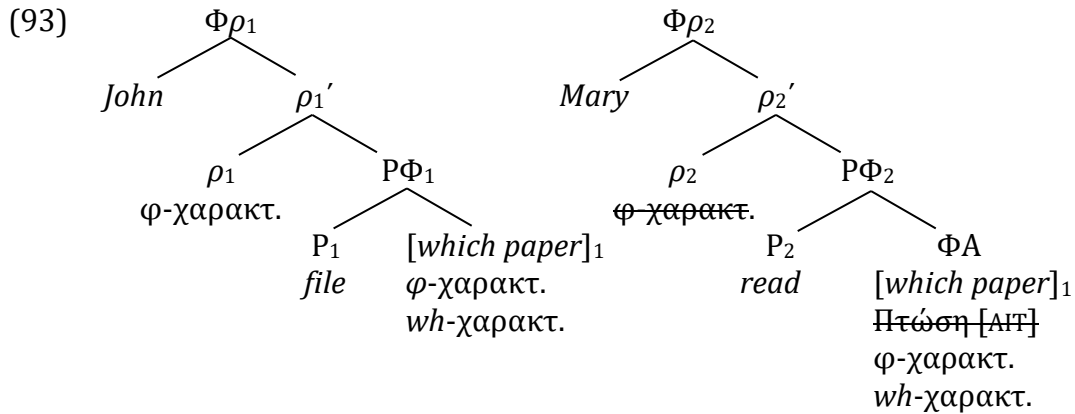
- (91) * Ποιον καλεσμένο περίμενε η Μαρία ___ αλλά έφυγε η Άννα₁ [όταν είδε *pro*₁ ___];

Η λύση που προτείνει ο Nunes (2004: 139 κ.εξ.) βασίζεται στην αυστηρώς κυκλική παραγωγή που προχωράει από τις *υποταγμένες* (subordinated) προς τις *υποτάσσουσες* (subordinating) φράσεις. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται δεκτό ότι η Αρίθμηση είναι δομημένη σε υποσύνολα και ότι η σύνταξη λειτουργεί μόνο σε ένα υποσύνολο κάθε φορά και προχωράει στο επόμενο μόνο αφού συγχωνευθούν όλα τα στοιχεία του προηγούμενου. Με αυτό το σκεπτικό η νησίδα προσαρτήματος δεν μπορεί να παρακαμφθεί στην (91) διότι μετά την δόμηση της φράσης προσαρτήματος πρέπει να παραχθεί η δεύτερη παρατεταγμένη ΦΧρ. Έτσι μπορούν να ερμηνευθούν τα φαινόμενα νησίδων στις ATB-ερωτήσεις.

Από την άλλη μεριά η ανάλυση με πλάγια μετακίνηση αντιμετωπίζει προβλήματα αναφορικά με τον έλεγχο των χαρακτηριστικών της ΕΦ και την νομιμοποίηση της πλάγιας μετακίνησης. Το ζήτημα του ελέγχου των χαρακτηριστικών τίθεται για τα συστατικά που μετακινούνται με πλάγια μετακίνηση και έχει συζητηθεί από τους Citko (2005, 2011α), Wiland (2009), Salzmann (2012α) και Haida & Repp (2011). Όπως είδαμε, στην παραγωγή της ATB-ερώτησης στο (92) υπάρχει μία ΕΦ που συγχωνεύεται αρχικά με το ρήμα της δεύτερης ΦΧρ και εν συνεχεία με το ρήμα της πρώτης (με αντιγραφή και πλάγια μετακίνηση). Έτσι παράγονται οι δύο Φρ στο (93) (Citko 2005: 481).

- (92) Which paper did John file and Mary read?

μετακίνηση της ΕΦ από την θέση συμπληρώματος του P *είδε* στην αντίστοιχη θέση του P *περίμενε* δεν θα παραβίαζε κανέναν περιορισμό.

Μέσω Συμφωνίας της ΕΦ με την κεφαλή ρ_2 πραγματοποιείται ο έλεγχος των μη ερμηνεύσιμων φ-χαρακτηριστικών της ρ_2 και του χαρακτηριστικού πτώσης της ΕΦ. Έτσι όμως το αντίγραφο της ΕΦ που συγχωνεύεται με το ρήμα P_1 δεν είναι πλέον ορατό από την κεφαλή ρ_1 , η οποία δεν μπορεί να ελέγξει τα φ-χαρακτηριστικά της¹²⁸. Οι πιθανοί τρόποι αποφυγής του προβλήματος προϋποθέτουν την αναθεώρηση βασικών παραδοχών για την Συμφωνία. Προτείνεται, μεταξύ άλλων, η μη κυκλική λειτουργία της Συμφωνίας μετά την πλάγια μετακίνηση (Hornstein & Nunes 2002: 45, υποσ. 20), ή η επανενεργοποίηση (reactivation) του χαρακτηριστικού πτώσης της ΕΦ όταν αυτή μετακινείται «πλάγιως» και συγχωνεύεται με μια κεφαλή που της αποδίδει θ-ρόλο (όπως η P_1 στο (93)) (Haida & Repp 2011). Σε κάθε περίπτωση ο έλεγχος των χαρακτηριστικών της ΕΦ είναι ένα προβληματικό σημείο της ανάλυσης με πλάγια μετακίνηση.

Ένα ακόμα ζήτημα που προκαλεί ερωτήματα είναι η νομιμοποίηση της πλάγιας μετακίνησης στις ΑΤΒ-ερωτήσεις. Σύμφωνα με τον Nunes (2004) η πλάγια μετακίνηση μιας ονοματικής ΕΦ νομιμοποιείται από την ανάγκη του ρήματος της πρώτης ΦΧρ να αποδώσει θ-ρόλο. Για παράδειγμα, μετά την δόμηση της $\Phi\rho_2$ στο (93) το ρήμα *file* της $\Phi\rho_1$ πρέπει να αποδώσει δύο θ-ρόλους ενώ στο υποσύνολο της Αρίθμησης για την $\Phi\rho_1$ υπάρχει μόνο ένας φορέας θ-ρόλου (η ΦΑ *John*). Για να συγκλίνει η δομή, η ΕΦ αντιγράφεται και

¹²⁸ Σημειωτέον ότι η πλάγια μετακίνηση της ΕΦ δεν μπορεί να γίνει πριν την συγχώνευση της κεφαλής ρ_2 στη δομή, γιατί η παραγωγή της $\Phi\rho_2$, που γίνεται με στοιχεία ενός υποσυνόλου της Αρίθμησης, πρέπει να ολοκληρωθεί πριν ξεκινήσει η δόμηση οποιασδήποτε άλλης φράσης.

συγχωνεύεται με το ρήμα P_1 ¹²⁹. Από την άλλη μεριά, η πλάγια μετακίνηση των επιρρηματικών ΕΦ, οι οποίες δεν είναι φορείς θ-ρόλου, υποκινείται από την απαίτηση για παραλληλισμό, που επιβάλλει την σημασιολογική ομοιότητα των παρατεταγμένων φράσεων (βλ. και υποσ. 125)¹³⁰. Το πρόβλημα εδώ είναι πως η απαίτηση για παραλληλισμό λειτουργεί κατ' ανάγκη μετά την συγχώνευση του παρατακτικού συνδέσμου με την δεύτερη παρατεταγμένη ΦΧρ. Έτσι όμως δεν αποφεύγεται η «επιστροφή» τρόπον τινά σε προηγούμενο σημείο της συντακτικής παραγωγής, ώστε να επιτραπεί εκ των υστέρων η πλάγια μετακίνηση της επιρρηματικής ΕΦ (βλ. την σχετική συζήτηση στους Haida & Repp 2011).

Ένα τελευταίο σημείο κριτικής στην παραγωγή με πλάγια μετακίνηση εντοπίζεται στην ίδια την λειτουργία της αντιγραφής και την συνακόλουθη χρήση πολλαπλών αντιγράφων. Μολονότι η θεωρία των αντιγράφων είναι ο συνήθης τρόπος ερμηνείας της μετατόπισης (είτε αυτή γίνεται προς ένα ασύνδετο συντακτικό αντικείμενο είτε προς τα πάνω), δεν είναι απαλλαγμένη από προβλήματα. Θα επανέλθω στο θέμα στο κεφάλαιο 6, όπου θα συζητήσω σε ποια σημεία υπερτερεί μια συντακτική παραγωγή χωρίς αντίγραφα. Συμπερασματικά, η παραγωγή με πλάγια μετακίνηση, αν και έχει αρκετά θετικά σημεία, αντιμετωπίζει προβλήματα που εντοπίζονται κυρίως στην νομιμοποίηση της πλάγιας μετακίνησης της ΕΦ και στον έλεγχο των χαρακτηριστικών της τελευταίας.

4.5.4 Οι ATB-ερωτήσεις ως δομές με πολλαπλή κυριαρχία

4.5.4.1 Περιγραφή της παραγωγής

Η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία προϋποθέτει την δυνατότητα εξωτερικής Επανασυγχώνευσης της ΕΦ (βλ. ενότητα 4.4.2). Η δομή των ATB-ερωτήσεων

¹²⁹ Σε αυτό το πλαίσιο οι θ-ρόλοι αντιμετωπίζονται ως χαρακτηριστικά που ελέγχονται όπως τα υπόλοιπα τυπικά χαρακτηριστικά (βλ. Nunes 2004: 84 και τις αναφορές που παρατίθενται εκεί).

¹³⁰ Οι δομές παρασιτικού κενού με επιρρηματικές ΕΦ είναι αντιγραμμатικές γιατί η πλάγια μετακίνηση της ΕΦ δεν νομιμοποιείται από την απαίτηση για παραλληλισμό, ο οποίος λειτουργεί μόνο σε παρατακτικές δομές. Πρβλ. την δομή παρασιτικού κενού στο (xxv) με την ATB-ερώτηση στο (xxvi) (Hornstein & Nunes 2002: 33).

(xxv) * How₁ did Deborah cook the pork e_1 after cooking the chicken e_1 ?

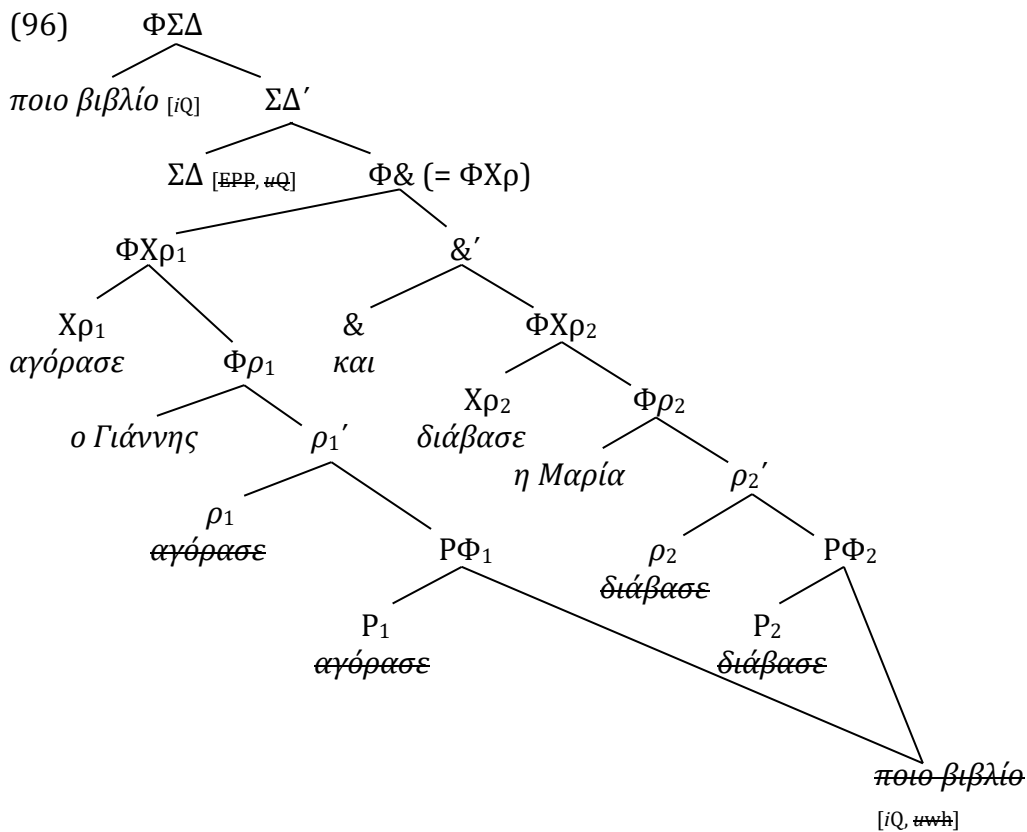
(xxvi) How₁ did Deborah cook the pork e_1 and Jane cook the chicken e_1 ?

ανταποκρίνεται γενικά στο (94), όπου οι πολλαπλές εμφανίσεις της ΕΦ είναι αποτέλεσμα Επανασυγχωνεύσεων (και όχι αντιγραφής όπως στο (90) παραπάνω).

(94) [ΦΣΔ ΕΦ [Φ& [ΦΧρ₁ ... ΕΦ ...] και [ΦΧρ₂ ... ΕΦ ...]]

Στα Ελληνικά η ΑΤΒ-ερώτηση (95α) παράγεται με αφετηρία την Αρίθμηση στο (95β)¹³¹ ενώ η δομή που προτείνω παρουσιάζεται σχηματικά στο (96).

- (95) α. Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης και διάβασε η Μαρία;
 β. N = {ποιο₁, βιβλίο₁, αγόρασε₁, ο₁, Γιάννης₁, και₁, διάβασε₁, η₁, Μαρία₁, ρ₂, ΧΡ₂, ΣΔ₁}

Η ΑΤΒ-ερώτηση είναι μία *wh*-ερώτηση, δηλαδή μια ΦΣΔ, η οποία δομείται από δύο παρατεταγμένες ΦΧρ. Σχετικά με την δομή της σύνδεσης κατά

¹³¹ Όπως δείχνει η αριθμητική ένδειξη, υπάρχει μόνο μία ερωτηματική λέξη στην Αρίθμηση.

παράταξη ακολουθώ την ευρέως αποδεκτή άποψη ότι ο παρατακτικός σύνδεσμος είναι μία κεφαλή & που συγχωνεύεται με τις παρατεταγμένες φράσεις. Η μία παρατεταγμένη φράση (ΦΧρ₂ στο σχήμα) συγχωνεύεται σε θέση συμπληρώματος ενώ η άλλη (ΦΧρ₁ στο σχήμα) σε θέση ΠΡΟΣΔ (Kayne 1994, Zoerner 1995, Johannessen 1998, μεταξύ πολλών άλλων). Δέχομαι επίσης ότι η φράση με κεφαλή τον παρατακτικό σύνδεσμο είναι *εξωκεντρική* (exocentric) και η συντακτική της κατηγορία καθορίζεται από το είδος των παρατεταγμένων φράσεων (te Velde 2005, Chomsky 2013. Πρβλ. Camacho 1997). Στο (96) πρόκειται για μία ΦΧρ.

Η ΕΦ *ποιο βιβλίο* συγχωνεύεται με το ρήμα *διάβασε* (με εξωτερική Συγχώνευση) και ακολούθως με το ρήμα *αγόρασε* (με εξωτερική Επανασυγχώνευση). Με την επαναλαμβανόμενη εφαρμογή εξωτερικών Συγχωνεύσεων και τις διαδοχικές ανυψώσεις των ρημάτων στις κεφαλές ρ και Χρ δομούνται οι ΦΧρ₁ και ΦΧρ₂, οι οποίες συγχωνεύονται με τον παρατακτικό σύνδεσμο σε θέση ΠΡΟΣΔ και συμπληρώματος αντίστοιχα. Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης δέχομαι ότι η ΦΑ-υποκείμενο παραμένει στην θέση όπου συγχωνεύεται εξ αρχής (θέση [ΠΡΟΣΔ, Φρ]) και ότι δεν προβάλλεται στα Ελληνικά η θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΧρ] (Kotzoglou 2013)¹³². Η παραγωγή συνεχίζεται με την Συγχώνευση της κεφαλής ΣΔ, η οποία φέρει ένα μη ερμηνεύσιμο Q-χαρακτηριστικό ([uQ]) και συμφωνεί με την ΕΦ, που φέρει ένα ερμηνεύσιμο Q-χαρακτηριστικό και ένα μη ερμηνεύσιμο *wh*-χαρακτηριστικό ([iQ, uwh]). Μέσω της συμφωνίας του ΣΔ με την ΕΦ ελέγχονται τα παραπάνω μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά¹³³. Τέλος, πραγματοποιείται η μετακίνηση της ΕΦ σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ], που υποκινείται από το ΕΡΡ-χαρακτηριστικό του ΣΔ¹³⁴.

Όπως φαίνεται στο σχήμα, οι δύο ΦΧρ «μοιράζονται» μόνο την ΕΦ¹³⁵. Ως προς αυτό η δομή στο (96) διαφοροποιείται από αυτήν που προτείνει η Citko

¹³² Εναλλακτικά, η θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΧρ] μπορεί να προβάλλεται αλλά να παραμένει κενή (Alexiadou & Anagnostopoulou 1998, 1999).

¹³³ Θα επανέλθω στην Συμφωνία του ΣΔ με την ΕΦ στο κεφάλαιο 6.

¹³⁴ Για λόγους ευκρίνειας στο σχήμα παρουσιάζεται μόνο η θέση «προσγείωσης» (landing site) της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης και όχι η ενδιάμεση μετακίνησή της στον εξωτερικό ΠΡΟΣΔ των Φρ. Η προς τα πάνω μετακίνηση της ΕΦ θα με απασχολήσει συστηματικότερα στο κεφάλαιο 6.

¹³⁵ Δεν έχω εξετάσει δομές όπως η (xxvii), όπου φαίνεται να υπάρχει παρατακτική σύνδεση ρηματικών κεφαλών.

(xxvii) Ποιο βιβλίο αγόρασε και διάβασε ο Γιάννης;

(2011α) για τα Αγγλικά, όπου οι ΦΧρ «μοιράζονται» επίσης τις λειτουργικές κεφαλές ρ και Χρ. Τα δεδομένα στα (97α) και (97β) δείχνουν ότι στα Ελληνικά είναι αποδεκτές οι ασυμφωνίες των φράσεων ΦΧρ₁ και ΦΧρ₂ ως προς την φωνή και τον χρόνο αντίστοιχα. Γι' αυτό στην προτεινόμενη παραγωγή υπάρχουν δύο κεφαλές ρ και δύο κεφαλές Χρ, μία στην κάθε ΦΧρ.

- (97) α. Ποιο κινητό κατασκευάζεται στην Ιαπωνία και αγοράζουν εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο;
 β. Τι αγόρασε ο Γιάννης και θα διαβάσει η Μαρία;

Η δομή στο (96) προϋποθέτει την δυνατότητα Συμφωνίας της ΕΦ με τις δύο λειτουργικές κεφαλές ρ_1 και ρ_2 . Όπως επεσήμανα στην προηγούμενη ενότητα, το θέμα της πολλαπλής Συμφωνίας είναι ένα από τα προβλήματα της ανάλυσης με πλάγια μετακίνηση. Στην δομή που προτείνω για τα Ελληνικά το ζήτημα μπορεί να αντιμετωπιστεί ως εξής: Μετά την εξωτερική Επανασυγχώνευση της ΕΦ με το ρήμα της ΡΦ₁ η δόμηση των δύο ΦΧρ προχωράει παράλληλα, με την Συγχώνευση των λειτουργικών κεφαλών ρ_1 και ρ_2 . Οι δύο αυτές κεφαλές-ανιχνευτές συμφωνούν με τον ίδιο ενεργό στόχο (την ΕΦ), στον οποίο επιβάλλονται δομικά. Οι λειτουργικές κεφαλές ελέγχουν τα μη ερμηνεύσιμα φ-χαρακτηριστικά τους, ενώ η ΕΦ το χαρακτηριστικό της πτώσης (βλ. το γράφημα στο (96)). Προϋπόθεση για τα παραπάνω είναι η δυνατότητα *πολλαπλής Συμφωνίας* (multiple Agree) δύο ανιχνευτών με τον ίδιο στόχο. Αυτό δεν αποτελεί κατ' ανάγκη πρόβλημα, καθώς η πολλαπλή Συμφωνία προτείνεται ήδη στην βιβλιογραφία για άλλες δομές¹³⁶. Επίσης, εάν δεχτούμε ότι οι ανιχνευτές ρ_1 και ρ_2 συμφωνούν ταυτόχρονα με την ΕΦ, δεν τίθεται θέμα *ενεργοποίησης* (activation) της τελευταίας, όπως συμβαίνει στην παραγωγή με πλάγια

Εάν, πάντως, αποκλείσουμε την δυνατότητα παρατακτικής σύνδεσης κεφαλών, ακολουθώντας τον Kayne (1994: 59-63), η (xxvii) θα είναι μια δομή πολλαπλής κυριαρχίας με δύο παρατεταγμένες ΦΧρ που θα μοιράζονται εκτός από την ΕΦ και την ΦΑ-υποκείμενο.

¹³⁶ Βλ. π.χ. την ανάλυση του Grosz (2015) για την πολλαπλή Συμφωνία στις δομές ΑΔΚ, όπου ένας ανιχνευτής συμφωνεί ταυτόχρονα με δύο στόχους. Βλ. και Hiraiwa (2001, 2005), Chomsky (2008), Nevins (2011). Την δυνατότητα Συμφωνίας δύο ανιχνευτών με τον ίδιο στόχο συζητάει ο Walkow (2012) και η Polinsky (2016).

μετακίνηση¹³⁷. Θα περιοριστώ εδώ σε αυτές τις παραδοχές, σημειώνοντας όμως ότι ο μηχανισμός ελέγχου των χαρακτηριστικών στις δομές πολλαπλής κυριαρχίας απαιτεί συστηματικότερη εξέταση.

Αναφορικά με το εισαγόμενο της εξωτερικής Επανασυγχώνευσης επισημαίνουμε ότι το ένα από τα δύο συντακτικά αντικείμενα που επανασυγχωνεύονται είναι υποχρεωτικά φράση, εν προκειμένω η ΕΦ. Στο (96) η ΕΦ επανασυγχωνεύεται εξωτερικά με ένα λεξικό στοιχείο (την ρηματική κεφαλή P_1). Σε άλλα δεδομένα η ΕΦ επανασυγχωνεύεται εξωτερικά με άλλη φράση. Αυτό συμβαίνει σε ΑΤΒ-ερωτήσεις όπως η (98), όπου η ΕΦ βρίσκεται σε θέση προσαρτήματος, συγχωνεύεται δηλαδή με τις δύο ΡΦ.

(98) Τι ώρα έρχεται ο Γιώργος και φεύγει ο Δημήτρης;

Εξωτερική Επανασυγχώνευση φράσεων έχουμε και στις δομές με δίπτωτα ρήματα, όπου η ΕΦ είναι το ΕΑ και εκφράζει τον ΣΤΟΧΟ (GOAL). Ακολουθώντας την Anagnostopoulou (2003, 2005) δέχομαι ότι το ερωτηματικό ΕΑ *τίνος* στην (99) συγχωνεύεται αρχικά σε θέση ΠΡΟΣΔ μιας Φρ με κεφαλή ένα μικρό εφαρμοστικό (applicative) ρ ($\rho_{\text{ΕΦΑΡΜ}}$) και συμπλήρωμα την ΡΦ. Ακολούθως επανασυγχωνεύεται εξωτερικά στην αντίστοιχη θέση της πρώτης παρατεταγμένης ΦΧρ.

(99) Τίνος δάνεισε η Γιώτα την τσάντα και χάρισε η Ελένη τα παπούτσια;

Συνοψίζοντας, οι ΑΤΒ-ερωτήσεις των Ελληνικών στηρίζουν την εξωτερική Επανασυγχώνευση με εισαγόμενο μία φράση και ένα λεξικό στοιχείο ή δύο φράσεις. Και στις δύο περιπτώσεις το στοιχείο που κυριαρχείται πολλαπλώς είναι η ΕΦ¹³⁸.

¹³⁷ Θυμίζω ότι η πλάγια μετακίνηση της ΕΦ μπορεί να γίνει μόνο αφού παραχθεί η $\Phi\rho_2$ (βλ. υποσ. 128). Αντίθετα, στην ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία θεωρώ ότι η παραγωγή των δύο φράσεων $\Phi\rho_1$ και $\Phi\rho_2$ μπορεί να γίνει παράλληλα.

¹³⁸ Η εξωτερική Επανασυγχώνευση της ΕΦ στις ΑΤΒ-ερωτήσεις αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού που η Gračanin-Yüksek (2007) ονομάζει 'bulk sharing' για να περιγράψει δομές με Επανασυγχώνευση ολόκληρων φράσεων (και όχι μεμονωμένων όρων τους).

4.5.4.2 Συνέπειες-προβλέψεις της παραγωγής: σημασιολογική και μορφολογική ταύτιση

Η συντακτική παραγωγή που παρουσίασα παραπάνω είναι κατ' εξοχήν συμμετρική, δεδομένου ότι η ΕΦ συγχωνεύεται σε όλες τις αντίστοιχες κενές θέσεις και εξάγεται από όλες τις παρατεταγμένες φράσεις. Ακολούθως θα δείξω ότι αυτός ο τρόπος παραγωγής ανταποκρίνεται απολύτως στα δεδομένα των Ελληνικών, που χαρακτηρίζονται, όπως έχουμε δει, από σημασιολογική, μορφολογική και συντακτική ταύτιση.

(i) Η ανάγνωση ταύτισης αποτελεί φυσική συνέπεια της παραγωγής με εξωτερική Επανασυγχώνευση. Η μοναδική ΕΦ ερμηνεύεται ως τελεστής στην αριστερή περιφέρεια της δομής και ως μεταβλητή στις παρατεταγμένες ΦΧρ. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει η ανάγνωση ταύτισης ενώ αποκλείεται η ανάγνωση αντιστοίχισης. Η (95α) επιδέχεται την ανάγνωση στο (100) αλλά όχι την ανάγνωση στο (101).

(100) ποιο x x: βιβλίο αγόρασε ο Γ. x και διάβασε η Μ. x

(101) #ποιο x x: βιβλίο αγόρασε ο Γ. x και ποιο y y: βιβλίο διάβασε η Μ. y

Στην ενότητα 4.2.1 επισημάναμε επίσης την αποδεκτότητα της συναρτησιακής ανάγνωσης σε δεδομένα με ποσοσδεικτικές φράσεις, όπως το (32A), που επαναλαμβάνεται εδώ¹³⁹.

(102) A: Ποια γυναίκα συμπαθεί ο κάθε Έλληνας ___ και αντιπαθεί ο κάθε ξένος ___ ;

B: Την πεθερά του.

Το βασικό ερώτημα που θέτει η (102) αφορά στην σχέση της συναρτησιακής ανάγνωσης με την ανάγνωση ταύτισης. Οι πιθανές απαντήσεις είναι δύο: Είτε η

¹³⁹ Η (102A) είναι στην πραγματικότητα αμφίσημη, αφού επιδέχεται και την τυπική ανάγνωση ταύτισης, που αντικατοπτρίζεται στην ακόλουθη απάντηση:

(xxviii) B: Την Μαρία.

Στην συζήτηση που ακολουθεί με ενδιαφέρει μόνο η συναρτησιακή ανάγνωση.

πρώτη ανάγνωση υπάγεται στην δεύτερη είτε οι δύο αναγνώσεις είναι ασύνδετες. Η απάντηση που θα δώσουμε τελικά εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο προκύπτει η συναρτησιακή ανάγνωση στην ΛΔ.

Είναι, θα έλεγα, γενικά αποδεκτό ότι στην ΛΔ των *wh*-ερωτήσεων με συναρτησιακή ερμηνεία υπάρχει μια *συνάρτηση* (function) f (Engdahl 1986, Chierchia 1991, 1993, μεταξύ άλλων). Ακολουθώντας τον Chierchia (1993), διατυπώνουμε άτυπα την ΛΔ της (103A) όπως φαίνεται στο (104).

(103) A: Ποια γυναίκα συμπαθεί [ο κάθε Έλληνας]₁ ___ ;

B: Την πεθερά του₁.

(104) ποια συνάρτηση f είναι τέτοια ώστε ο κάθε Έλληνας(x) συμπαθεί $f(x)$

Στην θέση του «ίχνους» της ΕΦ υπάρχει μια συνάρτηση f με όρισμα το x , μία μεταβλητή που δεσμεύεται από την ποσοδεικτική φράση *ο κάθε Έλληνας*.

Εφαρμόζοντας τα παραπάνω στις ATB-ερωτήσεις, η ΛΔ της (102A) παίρνει την ακόλουθη μορφή:

(105) ποια συνάρτηση f είναι τέτοια ώστε ο κάθε Έλληνας(x) συμπαθεί $f(x)$
και ο κάθε ξένος(y) αντιπαθεί $f(y)$

Επιστρέφουμε τώρα στο αρχικό μας ερώτημα αναφορικά με την σχέση των δύο αναγνώσεων (συναρτησιακής ανάγνωσης και ανάγνωσης ταύτισης). Σύμφωνα με τον Munn (1999) η συναρτησιακή ανάγνωση είναι στην πραγματικότητα ανάγνωση ταύτισης, αφού και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις υπάρχει η ίδια συνάρτηση f ¹⁴⁰. Πράγματι, η μη αποδεκτότητα της (106) ως απάντησης στην (102A) δείχνει ότι η ΛΔ της ATB-ερώτησης δεν μπορεί να είναι η (107), όπου έχουμε δύο διαφορετικές συναρτήσεις f_1 και f_2 , μία στην κάθε ΦΧρ.

¹⁴⁰ Στα δεδομένα που εξετάζει ο Munn δεν υπάρχουν ποσοδεικτικές φράσεις αλλά κύρια ονόματα. Εδώ περιοριζόμαστε σε δεδομένα με ποσοδεικτικές φράσεις γιατί αυτά είναι που κατ'εξοχήν επιδέχονται συναρτησιακές αναγνώσεις. Βλ. και την σχετική παρατήρηση του Agüero-Bautista (2001: 123-124, υποσ. 22).

- (106) # [Ο κάθε Έλληνας]₁ συμπαθεί την πεθερά του₁ και [ο κάθε ξένος]₂ αντιπαθεί την νύφη του₂.
- (107) # ποια συνάρτηση f_1 είναι τέτοια ώστε ο κάθε Έλληνας(x) συμπαθεί $f_1(x)$ και ποια συνάρτηση f_2 είναι τέτοια ώστε ο κάθε ξένος(y) αντιπαθεί $f_2(y)$

Αν η υπαγωγή της συναρτησιακής ανάγνωσης στην ανάγνωση ταύτισης είναι ορθή, ενισχύεται η άποψη ότι η σημασιολογική ταύτιση αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό των ΑΤΒ-ερωτήσεων διαγλωσσικά.

Ο Agüero-Bautista (2001), αντίθετα, εκφράζει την άποψη ότι η (105) δεν είναι ανάγνωση ταύτισης διότι η συνάρτηση έχει διαφορετικό όρισμα σε κάθε ΦΧρ. Στην σημασιολογική ανάλυση που προτείνει για ΑΤΒ-ερωτήσεις όπως η (102Α) το κατώτερο αντίγραφο της ΕΦ ερμηνεύεται ως αντωνυμία της μορφής 'E-type', η οποία στην ΛΔ αποτελείται από ένα οριστικό άρθρο και δύο μεταβλητές. Η μία μεταβλητή δεσμεύεται από την ποσοδεικτική φράση της πρότασης και η άλλη από την ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια¹⁴¹. Όπως επισημαίνει ο ίδιος ο Agüero-Bautista, η ανάλυσή του επιτρέπει τελικά την συναρτησιακή ερμηνεία ΑΤΒ-ερωτήσεων με ποσοδεικτικές φράσεις χωρίς να παραβιάζεται η σημασιολογική ταύτιση. Το σημαντικό για τους στόχους αυτής της ενότητας είναι ότι η συναρτησιακή ανάγνωση –είτε δεχτούμε την άποψη του Munn είτε του Agüero-Bautista– μπορεί να καταστεί συμβατή με την ανάγνωση ταύτισης, όπως απαιτεί η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία.

(ii) Η εξωτερική Επανασυγχώνευση της ΕΦ προβλέπει επίσης την κατηγοριακή και μορφολογική ταύτιση των κενών θέσεων στις ΑΤΒ-ερωτήσεις. Τα αντιγραμματακά δεδομένα στο (108) επιβεβαιώνουν ότι η μοναδική ΕΦ της

¹⁴¹ Για τις λεπτομέρειες και την τυποποίηση της ανάλυσης παραπέμπω τον αναγνώστη στο κείμενο του Agüero-Bautista (2001: 134 κ.εξ.). Αφετηρία για την ανάλυσή του αποτελεί η παρατήρηση ότι οι ΑΤΒ-ερωτήσεις με ποσοδεικτικές φράσεις δεν έχουν ανάγνωση λίστας ζευγών, σε αντίθεση με τις αντίστοιχες *wh*-ερωτήσεις. Φαίνεται ότι αυτό ισχύει και στα Ελληνικά, αφού η *wh*-ερώτηση (xxixA) (πρβλ. την (103A)) επιδέχεται ως απάντηση την (xxixB) ενώ η ΑΤΒ-ερώτηση (xxxA) (πρβλ. την (102A)) δεν επιδέχεται ως απάντηση την (xxxB).

(xxix) A: Ποια καθηγήτρια συμπαθεί ο κάθε μαθητής;

B: Ο X συμπαθεί την A ο Y την B, ο Z την Γ, ...

(xxx) A: Ποια καθηγήτρια συμπαθεί ο κάθε μαθητής και αντιπαθεί η κάθε μαθήτρια;

B: #Ο X συμπαθεί την A, ο Y, την B, ... και ο Z αντιπαθεί την Γ, ο K την Δ, ...

δομής πρέπει να ικανοποιεί τις κατηγοριακές και μορφολογικές απαιτήσεις των ρημάτων όλων των παρατεταγμένων φράσεων.

- (108) α. * [ΠΡΟΘΦ Σε ποιον] πρόσφερε η Μαρία γλυκό [ΠΡΟΘΦ___] και κέρασε η Χριστίνα καφέ [ΦΛ___];
 β. * Τίνος έδωσε ο Γιάννης τις σημειώσεις ____{GEN} και βοήθησε ο Χρήστος στις εξετάσεις ____{AIT};

Ο Όρος της πτωτικής συμφωνίας, που επαναλαμβάνεται στο (109), αποτελεί και αυτός φυσική συνέπεια της ανάλυσης με πολλαπλή κυριαρχία.

- (109) [ΦΣΔ WHΠΤΩΣΗ: α [ΧΡ ... ΕΠΤΩΣΗ: α ...] and [ΥΡ ... ΕΠΤΩΣΗ: α ...]]

Όπως είδαμε στην ενότητα 4.2.2, οι πτωτικές ασυμφωνίες γίνονται ανεκτές μόνο σε περιπτώσεις συγκρητισμού, όταν δηλαδή οι δύο πτώσεις έχουν την ίδια μορφολογική πραγμάτωση (βλ. την (97α)). Η «επίλυση» συγκρούσεων *χαρακτηριστικών* (feature conflicts) μέσω του συγκρητισμού είναι γενικότερο φαινόμενο που παρατηρείται διαγλωσσικά όχι μόνο στις ΑΤΒ-ερωτήσεις αλλά και στις ελεύθερες αναφορικές προτάσεις, στις δομές ΑΔΚ και σε παρατακτικές δομές γενικότερα (βλ. Asarina 2011: 201 κ.εξ. για δεδομένα από διαφορετικές γλώσσες και αναφορές). Πρόκειται για ένα ευρύτατο θέμα που έχει αντιμετωπιστεί με διαφορετικούς τρόπους ακόμα και για τα δεδομένα της ίδιας γλώσσας.

Σε ένα *λεξικαλιστικό* (lexicalist) μοντέλο, όπου η μορφολογία διατηρεί την αυτονομία της σε σχέση με το υπολογιστικό σύστημα, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι οι μορφολογικοί τύποι με συγκρητισμό ονομαστικής και αιτιατικής πτώσης εισέρχονται στην σύνταξη *υποχαρακτηρισμένοι* (underspecified) ως προς το χαρακτηριστικό της πτώσης ή, με άλλα λόγια, φέρουν *αφηρημένη* (abstract) πτώση. Η πτώση τους προσδιορίζεται πλήρως βάσει της συντακτικής θέσης που καταλαμβάνουν στην δομή. Με αυτόν τον τρόπο μία φράση (π.χ. η ΕΦ *ποιο κινητό* στην (97α)) καθίσταται συμβατή με δύο συγκεκριμένες τιμές πτώσης (ονομαστική και αιτιατική) στην ίδια δομή (βλ. και Español-Echevarría & Ralli 2000).

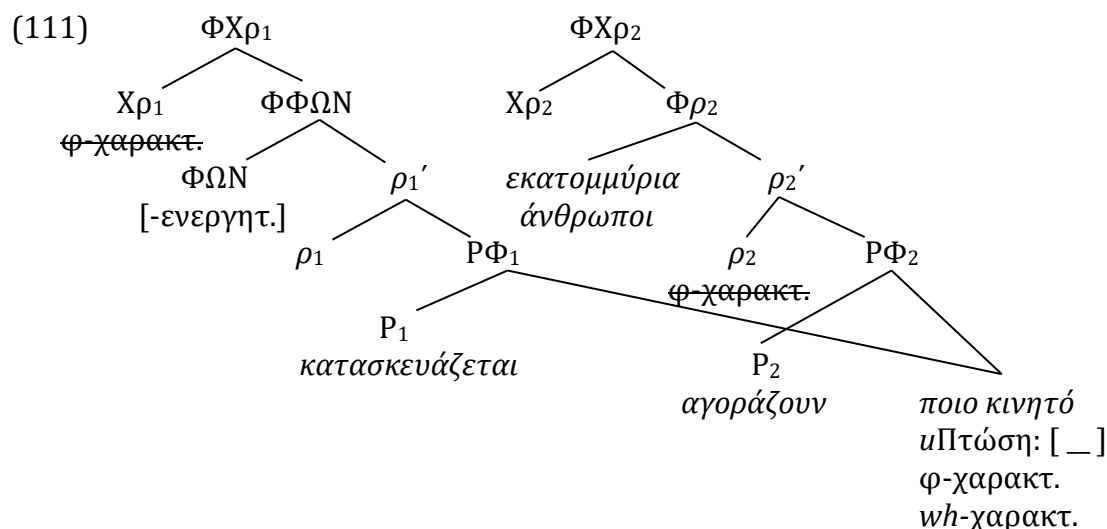
Μία άλλη ερμηνεία της γραμματικότητας της (97α) είναι αυτή που βασίζεται στην ανάλυση της Asarina (ό.π.) για τις δομές ΑΔΚ στα Ρωσικά και συνδυάζει την πολλαπλή κυριαρχία με το μοντέλο της *Κατανεμημένης Μορφολογίας* (Distributed Morphology, εφεξής: KM). Η KM (βλ. Halle & Marantz 1993, 1994, Harley & Noyer 2003, μεταξύ πολλών άλλων) δέχεται ότι η μορφολογία κατανέμεται σε όλους τους τομείς της γραμματικής. Η σύνταξη λειτουργεί επί αφηρημένων μορφημάτων, δηλαδή στοιχείων με μορφοσυντακτικά αλλά όχι φωνητικά χαρακτηριστικά. Η φωνητική πραγμάτωση αυτών των αφηρημένων μορφημάτων γίνεται μετά την ολοκλήρωση της συντακτικής παραγωγής, στο διεπίπεδο σύνταξης-φωνολογίας, όπου εισάγονται στην δομή τα *λεξιλογικά στοιχεία* (vocabulary items). Τα τελευταία είναι κανόνες συσχέτισης των μορφοσυντακτικών χαρακτηριστικών με συγκεκριμένα φωνολογικά τεμάχια.

Στην (97α), που επαναλαμβάνεται στο (110), η ΕΦ καταλαμβάνει ταυτόχρονα θέση γραμματικού Υ του παθητικού ρήματος *κατασκευάζεται* και θέση ΑΑ του ενεργητικού *αγοράζουν*.

(110) Ποιο κινητό κατασκευάζεται ____{ONOM} στην Ιαπωνία και αγοράζουν εκατομμύρια άνθρωποι ____{AIT} στον κόσμο;

Η συντακτική δομή των δύο ΦΧρ παρουσιάζεται στο γράφημα (111)¹⁴². Για το παθητικό ρήμα υιοθετώ εδώ την δομή που προτείνει ο Lavidas (2009: 34, 193), σημειώνοντας όμως ότι η πρότασή μου θα μπορούσε να διατυπωθεί και στο πλαίσιο άλλων αναλύσεων της παθητικής φωνής (βλ. Alexiadou & Anagnostopoulou 2004, Alexiadou & Doron 2012, Alexiadou 2014, Alexiadou *et al.* 2018, μεταξύ πολλών άλλων). Όπως φαίνεται στο σχήμα, στην παραγωγή των παθητικών ρημάτων εμπλέκεται μία λειτουργική κεφαλή ΦΩΝ (Voice) με το χαρακτηριστικό [-ενεργητική]. Η ρηματική κεφαλή P₁ ανυψώνεται διαδοχικά στις κεφαλές ρ₁ και ΦΩΝ, όπου ελέγχεται το μόρφωμα της παθητικής φωνής.

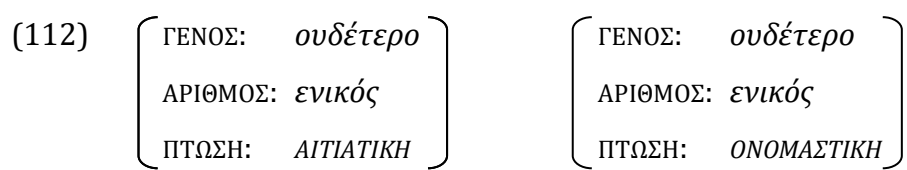
¹⁴² Για λόγους ευκρίνειας δεν εικονίζονται στη σχήμα οι ΠΡΟΘΦ ούτε οι διαδοχικές ανυψώσεις των κεφαλών P₁ και P₂ στις κεφαλές ρ₁, Φωνή, Χρ₁ και ρ₂, Χρ₂ αντίστοιχα.

Στο (111) αποδίδονται δύο διαφορετικές τιμές στο χαρακτηριστικό πτώσης της ΕΦ: [ΟΝΟΜ] στην ΦΧρ₁ και [ΑΙΤ] στην ΦΧρ₂. Στην ΦΧρ₂ η πτώση ελέγχεται ακριβώς όπως στο (96), μέσω δηλαδή Συμφωνίας με την κεφαλή ρ₂. Στην ΦΧρ₁ η ονομαστική πτώση αποδίδεται στην ΕΦ μέσω συμφωνίας με την κεφαλή Χρ₁, η οποία λειτουργεί ως ανιχνευτής προκειμένου να ελέγξει τα μη ερμηνεύσιμα φ-χαρακτηριστικά της.

Η Asarina (2011) δέχεται ότι τα χαρακτηριστικά των λεξικών στοιχείων οργανώνονται σε δεσμίδες (bundles) (Bjorkman 2013, Harley & Ritter 2002). Όταν ένα χαρακτηριστικό αποκτά και δεύτερη τιμή, δημιουργείται μια δεύτερη δεσμίδα χαρακτηριστικών. Οι δύο δεσμίδες διαφοροποιούνται μόνο ως προς την τιμή του χαρακτηριστικού όπου υπάρχει αναντιστοιχία. Για να είναι αποδεκτή η δομή, όλες οι δεσμίδες χαρακτηριστικών του ίδιου τεμαχίου πρέπει να πραγματώνονται φωνολογικά με ένα μόνο λεξιλογικό στοιχείο (βλ. και Bjorkman 2013).

Ας δούμε τώρα πώς ερμηνεύεται η γραμματικότητα της (110) σύμφωνα με τα παραπάνω. Αφού αποδίδονται δύο διαφορετικές τιμές στην πτώση της ΕΦ, δημιουργούνται δύο δεσμίδες χαρακτηριστικών με την ακόλουθη μορφή:

Το ονοματικό σύστημα της Ελληνικής χαρακτηρίζεται, ως γνωστόν, από συγκρητισμό της ονομαστικής και αιτιατικής πτώσης των ουδετέρων. Ως εκ τούτου οι δύο δεσμίδες χαρακτηριστικών μπορούν να πραγματωθούν φωνολογικά με το ίδιο λεξιλογικό στοιχείο, όπως φαίνεται στο (113). Αυτή η δυνατότητα εξασφαλίζει την γραμματικότητα της δομής.

(113) ουδέτερο, ενικός, ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ/ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ \longleftrightarrow \emptyset

Ο καθοριστικός ρόλος του συγκρητισμού στην «επίλυση» πτωτικών συγκρούσεων επιβεβαιώνεται από την αντιπαραβολή της (110) με την (35β), που επαναλαμβάνεται στο (114). Η μόνη διαφορά μεταξύ αυτών των δεδομένων εντοπίζεται στο γένος της ΕΦ.

- (114) α. * [Ποιος υπολογιστής]_{ΟΝΟΜ} κατασκευάζεται ____{ΟΝΟΜ} στην Ιαπωνία και αγοράζουν εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο ____{ΑΙΤ} ;
 β. * [Ποιον υπολογιστή]_{ΑΙΤ} κατασκευάζεται ____{ΟΝΟΜ} στην Ιαπωνία και αγοράζουν εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο ____{ΑΙΤ} ;

Η συντακτική παραγωγή των (114α) και (114β) προχωράει όπως ακριβώς στην (110). Λόγω της απόδοσης δύο διαφορετικών τιμών πτώσης στην ΕΦ δημιουργούνται οι παρακάτω δύο δεσμίδες χαρακτηριστικών:

(115) $\left[\begin{array}{l} \text{ΓΕΝΟΣ:} \quad \text{αρσεντικό} \\ \text{ΑΡΙΘΜΟΣ:} \quad \text{ενικός} \\ \text{ΠΤΩΣΗ:} \quad \text{ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ} \end{array} \right] \quad \left[\begin{array}{l} \text{ΓΕΝΟΣ:} \quad \text{αρσενικό} \\ \text{ΑΡΙΘΜΟΣ:} \quad \text{ενικός} \\ \text{ΠΤΩΣΗ:} \quad \text{ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ} \end{array} \right]$

Ενώ όμως στην (110) οι δύο δεσμίδες πραγματώνονται με ένα λεξιλογικό στοιχείο (το (113)), στις (114α) και (114β) δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα αφού το αρσενικό γένος δεν χαρακτηρίζεται από συγκρητισμό ονομαστικής-αιτιατικής. Οι δύο δεσμίδες θα πρέπει να πραγματωθούν αντίστοιχα από τα λεξιλογικά στοιχεία (116α) και (116β).

- (116) α. αρσενικό, ενικός, ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ↔ -ς
 β. αρσενικό, ενικός, ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ↔ ∅

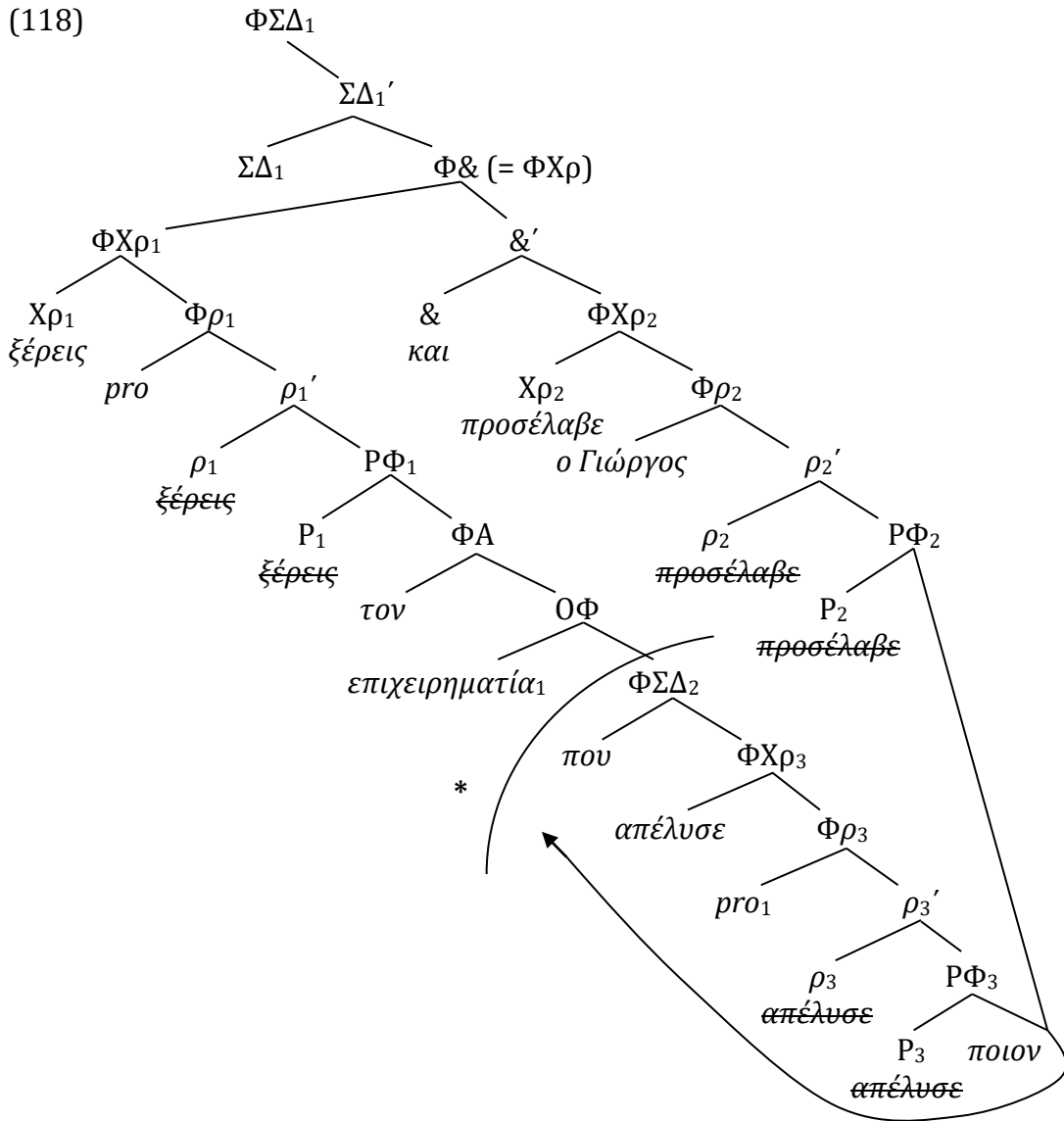
Από το (116α) προκύπτει η (114α) ενώ από το (116β) η (114β). Αφού όμως οι δύο δεσμίδες χαρακτηριστικών δεν μπορούν να πραγματωθούν με ένα λεξιλογικό τεμάχιο, η δομή δεν είναι ερμηνεύσιμη μορφολογικά και «καταρρέει».

Σύμφωνα με την Asarina (2011), η δημιουργία πολλαπλών δεσμίδων χαρακτηριστικών παρατηρείται κατ' εξοχήν σε δομές πολλαπλής κυριαρχίας, οι οποίες επιτρέπουν σε δύο ανιχνευτές να αποδώσουν χαρακτηριστικά στο ίδιο λεξικό στοιχείο. Δεν είναι τυχαίο ότι έχουν προταθεί αναλύσεις με πολλαπλή κυριαρχία για όλες τις δομές όπου ο συγκρητισμός «επιλύει» συγκρούσεις χαρακτηριστικών. Οπωσδήποτε, η σύνδεση της πολλαπλής κυριαρχίας με τις πτωτικές συγκρούσεις και τον συγκρητισμό απαιτεί συστηματικότερη διερεύνηση, που μπορεί να οδηγήσει σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Σε κάθε περίπτωση, θεωρώ ότι η γραμματικότητα δεδομένων όπως το (110) δεν είναι ασύμβατη με την παραγωγή που υποστηρίζω.

(iii) Στην ενότητα 4.2.3 έδειξα ότι τα φαινόμενα νησίδων και τα φαινόμενα ανασύνθεσης εμφανίζονται συμμετρικά στις παρατεταγμένες φράσεις των ATB-ερωτήσεων. Η συμμετρία των φαινομένων επιβεβαιώνει τις προβλέψεις της ανάλυσης με πολλαπλή κυριαρχία, αφού η ΕΦ εξάγεται και από τις δύο παρατεταγμένες ΦΧρ. Η εξαγωγή από ισχυρή νησίδα προκαλεί αντιγραμματικότητα είτε η νησίδα βρίσκεται στην πρώτη είτε στην δεύτερη ΦΧρ. Επαναλαμβάνω δύο από τα δεδομένα της ενότητας 4.2.3.1.

- (117) α. *Ποιον ξέρεις τον επιχειρηματία₁ [_{ΝΗΣ} που απέλυσε *pro*₁ ___] και προσέλαβε ο Γιώργος ___ ;
 β. *Ποιον απέλυσε ο Γιώργος ___ και γνώρισες τον επιχειρηματία₁ [_{ΝΗΣ} που προσέλαβε *pro*₁ ___];

Η δομή της (117α) παριστάνεται με το γράφημα στο (118).

Για να μετακινηθεί στην αριστερή περιφέρεια της δομής, η ΕΦ πρέπει να εξαχθεί από την νησίδα της σύνθετης ΟΦ στην ΦΧρ₁, με αποτέλεσμα την πρόκληση ισχυρής αντιγραμματικότητας¹⁴³. Με άλλα λόγια η αντιγραμματικότητα της (117α) προκαλείται όπως ακριβώς η αντιγραμματικότητα της αντίστοιχης *wh*-ερώτησης στο (119).

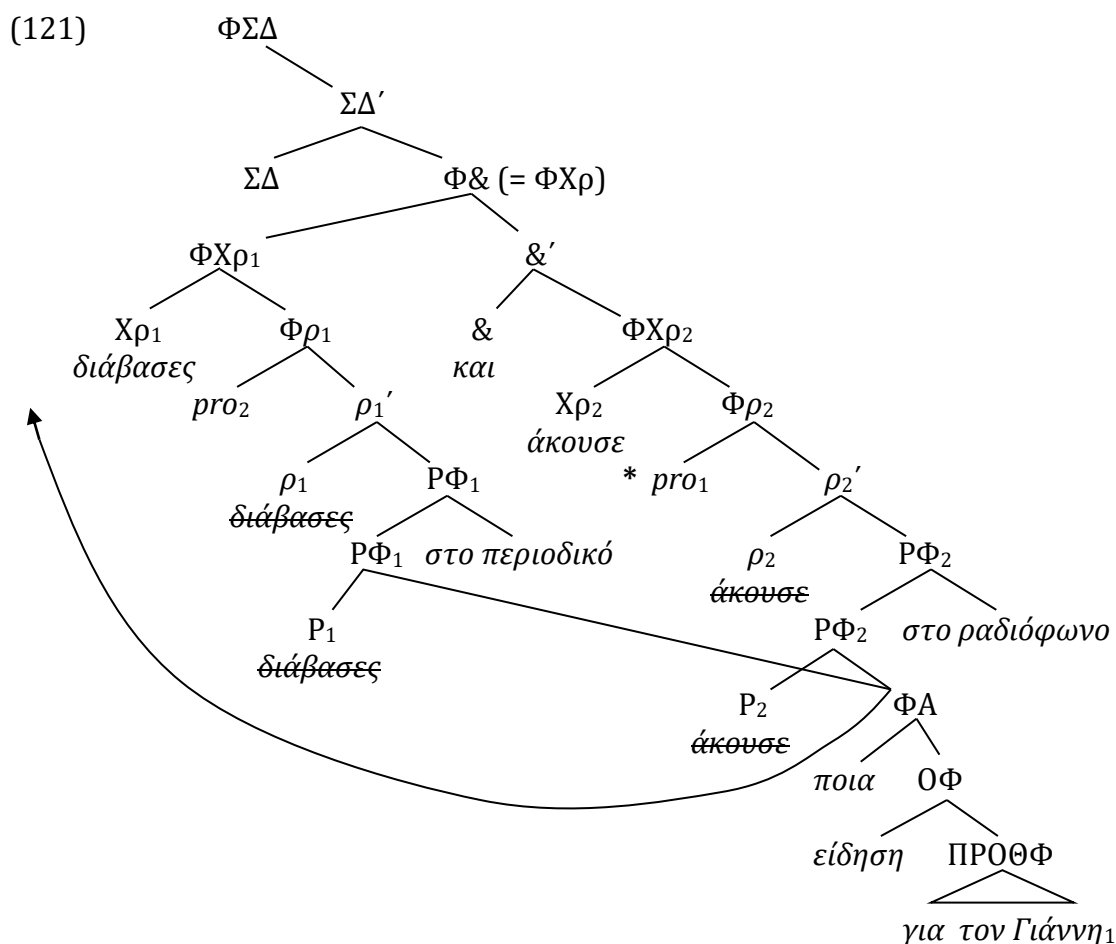
(119) * Ποιον ξέρεις τον επιχειρηματία₁ που απέλυσε pro₁ ____ ;

¹⁴³ Η ενδιάμεση μετακίνηση της ΕΦ στην περιφέρεια της Φρ₃ δεν σχετίζεται με την αντιγραμματικότητα της δομής και δεν εικονίζεται στο σχήμα. Στο παρόν κεφάλαιο η μετακίνηση της ΕΦ προς τα πάνω αντιμετωπίζεται ως εσωτερική Συγχώνευση.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις ισχύουν και για την (117β), όπου η νησίδα της σύνθετης ΟΦ παραβιάζεται στην ΦΧρ₂.

Η προβλεπόμενη συμμετρική ανασύνθεση της ΕΦ επιβεβαιώνεται στα Ελληνικά από δεδομένα με παραβιάσεις του Όρου Γ, με φαινόμενα ισχυρής διάσχισης, με δέσμευση μεταβλητής και με ιδιωματική ερμηνεία ρηματικών φράσεων. Η δομή της (120), για παράδειγμα, όπου ο Όρος Γ παραβιάζεται στην ΦΧρ₂, δίνεται με γράφημα στο (121).

(120) * [Ποια είδηση για τον Γιάννη₁] διάβασες *pro*₂ ___ στο περιοδικό και άκουσε *pro*₁ ___ στο ραδιόφωνο;

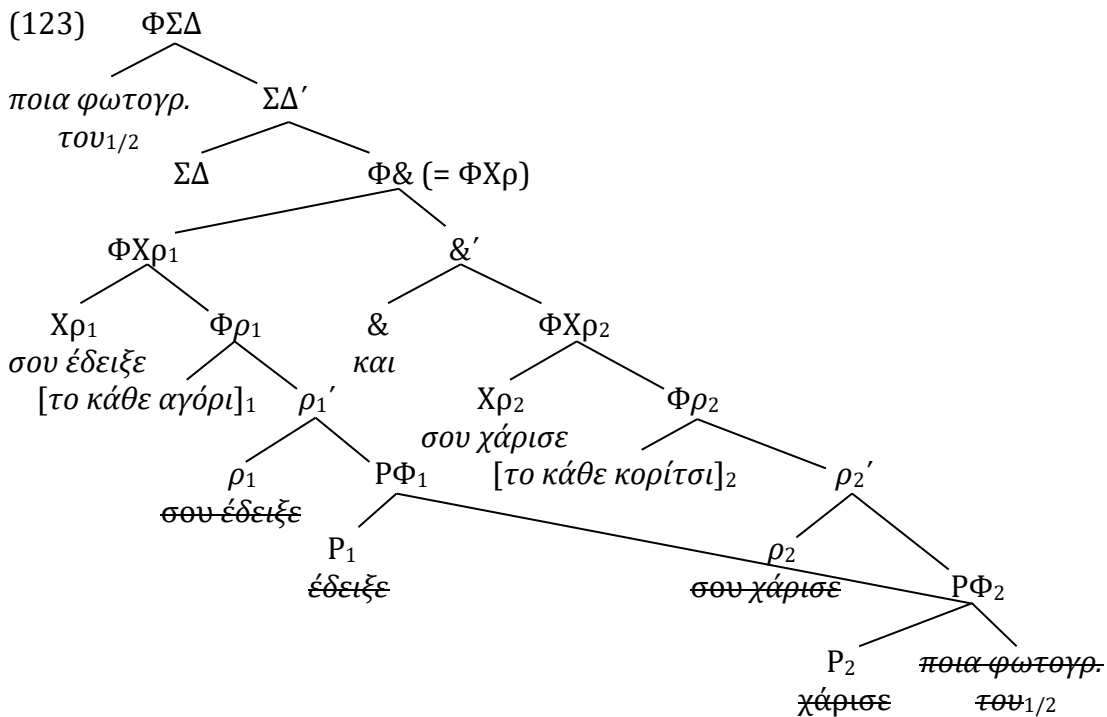

Η ΕΦ *ποια είδηση για τον Γιάννη* ανασυντίθεται στην θ-θέση της, όπου όμως η ΦΑ *τον Γιάννη* δεσμεύεται από το κενό υποκείμενο *pro*₁ της ΦΧρ₂, το οποίο της επιβάλλεται δομικά. Παραβιάζεται έτσι ο Όρος Γ και προκαλείται ισχυρή

αντιγραμματικότητα. Κατά τον ίδιο τρόπο ερμηνεύονται οι παραβιάσεις του Όρου Γ στην ΦΧρ₁ αλλά και τα φαινόμενα ισχυρής διάσχισης.

Επιπλέον, η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία προβλέπει την δυνατότητα συμμετρικής δέσμευσης μιας ΕΦ με αντωνυμία από δύο ποσοδεικτικές φράσεις, μία στην κάθε ΦΧρ. Η (122α), που επαναλαμβάνεται από την ενότητα 4.2.3.2, παράγεται όπως φαίνεται στο (123)¹⁴⁴.

- (122) α. Ποια φωτογραφία του_{1/2} σου έδειξε [το κάθε αγόρι]₁ ___ και σου χάρισε [το κάθε κορίτσι]₂ ___ ;
 β. Τη φωτογραφία της τάξης του_{1/2}.

Η ανασύνθεση της ΕΦ στην θ-θέση της επιτρέπει την δέσμευση της αντωνυμίας-μεταβλητής από τις δύο ποσοδεικτικές φράσεις, που της επιβάλλονται δομικά.

Ομοίως, η ιδιωματική σημασία ρηματικών φράσεων όπως κλείνω εισιτήριο και βγάλω εισιτήριο σε δεδομένα όπως το (124), που επαναλαμβάνεται από την ενότητα 4.2.3.2, προκύπτει από την ανασύνθεση της ΕΦ στην θέση συμπληρώ-

¹⁴⁴ Για λόγους απλούστευσης του σχήματος δεν εικονίζεται η αρχική θέση συγχώνευσης του κλιτικού ΕΑ, η οποία είναι η θέση [ΠΡΟΣΔ, Φ_{ΡΕΦΑΡΜ}] και βρίσκεται ανάμεσα στην Φρ και στην ΡΦ. Από εκεί το κλιτικό μετακινείται αρχικά στην κεφαλή ρ και εν συνεχεία κλιτικοποιείται στην κεφαλή Χρ, όπου και εκφωνείται (Anagnostopoulou 2003: 286 κ.εξ.).

δεδομένων την λειτουργία της εξωτερικής Επανασυγχώνευσης (την οποία παρουσίασα σύντομα στην ενότητα 2.4.1). Υπάρχουν όμως και θέματα που δεν εξετάστηκαν σε αυτό το κεφάλαιο και παραμένουν ανοιχτά. Σε αυτά συγκαταλέγεται η παραβίαση του Περιορισμού της Παρατακτικής Δομής, ο ρόλος του παραλληλισμού και η διαγλωσσική διαφοροποίηση των δομών.

Οι ΑΤΒ-ερωτήσεις είναι μία από τις γνωστότερες περιπτώσεις επιτρεπτής παραβίασης του Περιορισμού της Παρατακτικής Δομής. Το πρόβλημα με τον συγκεκριμένο περιορισμό είναι ότι αναφέρεται σε συγκεκριμένη δομή, δεν φαίνεται δηλαδή να προκύπτει από γενικότερες θεωρητικές αρχές του ΜΠ ούτε έχει ενοποιηθεί με τους περιορισμούς των νησίδων. Το ζήτημα των παραβιάσεων του από συγκεκριμένες παρατακτικές δομές έχει απασχολήσει, μεταξύ άλλων, τους Munn (1993), Ruys (1992), Lin (2002), te Velde (2005), Kato (2006), Zhang (2009), Reich (2009), Fox (2000) και Ha (2008). Αν αποδειχτεί ότι ο Περιορισμός της Παρατακτικής Δομής είναι συντακτικός περιορισμός που ρυθμίζει την μετακίνηση, η γραμματικότητα των ΑΤΒ-ερωτήσεων μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η ΕΦ εξάγεται όχι από μία αλλά από όλες τις παρατεταγμένες φράσεις. Επιπλέον, στην ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία εξάγεται ένα συντακτικό αντικείμενο που ανήκει εξ αρχής σε όλα τα παρατεταγμένα συστατικά. Αποφεύγονται έτσι και οι δύο μη επιτρεπτές αναπαραστάσεις στο (126) (από τον Weisser 2015: 197)¹⁴⁵.

$$(126) \quad * [\alpha \dots [\Phi \& [A \dots t_\alpha \dots] \& [B \dots \beta \dots]]] \\ * [\beta \dots [\Phi \& [A \alpha] \& [B t_\beta]]]$$

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι παρατακτικές δομές επιβάλλουν έναν περιορισμό παραλληλισμού στις παρατεταγμένες φράσεις. Ενώ όμως η απαίτηση για παραλληλισμό αναγνωρίζεται και ως διαισθητικά ορθή, ο τρόπος και το επίπεδο λειτουργίας του παραλληλισμού παραμένουν ασαφή. Πιο συγκεκριμένα, ο παραλληλισμός νοείται άλλοτε ως συντακτικός και άλλοτε ως

¹⁴⁵ Η (126α) περιγράφει την μη επιτρεπτή εξαγωγή ενός στοιχείου από την μία παρατεταγμένη φράση, ενώ η (126β) περιγράφει την μη επιτρεπτή μετακίνηση ολόκληρης της παρατεταγμένης φράσης. Βλ. και υποσ. 63.

σημσιολογικός περιορισμός. Όπως είδαμε στην ενότητα 4.5.3, οι Hornstein & Nunes (2002) εκλαμβάνουν τον παραλληλισμό ως περιορισμό αναγνωσιμότητας που λειτουργεί στο εννοιολογικό-προθετικό διεπίπεδο και νομιμοποιεί την πλάγια μετακίνηση της ΕΦ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Από την άλλη μεριά, ο Kasai (2004: 181) αντιλαμβάνεται τον παραλληλισμό ως περιορισμό που επιβάλλει την μετακίνηση από θέσεις συντακτικά παράλληλες¹⁴⁶. Σύμφωνα με τον Dylá (1984) ο παραλληλισμός επιβάλλει την μορφολογική ταύτιση των κενών θέσεων ως προς το χαρακτηριστικό της πτώσης. Αντίθετα, ο Franks (1993) συσχετίζει τον παραλληλισμό με τον θ-ρόλο της ΕΦ¹⁴⁷. Στις αναλύσεις με έλλειψη, ειδικότερα, γίνεται δεκτό ότι ο παραλληλισμός χαρακτηρίζει την σχέση του ελλείποντος στοιχείου με το σημείο αναφοράς του και αποτελεί προϋπόθεση ανάκτησης του πρώτου (βλ. ενότητα 4.5.2). Η απαίτηση για παραλληλισμό είναι οπωσδήποτε ένα θέμα με πολλές διαστάσεις που παραμένει ανοιχτό και εξακολουθεί να απασχολεί την έρευνα των ελλειπτικών κυρίως δομών.

Κλείνοντας το κεφάλαιο, θα ήθελα να αναφερθώ στην διαγλωσσική ποικιλία των ΑΤΒ-ερωτήσεων, συνοψίζοντας τις σποραδικές παρατηρήσεις των προηγούμενων ενοτήτων. Τα σημεία στα οποία εντοπίζονται διαγλωσσικές διαφοροποιήσεις αφορούν, μεταξύ άλλων: (i) στα στοιχεία που επανασυγχωνεύονται εξωτερικά, (ii) στην (α)συμμετρία των φαινομένων ανασύνθεσης και (iii) στον ρόλο του συγκρητισμού στην «επίλυση» των μορφολογικών αναντιστοιχιών. Στην ενότητα 4.5.4.1 επεσήμανα ότι οι ΑΤΒ-ερωτήσεις παράγονται με εξωτερική Επανασυγχώνευση είτε μόνο της ΕΦ (όπως συμβαίνει στην ανάλυση που υποστήριξα για τα Ελληνικά) είτε και άλλων συντακτικών αντικειμένων (όπως συμβαίνει στα Αγγλικά, όπου επανασυγχωνεύονται επίσης οι κεφαλές ρ και $\chi\rho$ (Citko 2011α)). Επιπλέον, ενώ τα δεδομένα των Ελληνικών χαρακτηρίζονται από συμμετρία ως προς τα φαινόμενα ανασύνθεσης, σε άλλες γλώσσες κάποια φαινόμενα ανασύνθεσης εμφανίζονται ασύμμετρα στην μία

¹⁴⁶ Ερμηνεύει έτσι την αντιγραμμaticότητα της (xxxi), όπου η ΕΦ μετακινείται από θέση ΑΑ στην πρώτη παρατεταγμένη φράση αλλά από θέση Υ στην δεύτερη.

(xxxi) * I know a man who₁ [Bill saw t_1] and [t_1 likes Mary].

¹⁴⁷ Ο Franks ιεραρχεί τους θ-ρόλους σε μία κλίμακα από τον περισσότερο προς τον λιγότερο εξέχοντα (prominent). Ο παραλληλισμός αποκλείει την ΑΤΒ-μετακίνηση όταν στην μία κενή θέση αποδίδεται ο πλέον εξέχων θ-ρόλος ενώ στην άλλη κάποιος λιγότερο εξέχων.

μόνο παρατεταγμένη φράση. Ωστόσο, η γραμματικότητα των δεδομένων με ασύμμετρη ανασύνθεση αμφισβητείται (βλ. την συζήτηση στην ενότητα 4.5.1 και υποσ. 112, 122). Τέλος, στην ενότητα 4.2.2 είδαμε ότι οι πτωτικές συγκρούσεις προκαλούν διαγλωσσικά αντιγραμματικότητα αλλά «επιλύονται» με την βοήθεια τύπων που είναι αποτέλεσμα (μορφολογικού) συγκρητισμού (εφόσον υπάρχουν). Από όσο γνωρίζω, η μόνη περίπτωση όπου μια μορφολογική ασυμφωνία γίνεται ανεκτή χωρίς να «επιλύεται» είναι η ασυμφωνία του βοηθητικού P με το Υ της δεύτερης παρατεταγμένης φράσης ως προς το πρόσωπο ή/και τον αριθμό σε δομές όπως οι (127) και (128) από τα Αγγλικά και τα Γερμανικά¹⁴⁸ αντίστοιχα:

- (127) Who does he like and they hate? (An 2006: 8)
- (128) Was *hast* du gekauft und Peter verkauft?
 what have.2SG you bought and Peter sold
 ‘What did you buy and Peter sell?’ (Salzmann 2012α: 403)

Οι παραπάνω ασυμφωνίες δεν είναι αναμενόμενες αν οι δύο παρατεταγμένες ΦΧρ «μοιράζονται» την ίδια λειτουργική κεφαλή Χρ, όπως προτείνει η Citko (2011α) για τα Αγγλικά, η οποία μάλιστα ανυψώνεται στην κεφαλή ΣΔ (T-to-C-movement). Στα Ελληνικά, από την άλλη μεριά, τέτοιου είδους ασυμφωνίες είναι μεν υπαρκτές αλλά δεν δημιουργούν πρόβλημα, αφού σύμφωνα με την ανάλυση που πρότεινα η κάθε παρατεταγμένη ΦΧρ έχει την δική της κεφαλή Χρ. Στην (129), για παράδειγμα, τα δύο ρήματα δεν έχουν τον ίδιο αριθμό αλλά η Συμφωνία P-Υ λειτουργεί κανονικά στην κάθε ΦΧρ ξεχωριστά.

- (129) Ποιον συμπαθούσε η Μαρία αλλά αντιπαθούσαν οι φίλες της;

Είναι πάντως προφανές ότι το ζήτημα της διαγλωσσικής ποικιλίας επιβάλλει την συστηματική εξέταση δεδομένων από διαφορετικές γλώσσες, προκειμένου να

¹⁴⁸ Για την δομή και την σειρά των όρων σε βασικούς προτασιακούς τύπους των Γερμανικών βλ. Τσόκογλου (2007).

διαπιστωθεί κατά πόσον η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία έχει διαγλωσσική εφαρμογή.

5. Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ *WH&WH*-ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

5.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Αντικείμενο αυτού του κεφαλαίου είναι οι *wh&wh*-ερωτήσεις, δηλαδή οι σύνθετες ΕΔ που σχηματίζονται με πρόταξη δύο (ή περισσότερων) παρατεταγμένων ΕΦ¹⁴⁹. Το παράδειγμα (1) επαναλαμβάνεται από την ενότητα 3.4.2.

(1) Πού και πότε θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της;

Σε συντακτικό επίπεδο το βασικότερο ίσως θεωρητικό ερώτημα που εγείρουν οι *wh&wh*-ερωτήσεις σχετίζεται με την δυνατότητα σύνδεσης ανόμοιων ΕΦ (τουλάχιστον σε κάποιες γλώσσες). Δεδομένα όπως το (2) παραβιάζουν τον *Περιορισμό της Παρατακτικής Σύνδεσης των Ομοίων* (Coordination of Likes Constraint), ο οποίος αποκλείει την σύνδεση ανόμοιων συστατικών (Chomsky 1957: 35-36). Ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο ορίζουμε την ομοιότητα των παρατεταγμένων φράσεων (βλ., μεταξύ άλλων, Williams 1978, Johannessen 1998, Peterson 2004: 650, Sag *et al.* 1985, Bayer 1996), οι *wh&wh*-ερωτήσεις επιτρέπουν συνδέσεις που κανονικά είναι αντιγραμματικές. Για παράδειγμα, η παρατακτική σύνδεση ορίσματος και προσαρτήματος επιτρέπεται στην (2) αλλά όχι στην αντίστοιχη μη ΕΔ στο (3).

(2) What and when did you eat?

(3) *I ate a sandwich and last night.

Επιπλέον, η μελέτη των *wh&wh*-ερωτήσεων κατά την τελευταία κυρίως δεκαετία¹⁵⁰ έχει αποκαλύψει μια πολυδιάστατη γλωσσική ποικιλία που

¹⁴⁹ Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί διευρυμένη εκδοχή της Sinoroulou (2011), άρθρου που βασίστηκε στην ομιλία μου στην συνάντηση εργασίας με θέμα *'The optionality of wh-movement'*, η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του *19ου Διεθνούς Συμποσίου Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας* (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Απρίλιος 2009).

¹⁵⁰ Οι *wh&wh*-ερωτήσεις έχουν μελετηθεί σε γλώσσες όπως τα Σερβο-Κροατικά (Browne 1972, Gračanin-Yüksek 2007), τα Πολωνικά (Cicocki 1983, Tomaszewicz 2011α, 2011β, Citko 2013), τα Ρωσικά (Kazenin 2002, Chaves & Paperno 2007, Kliashchuk 2007, Griбанova 2009, Scott 2012, Paperno 2012), τα Ουγγρικά (Lipták 2003, Bílbílie & Gazdik 2012), τα Τσέχικα (Skrabalova 2006, 2007, 2011), τα Ρουμανικά (Comorovski 1989: 135-139, Bílbílie & Gazdik 2012, Rațiu 2011) τα

εντοπίζεται κυρίως (i) στις επιτρεπτές συνδέσεις ΕΦ, (ii) στην σειρά των παρατεταγμένων ΕΦ και (iii) στην σημασία των δομών. Ως προς το πρώτο σημείο, έχει παρατηρηθεί ότι δεν επιτρέπονται οι ίδιες συνδέσεις ΕΦ σε όλες τις γλώσσες. Η διαγλωσσική διαφοροποίηση εντοπίζεται κυρίως στην δυνατότητα σύνδεσης ερωτηματικών ορισμάτων. Για παράδειγμα, η σύνδεση ενός ερωτηματικού Υ με ένα ερωτηματικό ΑΑ είναι γραμματική στα Ουγγρικά αλλά αντιγραμματική στα Αγγλικά, όπως δείχνουν αντίστοιχα τα δεδομένα στο (4) (Lipták 2003: 146) και το (5).

(4) Ki és kit ölt meg?
 who-NOM and who-ACC killed-3SG PV
 ‘Who killed someone and who was it?’

(5) *Who and whom killed?

Ως προς το δεύτερο σημείο, επισημαίνεται ότι η σειρά των παρατεταγμένων ΕΦ είναι ελεύθερη σε κάποιες γλώσσες ενώ σε άλλες ρυθμίζεται από περιορισμούς. Ενδεικτική είναι η αντίθεση μεταξύ των Τσέχικων και των Βουλγαρικών, όπως δείχνουν αντίστοιχα το (6) (Skrabalova 2006: 239) και το (7) (Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 14).

(6) α. *Kdo a kdy přišel?*
 who-NOM and when came
 ‘Who came and when?’

β. *Kdy a kdo přišel?*

(7) α. *Koj i koga šte si hodi v Bulgaria?*
 who and when will refl. go in Bulgaria

Κινέζικα (Zhang 2007), τα Γιαπωνέζικα (Kasai 2014), τα Βουλγαρικά (Tomaszewicz 2011α), τα Βλάχικα (Merchant 2017), τα Αγγλικά (Wachowicz 1974, Whitman 2004, 2005, Gračanin-Yüksek 2007, 2012, Citko 2011α: 62-67, 2013, Larson 2013) και τα Ελληνικά (Sinopoulou 2011). Διαγλωσσική είναι η μελέτη των Haida & Repp 2011. Στις παραπάνω μελέτες οι δομές με παρατεταγμένες ΕΦ ονομάζονται ‘coordinated multiple *wh*-questions’, ‘bi-clausal multiple *wh*-questions’, ‘Q&Qs’, ‘constructions with coordinated *wh*-phases’, ‘conjoined question words constructions’, ‘mixed *wh*-interrogatives’, ‘coordinated questions’, ‘question word coordinations’ και ‘*wh&wh* questions’. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφέρομαι σε αυτές τις δομές με τον όρο ‘*wh&wh*-ερωτήσεις’.

‘Who is going to Bulgaria and when?’

β. * *Koga i koj šte si hodi v Bulgaria?*

Αναφορικά με το τρίτο σημείο, αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις επιδέχονται κανονικά την λεγόμενη ανάγνωση μοναδικού ζεύγους, η οποία προκύπτει όταν η κάθε ΕΦ αντικαθίσταται στην απάντηση από μία και μόνο φράση, έτσι ώστε να σχηματίζεται τελικά ένα ζεύγος φράσεων. Η ερμηνεία μοναδικού ζεύγους της (8A) από τα Ρουμανικά αντικατοπτρίζεται στην απάντηση (8B) (Bîlbîie & Gazdik 2012: 3).

- (8) A. Cine și ce a pus în supă?
 who and what has put into soup
 B. It was me and I added some curry to it.

Από την άλλη μεριά η Scott (2012) υποστηρίζει ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις στα Ρωσικά δεν επιδέχονται μόνο την ανάγνωση μοναδικού ζεύγους αλλά και την ανάγνωση λίστας ζευγών. Η τελευταία προκύπτει όταν οι ΕΦ αντικαθίστανται στην απάντηση από μια σειρά φράσεων, που αντιστοιχίζονται σε ζεύγη. Σύμφωνα με την Scott (2012: 100), η (9) είναι αμφίσημη στα Ρωσικά, επιδέχεται δηλαδή και τις δύο αναγνώσεις¹⁵¹.

- (9) Kto i čto govorit?
 who and what says
 ‘Who says what?’

Ένα ακόμα σημείο διαγλωσσικής σημασιολογικής διαφοροποίησης των *wh&wh*-ερωτήσεων εντοπίζεται σε δεδομένα με ερωτηματικό AA. Η (10) των Αγγλικών επιδέχεται την ανάγνωση στο (11α) αλλά αποκλείει την ανάγνωση

¹⁵¹ Η ανάγνωση μοναδικού ζεύγους αντικατοπτρίζεται στην απάντηση (iA) ενώ η ανάγνωση λίστας ζευγών στην απάντηση (iB).

(i) A: Ο Χ λέει το Α.
 B: Ο Χ λέει το Α, ο Υ λέει το Β, ..., ο Ζ λέει το Γ.

στο (11β) (Gračanin-Yüksek 2007: 140). Η Gračanin-Yüksek (2007) ονομάζει τις δύο αναγνώσεις ‘*at all-reading*’ και ‘*it-reading*’ αντίστοιχα.

- (10) What and why did you eat?
 (11) α. What did you eat and why did you eat *at all*? [at all-reading]
 β. #What did you eat and why did you eat *it*? [it-reading]

Στα Κροατικά, αντίθετα, και οι δύο παραπάνω αναγνώσεις είναι αποδεκτές, όπως δείχνουν οι παραφράσεις της (12) στο (13) (Gračanin-Yüksek 2007: 190).

- (12) Što i zašto SI MU pjevao?
 what and why Aux.cl him.cl sung
 ‘What and why did you sing to him?’
 (13) α. What did you sing to him and why did you sing to him *at all*? [at all-reading]
 β. What did you sing to him and why did you sing *that thing* to him? [it-reading]

Λαμβάνοντας υπ’ όψιν την διαγλωσσική διαφοροποίηση που σκιαγραφήθηκε παραπάνω, θα μελετήσω στις ακόλουθες ενότητες τα δεδομένα των Ελληνικών και θα επιχειρήσω να απαντήσω στα ακόλουθα ερωτήματα:

- (i) Η παρατακτική σύνδεση ΕΦ είναι ελεύθερη ή ρυθμίζεται από περιορισμούς; Ποιοι είναι αυτοί οι περιορισμοί (εφόσον υπάρχουν);
 (ii) Ποιες είναι οι σημασίες-αναγνώσεις των *wh&wh*-ερωτήσεων στα Ελληνικά; Το δύο αυτά ερωτήματα θα με απασχολήσουν αντίστοιχα στις ενότητες 5.2 και 5.3.

Θα μελετήσω επίσης την συντακτική παραγωγή των δομών, για την οποία έχουν προταθεί δύο βασικές αναλύσεις: η μονοπροτασιακή και η διπροτασιακή. Η πρώτη παράγει τις *wh&wh*-ερωτήσεις με παρατακτική σύνδεση ΕΦ και θα συζητηθεί στην ενότητα 5.4.1. Η δεύτερη παράγει τις ίδιες δομές με παρατακτική σύνδεση ΕΠ και θα συζητηθεί στην ενότητα 5.4.2. Η συντακτική παραγωγή που προτείνω για τα Ελληνικά είναι το αντικείμενο της ενότητας 5.5.

Τέλος, στην ενότητα 5.6 θα επανέλθω στο ζήτημα της διαγλωσσικής ποικιλίας και θα αναφερθώ στην θέση των Ελληνικών στην σχετική τυπολογική ταξινόμηση των γλωσσών.

5.1 Περιορισμοί σύνδεσης των ερωτηματικών φράσεων

Τα δεδομένα στα (14) έως (16) δείχνουν ότι η σύνδεση των ΕΦ στα Ελληνικά δεν είναι ελεύθερη. Η γραμματικότητα μιας *wh&wh*-ερώτησης μπορεί να εξαρτάται από την σειρά των ΕΦ, όπως φαίνεται στο (14). Από την άλλη μεριά η αντίθεση του (15) με το (16) σχετίζεται, όπως θα δούμε, με τα χαρακτηριστικά του ρήματος.

- (14) α. Ποιοι και γιατί δεν ήρθαν;
 β. ?? Γιατί και ποιοι δεν ήρθαν;
- (15) α. Τι και πού σπούδασε ο Κώστας;
 β. Πού και τι σπούδασε ο Κώστας;
- (16) α. *Τι και πότε θα κάνεις;
 β. *Πότε και τι θα κάνεις;

Για να προσδιορίσω τους περιορισμούς που ρυθμίζουν τον σχηματισμό γραμματικών *wh&wh*-ερωτήσεων, θα βασιστώ στην διάκριση μεταξύ ορίσματος και προσαρτήματος και θα μελετήσω τρεις βασικές περιπτώσεις¹⁵²:

- A. παρατακτική σύνδεση ερωτηματικών προσαρτημάτων,
 B. παρατακτική σύνδεση ερωτηματικού ορίσματος με ερωτηματικό προσάρτημα, και
 Γ. παρατακτική σύνδεση ερωτηματικών ορισμάτων.

A. Σύνδεση προσαρτημάτων

Όπως δείχνουν τα δεδομένα στα (17) έως (26), η παρατακτική σύνδεση ερωτηματικών προσαρτημάτων είναι ελεύθερη και δεν επηρεάζεται από την συντακτική τους δομή (μπορούν να συνδέονται παρατακτικά προσάρτηματα με

¹⁵² Περιορίζομαι εφεξής σε δεδομένα με δύο μόνο ΕΦ.

κεφαλή ένα επίρρημα ή μία πρόθεση), από την σημασία τους (έκφραση χρόνου, τόπου, ποσού κ.λπ.), ή την σειρά παράταξής τους.

- (17) α. Πότε και πώς θα πληρώσουμε τις έκτακτες εισφορές;
β. Πώς και πότε θα πληρώσουμε τις έκτακτες εισφορές;
- (18) α. Πόσο και γιατί ακρίβυνε το γάλα;
β. Γιατί και πόσο ακρίβυνε το γάλα;
- (19) α. Πού και πώς γίνεται ο έλεγχος των εισιτηρίων;
β. Πώς και πού γίνεται ο έλεγχος των εισιτηρίων;
- (20) α. Πού και πότε θα γίνουν έρευνες για πετρέλαιο;
β. Πότε και πού θα γίνουν έρευνες για πετρέλαιο;
- (21) α. Με ποιον τρόπο και πότε θα ζητηθεί η συνεργασία της επιτροπής;
β. Πότε και με ποιον τρόπο θα ζητηθεί η συνεργασία της επιτροπής;
- (22) α. Πότε και για ποιον λόγο αποκαλύπτονται τα προσωπικά μας δεδομένα;
β. Για ποιον λόγο και πότε αποκαλύπτονται τα προσωπικά μας δεδομένα;
- (23) α. Σε ποιες σχολές και πόσο έπεσαν οι βάσεις;
β. Πόσο και σε ποιες σχολές έπεσαν οι βάσεις;
- (24) α. Ποιες ώρες και σε ποιους ορόφους χρειάζεστε θέρμανση;
β. Σε ποιους ορόφους και ποιες ώρες χρειάζεστε θέρμανση;
- (25) α. Με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό επηρεάζει την ζωή μας το διαδίκτυο;
β. Σε ποιο βαθμό και με ποιον τρόπο επηρεάζει την ζωή μας το διαδίκτυο;
- (26) α. Από ποιους οργανισμούς και με ποια κριτήρια θα προσληφθούν οι πρώτοι 30.000 υπάλληλοι;
β. Με ποια κριτήρια και από ποιους οργανισμούς θα προσληφθούν οι πρώτοι 30.000 υπάλληλοι;

B. *Σύνδεση ορίσματος με προσάρτημα*

Με κριτήριο το είδος του ορίσματος που συνδέεται παρατακτικά με το προσάρτημα διακρίνουμε τις ακόλουθες υποπεριπτώσεις: (i) σύνδεση ερωτηματικού-Υ με ερωτηματικό προσάρτημα, (ii) σύνδεση ερωτηματικού ΑΑ με ερωτηματικό προσάρτημα και (iii) σύνδεση ερωτηματικού ΕΑ με ερωτηματικό προσάρτημα.

(i) Τα δεδομένα στα (27) έως (29) δείχνουν ότι η σύνδεση ερωτηματικού Υ και ερωτηματικού προσαρτήματος είναι αποδεκτή στα Ελληνικά και επιπλέον ότι η σειρά Υ-προσάρτημα είναι γραμματική για όλους τους ομιλητές ενώ η αντίστροφη σειρά έχει σαφώς μειωμένη γραμματικότητα.

- (27) α. Ποιοι και γιατί δεν ήρθαν;
 β. ?* Γιατί και ποιοι δεν ήρθαν;
- (28) α. Τι και πόσο ακρίβυνε;
 β. ?* Πόσο και τι ακρίβυνε;
- (29) α. Ποιοι και πότε θα πληρώσουν;
 β. ?* Πότε και ποιοι θα πληρώσουν;

(ii) Η σύνδεση ερωτηματικού ΑΑ με ερωτηματικό προσάρτημα είναι γραμματική στα (30) έως (35) αλλά αντιγραμματική στα (36) έως (40).

- (30) α. Τι και πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές;
 β. Πού και τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές;
- (31) α. Τι και πού διδάσκει ο Σταύρος;
 β. Πού και τι διδάσκει ο Σταύρος;
- (32) α. Τι και πότε διαβάζουν οι Έλληνες;
 β. Πότε και τι διαβάζουν οι Έλληνες;
- (33) α. Τι και πώς μαγειρεύουν οι σύγχρονες μαμάδες;
 Πώς και τι μαγειρεύουν οι σύγχρονες μαμάδες;
- (34) α. Τι και πόσο τρώνε τα παιδιά;
 β. Πόσο και τι τρώνε τα παιδιά;
- (35) α. Ποιον και γιατί να ψηφίσω;

- β. Γιατί και ποιον να ψηφίσω;
- (36) α. *Τι και πότε είπε ο Γιάννης;
- β. * Πότε και τι είπε ο Γιάννης;
- (37) α. *Τι και πού θα αγοράσουν τα παιδιά;
- β. * Πού και τι θα αγοράσουν τα παιδιά;
- (38) α. *Τι και πώς απέκτησαν οι βουλευτές;
- * Πώς και τι απέκτησαν οι βουλευτές;
- (39) α. *Τι και πόσο χρειάζεται η Μαρία;
- β. * Πόσο και τι χρειάζεται η Μαρία;
- (40) α. * Ποιον και γιατί προτιμάς;
- β. * Γιατί και ποιον προτιμάς;

Παρατηρούμε ότι οι δύο ομάδες δεδομένων διαφοροποιούνται ως προς τους περιορισμούς *υποκατηγοριοποίησης* (subcategorization) των ρημάτων τους. Σε όλα τα γραμματικά δεδομένα τα ρήματα είναι *προαιρετικώς μεταβατικά* (optionally transitive), μπορούν δηλαδή να χρησιμοποιούνται με ή χωρίς συμπλήρωμα. Τέτοια είναι τα ρήματα *σπουδάζω, διδάσκω, διαβάζω, μαγειρεύω, τρώω και ψηφίζω* στα (30)-(35)¹⁵³. Στα αντιγραμματικά δεδομένα τα ρήματα είναι *υποχρεωτικώς μεταβατικά* (obligatorily transitive), συμπληρώνονται δηλαδή υποχρεωτικά από μία ΦΑ-αντικείμενο. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν τα ρήματα *λέω, αγοράζω, αποκτώ, χρειάζομαι και προτιμώ* στα (36)-(40)¹⁵⁴. Αντιγραμματικές είναι επίσης οι δομές με *(αντι)μεταβιβαστικά* ((anti)causative) ρήματα όπως το *τρομάζω* στο (41) και το *αλλάζω* στο (42), που έχουν δύο χρήσεις-σημασίες, μία μεταβιβαστική-μεταβατική και μία αμετάβατη.

- (41) α. * Ποιον και πότε τρόμαξε η Μαρία;
- β. * Πότε και ποιον τρόμαξε η Μαρία;

¹⁵³ Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν ρήματα με διαφορετικά σημασιολογικά χαρακτηριστικά, όπως π.χ. ρήματα με σύστοιχο αντικείμενο (*τραγουδώ*) αλλά και ρήματα με *εναλλαγή απροσδιόριστου αντικειμένου* (unspecified object alternation) (*σκουπίζω*) (Levin 2015). Αυτό που με ενδιαφέρει εδώ δεν είναι η εξέταση συγκεκριμένων κατηγοριών ρημάτων αλλά η προαιρετικότητα στην εμφάνιση του συμπληρώματος.

¹⁵⁴ Το γεγονός ότι τα δεδομένα στα (36)-(40) είναι αντιγραμματικά μολονότι υπάρχει ΦΑ-αντικείμενο στην δομή έχει άμεση σχέση με τον τρόπο παραγωγής τους. Το ζήτημα θα με απασχολήσει στην ενότητα 5.5.

- (42) α. *Τι και πόσο θα αλλάξει ο Γιάννης;
 β. *Πόσο και τι θα αλλάξει ο Γιάννης;

Η (αντι)γραμματικότητα όλων των παραπάνω δεδομένων μένει ανεπηρέαστη από την σειρά των ΕΦ¹⁵⁵.

Στην ίδια υποκατηγορία *wh&wh*-ερωτήσεων εντάσσω και τις δομές με ρήματα που συμπληρώνονται υποχρεωτικά από ΠΡΟΘΦ ή επίρρημα¹⁵⁶. Τα δεδομένα στα (43) και (44) δείχνουν ότι η σύνδεση αυτού του ερωτηματικού συμπληρώματος με ένα ερωτηματικό προσάρτημα είναι αντιγραμματική.

- (43) α. *Πού και από πότε μένει/κατοικεί/βρίσκεται η Μαρία;
 β. *Από πότε και πού μένει/κατοικεί/βρίσκεται η Μαρία;
 (44) α. *Πού και γιατί κατευθύνεται το αεροπλάνο;
 β. *Γιατί και πού κατευθύνεται το αεροπλάνο;

Συνοψίζοντας, η δυνατότητα σύνδεσης ερωτηματικού ΑΑ και ερωτηματικού προσαρτήματος εξαρτάται από τους περιορισμούς υποκατηγοριοποίησης του ρήματος. Οι *wh&wh*-ερωτήσεις είναι γραμματικές με τα προαιρετικώς μεταβατικά αλλά αντιγραμματικές με τα υποχρεωτικώς μεταβατικά ρήματα, με τα (αντι)μεταβιβαστικά ρήματα, καθώς και με τα ρήματα που συμπληρώνονται υποχρεωτικά από ΠΡΟΘΦ ή επίρρημα.

(iii) Η σύνδεση ερωτηματικού ΕΑ και ερωτηματικού προσαρτήματος είναι αποδεκτή είτε το ΕΑ πραγματώνεται με γενική είτε με ΠΡΟΘΦ¹⁵⁷. Η σειρά των ΕΦ είναι και στις δύο περιπτώσεις ελεύθερη. Ενδεικτικά είναι τα ακόλουθα δεδομένα.

¹⁵⁵ Για κάποιους ομιλητές η αντιγραμματικότητα των δεδομένων με υποχρεωτικώς μεταβατικά ή (αντι)μεταβιβαστικά ρήματα μειώνεται όταν το ερωτηματικό προσάρτημα προηγείται του ερωτηματικού αντικειμένου. Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί *φαινόμενο γειτνίασης* (adjacency effect) που προκαλείται από την εκφώνηση του ερωτηματικού αντικειμένου σε θέση αμέσως πριν το ρήμα. Σε κάθε περίπτωση υπάρχει σαφής αντίθεση μεταξύ αυτών των δεδομένων και των αντίστοιχων με προαιρετικώς μεταβατικά ρήματα (πρβλ. π.χ. το (37β) με το (30β)).

¹⁵⁶ Τέτοια είναι τα ρήματα *μένω, κατοικώ, βρίσκομαι, κατευθύνομαι*. Στο εξής θα ονομάζω *συμπλήρωμα* κάθε ΠΡΟΘΦ ή επίρρημα με υποχρεωτική παρουσία στην δομή.

¹⁵⁷ Στα δεδομένα με ΕΑ θα χρησιμοποιώ στο εξής ΠΡΟΘΦ, η οποία προτιμάται από τους περισσότερους ομιλητές.

- (45) α. Τίνος/Σε ποιον και πότε έδωσες το τηλέφωνό σου;
 β. Πότε και τίνος/σε ποιον έδωσες το τηλέφωνό σου;
- (46) α. Σε ποιον και πώς δείχνουν τα παιδιά την αγάπη τους;
 β. Πώς και σε ποιον δείχνουν τα παιδιά την αγάπη τους;
- (47) α. Σε ποιους και γιατί θα στείλετε το βιβλίο;
 β. Γιατί και σε ποιους θα στείλετε το βιβλίο;

Γ. *Σύνδεση ορισμάτων*

Με κριτήριο το είδος των ορισμάτων που συνδέονται κατά παράταξη διακρίνουμε τρεις υποπεριπτώσεις: (i) σύνδεση ερωτηματικού Υ με ερωτηματικό ΑΑ, (ii) σύνδεση ερωτηματικού Υ με ερωτηματικό ΕΑ, και (iii) σύνδεση ερωτηματικού ΑΑ με ερωτηματικό ΕΑ¹⁵⁸.

(i) Τα δεδομένα στα (48) έως (51) δείχνουν ότι η σύνδεση ερωτηματικού Υ και ερωτηματικού ΑΑ είναι γραμματική με τα προαιρετικώς μεταβατικά ρήματα (όπως το *τραγουδώ* και το *κερδίζω*) αλλά αντιγραμματική με τα υποχρεωτικώς μεταβατικά (όπως το *λέω* και το *αποκτώ*). Στα γραμματικά δεδομένα η σειρά των ΕΦ δεν είναι ελεύθερη, καθώς πρέπει να προηγείται το ερωτηματικό Υ.

- (48) α. Ποιος και τι τραγούδησε;
 β. *Τι και ποιος τραγούδησε;
- (49) α. Πόσοι και τι κερδίζουν;
 β. *Τι και πόσοι κερδίζουν;
- (50) α. *Ποιοι και τι θα πουν;
 β. *Τι και ποιοι θα πουν;
- (51) α. *Ποιοι και τι απέκτησαν;
 β. *Τι και ποιοι απέκτησαν;

¹⁵⁸ Εξετάζω εδώ τις δομές με σύνδεση διαφορετικών ορισμάτων. Οι *wh&wh*-ερωτήσεις με σύνδεση ίδιων ορισμάτων, όπως οι (ii) έως (iv), είναι πάντοτε γραμματικές και δεν θα με απασχολήσουν περαιτέρω.

(ii) Ποιος και τι επηρεάζει την επίδοση των υποψηφίων; [ερωτηματικά Υ]
 (iii) Ποιους και τι θα δούμε φέτος στην τηλεόραση; [ερωτηματικά ΑΑ]
 (iv) Σε ποιους συμμαθητές και σε ποιες συμμαθήτριές της έδωσε πρόσκληση η Μαρία; [ερωτηματικά ΕΑ]

Τα αντίστοιχα δεδομένα με (αντι)μεταβιβαστικά ρήματα είναι αντιγραμματακά:

- (52) α. * Ποιος και τι έβρασε;¹⁵⁹
 β. * Τι και ποιος έβρασε;
 (53) α. * Ποιος και τι θα κλείσει;
 β. * Τι και ποιος θα κλείσει;

Το ίδιο ισχύει για τις δομές με ρήματα που συμπληρώνονται υποχρεωτικά από ΠΡΟΘΦ ή επίρρημα:

- (54) α. * Ποιοι και πού κατευθύνονται;
 β. * Πού και ποιοι κατευθύνονται;
 (55) α. * Ποιος και πού κατοικεί;
 β. * Πού και ποιος κατοικεί;

(ii) Οι *wh&wh*-ερωτήσεις με σύνδεση ερωτηματικού Υ και ερωτηματικού ΕΑ είναι γραμματικές εφόσον το Υ προηγείται του ΕΑ:

- (56) α. Ποιοι και σε ποιον ανέφεραν το συμβάν;
 β. ?* Σε ποιον και ποιοι ανέφεραν το συμβάν;
 (57) α. Ποιος και σε ποιους θα στείλει το βιβλίο;
 β. ?* Σε ποιους και ποιος θα στείλει το βιβλίο;

(iii) Τέλος, η σύνδεση ερωτηματικού ΑΑ και ερωτηματικού ΕΑ σε δομές με *δίπτωτα ρήματα* (ditransitive verbs), είναι άλλοτε γραμματική, με ελεύθερη σειρά των ΕΦ, και άλλοτε όχι. Ενδεικτική είναι η αντιπαραβολή των (58)-(60) με τα (61)-(63)¹⁶⁰.

¹⁵⁹ Πιθανές απαντήσεις στα (52) και (53) –με την σημασία που μας ενδιαφέρει εδώ– θα ήταν αντίστοιχα η (v) και η (vi).

(v) Έβρασε η Μαρία το γάλα.

(vi) Θα κλείσει ο Γιάννης το μαγαζί.

¹⁶⁰ Για τα δεδομένα στα (61β), (62β) και (63β) βλ. την παρατήρηση στην υποσ. 155.

- (58) α. Τι και σε ποιον πληρώνουν οι κάτοχοι ακινήτων;
 β. Σε ποιον και τι πληρώνουν οι κάτοχοι ακινήτων;
- (59) α. Τι και σε ποιον χρωστάει ο Δημήτρης;
 β. Σε ποιον και τι χρωστάει ο Δημήτρης;
- (60) α. Ποια μαθήματα και (σε) ποιους φοιτητές θα διδάξεις;¹⁶¹
 β. (Σε) ποιους φοιτητές και ποια μαθήματα θα διδάξεις;
- (61) α. *Τι και σε ποιον θα δώσει η γραμματέας;
 β. *Σε ποιον και τι θα δώσει η γραμματέας;
- (62) α. *Πόσα και σε ποιον αποκάλυψε ο δημοσιογράφος;
 β. *Σε ποιον και πόσα αποκάλυψε ο δημοσιογράφος;
- (63) α. *Τι και σε ποιον διηγήθηκες;
 β. *Σε ποιον και τι διηγήθηκες;

Για να προσεγγίσουμε τα παραπάνω δεδομένα σε περιγραφικό επίπεδο, προτείνω την διάκριση των δίπτωτων ρημάτων σε δύο ομάδες, με κριτήριο την υποχρεωτική ή μη παρουσία του ΑΑ. Με τα ρήματα της πρώτης ομάδας (*πληρώνω, χρωστάω, διδάσκω*) η παρουσία του ΑΑ είναι προαιρετική. Αυτά τα ρήματα μπορούν να λειτουργούν ως δίπτωτα, μονόπτωτα ή αμετάβατα. Το *διδάσκω*, για παράδειγμα, σχηματίζει γραμματικές δομές με δύο αντικείμενα (βλ. το (64α)), με ένα αντικείμενο, άμεσο ή έμμεσο, (βλ. τα (64β) και (64γ) αντίστοιχα) ή χωρίς αντικείμενο (βλ. το (64δ)).

- (64) α. Η Ελένη διδάσκει (σ)τους αλλοδαπούς μαθητές Ελληνικά.
 β. Η Ελένη διδάσκει Ελληνικά.
 γ. Η Ελένη διδάσκει (σ)τους αλλοδαπούς μαθητές.
 δ. Η Ελένη διδάσκει.

Αντιθέτως, με τα ρήματα της δεύτερης -και πολυπληθέστερης- ομάδας (*δίνω, αποκαλύπτω, διηγούμαι*) η παρουσία του ΑΑ είναι υποχρεωτική. Έτσι το ρήμα *αποκαλύπτω* απαντά είτε σε δομές με δύο αντικείμενα (βλ. το (65α)) είτε σε

¹⁶¹ Το ΕΑ του ρήματος *διδάσκω* μπορεί να πραγματώνεται ως ΠΡΟΘΦ ή ως απλή αιτιατική (Anagnostopoulou 2003: 10). Βλ. και τα δεδομένα στο (64) παρακάτω.

δομές με AA (βλ. το (65β)). Οι δομές χωρίς AA είναι αντιγραμματικές (βλ. τα (65γ) και (65δ))¹⁶².

- (65) α. Ο δημοσιογράφος αποκάλυψε το σκάνδαλο στους πολίτες.
 β. Ο δημοσιογράφος αποκάλυψε το σκάνδαλο.
 γ. *Ο δημοσιογράφος αποκάλυψε στους πολίτες.
 δ. *Ο δημοσιογράφος αποκάλυψε.

Συνεπώς, στην σύνδεση ερωτηματικού AA και ερωτηματικού EA υπεισέρχεται και πάλι ο παράγοντας της υποχρεωτικής μεταβατικότητας του ρήματος, ο οποίος ρυθμίζει επίσης, όπως έχουμε δει, την σύνδεση ερωτηματικού AA με ερωτηματικό Υ ή ερωτηματικό προσάρτημα¹⁶³.

Στον Πίνακα 1 συνοψίζονται όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις μας σχετικά με τις επιτρεπτές συνδέσεις και την σειρά των ΕΦ στα δεδομένα των Ελληνικών¹⁶⁴.

¹⁶² Η υποχρεωτική ή μη παρουσία του AA αποτελεί κριτήριο διάκρισης δίπτωτων ρημάτων που αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο από σχετικές μελέτες και γραμματικές (Anagnostopoulou 2003: 12, Holton *et al.* 2012²: 250-252, Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: 630-637). Η υποκατηγοριοποίηση που προτείνω θα μπορούσε ίσως να βρει εφαρμογή και σε άλλες δομές, εκτός από τις *wh&wh*-ερωτήσεις. Αφήνω εδώ το θέμα ανοιχτό.

¹⁶³ Η Gračanin-Yüksek (2007: 38-39, 49) συσχετίζει την υποχρεωτική μεταβατικότητα των μονόπτωτων ρημάτων με τον σχηματισμό γραμματικών *wh&wh*-ερωτήσεων στα Αγγλικά και τα Κροατικά. Δεν εξετάζει όμως τις *wh&wh*-ερωτήσεις με δίπτωτα ρήματα.

¹⁶⁴ Από τον πίνακα απουσιάζουν οι περιπτώσεις παρατακτικής σύνδεσης ΕΦ με την ίδια συντακτική λειτουργία, για τις οποίες βλ. υποσ. 158. Οι φράσεις στα αριστερά του συμβόλου > προηγούνται των φράσεων στα δεξιά του.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΕΦ	ΣΕΙΡΑ ΕΦ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
A. προσάρτημα & προσάρτημα	ελεύθερη	✓
B. όρισμα & προσάρτημα		
1. Υ & προσάρτημα	Υ > προσάρτημα προσάρτημα > Υ	✓ ?*
2. ΑΑ & προσάρτημα		
(α) με προαιρετικώς μεταβατικό Ρ	ΑΑ > προσάρτημα προσάρτημα > ΑΑ	✓ ✓
(β) με υποχρεωτικώς μεταβατικό Ρ	ΑΑ > προσάρτημα προσάρτημα > ΑΑ	* *
3. ΕΑ & προσάρτημα	ΕΑ > προσάρτημα προσάρτημα > ΕΑ	✓ ✓
Γ. Όρισμα & όρισμα		
1. Υ & ΑΑ		
(α) με προαιρετικώς μεταβατικό Ρ	Υ > ΑΑ ΑΑ > Υ	✓ *
(β) με υποχρεωτικώς μεταβατικό Ρ	Υ > ΑΑ ΑΑ > Υ	* *
2. Υ & ΕΑ	Υ > ΕΑ ΕΑ > Υ	✓ ?*
3. ΑΑ & ΕΑ		
(α) με προαιρετικώς μεταβατικό Ρ	ΑΑ > ΕΑ ΕΑ > ΑΑ	✓ ✓
(β) με υποχρεωτικώς μεταβατικό Ρ	ΑΑ > ΕΑ ΕΑ > ΑΑ	* *

Πίνακας 1

Σε αυτή την ενότητα διαπιστώσαμε ότι η σύνδεση ΕΦ στις *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών ρυθμίζεται από δύο γενικούς περιορισμούς:

(α) Η σύνδεση ερωτηματικού ΑΑ με οποιαδήποτε ΕΦ είναι επιτρεπτή εφόσον το ρήμα (μονόπτωτο ή δίπτωτο) είναι προαιρετικώς μεταβατικό.

(β) Στις επιτρεπτές ερωτηματικού *Υ* με οποιαδήποτε άλλη ΕΦ το ερωτηματικό *Υ* είναι σαφώς προτιμότερο να προηγείται.

Απαντήσαμε έτσι στο πρώτο ερώτημα της προηγούμενης ενότητας. Οι δύο παραπάνω περιορισμοί θα μας απασχολήσουν εκ νέου στις ενότητες 5.4 και 5.5, οι οποίες πραγματεύονται την συντακτική παραγωγή των δομών.

5.2 Οι αναγνώσεις των *wh&wh*-ερωτήσεων στα Ελληνικά

Στην παρούσα ενότητα θα εξετάσω την σημασία των *wh&wh*-ερωτήσεων, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στις αναγνώσεις τους. Θα αναφερθώ σε δύο ζεύγη αναγνώσεων:

- (i) ανάγνωση μοναδικού ζεύγους vs. ανάγνωση λίστας ζευγών και
- (ii) ανάγνωση χωρίς κλιτικό vs. ανάγνωση με κλιτικό.

Τα συμπεράσματα της ενότητας θα καταδείξουν την σημασιολογική διαφοροποίηση των *wh&wh*-ερωτήσεων τόσο από τις πολλαπλές ερωτήσεις (για τις οποίες βλ. ενότητα 3.3.3) όσο και από τις ΕΔ της μορφής [*wh*-ερώτηση & ΕΦ] (για τις οποίες βλ. ενότητα 3.4.3).

Θα ξεκινήσω αντιπαραβάλλοντας την ανάγνωση μοναδικού ζεύγους με την ανάγνωση λίστας ζευγών. Οι δύο αναγνώσεις της (66A) αντικατοπτρίζονται αντίστοιχα στις απαντήσεις B1 και B2 (πρβλ. τα (8) και (9) στην ενότητα 5.1).

- (66) A: Ποιος και τι θα τραγουδήσει;
- B1: Θα τραγουδήσει η Μαρία ένα τραγούδι του Θεοδωράκη.
- B2: #Η Μαρία θα τραγουδήσει ένα τραγούδι του Θεοδωράκη, η Ειρήνη ένα τραγούδι του Λοΐζου, ...

Στην απάντηση B1 η κάθε ΕΦ αντικαθίσταται από μια αντίστοιχη φράση (ενικού ή πληθυντικού αριθμού). Σε αυτή την περίπτωση η (66A) έχει ανάγνωση μοναδικού ζεύγους. Αντίθετα, στην B2 οι απαντήσεις σε κάθε ΕΦ αντιστοιχίζονται δημιουργώντας μία σειρά ζευγών. Έτσι προκύπτει η ανάγνωση λίστας ζευγών. Το γεγονός ότι η B1 είναι η πιο φυσική απάντηση δείχνει ότι η (66A) έχει ανάγνωση μοναδικού ζεύγους. Το ίδιο ισχύει και για τα δεδομένα με

ΕΦ πληθυντικού αριθμού. Η πιο φυσική απάντηση στην (67A) είναι η (67B1) και όχι η (67B2)¹⁶⁵.

(67) A: Ποιοι και ποια τραγούδια θα τραγουδήσουν;

B1: Θα τραγουδήσουν οι μαθητές της τρίτης τάξης τραγούδια του Θεοδωράκη και του Λοΐζου.

B2: #Οι μαθητές της πρώτης τάξης θα τραγουδήσουν τραγούδια του Θεοδωράκη, οι μαθητές της δεύτερας τάξης θα τραγουδήσουν τραγούδια του Λοΐζου, ...

Η μη αποδεκτότητα της ανάγνωσης λίστας ζευγών ενισχύεται από την δυνατότητα σχηματισμού αποδεκτών *wh&wh*-ερωτήσεων με τα ρήματα *γεννιέμαι*, *πεθαίνω* κ.ά., η λεξική σημασία των οποίων αποκλείει την συγκεκριμένη ανάγνωση. Αυτό συμβαίνει στην (68).

(68) Πότε και πού γεννήθηκε ο Ελύτης;

Και αντίστροφα, οι *wh&wh*-ερωτήσεις δεν είναι αποδεκτές όταν το περικείμενο επιβάλλει την ανάγνωση λίστας ζευγών. Ένα παράδειγμα είναι η (69B)¹⁶⁶.

(69) A: Για το πάρτι της Μαρίας θα μαγειρέψουν η Βίκυ, η Άννα, η Ειρήνη κι η Σοφία. Θα φτιάξουν σουβλάκια, σαλάτες, πίτες και μεζέδες.

B: #Ποια και τι θα μαγειρέψει; / #Ποιες και τι θα μαγειρέψουν;

Τα παραπάνω επιβεβαιώνουν την αρχική μας παρατήρηση ότι οι *wh&wh*-

¹⁶⁵ Είναι απαραίτητη εδώ μία σημείωση αναφορικά με τις απαντήσεις (66B2) και (67B2). Για την διάγνωση της σημασίας μιας ΕΔ βασιζόμαστε στις απαντήσεις που δίνουν ακριβώς την πληροφορία που αναζητά ο ερωτών. Οι (66B2) και (67B2) δίνουν αυτή την πληροφορία, δηλαδή τους τραγουδιστές και τα τραγούδια. Επιπλέον όμως μας πληροφορούν και για την αντιστοίχιση τραγουδιστών-τραγουδιών. Υπό αυτή την έννοια παραβιάζουν το συνομιλιακό αξίωμα της ποσότητας του Grice (1975).

¹⁶⁶ Η (69B) δεν εξυπηρετεί κανέναν επικοινωνιακό σκοπό, αφού η απάντηση εμπεριέχεται ήδη στο εκφώνημα του πρώτου ομιλητή, δηλαδή στο (69A).

ερωτήσεις των Ελληνικών έχουν ανάγνωση μοναδικού ζεύγους¹⁶⁷. Με άλλα λόγια οι *wh&wh*-ερωτήσεις ερμηνεύονται σαν παρατεταγμένες ΕΠ. Πράγματι, η (71) είναι αποδεκτή ως απάντηση τόσο στην (68) όσο και στην (70).

(70) Πότε γεννήθηκε ο Ελύτης και πού γεννήθηκε ο Ελύτης;

(71) Γεννήθηκε το 1911 στο Ηράκλειο της Κρήτης.

Βάσει των παραπάνω θεωρώ ότι ο όρος *ανάγνωση ανεξάρτητων ερωτήσεων* (independent questions reading) του Whitman (2005: 100) αποδίδει την σημασία των δομών καλύτερα από τον όρο *ανάγνωση μοναδικού ζεύγους*, ο οποίος χρησιμοποιείται μεν ευρύτερα αλλά είναι συνδεδεμένος κατ' εξοχήν με τις πολλαπλές ερωτήσεις. Επιπλέον, ο όρος *ζεύγος* παραπέμπει σε κάποιου είδους αντιστοίχιση, η οποία όμως απουσιάζει από τις *wh&wh*-ερωτήσεις.

Η ανάγνωση ανεξάρτητων ερωτήσεων διακρίνει τις δομές που εξετάζουμε από τις πολλαπλές ερωτήσεις, οι οποίες ερμηνεύονται κανονικά με λίστα ζευγών (Sinoroulou 2008)¹⁶⁸. Η (66B2), που επαναλαμβάνεται εδώ, είναι απολύτως αποδεκτή ως απάντηση στην πολλαπλή ερώτηση (72A).

(72) A: Ποιος θα τραγουδήσει τι;

B: Η Μαρία θα τραγουδήσει ένα τραγούδι του Θεοδωράκη, η Ειρήνη ένα τραγούδι του Λοΐζου, ...

Επιπλέον, σε αντίθεση με τις *wh&wh*-ερωτήσεις, οι πολλαπλές ερωτήσεις είναι μη αποδεκτές με ρήματα που αποκλείουν την ανάγνωση λίστας ζευγών αλλά αποδεκτές στα περικείμενα που την επιβάλλουν. Πρβλ. την (73) με την (68) και την (74B) με την (69B).

(73) #Πότε γεννήθηκε πού ο Ελύτης;

¹⁶⁷ Το ίδιο έχει υποστηριχθεί για τα Ρωσικά (Kazenin 2002, Griabanova 2009), τα Ρουμανικά (Griabanova 2009), τα Τσέχικα (Skralalova 2006), τα Σερβο-Κροατικά (Browne 1972), τα Ουγγρικά (Lipták 2003) και τα Αγγλικά (Citko 2013).

¹⁶⁸ Για την σημασία των πολλαπλών ερωτήσεων σε άλλες γλώσσες βλ. μεταξύ άλλων Dayal, (1996, 2002), Hagstrom (1998), Grebenyova (2012).

(74) A: Για το πάρτι της Μαρίας θα μαγειρέψουν η Βίκυ, η Άννα, η Ειρήνη κι η Σοφία. Θα φτιάξουν σουβλάκια, σαλάτες, πίτες και μεζέδες.

B: Ποια θα μαγειρέψει τι;

Η σημασιολογική διαφοροποίηση των δύο ΕΔ επιβεβαιώνεται και από την δυνατότητα συνύπαρξής τους χωρίς να προκαλείται αντίφαση ή επανάληψη της ίδιας πληροφορίας.

(75) α. Ξέρω ποια φαγητά και ποιες ώρες πρέπει να τρώει ο Νίκος αλλά δεν είμαι σίγουρη ποια ώρα πρέπει να τρώει ποιο φαγητό.

β. Ξέρω ποια μαθήματα και σε ποιες αίθουσες διδάσκει ο Σταύρος, αλλά δεν θυμάμαι ποιο μάθημα διδάσκει σε ποια αίθουσα.

Τα δεδομένα στο (75) δείχνουν ότι είναι δυνατόν να γνωρίζει κανείς την απάντηση σε μια *wh&wh*-ερώτηση αλλά να αγνοεί την απάντηση στην αντίστοιχη πολλαπλή ερώτηση¹⁶⁹. Από όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η έννοια της αντιστοίχισης και ο σχηματισμός ζευγών δεν αποτελούν μέρος της σημασίας των *wh&wh*-ερωτήσεων.

Ας περάσουμε τώρα στο δεύτερο ζεύγος αναγνώσεων, δηλαδή στις αναγνώσεις με ή χωρίς κλιτικό¹⁷⁰. Όπως είδαμε στην εισαγωγή, η διάκριση μεταξύ των δύο αναγνώσεων αφορά σε δεδομένα με ερωτηματικό ΑΑ (βλ. τα (10) και (11)). Στα Ελληνικά οι δύο αναγνώσεις αντικατοπτρίζονται στις παραφράσεις της (76) στα (77α) και (77β).

(76) Τι και πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές;

(77) α. Τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού σπουδάζουν;

[ανάγνωση χωρίς κλιτικό]

¹⁶⁹ Αν όμως αλλάξουμε την σειρά των δομών, το αποτέλεσμα δεν είναι αποδεκτό σημασιολογικά. (vii) # Ξέρω ποια ώρα πρέπει να τρώει ο Νίκος ποιο φαγητό αλλά δεν θυμάμαι ποια φαγητά και ποιες ώρες πρέπει να τρώει.

Η αντίφαση προκύπτει διότι η απάντηση σε μια πολλαπλή ερώτηση (δηλαδή η λίστα ζευγών), εμπεριέχει την απάντηση στην αντίστοιχη *wh&wh*-ερώτηση.

¹⁷⁰ Αποδίδω τους όρους ‘*at all-reading*’ και ‘*it-reading*’ της Gračanin-Yüksek (2007) με τις φράσεις *ανάγνωση χωρίς κλιτικό* και *ανάγνωση με κλιτικό* αντίστοιχα.

- β. #Τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού το₁ σπουδάζουν;
[ανάγνωση με κλιτικό]

Στην (77α) το ερωτηματικό *ΑΑ τι* ερμηνεύεται μόνο στην πρώτη ΕΠ, την οποία εισάγει, ενώ στην (77β) ερμηνεύεται και στην δεύτερη (ως κλιτικό).

Όπως έχουμε δει, οι γλώσσες διαφοροποιούνται ως προς την αποδεκτότητα των δύο παραπάνω αναγνώσεων. Στα Ελληνικά αποδεκτή είναι μόνο η (77α), δηλαδή η ανάγνωση χωρίς κλιτικό. Αυτό επιβεβαιώνεται αν τοποθετήσουμε την (76) σε περικείμενα όπως το (78). Το γεγονός ότι στο (78) δεν προκαλείται αντίφαση προβλέπεται από την ανάγνωση χωρίς κλιτικό στο (79α) αλλά όχι από την ανάγνωση με κλιτικό στο (79β).

- (78) Η έρευνα αναφέρει *τι και πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές* αλλά δεν διευκρινίζει πού σπουδάζουν Γλωσσολογία.
- (79) α. Η έρευνα αναφέρει *τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού σπουδάζουν* αλλά δεν διευκρινίζει πού σπουδάζουν Γλωσσολογία.
- β. #Η έρευνα αναφέρει *τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού το σπουδάζουν* αλλά δεν διευκρινίζει πού σπουδάζουν Γλωσσολογία.

Ομοίως, η μη αποδεκτότητα της (80) προβλέπεται από την ανάγνωση χωρίς κλιτικό στο (81α) αλλά όχι από την ανάγνωση με κλιτικό στο (81β).

- (80) #Ξέρω πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές αλλά δεν ξέρω *τι και πού σπουδάζουν*.
- (81) α. #Ξέρω πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές αλλά δεν ξέρω *τι σπουδάζουν και πού σπουδάζουν*.
- β. Ξέρω πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές αλλά δεν ξέρω *τι σπουδάζουν και πού το σπουδάζουν*.

Η εξέταση των δύο παραπάνω περικειμένων καταδεικνύει ότι το

ερωτηματικό AA ερμηνεύεται μόνο στην πρώτη ΕΠ¹⁷¹. Αυτό είναι ένα βασικό σημείο διαφοροποίησης των *wh&wh*-ερωτήσεων από τις ΕΔ της μορφής [*wh*-ερώτηση & ΕΦ], οι οποίες ερμηνεύονται με κλιτικό. Για παράδειγμα, η αποδεκτή ερμηνεία της (82) είναι η (83α) και όχι η (83β).

(82) Τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού;

(83) α. Τι₁ σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και που το₁ σπουδάζουν;

β. #Τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού σπουδάζουν;

Όπως θα περιμέναμε, οι ΕΔ της μορφής [*wh*-ερώτηση & ΕΦ] συμπεριφέρονται μέσα σε συγκεκριμένα περικείμενα αντίστροφα από τις *wh&wh*-ερωτήσεις. Η (82) είναι αποδεκτή στο περικείμενο (80) αλλά όχι στο (78).

Τα συμπεράσματα αυτής της ενότητας συνοψίζονται στα εξής:

(i) Οι *wh&wh*-ερωτήσεις επιδέχονται την ανάγνωση μοναδικού ζεύγους ενώ αποκλείουν την ανάγνωση λίστας ζευγών. Πιο συγκεκριμένα, έχουν ανάγνωση ανεξάρτητων ερωτήσεων, ερμηνεύονται δηλαδή ως παρατεταγμένες ΕΠ που εισάγονται με διαφορετικές ΕΦ.

(ii) Οι *wh&wh*-ερωτήσεις που εισάγονται με ερωτηματικό AA έχουν ανάγνωση χωρίς κλιτικό, αφού η κάθε ΕΦ ερμηνεύεται άπαξ, δηλαδή μόνο στην ΕΠ που εισάγει. Η ανάγνωση με κλιτικό αποκλείεται.

(iii) Λόγω των παραπάνω, οι *wh&wh*-ερωτήσεις διαφοροποιούνται σημασιολογικά τόσο από τις πολλαπλές ερωτήσεις όσο και από τις δομές της μορφής [*wh*-ερώτηση & ΕΦ].

Στην ακόλουθη ενότητα θα αναφερθώ σύντομα στους βασικούς τρόπους συντακτικής παραγωγής που έχουν προταθεί για τα δεδομένα άλλων γλωσσών.

¹⁷¹ Είναι αυτονόητο ότι, αν αλλάξει η σειρά των ΕΦ, το ερωτηματικό AA θα ερμηνευθεί μόνο στην δεύτερη ΕΠ. Η (viii), για παράδειγμα, παραφράζεται όπως φαίνεται στο (ix).

(viii) Πού και τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές;

(ix) Πού σπουδάζουν και τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές;

Σε αυτή την περίπτωση η ανάγνωση με κλιτικό αποκλείεται εκ αρχής αφού, όπως δείχνει η (x), δεν είναι δυνατή η καταφορική σύνδεση του κλιτικού με την ερωτηματική αντωνυμία.

(x) * Πού το₁ σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και τι₁ σπουδάζουν;

5.3 Οι συντακτικές αναλύσεις των *wh&wh*-ερωτήσεων

Οι *wh&wh*-ερωτήσεις έχουν αναλυθεί συντακτικά ως μονοπροτασιακές και ως διπροτασιακές δομές. Σύμφωνα με την πρώτη ανάλυση παράγονται με παρατακτική σύνδεση δύο (ή περισσότερων) ΕΦ σε μία ΕΠ. Σύμφωνα με την δεύτερη ανάλυση παράγονται από δύο (ή περισσότερες) παρατεταγμένες ΕΠ¹⁷². Η γενική μορφή των δύο αναλύσεων παρουσιάζεται αντίστοιχα στα (84α) και (84β) (Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 2).

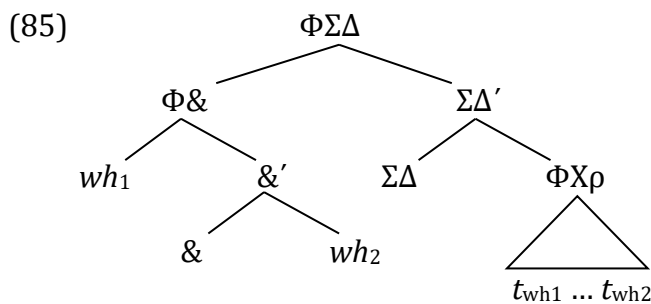
- (84) α. [_{ΦΣΔ} [_{Φ&} *wh*_i and *wh*_j] [_{ΦΧρ} *t*_i ... *t*_j]]
 β. [_{Φ&} [_{ΦΣΔ1} *wh*_i [_{ΦΧρ1} *t*_i ...]]] and [_{ΦΣΔ2} *wh*_j [_{ΦΧρ2} ... *t*_j]]]

Στην επόμενη ενότητα θα παρουσιάσω τα κύρια σημεία της μονοπροτασιακής ανάλυσης.

5.3.1 Η μονοπροτασιακή ανάλυση

5.3.1.1 Παρουσίαση της παραγωγής

Μονοπροτασιακή είναι η δομή που παρουσιάζεται σχηματικά στο (85) (Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 3)¹⁷³.

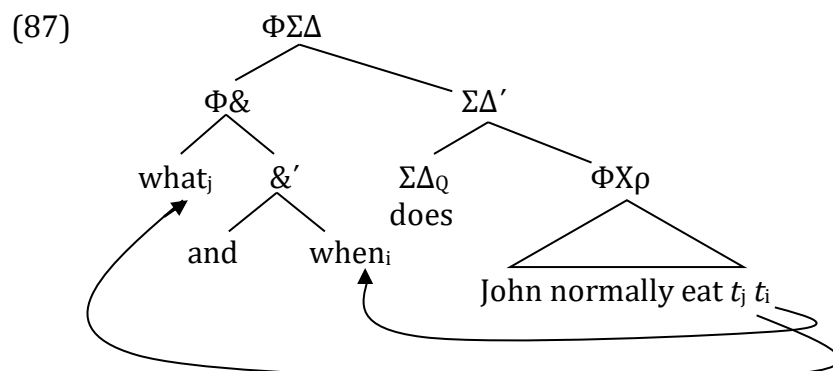
¹⁷² Διαφορετική από όλες τις υπόλοιπες είναι η ανάλυση της Larson (2013), η οποία υποστηρίζει ότι η σχέση της πρώτης ΕΦ με το ρήμα δεν είναι ούτε συντακτική ούτε σημασιολογική ή πραγματολογική. Η συγκεκριμένη ανάλυση δεν θα με απασχολήσει περαιτέρω, αφού η δική μου προσέγγιση είναι συντακτική.

¹⁷³ Σύμφωνα με την ανάλυση της Gribanova (2009), η φράση &P συγχωνεύεται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΧρ] ή [ΠΡΟΣΔ, ΦΚΛ]. Αυτό συμβαίνει σε γλώσσες όπως τα Ρωσικά, που επιτρέπουν την πολλαπλή πρόταξη ΕΦ στην ΦΚΛ (IP-absorption languages). Για την διάκριση μεταξύ 'CP-absorption' και 'IP-absorption' γλωσσών (η οποία αφορά γλώσσες με πολλαπλή πρόταξη ΕΦ) βλ. Rudin (1988) και Richards (2001).

Διαφορετικές εκδοχές αυτού του τρόπου παραγωγής έχουν υποστηριχθεί, μεταξύ άλλων, από τους Comorovski (1996) για τα Ρουμανικά, Kazenin (2002) και Gribanova (2009) για τα Ρωσικά, Lipták (2003) για τα Ουγγρικά, Skrabalova (2006, 2007, 2011) για τα Τσέχικα, Penn (1999) για τα Σερβοκροατικά, Zhang (2007, 2010) για τα Κινέζικα και τα Αγγλικά, Merchant (2017) για τα Βλάχικα (γλώσσα που ομιλείται σε περιοχές της Αλβανίας, της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, της Βουλγαρίας και της Μακεδονίας), Haida & Repp (2011) για τα Ρωσικά και γενικότερα για τις γλώσσες με πολλαπλή πρόταξη ΕΦ (multiple *wh*-fronting languages). Οι επιμέρους αναλύσεις διαφοροποιούνται κυρίως ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι παρατεταγμένες ΕΦ καταλήγουν στην αριστερή περιφέρεια της δομής, αν και δεν είναι όλες εξίσου σαφείς ως προς αυτό. Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης θα περιοριστώ σε μια σύντομη παρουσίαση δύο αναλύσεων¹⁷⁴.

Η παραγωγή που προτείνει η Zhang (2007, 2010) βασίζεται στην πλάγια μετακίνηση των ΕΦ. Η (86) παράγεται όπως φαίνεται στο (87) (Zhang 2007: 2143).

(86) What and when does John eat?

Αρχικά δομείται η ΦΧρ [*John eats what when*], η οποία συγχωνεύεται με τον ερωτηματικό ΣΔ_Q. Εν συνεχεία η ΕΦ *when* μετακινείται με πλάγια μετακίνηση και συγχωνεύεται με τον παρατακτικό σύνδεσμο. Η ΕΦ *what* μετακινείται και

¹⁷⁴ Για μια επισκόπηση περισσότερων μονοπροτασιακών αναλύσεων βλ. Raftiu (2011).

αυτή με πλάγια μετακίνηση και συγχωνεύεται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, Φ&]¹⁷⁵. Τέλος, η Φ& [*what and when*] συγχωνεύεται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ].

Η πλάγια μετακίνηση των ΕΦ υιοθετείται και από τους Haida & Repp (2011), οι οποίοι όμως προσθέτουν ένα επιπλέον βήμα στην παραγωγή. Ακολουθώντας τον Bošković (1999) δέχονται ότι σε γλώσσες όπως τα Ρωσικά οι ΕΦ μετακινούνται σε πολλαπλές θέσεις [ΠΡΟΣΔ, ΦΕΣΤ] στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης, όπως φαίνεται στο (89α). Εν συνεχεία μετακινούνται με πλάγιες μετακινήσεις και συγχωνεύονται με τον παρατακτικό σύνδεσμο, όπως ακριβώς στην ανάλυση της Zhang παραπάνω (βλ. (89β)). Τέλος, η φράση του παρατακτικού συνδέσμου Φ& συγχωνεύεται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΕΣΤ] στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης, όπως φαίνεται στο (89γ), παράγοντας έτσι την (88) (Haida & Repp 2011: 373).

- (88) Kto i kogo videl?
 who and whom saw
 'Who saw somebody and who was it?'
- (89) α. [ΦΕΣΤ kto [ΦΕΣΤ kogo Foc [Φ_{χρ} kto videl kogo]]] (*wh*-μετακινήσεις)
 β. [Φ& kto [& i kogo]] (πλάγιες μετακινήσεις)
 γ. [ΦΕΣΤ [Φ& kto [& i kogo]] [ΦΕΣΤ kto [ΦΕΣΤ kogo Foc [Φ_{χρ} kto videl kogo]]]

Στην επόμενη ενότητα θα επισημάνω τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η μονοπροτασιακή παραγωγή τόσο σε θεωρητικό επίπεδο (διαγλωσσικά) όσο και στο επίπεδο των εμπειρικών δεδομένων της Ελληνικής.

5.3.1.2 Κατά της μονοπροτασιακής ανάλυσης

Το βασικότερο ίσως θεωρητικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει κάθε μονοπροτασιακή παραγωγή αφορά στην παραβίαση του Περιορισμού της Παρατακτικής Σύνδεσης των Ομοίων (εφεξής: ΠΠΣΟ). Όπως είδαμε στην εισαγωγή, οι *wh&wh*-ερωτήσεις επιτρέπουν συνδέσεις φράσεων διαφορετικών

¹⁷⁵ Η Φ& παράγεται δηλαδή σε ξεχωριστή «επιφάνεια εργασίας» και σε αυτό το σημείο της παραγωγής είναι ασύνδετη με την φράση ΣΔ'. Η πλάγια μετακίνηση των ΕΦ προκαλείται από ένα χαρακτηριστικό 'edge-feature' του παρατακτικού συνδέσμου (Zhang 2007: 2143).

συντακτικών κατηγοριών και λειτουργιών, που θα ήταν κανονικά αντιγραμματικές. Τα δεδομένα στο (90) δείχνουν ότι η παρατακτική σύνδεση μιας ΦΑ με μία ΠΡΟΘΦ προκαλεί αντιγραμματικότητα στις μη ΕΔ αλλά είναι αποδεκτή στις δομές που μας απασχολούν¹⁷⁶.

- (90) α. *Ο Σταύρος διδάσκει αρχαιολογία και στην αίθουσα 2.
β. Τι και πού διδάσκει ο Σταύρος;

Εφόσον, σύμφωνα με τις μονοπροτασιακές αναλύσεις, οι ΕΦ αποτελούν συστατικά της ίδιας πρότασης, δεν είναι κατανοητό γιατί η σύνδεσή τους γίνεται αποδεκτή στην μία περίπτωση αλλά όχι στην άλλη.

Η παραγωγή με πλάγια μετακίνηση (Zhang 2007, Haida & Repp 2011) αποφεύγει μερικώς το πρόβλημα, καθώς οι ΕΦ συνδέονται παρατακτικά μετά την πλάγια μετακίνησή τους και όχι στην θέση της αρχικής τους συγχώνευσης μέσα στην ΦΧρ. Εντούτοις, η δομή που παράγεται τελικά εξακολουθεί να παραβιάζει τον ΠΠΣΟ, αφού στην Φ& συνδέονται φράσεις διαφορετικών συντακτικών κατηγοριών/λειτουργιών. Αν υποθέσουμε ότι ο ΠΠΣΟ μπορεί να παραβιάζεται σε *παραγόμενες θέσεις* (derived positions), παραμένει προβληματική η αντιγραμματικότητα δεδομένων όπως το (91) (Citko, 2013: 313). Δεν είναι σαφές δηλαδή γιατί η μη ερωτηματική (91) δεν μπορεί να παραχθεί όπως η (86), τουτέστιν με πλάγια μετακίνηση της ΦΑ και της ΕΠΙΡΦ στην Φ&¹⁷⁷.

- (91) * [ΦΧρ [Φ& [ΦΑ John]_i and [ΕΠΙΡΦ quickly]_j] [Φρ τί [VP τί [ΡΦ ate a cookie]]]

Ένα ακόμα θεωρητικό πρόβλημα εντοπίζεται στην συσχέτιση των *wh&wh*-ερωτήσεων με την δυνατότητα πολλαπλής πρόταξης ΕΦ. Όπως είδαμε, οι Haida & Repp (2011) υποστηρίζουν ότι οι ΕΦ μετακινούνται αρχικά σε πολλαπλές

¹⁷⁶ Το και στην (90α) έχει την ουδέτερη σημασία της λογικής σύνδεσης και όχι την σημασία *ακόμα και*.

¹⁷⁷ Για μια πιθανή απάντηση σε αυτό το ερώτημα βλ. Zhang (2007: 2145-2146). Ο Merchant (2017) αντιμετωπίζει το ζήτημα των προβληματικών παρατακτικών συνδέσεων προτείνοντας ότι το και στις *wh&wh*-ερωτήσεις είναι *κειμενικός δείκτης* (discourse marker), δηλαδή στοιχείο κενό περιεχομένου (spurious) που μπορεί να εμφανίζεται ανάμεσα σε φράσεις διαφορετικών συντακτικών κατηγοριών ή/και λειτουργιών.

θέσεις [ΠΡΟΣΔ, ΦΕΣΤ]. Αυτή η δυνατότητα χαρακτηρίζει τις γλώσσες με πολλαπλή πρόταξη ΕΦ. Επομένως, η συγκεκριμένη ανάλυση μπορεί να υιοθετηθεί μόνο για τις γλώσσες αυτής της κατηγορίας. Το ίδιο ισχύει και για την ανάλυση της Gribanova (2009). Είναι προφανές ότι η εφαρμογή μιας τέτοιας συντακτικής παραγωγής στα Ελληνικά προσκρούει στην απουσία πολλαπλής πρόταξης ΕΦ¹⁷⁸.

Από πλευράς εμπειρικών δεδομένων, η υιοθέτηση της μονοπροτασιακής ανάλυσης στα Ελληνικά αντιμετωπίζει τα ακόλουθα προβλήματα:

(i) Δεν ερμηνεύει γιατί η μεταβατικότητα του ρήματος (υποχρεωτική ή προαιρετική) ρυθμίζει την γραμματικότητα των *wh&wh*-ερωτήσεων με ερωτηματικό ΑΑ. Πιο συγκεκριμένα, δεν προβλέπει την αντίθεση μεταξύ των δεδομένων στα (92) και (93), που επαναλαμβάνονται εδώ από την ενότητα 5.2.

- (92) α. Τι και πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές;
 β. Ποιοι και τι θα τραγουδήσουν;
 β. Τι και σε ποιον πληρώνουν οι κάτοχοι ακινήτων;
- (93) α. *Τι και πού θα αγοράσουν τα παιδιά;
 β. *Ποιοι και τι θα πουν;
 γ. *Τι και σε ποιον διηγήθηκες;

Αν οι παραπάνω δομές είναι μονοπροτασιακές, οι περιορισμοί υποκατηγοριοποίησης των ρημάτων ικανοποιούνται σε όλες τις περιπτώσεις. Στην (93α), για παράδειγμα, το υποχρεωτικώς μεταβατικό ρήμα *αγοράζω* συμπληρώνεται από το ερωτηματικό ΑΑ *τι*, που ανήκει στην ίδια πρόταση με το ερωτηματικό προσάρτημα *πού*. Επομένως, μια μονοπροτασιακή παραγωγή προβλέπει λανθασμένα ότι τα δεδομένα στο (93) είναι γραμματικά και ότι γενικότερα οι περιορισμοί υποκατηγοριοποίησης του ρήματος δεν επηρεάζουν την γραμματικότητα των δομών.

¹⁷⁸ Ακόμα όμως και στις γλώσσες με πολλαπλή πρόταξη ΕΦ η συσχέτιση των *wh&wh*-ερωτήσεων με τις πολλαπλές ερωτήσεις δεν προβλέπει την σημασιολογική διαφοροποίηση των δύο δομών: Η ανάγνωση λίστας ζευγών είναι η φυσική ανάγνωση των πολλαπλών ερωτήσεων αλλά δεν είναι αποδεκτή στις *wh&wh*-ερωτήσεις. Για μια ερμηνεία αυτής της διαφοροποίησης βλ. Gribanova (2009).

(ii) Προβληματικά για την μονοπροτασιακή ανάλυση είναι και τα ακόλουθα δεδομένα:

- (94) α. * Δεν ξέρω τι και σε ποιον λένε οι υπεύθυνοι.
 β. ? Δεν ξέρω τι₁ και σε ποιον το₁ λένε οι υπεύθυνοι.
- (95) α. * Η μητέρα μας καταλαβαίνει τι και πότε χρειαζόμαστε.
 β. ? Η μητέρα μας καταλαβαίνει τι₁ και πότε το₁ χρειαζόμαστε.

Στην προηγούμενη παράγραφο είδαμε ότι η αντιγραμματικότητα των δεδομένων στα (α) δεν προβλέπεται από την μονοπροτασιακή παραγωγή. Επιπλέον, η σχετική αποδεκτότητα των δεδομένων στα (β), όπου το ερωτηματικό AA «διπλασιάζεται» από μία κλιτική αντωνυμία, παραμένει ανερμήνευτη. Ως γνωστόν, το κλιτικό διπλασιασμού νομιμοποιείται από εξωπροτασιακά συνδεδεμένες ΕΦ. Ενδεικτική είναι η αντίθεση των ΕΠ στο (96).

- (96) α. * Τι₁ το₁ χρειάζεσαι άμεσα;
 β. [Ποιο από τα βιβλία]₁ το₁ χρειάζεσαι άμεσα;

Μολονότι στις *wh&wh*-ερωτήσεις (94β) και (95β) η ΕΦ που «διπλασιάζεται» δεν είναι εξωπροτασιακά συνδεδεμένη, δεν προκαλείται αντιγραμματικότητα αντίστοιχη με αυτή που χαρακτηρίζει τις ακόλουθες *wh*-ερωτήσεις.

- (97) α. * Δεν ξέρω τι₁ το₁ λένε οι υπεύθυνοι.
 β. * Η μητέρα μας καταλαβαίνει τι₁ το₁ χρειαζόμαστε.

Συνεπώς, η μονοπροτασιακή παραγωγή προβλέπει λανθασμένα ισχυρή αντιγραμματικότητα για τις *wh&wh*-ερωτήσεις που εισάγονται με μη εξωπροτασιακά συνδεδεμένο ερωτηματικό AA και έχουν κλιτικό διπλασιασμού.

(iii) Η μονοπροτασιακή ανάλυση δεν προβλέπει την αντιγραμματικότητα των δεδομένων στο (98). Πρόκειται για δομές με *μικρή προτασιακή φράση* (small clause, εφεξής: ΜΠΦ) σε θέση προσαρτήματος. Στα συγκεκριμένα δεδομένα η επιθετική φράση (*πρώτο, τελευταίο*) λειτουργεί ως *κατηγόρημα* (predicate) ενώ

το Υ της ΜΠΦ είναι μια κενή κατηγορία *e* που ελέγχεται από το ερωτηματικό ΑΑ της δομής¹⁷⁹.

- (98) α. * [Ποιον χορό]₁ και πότε θα χορέψει η Μαρία [ΜΠΦ *e*₁ πρώτο];
 γ. * [Ποιο τραγούδι]₁ και σε ποια συναυλία τραγούδησε ο Γιάννης [ΜΠΦ *e*₁ τελευταίο];

Στην μονοπροτασιακή παραγωγή το ερωτηματικό ΑΑ γεννάται στην ίδια πρόταση με την επιθετική κατηγορηματική φράση. Αυτή η προσέγγιση προβλέπει λανθασμένα ότι τα δεδομένα στο (98) είναι γραμματικά¹⁸⁰. Επίσης, δεν ερμηνεύει την διαφοροποίηση του (98) από τις αντίστοιχες *wh*-ερωτήσεις στο (99) ούτε από τις *wh&wh*-ερωτήσεις στο (100). Στις πρώτες η επιθετική κατηγορηματική φράση ελέγχεται από το ερωτηματικό ΑΑ ενώ στις δεύτερες από το Υ.

- (99) α. [Ποιον χορό]₁ θα χορέψει η Μαρία [ΜΠΦ *e*₁ πρώτο];
 β. [Ποιο τραγούδι]₁ τραγούδησε ο Γιάννης [ΜΠΦ *e*₁ τελευταίο];
 (100) α. Ποιον χορό και πότε θα χορέψει [η Μαρία]₁ [ΜΠΦ *e*₁ πρώτη];
 β. Ποιο τραγούδι και σε ποια συναυλία τραγούδησε [ο Γιάννης]₁ [ΜΠΦ *e*₁ μεθυσμένος];

(iv) Έχουμε ήδη επισημάνει ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις με ερωτηματικό ΑΑ και ερωτηματικό προσάρτημα αποκλείουν την ανάγνωση με κλιτικό. Στην περίπτωση της (101), που επαναλαμβάνεται από την ενότητα 5.3, μόνο η παράφραση στο (102α) είναι αποδεκτή.

- (101) Τι και πού σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές;
 (102) α. Τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού σπουδάζουν;

¹⁷⁹ Για την δομή των ΜΠΦ στα Ελληνικά βλ. Spyropoulos (1998, 1999), Τσόκογλου (1998, 2001).

¹⁸⁰ Για το ίδιο πρόβλημα στα Αγγλικά βλ. Gračanin-Yüksek (2007: 40). Ας σημειωθεί ότι τα δεδομένα στο (98) βελτιώνονται αισθητά αν αλλάξουμε την σειρά των ΕΦ. Πρβλ. την (98α) με την (xi). Αυτό οφείλεται πιθανόν στην εγγύτητα του ερωτηματικού ΑΑ με την επιθετική κατηγορηματική φράση.

(xi) ?? Πότε και ποιον χορό θα χορέψει η Μαρία πρώτο;

β. #Τ₁ σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού το₁ σπουδάζουν;

Ωστόσο, η παράφραση στο (102β) δεν αποκλείεται από την μονοπροτασιακή παραγωγή. Οι ΕΦ ανήκουν στην ίδια πρόταση και ερμηνεύονται ως συστατικά της. Πιο συγκεκριμένα, το κατώτερο αντίγραφο του ερωτηματικού ΑΑ βρίσκεται στο πεδίο εμβέλειας του ερωτηματικού πού, όπως φαίνεται στο (103). Έτσι όμως προκύπτει η μη αποδεκτή σημασία στο (102β).

(103) [ΦΣΔ [Φ& τι και πού] σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές ~~ει~~ ~~π~~ ~~ού~~];

Επιπλέον, η μονοπροτασιακή παραγωγή δεν ανταποκρίνεται στην διαισθητικά υπαρκτή σημασιολογική διαφοροποίηση της (101) από την (104α), αν η τελευταία παράγεται με προχωρητική έλλειψη, όπως φαίνεται στο (104β), όπου στην ΦΣΔ₂ συνυπάρχουν οι δύο ΕΦ (βλ. Lipták 2003 για τα Ουγγρικά).

(104) α. Τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές και πού;

β. [ΦΣΔ[ΦΣΔ₁ τι σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές ~~ει~~] και [ΦΣΔ₂ πού ~~σπουδάζουν οι Έλληνες φοιτητές τι πού~~]]

(v) Η μονοπροτασιακή ανάλυση με πλάγια μετακίνηση επιτρέπει την παραγωγή της (105) όπως φαίνεται στο (106).

(105) Πού και πότε τραγούδησε η Βασιλική και χόρεψε η Μαρία;

(106) [ΦΣΔ [Φ& πού και πότε][Φ& [ΦΧρ₁ τραγούδησε η Βασιλική ~~π~~ ~~ού~~] και [ΦΧρ₂ χόρεψε η Μαρία ~~π~~ ~~ότε~~]]]

Η (105) είναι μια *wh&wh*-ερώτηση με ATB-μετακίνηση. Όπως φαίνεται στο (106), οι ΕΦ γεννώνται σε διαφορετικές ΦΧρ (ΦΧρ₁ και ΦΧρ₂). Αρχικά μετακινούνται με πλάγια μετακίνηση και συγχωνεύονται με τον παρατακτικό σύνδεσμο σχηματίζοντας την φράση [Φ& πού και πότε]. Η παραγωγή ολοκληρώνεται με την συγχώνευση της Φ& στην αριστερή περιφέρεια της

δομής (σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ])¹⁸¹. Οδηγούμαστε έτσι στο λανθασμένο συμπέρασμα ότι η (106) έχει την σημασία που παραφράζεται στο (107α) αντί της ορθής στο (107β)¹⁸².

- (107) α. #Πού τραγούδησε η Βασιλική και πότε χόρεψε η Μαρία;
 β. Πού τραγούδησε η Βασιλική και χόρεψε η Μαρία και πότε τραγούδησε η Βασιλική και χόρεψε η Μαρία;

(vi) Η μονοπροτασιακή ανάλυση δεν συνάδει με την επισήμανσή μας ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις ισοδυναμούν σημασιολογικά με παρατεταγμένες ΕΠ, έχουν δηλαδή ανάγνωση ανεξάρτητων ερωτήσεων (βλ. την συζήτηση στην ενότητα 5.3).

Τα παραπάνω θεωρητικά και εμπειρικά προβλήματα μάς οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών δεν είναι μονοπροτασιακές δομές.

5.3.2 Διπροτασιακές αναλύσεις των *wh&wh*-ερωτήσεων

Σύμφωνα με τις αναλύσεις αυτής της ομάδας οι *wh&wh*-ερωτήσεις παράγονται από παρατεταγμένες ΕΠ (βλ. το (84β) παραπάνω). Δύο διπροτασιακές αναλύσεις έχουν προταθεί στις σχετικές μελέτες. Η πρώτη βασίζεται στην έλλειψη και θα μας απασχολήσει στην ενότητα 5.4.2.1 και η δεύτερη στην πολλαπλή κυριαρχία και θα μας απασχολήσει στην ενότητα 5.4.2.2.

5.3.1.1 Η ανάλυση με έλλειψη

5.3.1.1.1 Παρουσίαση της ανάλυσης

Οι *wh&wh*-ερωτήσεις έχουν αντιμετωπιστεί ως ελλειπτικές δομές που παράγονται από δύο παρατεταγμένες ΕΠ με *οπισθοχωρητική έλλειψη* (*backward*

¹⁸¹ Βλ. την παραγωγή της (86) στην προηγούμενη ενότητα.

¹⁸² Το ίδιο πρόβλημα επισημαίνει η Citko (2013: 312-314) για τα δεδομένα των Αγγλικών.

ellipsis) της ΦΧρ στην πρώτη πρόταση, όπως φαίνεται στο (108)¹⁸³. Για παράδειγμα, η (109α) παράγεται από την (109β) (Gračanin-Yüksek 2007: 151).

(108) [ΦΣΔ1 wh_i <ΦΧρ1 e >] and [ΦΣΔ2 wh_j [ΦΧρ2 ... t_j ...]]

(109) α. What and where did you eat?

β. What <did you eat> and where did you eat?

Για να είναι γραμματική μια δομή σαν την (108), θα πρέπει αφενός η ΦΣΔ₂ να είναι γραμματική και αφετέρου η ελλείπουσα ΦΧρ₁ να είναι ερμηνεύσιμη στην ΛΔ. Στην συγκεκριμένη ανάλυση γίνεται δεκτό ότι στο συντακτικό επίπεδο το ελλείπον συστατικό είναι ένα κενό/μηδενικό στοιχείο (empty/null element) χωρίς εσωτερική συντακτική δομή. Στην ΛΔ αντιγράφεται το σημείο αναφοράς στην θέση της ελλείπουσας φράσης, ώστε να ερμηνευθεί η δομή¹⁸⁴.

Αυτός ο τρόπος παραγωγής υποστηρίζεται, μεταξύ άλλων, από τους Browne (1972) για τα Σερβο-Κροατικά, Bánrétí (1992) για τα Ουγγρικά, Giannakidou & Merchant (1998) για τα Ελληνικά, Kliashchuk (2007) και Scott (2012) για τα Ρωσικά¹⁸⁵, Tomaszewicz (2011α, 2011β) για τα Πολωνικά και τα Βουλγαρικά, Lipták (2003) για τα Ουγγρικά και Kasai (2014) για τα Γιαπωνέζικα. Για την παρουσίαση της ανάλυσης θα ακολουθήσω τους Giannakidou & Merchant (1998) και Kliashchuk (2007). Και οι δύο μελέτες βασίζονται στην ανάλυση των Chung *et al.* (1995) για τις δομές εκκένωσης. Οι Giannakidou & Merchant (1998) εξετάζουν δεδομένα όπως το (110), όπου ο ερωτηματικός ΣΔ αν συνδέεται με μια ΕΦ. Παρατηρούν, ωστόσο, ότι η ανάλυσή τους μπορεί να επεκταθεί και στις *wh&wh*-ερωτήσεις και ειδικότερα σε αυτές με σύνδεση ερωτηματικών προσαρτημάτων. Αυτή την κατεύθυνση ακολουθεί ο Kliashchuk (2007), ο

¹⁸³ Η ελλείπουσα φράση περικλείεται σε αγκύλες (< ... >).

¹⁸⁴ Αυτός ο τρόπος προσέγγισης των ελλειπτικών δομών υποστηρίζεται, μεταξύ πολλών άλλων, από τους Fiengo & May (1994), Chung *et al.* (1995), Wilder (1997), Beavers & Sag (2004), Fortin (2007). Όπως επεσήμανα στο προηγούμενο κεφάλαιο (βλ. ενότητα 4.4.2, υποσ. 104), υπάρχουν και άλλες προσεγγίσεις του φαινομένου της έλλειψης. Οι ATB-ερωτήσεις, για παράδειγμα, έχουν αντιμετωπιστεί ως ελλειπτικές δομές που παράγονται με διαγραφή στην ΦΔ. Στην παρούσα ενότητα θα με απασχολήσει μόνο ο συγκεκριμένος τρόπος παραγωγής που έχει προταθεί για τις *wh&wh*-ερωτήσεις.

¹⁸⁵ Μόνο για τις δομές με σύνδεση ερωτηματικών προσαρτημάτων.

οποίος εφαρμόζει την ανάλυση των Giannakidou & Merchant στα Ρωσικά¹⁸⁶.

(110) Δεν είναι ακόμα σαφές αν και πότε συνέλαβε η αστυνομία τους διαδηλωτές.

Η παραγωγή με οπισθοχωρητική έλλειψη ('reverse sluicing' κατά τους Giannakidou & Merchant) βασίζεται σε τέσσερις λειτουργίες που εξασφαλίζουν την κατάλληλη ερμηνεία της δομής στην ΛΔ: (i) την αντιγραφή ή ανακύκλωση της ΦΚΛ (ΦΚΛ-copy, ΦΚΛ-recycling), (ii) την επαύξηση (sprouting), (iii) την απαλοιφή (pruning)¹⁸⁷ και (iv) την ΑΟ. Η (110) παράγεται με παρατακτική σύνδεση δύο ΦΣΔ και έλλειψη της ΦΚΛ στην ΦΣΔ₁, όπως φαίνεται στο (111). Ομοίως, η (112α) των Ρωσικών παράγεται από την (112β).

(111) Δεν είναι ακόμα σαφές [_{ΦΣΔ1} αν <ΦΚΛ1 e>] και [_{ΦΣΔ2} πότει [_{ΦΚΛ2} συνέλαβε η αστυνομία τους διαδηλωτές _{t_i}]]

(112) α. Gde i kogda vy videlis'?
 où et quand vous vous êtes vus
 'Οù vous vous êtes vus et quand?'
 'Πού και πότε ειδωθήκατε;'

β. [_{ΦΣΔ1} Gde <ΦΚΛ1 e>] i [_{ΦΣΔ2} kogda_i [_{ΦΚΛ2} vy videlis' _{t_i}]]

Στην ΛΔ το σημείο αναφοράς του ελλείποντος συστατικού, δηλαδή η ΦΚΛ₂, αντιγράφεται στην θέση της ΦΚΛ₁ και οι δομές παίρνουν αντίστοιχα την ακόλουθη μορφή:

(113) α. Δεν είναι ακόμα σαφές [_{ΦΣΔ1} αν [_{ΦΚΛ1} συνέλαβε η αστυνομία τους διαδηλωτές _{t_i}]] και [_{ΦΣΔ2} πότει [_{ΦΚΛ2} συνέλαβε η αστυνομία τους διαδηλωτές _{t_i}]].

β. [_{ΦΣΔ1} Gde [_{ΦΚΛ1} vy videlis' _{t_i}]] i [_{ΦΣΔ2} kogda_i [_{ΦΚΛ2} vy videlis' _{t_i}]]

¹⁸⁶ Τα δεδομένα των Ελληνικών που ακολουθούν είναι από τους Giannakidou & Merchant (1998) ενώ τα δεδομένα των Ρωσικών από τον Kliashchuk (2007).

¹⁸⁷ Οι δύο πρώτες λειτουργίες προτείνονται από τους Chung *et al.* (1995) ενώ η απαλοιφή από τους Giannakidou & Merchant (1998).

Οι ΛΔ στο (113) δεν είναι ορθά σχηματισμένες διότι το ίχνος t_i στην $\Phi\text{Κ}\Lambda_1$ είναι *αδέσμευτο* (unbound). Οι Giannakidou & Merchant προτείνουν ότι σε αυτές τις περιπτώσεις λειτουργεί ο μηχανισμός της απαλοιφής, με τον οποίο διαγράφονται τα αδέσμευτα ίχνη των προσαρτημάτων και προκύπτουν οι ΛΔ στο (114).

(114) α. Δεν είναι ακόμα σαφές [$\Phi\text{Σ}\Delta_1$ αν [$\Phi\text{Κ}\Lambda_1$ συνέλαβε η αστυνομία τους διαδηλωτές]] και [$\Phi\text{Σ}\Delta_2$ πότει [$\Phi\text{Κ}\Lambda_2$ συνέλαβε η αστυνομία τους διαδηλωτές t_i]].

β. [$\Phi\text{Σ}\Delta_1$ Gde [$\Phi\text{Κ}\Lambda_1$ vy videlis’]] i [$\Phi\text{Σ}\Delta_2$ kogda_i [$\Phi\text{Κ}\Lambda_2$ vy videlis’ t_i]]

Ενώ όμως η (114α) είναι πλέον ορθά σχηματισμένη, στην $\Phi\text{Σ}\Delta_1$ της (114β) η ΕΦ *gde* δεν δεσμεύει καμία μεταβλητή. Με την λειτουργία της επαύξησης προστίθεται στην δομή μια κενή κατηγορία που δεσμεύεται από την ΕΦ και ερμηνεύεται ως μεταβλητή. Έτσι η (114β) παίρνει την μορφή της ορθά σχηματισμένης (115)¹⁸⁸.

(115) [$\Phi\text{Σ}\Delta_1$ Gde_k [$\Phi\text{Κ}\Lambda_1$ vy videlis’ t_k]] i [$\Phi\text{Σ}\Delta_2$ kogda_i [$\Phi\text{Κ}\Lambda_2$ vy videlis’ t_i]]

Τέλος, σύμφωνα με τους Giannakidou & Merchant, η ΑΟ λειτουργεί σε δομές σαν την (116).

(116) Δεν είναι ακόμη σαφές [$\Phi\text{Σ}\Delta_1$ αν < $\Phi\text{Κ}\Lambda_1$ e>] και [$\Phi\text{Σ}\Delta_2$ ποιον_i [$\Phi\text{Κ}\Lambda_2$ συνέλαβε η αστυνομία t_i]].

Με αντιγραφή της $\Phi\text{Κ}\Lambda_2$ στην θέση της ελλείπουσας $\Phi\text{Κ}\Lambda_1$ προκύπτει η ΛΔ στο (117).

(117) Δεν είναι ακόμα σαφές [$\Phi\text{Σ}\Delta_1$ αν [$\Phi\text{Κ}\Lambda_1$ συνέλαβε η αστυνομία t_i]] και [$\Phi\text{Σ}\Delta_2$ ποιον_i [$\Phi\text{Κ}\Lambda_2$ συνέλαβε η αστυνομία t_i]]

¹⁸⁸ Η κενή κατηγορία που δηλώνεται στην (115) ως ίχνος (t_k) είναι στην πραγματικότητα μια κενή ΕΠΙΡΦ [$\text{ΕΠΙΡΦ } e$]_k (Chung *et al.* 1995: 246-247).

Ωστόσο, το αδέσμευτο ίχνος *t_i* στην ΦΚΛ₁ δεν μπορεί να διαγραφεί με απαλοιφή, η οποία εφαρμόζεται μόνο σε ίχνη προσαρτημάτων (βλ. το (114)). Το πρόβλημα ξεπερνιέται με την ΑΟ, που μετατρέπει το αδέσμευτο ίχνος σε κενή αόριστη αντωνυμία (*pro*), όπως φαίνεται στο (118).

(118) Δεν είναι ακόμα σαφές [_{ΦΣΔ1} αν [_{ΦΚΛ1} συνέλαβε η αστυνομία [_{ΦΑ} *pro*]]]
και [_{ΦΣΔ2} ποιον_i [_{ΦΚΛ2} συνέλαβε η αστυνομία *t_i*]]

Ας σημειωθεί ότι η ΑΟ –όπως τουλάχιστον χρησιμοποιείται από τους Giannakidou & Merchant– λειτουργεί μόνο στις γλώσσες που διαθέτουν κενές αόριστες ΦΑ σε θέση ορίσματος. Βασιζόμενοι σε δεδομένα όπως το (119) οι Giannakidou & Merchant (1997, 1998) επιχειρηματολογούν υπέρ της ύπαρξης τέτοιων ΦΑ στα Ελληνικά.

(119) Α: Έφερε ο Αντρέας μερικά/κάποια/λίγα... βιβλία;
Β: Ναι, έφερε.

Στην (119B) η θέση του εσωτερικού ορίσματος καταλαμβάνεται από ένα αόριστο αντωνυμικό *pro*, όπως φαίνεται στο (120). Αυτό το είδος έλλειψης ονόματος, που εξετάζεται συστηματικά από τους Giannakidou & Merchant (1997), προϋποθέτει την ύπαρξη ενός αόριστου σημείου αναφοράς στο περιεχόμενο. Στην (119B) το κενό αντικείμενο αναφέρεται στην *ασθενή/αόριστη* ΦΑ (weak/indefinite DP) *μερικά/ κάποια/λίγα βιβλία*.

(120) έφερε [_{ΦΑ} *pro*]¹⁸⁹

Έχοντας παρουσιάσει σύντομα τους μηχανισμούς της ανάλυσης με (οπισθοχωρητική) έλλειψη, θα εξετάσω στην συνέχεια αν οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών είναι ελλειπτικές δομές.

¹⁸⁹ Οι Giannakidou & Merchant (1997: 292, υποσ. 2) επισημαίνουν ότι το αόριστο *pro* στο (120) δεν πρέπει να συγχέεται με το οριστικό *pro* που καταλαμβάνει θέση υποκειμένου σε γλώσσες όπως τα Ελληνικά (και είναι *αναφορικό* (referential) ή *γενικευτικό* (generic)). Προτείνουν επίσης ότι στην ΛΔ η αόριστη φράση-σημείο αναφοράς αντιγράφεται στην θέση του (αόριστου) *pro*, έτσι ώστε να ερμηνευθεί κατάλληλα η δομή.

5.4.2.1.2 Εφαρμογή της ανάλυσης στα δεδομένα των Ελληνικών: προβλέψεις-προβλήματα

Η ανάλυση με έλλειψη δεν αντιμετωπίζει προβλήματα στην παραγωγή δεδομένων με σύνδεση ερωτηματικών προσαρτημάτων, τα οποία είναι πάντοτε γραμματικά. Η (121α) έχει την δομή που δίνεται στο (121β)¹⁹⁰. Με την αντιγραφή της ΦΚΛ, σχηματίζεται η ΛΔ στο (121γ). Η απαλοιφή διαγράφει το αδέσμευτο ίχνος t_k στην ΦΚΛ₁ και η ΛΔ παίρνει την μορφή που φαίνεται στο (121δ). Τέλος, στο (121ε) η επαύξηση παρέχει την μεταβλητή t_i που απουσιάζει από την ΦΚΛ₁. Με αυτόν τον τρόπο καταλήγουμε σε μια ορθά σχηματισμένη και πλήρως ερμηνεύσιμη ΛΔ.

- (121) α. Πότε και πώς θα πληρώσουμε τις έκτακτες εισφορές;
- β. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε $\langle \Phi\text{ΚΛ}_1 e \rangle$] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ πώς_k [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ θα πληρώσουμε *pro* τις έκτακτες εισφορές t_k]];
- γ. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ θα πληρώσουμε *pro* τις έκτακτες εισφορές t_k]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ πώς_k [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ θα πληρώσουμε *pro* τις έκτακτες εισφορές t_k]];
- δ. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ θα πληρώσουμε *pro* τις έκτακτες εισφορές]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ πώς_k [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ θα πληρώσουμε *pro* τις έκτακτες εισφορές t_k]];
- ε. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε_i [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ θα πληρώσουμε *pro* τις έκτακτες εισφορές t_i]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ πώς_k [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ θα πληρώσουμε *pro* τις έκτακτες εισφορές t_k]];

Αντίθετα, η παραγωγή με έλλειψη αδυνατεί να ερμηνεύσει τον ρόλο της προαιρετικής μεταβατικότητας του ρήματος στον σχηματισμό γραμματικών *wh&wh*-ερωτήσεων με ερωτηματικό ΑΑ. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπει λανθασμένα ότι τα δεδομένα με σύνδεση ερωτηματικού ΑΑ και ερωτηματικού προσαρτήματος, ΕΑ ή Υ είναι πάντοτε γραμματικά. Το πρόβλημα εμφανίζεται

¹⁹⁰ Όπως ανέφερα στην προηγούμενη ενότητα, η ανάλυση των Chung *et al.* (1995) υιοθετεί την άποψη ότι η ελλείπουσα φράση είναι κενή, χωρίς εσωτερική συντακτική δομή. Ως εκ τούτου, το ερωτηματικό *πότε* στο (121β) συγχωνεύεται απευθείας στην αριστερή περιφέρεια της ΦΣΔ₁, δηλαδή δεν έχει μετακινηθεί εκεί από άλλη θέση.

όταν το ερωτηματικό ΑΑ είναι η δεύτερη ΕΦ στην δομή¹⁹¹. Ας δούμε τις *wh&wh*-ερωτήσεις στα (122) και (123). Έχουμε ήδη επισημάνει ότι η σύνδεση ερωτηματικού προσαρτήματος και ερωτηματικού ΑΑ είναι γραμματική μόνο με τα προαιρετικώς μεταβατικά ρήματα (όπως το *σπουδάζω*).

(122) Πού και τι σπούδασε ο Κώστας;

(123) * Πότε και τι είπε ο Γιάννης;

Η ελλειπτική δομή της (122) δίνεται στο (124α). Η ΛΔ της σχηματίζεται με αντιγραφή της ΦΚΛ (στο (124β)) και ερμηνεύεται με την βοήθεια των μηχανισμών της επαύξησης (στο (124γ)) και της ΑΟ (στο (124δ)).

- (124) α. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πού < $\Phi\text{ΚΛ}_1 e$ >] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{ik} [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ σπούδασε ο Κώστας t_k]]
 β. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πού [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ σπούδασε ο Κώστας t_k]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{ik} [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ σπούδασε ο Κώστας t_k]]
 γ. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πού_i [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ σπούδασε ο Κώστας $t_k t_i$]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{ik} [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ σπούδασε ο Κώστας t_k]]
 δ. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πού_i [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ σπούδασε ο Κώστας *pro* t_i]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{ik} [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ σπούδασε ο Κώστας t_k]]

Όπως φαίνεται στο (125), με τον ίδιο ακριβώς τρόπο μπορεί να παραχθεί και να ερμηνευθεί ορθά στην ΛΔ η αντιγραμματική (123).

- (125) α. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε < $\Phi\text{ΚΛ}_1 e$ >] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{ik} [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ είπε ο Γιάννης t_k]]
 β. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ είπε ο Γιάννης t_k]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{ik} [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ είπε ο Γιάννης t_k]]
 γ. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε_i [$\Phi\text{ΚΛ}_1$ είπε ο Γιάννης $t_k t_i$]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{ik} [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ είπε ο Γιάννης t_k]]

¹⁹¹ Δεδομένα όπως το (xii) και το (xiii), όπου το ερωτηματικό ΑΑ προηγείται ενός ερωτηματικού προσαρτήματος ή ΕΑ και το ρήμα είναι υποχρεωτικώς μεταβατικό, είναι αντιγραμματικά διότι η $\Phi\Sigma\Delta_2$ είναι αντιγραμματική. Βλ. τα (xiv) και (xv) αντίστοιχα.

(xii) * Τι και πότε είπε ο Γιάννης;

(xiii) * Τι και σε ποιον διηγήθηκες;

(xiv) [$\Phi\Sigma\Delta_1$ τι < $\Phi\text{ΚΛ}_1 e$ >] και * [$\Phi\Sigma\Delta_2$ πότε_k [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ είπε ο Γιάννης t_k]];

(xv) [$\Phi\Sigma\Delta_1$ τι < $\Phi\text{ΚΛ}_1 e$ >] και * [$\Phi\Sigma\Delta_2$ σε ποιον_k [$\Phi\text{ΚΛ}_2$ διηγήθηκες *pro* t_k]];

- δ. [$\Phi\Sigma\Delta_1$ $\acute{\rho}\acute{o}\tau\epsilon_i$ [$\Phi\kappa\Lambda_1$ $\epsilon\acute{\iota}\pi\epsilon$ ο Γιάννης *pro* t_i]] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ t_{i_k} [$\Phi\kappa\Lambda_2$ $\epsilon\acute{\iota}\pi\epsilon$ ο Γιάννης t_k]]

Η αντιγραφή της ΦΚΛ και η επαύξηση δεν εξαρτώνται από την (υποχρεωτική ή όχι) μεταβατικότητα του ρήματος. Το ίδιο ισχύει και για την ΑΟ, η οποία προϋποθέτει, όπως είδαμε, την ύπαρξη κενών αόριστων ΦΑ σε θέση ορίσματος. Αλλά αυτές οι κενές ΦΑ μπορούν να συμπληρώνουν μεταβατικά ρήματα είτε η παρουσία του ΑΑ είναι υποχρεωτική είτε όχι. Βλ. αντίστοιχα τα (119) και (126).

(126) Α: Διάβασες μερικά/κάποια/λίγα... βιβλία στις διακοπές;

Β: Ναι, διάβασα [Φ_A *pro*].

Επομένως, το γεγονός ότι όλοι οι παραπάνω μηχανισμοί λειτουργούν ανεξάρτητα από την υποχρεωτική ή μη παρουσία του ΑΑ οδηγεί στη λανθασμένη πρόβλεψη ότι δεδομένα όπως το (123) είναι γραμματικά.

Το ίδιο ακριβώς πρόβλημα εντοπίζεται στην σύνδεση ερωτηματικού ΕΑ και ερωτηματικού ΑΑ. Ο αναγνώστης μπορεί να επιβεβαιώσει ότι οι (127) και (128) παράγονται και ερμηνεύονται όπως οι (122) και (123), με την διαφορά ότι στις πρώτες ο μηχανισμός της επαύξησης προσθέτει στην ΛΔ μια κενή ΠΡΟΘΦ σε θέση ΕΑ και όχι μια κενή ΕΠΙΡΦ (βλ. υποσ. 188)¹⁹². Η αντιγραμματικότητα της (128) (όπως και της (123) παραπάνω) είναι μη αναμενόμενη.

(127) Σε ποιον και τι πληρώνουν οι κάτοχοι ακινήτων;

(128) *Σε ποιον και τι διηγήθηκες;

Προβληματική, τέλος, για την ανάλυση με έλλειψη αποδεικνύεται και η σύνδεση ερωτηματικού Υ και ερωτηματικού ΑΑ. Επαναλαμβάνω εδώ δύο ενδεικτικά δεδομένα από την ενότητα 5.2.

(129) Ποιοι και τι θα τραγουδήσουν;

¹⁹² Για τα είδη των συντακτικών κατηγοριών που μπορούν να προστίθενται σε μια ΛΔ με την επαύξηση βλ. Chung *et al.* (1995).

(130) * Ποιοι και τι θα πουν;

Όπως ακριβώς στις δύο προηγούμενες περιπτώσεις, δεν υπάρχει τρόπος διάκρισης της (129) από την (130). Η ανάλυση με έλλειψη μπορεί να εφαρμοστεί και στις δύο με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Η αντιγραφή της ΦΚΛ, η επαύξηση¹⁹³ και η ΑΟ εξασφαλίζουν τον ορθό σχηματισμό της ΛΔ και των δύο προτάσεων. Ωστόσο, η πρόβλεψη ότι η σύνδεση ερωτηματικού Υ με ερωτηματικό ΑΑ είναι γενικά γραμματική διαψεύδεται από δεδομένα όπως το (130).

Ένα από τα συμπεράσματα της ενότητας 5.2 ήταν ότι το ερωτηματικό Υ πρέπει να προηγείται των ΕΦ με τις οποίες συνδέεται. Επαναλαμβάνω εδώ ένα αντιγραμματικό δεδομένο.

(131) * Τι και ποιοι θα τραγουδήσουν;

Βάσει της ανάλυσης με έλλειψη η (131) παράγεται και ερμηνεύεται όπως φαίνεται στο (132).

- (132) α. [_{ΦΣΔ1} τι <_{ΦΚΛ1} e>] και [_{ΦΣΔ2} ποιοι_k [_{ΦΚΛ2} θα τραγουδήσουν _{t_k}]]
 β. [_{ΦΣΔ1} τι [_{ΦΚΛ1} θα τραγουδήσουν _{t_k}]] και [_{ΦΣΔ2} ποιοι_k [_{ΦΚΛ2} θα τραγουδήσουν _{t_k}]]
 γ. [_{ΦΣΔ1} τι_i [_{ΦΚΛ1} θα τραγουδήσουν _{t_k} _{t_i}]] και [_{ΦΣΔ2} ποιοι_k [_{ΦΚΛ2} θα τραγουδήσουν _{t_k}]]
 δ. [_{ΦΣΔ1} τι_i [_{ΦΚΛ1} θα τραγουδήσουν *pro*_k _{t_i}]] και [_{ΦΣΔ2} ποιοι_k [_{ΦΚΛ2} θα τραγουδήσουν _{t_k}]]

Στο (132β) αντιγράφεται η ΦΚΛ, ενώ στο (132γ) προστίθεται με την επαύξηση η κενή κατηγορία _{t_i} που δεσμεύεται από το ερωτηματικό ΑΑ *τι*¹⁹⁴. Στο (132δ) λειτουργεί η ΑΟ, που τρέπει το ίχνος του ερωτηματικού Υ σε κενή ΦΑ της μορφής [_{ΦΑ} *pro*]. Πρόκειται και πάλι για το αόριστο *pro* και όχι για το σύνηθες

¹⁹³ Η επαύξηση είναι απαραίτητη για να δεσμεύσει το ερωτηματικό Υ *ποιοι* ένα ίχνος στην ΦΚΛ₁. Εναλλακτικά, τα κενά υποκείμενα *pro* που έχει αντιγραφεί από την ΦΚΛ₂ τρέπεται σε ίχνος με ΑΟ.

¹⁹⁴ Σύμφωνα με τους Chung *et al.* (1995: 248) είναι δυνατόν η επαύξηση να προσθέτει στην δομή μία κενή κατηγορία σε θέση ΑΑ ενός προαιρετικώς μεταβατικού ρήματος.

οριστικό *pro* που συναντάμε σε θέση Υ. Οι Giannakidou & Merchant (1997) δεν εξετάζουν δεδομένα με ερωτηματικό Υ αλλά παραθέτουν το (133) για να δείξουν ότι το αόριστο *pro* μπορεί να καταλαμβάνει θέση υποκειμένου (πρβλ. το (126)).

(133) A: Ήρθαν δέκα / κάποιοι / μερικοί φοιτητές;

B: Ναι, *pro* ήρθαν.

Αν λοιπόν η ΑΟ λειτουργεί και σε ίχνη υποκειμένων, η (132δ) είναι μια καλοσηματισμένη ΛΔ που παραφράζεται ελεύθερα όπως φαίνεται στο (134). Παρά ταύτα η (131) είναι αντιγραμματική.

(134) Τι θα τραγουδήσουν κάποιοι και ποιοι είναι αυτοί οι κάποιοι που θα τραγουδήσουν;

Εκτός από τις λανθασμένες προβλέψεις για συγκεκριμένα δεδομένα των Ελληνικών η ανάλυση με έλλειψη εγείρει και θεωρητικά ερωτήματα. Ένα από αυτά αφορά στην ίδια την φύση της έλλειψης και των περιορισμών που την ρυθμίζουν. Οι ΑΤΒ-ερωτήσεις και οι *wh&wh*-ερωτήσεις έχουν αντιμετωπιστεί και οι δύο ως ελλειπτικές δομές που όμως παράγονται και ερμηνεύονται με διαφορετικούς μηχανισμούς. Όπως είδαμε, στις αναλύσεις των ΑΤΒ-ερωτήσεων το ελλείπον συστατικό παράγεται κανονικά στην σύνταξη αλλά διαγράφεται στην ΦΔ. Αντίθετα, στις *wh&wh*-ερωτήσεις το ελλείπον συστατικό είναι ένα κενό στοιχείο χωρίς εσωτερική συντακτική δομή. Αυτή η διττή αντιμετώπιση χαρακτηρίζει γενικότερα το φαινόμενο της έλλειψης και όχι μόνο τις δομές που εξετάζονται εδώ. Η συζήτηση μιας παραγωγής των *wh&wh*-ερωτήσεων με διαγραφή στην ΦΔ θα είχε ίσως ενδιαφέρον, αλλά υπερβαίνει τα όρια της παρούσας μελέτης¹⁹⁵.

Η παραγωγή με οπισθοχωρητική έλλειψη βασίζεται, όπως είδαμε, σε συγκεκριμένους μηχανισμούς που εξασφαλίζουν τον ορθό σχηματισμό της ΛΔ. Πρόκειται για μια διαδικασία με «προσθαφαιρέσεις» στοιχείων που δεν θεωρώ

¹⁹⁵ Οι Giannakidou & Merchant (1998) τάσσονται κατά της παραγωγής των *wh&wh*-ερωτήσεων με διαγραφή στην ΦΔ.

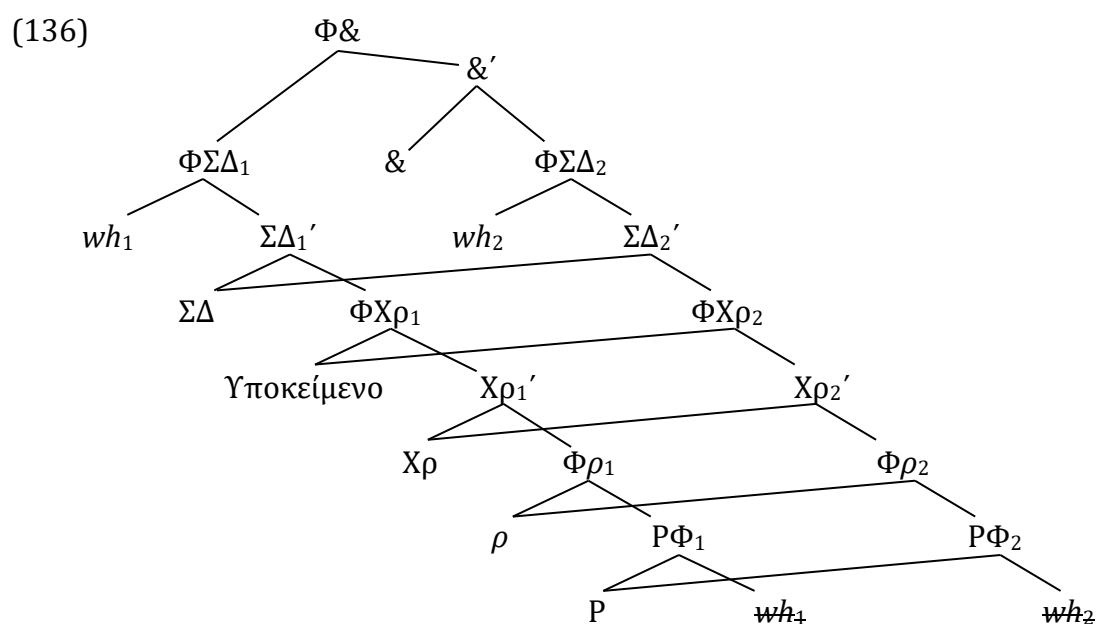
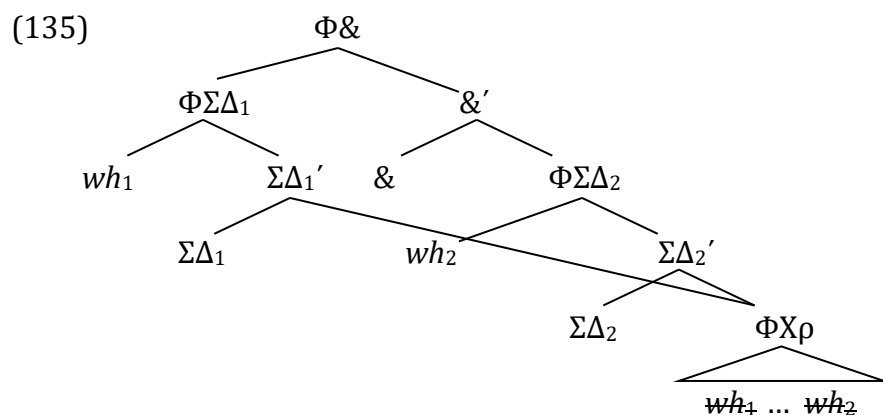
ότι είναι οικονομική. Επιπλέον, η απαλοιφή προτείνεται από τους Giannakidou & Merchant (1998) ειδικά για τις δομές που εξετάζουν και –απ’ όσο γνωρίζω– δεν υπάρχουν στην βιβλιογραφία ενδείξεις ότι λειτουργεί σε άλλες δομές. Προφανώς, η *ad hoc* υιοθέτηση ενός μηχανισμού μόνο για μία κατηγορία προτάσεων δεν συμβάλλει στην ερμηνευτική επάρκεια του προτύπου ανάλυσης.

Συνοψίζοντας, θεωρώ ότι η παραγωγή με οπισθοχωρητική έλλειψη δεν είναι εφαρμόσιμη στα Ελληνικά, κυρίως λόγω των λανθασμένων προβλέψεών της για τα δεδομένα με ερωτηματικό *AA* και υποχρεωτικώς μεταβατικά ρήματα. Προβλήματα δημιουργούν, όπως είδαμε, και τα δεδομένα στα οποία το ερωτηματικό *Υ* έπεται του παρατακτικού συνδέσμου.

5.3.1.2 Η ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία

Η άποψη ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις είναι δομές πολλαπλής κυριαρχίας υποστηρίζεται από τις Gračanin-Yüksek (2007), Citko (2011α, 2011β, 2013), Rašiu (2011), Citko & Gračanin-Yüksek (2013) για τα Αγγλικά, τα Πολωνικά, τα Κροατικά και τα Ρουμανικά. Η ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία είναι διπροτασιακή, αφού δέχεται ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις παράγονται με παρατακτική σύνδεση ΕΠ (ΦΣΔ). Το βασικό χαρακτηριστικό αυτού του τρόπου παραγωγής είναι η πολλαπλή κυριαρχία, το γεγονός δηλαδή ότι ένα ή περισσότερα στοιχεία κυριαρχούνται από περισσότερους του ενός μητρικούς κόμβους. Όπως θα δούμε, η πολλαπλή κυριαρχία είναι σε αυτή την περίπτωση αποτέλεσμα εξωτερικής Επανασυγχώνευσης.

Οι Gračanin-Yüksek (2007), Citko & Gračanin-Yüksek (2013) και Citko (2013) διακρίνουν δύο μορφές διπροτασιακών δομών με πολλαπλή κυριαρχία, οι οποίες απεικονίζονται σχηματικά στα (135) και (136).

Η (135) (Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 3) παράγεται με παρατακτική σύνδεση δύο ΕΠ. Η ΦΧρ συγχωνεύεται με την κεφαλή ΣΔ₂ και επανασυγχωνεύεται εξωτερικά με την κεφαλή ΣΔ₁. Έτσι προκύπτει μια δομή *πολλαπλής κυριαρχίας φράσης* (bulk-sharing)¹⁹⁶, όπου η ΦΧρ αποτελεί συστατικό και των δύο ΕΠ¹⁹⁷. Οι δύο ΕΦ (*wh*₁ και *wh*₂) ανήκουν στην ίδια ΦΧρ και μετακινούνται ξεχωριστά στην αριστερή περιφέρεια των ΕΠ: η *wh*₁ σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ₁] και η *wh*₂ σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ₂].

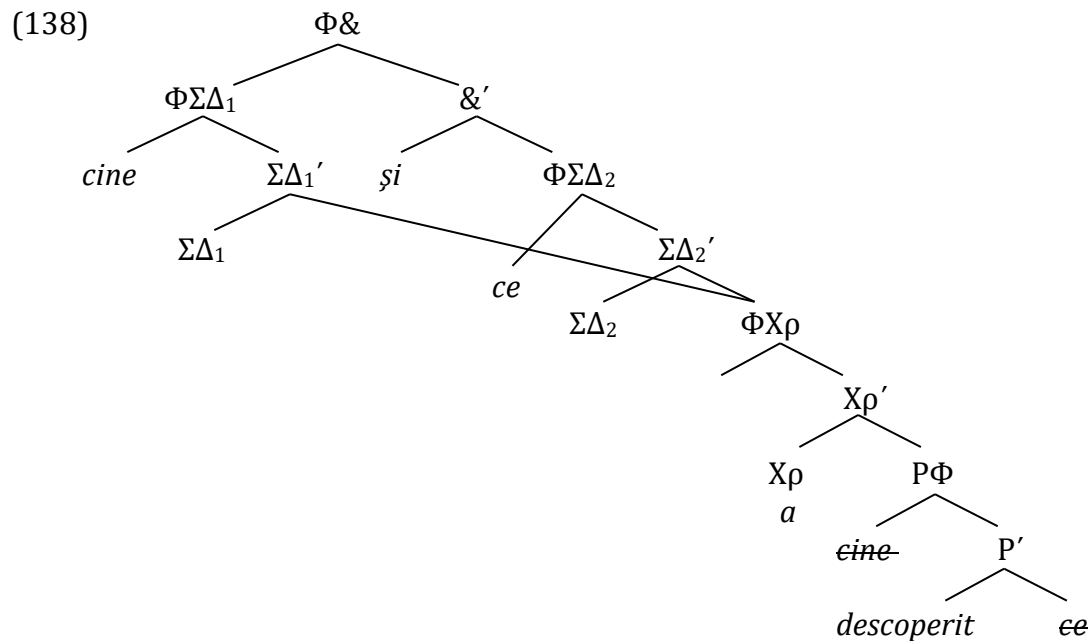
Η δομή στο (135) υποστηρίζεται από τις Rațiu (2011) και Citko & Gračanin-Yüksek (2013) για τα Ρουμανικά και από την Citko (2013) για τα Πολωνικά.

¹⁹⁶ Βλ. υποσ. 138.

¹⁹⁷ Μια διαφορετική εκδοχή αυτής της δομής προτείνεται από την Citko (2013: 320). Σε αυτήν οι δύο ΕΠ δεν «μοιράζονται» την ΦΧρ αλλά την Φρ.

Σύμφωνα με την Rațiu (2011: 91) η (137) των Ρουμανικών παράγεται όπως φαίνεται στο (138)¹⁹⁸.

- (137) Cine și ce a descoperit?
 qui et quoi aux découvert
 ‘Qui et quoi a découvert?’
 ‘Ποιος και τι ανακάλυψε;’

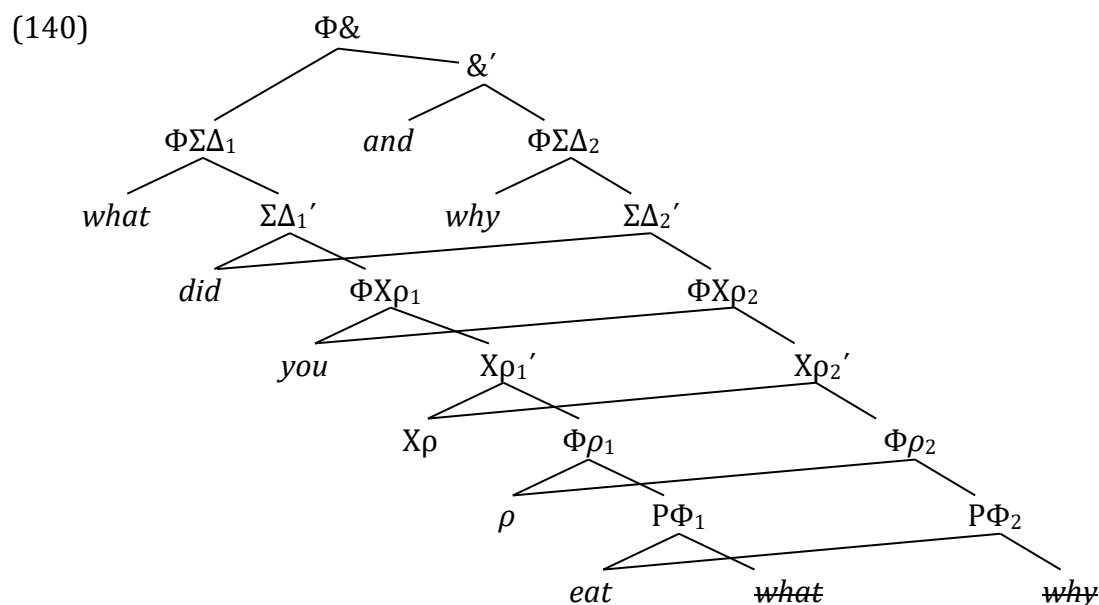
Στην (136) (Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 4) οι ΕΦ ανήκουν σε δύο διαφορετικές ΦΧρ: στην ΦΧρ₁ και στην ΦΧρ₂. Οι κεφαλές ρ, Ρ, Χρ, ΣΔ και το υποκείμενο έχουν δύο μητρικούς κόμβους: έναν στην ΦΣΔ1 και έναν στην ΦΣΔ2. Όπως φαίνεται και στο σχήμα, σε αυτή την δομή η πολλαπλή κυριαρχία δεν χαρακτηρίζει ένα συστατικό αλλά περισσότερα στοιχεία (κεφαλές ή φράσεις). Η πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων¹⁹⁹ είναι αποτέλεσμα εξωτερικής Επανασυγχώνευσης, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση. Οι ΕΦ μετακινούνται στην αριστερή περιφέρεια των δύο παρατεταγμένων ΦΣΔ. Η συγκεκριμένη δομή έχει προταθεί για τις *wh&wh*-ερωτήσεις των Αγγλικών (Gračanin-Yüksek 2007 Citko 2011α, 2013, Citko & Gračanin-Yüksek 2013) και

¹⁹⁸ Η Rațiu (2011) δεν διευκρινίζει αν η θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΧρ] είναι κενή ή όχι.

¹⁹⁹ Αποδίδω εδώ τον όρο ‘non-bulk sharing’ της Gračanin-Yüksek (1997).

των Κροατικών (Gračanin-Yüksek 2007, Citko & Gračanin-Yüksek 2013). Στο γράφημα (140) παρουσιάζεται η δομή της (139) (Citko 2011α: 65).

(139) What and why did you eat?

Και οι δύο δομές ((135), (136)) είναι διπροτασιακές και χαρακτηρίζονται από πολλαπλή κυριαρχία. Αναφορικά με τις ΕΦ, η διαφορά μεταξύ των δύο δομών εντοπίζεται στο εξής: Στην (135) οι ΕΦ συγχωνεύονται αρχικά στην ίδια ΦΧρ και εν συνεχεία μετακινούνται σε διαφορετικές ΦΣΔ. Στην (136), αντίθετα, η κάθε ΕΦ συγχωνεύεται εξ αρχής σε διαφορετική πρόταση, όπου παραμένει σε όλα τα στάδια της συντακτικής παραγωγής.

Όπως επισημαίνει η Citko (2013: 324), η (135) ταυτίζεται με την μονοπροτασιακή δομή ως προς το ότι:

(i) Επιτρέπει την σύνδεση δύο ορισμάτων, ανεξαρτήτως των περιορισμών υποκατηγοριοποίησης του ρήματος. Ακόμα και με υποχρεωτικώς μεταβατικά ρήματα η σύνδεση ερωτηματικών ορισμάτων είναι γραμματική, αφού οι περιορισμοί υποκατηγοριοποίησης του ρήματος ικανοποιούνται μέσα στην ίδια ΦΧρ.

(ii) Επιτρέπει την ερμηνεία με κλιτικό, όταν η μία ΕΦ είναι το ΑΑ του ρήματος. Αυτό συμβαίνει λόγω της παρουσίας του ερωτηματικού ΑΑ και στις δύο παρατεταγμένες ΦΣΔ.

Επιπλέον, οι Citko & Gračanin-Yüksek (2013: 17) συσχετίζουν την δομή στο (135) με την δυνατότητα πολλαπλής πρόταξης ΕΦ. Θεωρούν, συγκεκριμένα, ότι οι ΕΦ στις (135), (138) μετακινούνται αρχικά σε θέση ΠΡΟΣΔ της κεφαλής ρ και εν συνεχεία στην αριστερή περιφέρεια των δύο προτάσεων. Η ενδιάμεση πολλαπλή μετακίνηση στην $\Phi\rho$ προϋποθέτει την δυνατότητα «έλξης» δύο (ή περισσότερων) ΕΦ από την κεφαλή ρ . Αυτό συμβαίνει μόνο στις γλώσσες με πολλαπλή πρόταξη ΕΦ.

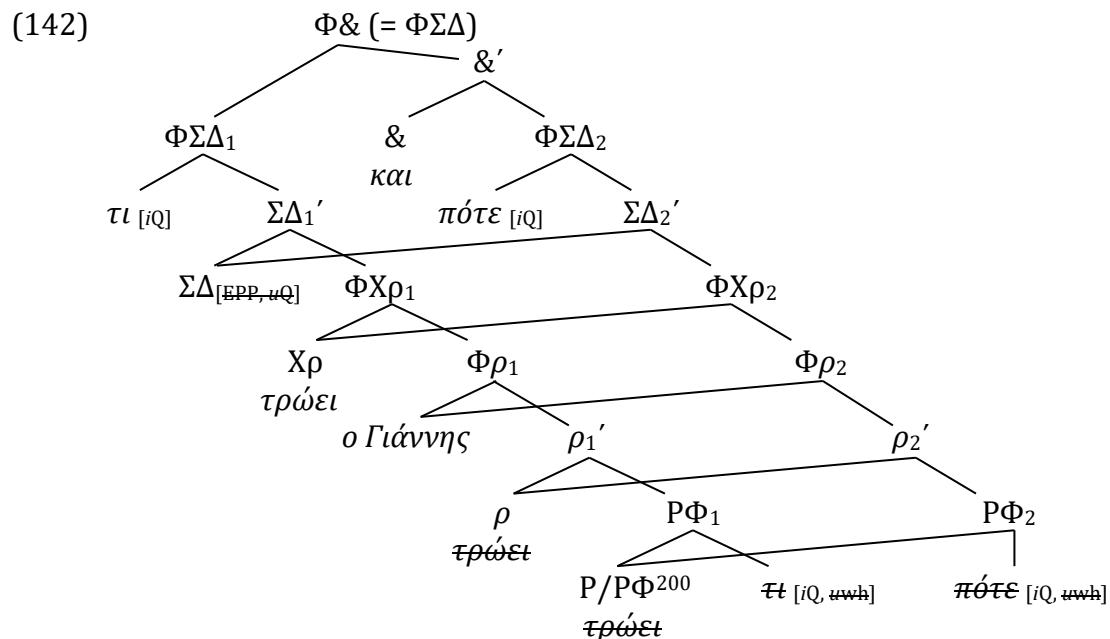
Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω, θεωρώ ότι η συντακτική παραγωγή στο (135) θα πρέπει να απορριφθεί για τα Ελληνικά για τους ίδιους λόγους που απορρίφθηκε και η μονοπροτασιακή παραγωγή (βλ. ενότητα 5.4.1.2).

5.4 Οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών ως δομές πολλαπλής κυριαρχίας

5.4.1 Παρουσίαση και πλεονεκτήματα της ανάλυσης

Σε αυτή την ενότητα θα υποστηρίξω ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών είναι διπροτασιακές δομές πολλαπλής κυριαρχίας που παράγονται με παρατακτική σύνδεση δύο ΦΣΔ, οι οποίες «μοιράζονται» όλα τα συστατικά τους εκτός από τις ΕΦ. Η δομή που προτείνω για την (141) αναπαριστάνεται διαγραμματικά στο (142).

(141) Τι και πότε τρώει ο Γιάννης;

Η *wh&wh*-ερώτηση είναι μια ΦΣΔ που δομείται από δύο παρατεταγμένες ΕΠ, την ΦΣΔ₁ και την ΦΣΔ₂²⁰¹. Η παραγωγή της έχει ως αφετηρία την Αρίθμηση στο (143).

(143) $N = \{\Sigma\Delta_1, \chi\rho_1, \rho_1, \tau\rho\omega\epsilon\iota_1, \tau\iota_1, \pi\acute{o}\tau\epsilon_1, \omicron_1, \Gamma\acute{\iota}\alpha\nu\eta\varsigma_1, \kappa\alpha\iota_1\}$

Οι παρατεταγμένες ΕΠ «μοιράζονται» τις κεφαλές ρ , P , $\chi\rho$ και $\Sigma\Delta$, οι οποίες συγχωνεύονται αρχικά στην μία πρόταση (με εξωτερική Συγχώνευση) και εν συνεχεία στην άλλη (με εξωτερική Επανασυγχώνευση). Το ίδιο ισχύει για την ΦΑ-υποκείμενο *ο Γιάννης*, που συγχωνεύεται σε θέση [ΠΡΟΣΔ, Φρ] και των δύο προτάσεων. Το ρήμα ανυψώνεται διαδοχικά στις κεφαλές ρ και $\chi\rho$. Μετά την συγχώνευση του ερωτηματικού $\Sigma\Delta$ με την ΦΧρ₁ και την ΦΧρ₂ η κάθε ΕΦ μετακινείται στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης όπου ανήκει²⁰². Τέλος, οι δύο ΕΠ ΦΣΔ₁ και ΦΣΔ₂ συγχωνεύονται αντίστοιχα σε θέσεις ΠΡΟΣΔ και

²⁰⁰ Στην ΦΣΔ₁ το P συγχωνεύεται με την ΕΦ *τι* και σχηματίζει την ΡΦ₁. Στην ΦΣΔ₂ το P δεν προβάλλεται περαιτέρω, λειτουργεί δηλαδή ως μεγίστη προβολή (ΡΦ) με την οποία συγχωνεύεται το ερωτηματικό προσάρτημα *πότε*. Αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα στο πλαίσιο της θεωρίας της «γυμνής» φραστικής δομής (bare phrase structure), όπου ούτως ή άλλως δεν γίνεται διάκριση μεταξύ κεφαλών, ενδιάμεσων προβολών και μέγιστων προβολών (Chomsky 1995α).

²⁰¹ Για την δομή της σύνδεσης κατά παράταξη βλ. την ενότητα 4.5.4.1 στο προηγούμενο κεφάλαιο.

²⁰² Καθώς δεν με ενδιαφέρει εδώ η προς τα πάνω μετακίνηση των ΕΦ, δεν παρουσιάζεται στο σχήμα η ενδιάμεση θέση τους στην περιφέρεια των Φρ₁ και Φρ₂.

συμπληρώματος του παρατακτικού συνδέσμου. Τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά του ερωτηματικού ΣΔ και των ΕΦ ελέγχονται μέσω πολλαπλής Συμφωνίας. Στην προκειμένη περίπτωση ένας ανιχνευτής (η κεφαλή ΣΔ) συμφωνεί με δύο στόχους (τις ΕΦ)²⁰³.

Όπως φαίνεται στο γράφημα (142), οι δύο ΕΦ μετακινούνται σε θέση ΠΡΟΣΔ του ίδιου ερωτηματικού ΣΔ. Αυτό το σημείο θα μπορούσε να θεωρηθεί προβληματικό, δεδομένου ότι τα Ελληνικά κανονικά αποκλείουν την πολλαπλή πρόταξη ΕΦ σε δομές όπως οι πολλαπλές ερωτήσεις. Η αντιγραμματικότητα της πολλαπλής ερώτησης στο (144α) οφείλεται στην μετακίνηση δύο ΕΦ σε θέση ΠΡΟΣΔ της ίδιας κεφαλής ΣΔ (βλ. το (144β)).

(144) α. *Τι πότε τρώει ο Γιάννης $\#$ πότε;

β. * $[\Phi\Sigma\Delta$ τι πότε ΣΔ $[\Phi\chi\rho$ τρώει ο Γιάννης $\#$ πότε]]

Παρ' όλα αυτά, θεωρώ ότι η συσχέτιση των *wh&wh*-ερωτήσεων με τις πολλαπλές ερωτήσεις ως προς την δυνατότητα πολλαπλής πρόταξης ΕΦ είναι μόνο φαινομενική. Στις *wh&wh*-ερωτήσεις οι ΕΦ μετακινούνται σε θέσεις ΠΡΟΣΔ διαφορετικών ΦΣΔ ενώ στις πολλαπλές ερωτήσεις οι μετακινήσεις των ΕΦ γίνονται σε θέσεις ΠΡΟΣΔ μέσα στην ίδια ΦΣΔ²⁰⁴. Με αυτό το σκεπτικό αποκλείουμε την (144α) ενώ επιτρέπουμε τον σχηματισμό της (141)/(142).

Σύμφωνα με την προτεινόμενη παραγωγή οι παρατεταγμένες ΕΠ «μοιράζονται» όλα τα στοιχεία τους εκτός από τις ΕΦ. Η ερμηνεία της (145α) στο (145β) δείχνει ακριβώς αυτό. Αντίθετα, οι ερμηνείες στα (145γ) και (145δ), όπου η ΠΡΟΘΦ ερμηνεύεται μόνο στην μία ΕΠ, δεν είναι αποδεκτές²⁰⁵.

(145) α. Τι και πότε τρώει ο Γιάννης στο σπίτι;

β. Τι τρώει ο Γιάννης στο σπίτι και πότε τρώει ο Γιάννης στο σπίτι;

γ. $\#$ Τι τρώει ο Γιάννης στο σπίτι και πότε τρώει ο Γιάννης;

²⁰³ Ας θυμηθούμε ότι στις ΑΤΒ-ερωτήσεις είχαμε πολλαπλή Συμφωνία μεταξύ δύο ανιχνευτών και ενός στόχου. Βλ. ενότητα 4.5.4.1, υποσ. 136.

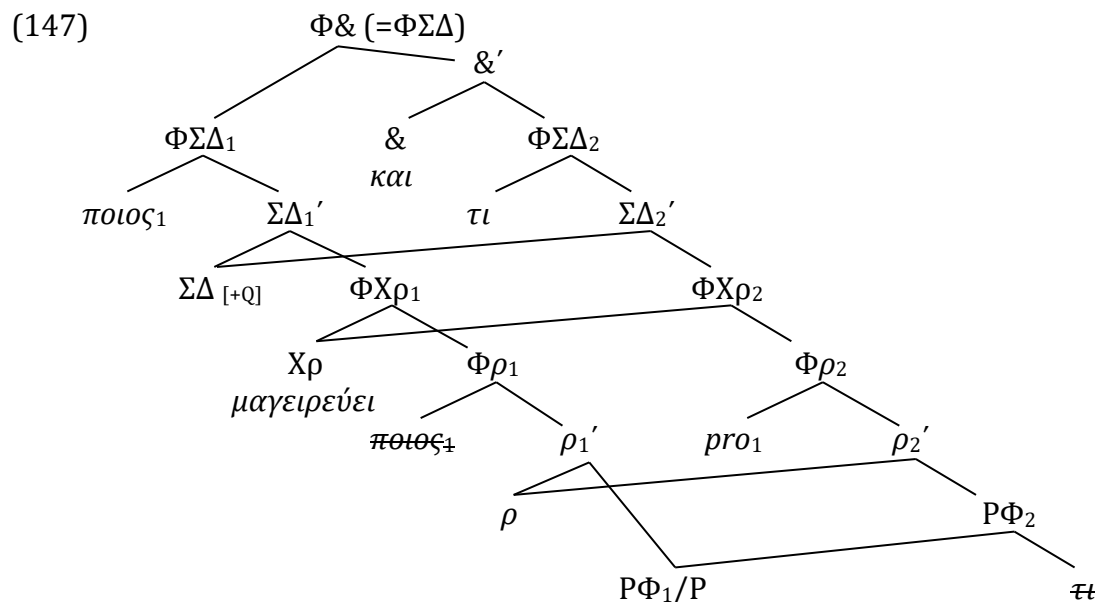
²⁰⁴ Το ίδιο ισχύει, κατ' αναλογία, και για τις ενδιάμεσες μετακινήσεις στην αριστερή περιφέρεια των φράσεων $\Phi\rho_1$ και $\Phi\rho_2$.

²⁰⁵ Η ορθή ερμηνεία της δομής στο (145β) εξασφαλίζεται με την πολλαπλή κυριαρχία της ΠΡΟΘΦ στο σπίτι σε θέση προσαρτήματος και των δύο ΡΦ ($P\Phi_1$ και $P\Phi_2$).

δ. #Τι τρώει ο Γιάννης και πότε τρώει ο Γιάννης στο σπίτι;

Σε όλα τα παραπάνω δεδομένα υπάρχει μία ΦΑ-υποκείμενο που συγχωνεύεται και στις δύο παρατεταγμένες ΕΠ. Ας δούμε τώρα την συντακτική παραγωγή δεδομένων με ερωτηματικό Υ, το οποίο κανονικά προηγείται οποιασδήποτε άλλης ΕΦ. Ένα παράδειγμα είναι η (146). Όπως φαίνεται στο γράφημα (147), θεωρώ ότι σε αυτές τις δομές το ερωτηματικό Υ ανήκει μόνο στην ΦΣΔ₁ ενώ στην ΦΣΔ₂ την θέση του Υ καταλαμβάνει ένα *pro*.

(146) Ποιος και τι μαγειρεύει;

Όπως στην (142) παραπάνω, η κάθε ΕΦ ανήκει σε μία μόνο πρόταση. Το ερωτηματικό Υ *ποιος* ανήκει στην ΦΣΔ₁ ενώ το ερωτηματικό ΑΑ *τι* στην ΦΣΔ₂. Όπως δείχνουν οι ενδείξεις, το κενό *pro*-Υ της ΦΣΔ₂ αναφέρεται στο ερωτηματικό Υ της ΦΣΔ₁. Η παραπάνω παραγωγή υποστηρίζεται από την σημασία της δομής. Η ΕΦ *ποιος* δεν μπορεί να είναι Υ και των δύο ΕΠ, γιατί τότε η ΦΣΔ₂ θα ταυτιζόταν με την πολλαπλή ερώτηση στο (148) και η (146) θα αποκτούσε την μη αποδεκτή ερμηνεία στο (149), όπου μια *wh*-ερώτηση συνδέεται παρατακτικά με μια πολλαπλή ερώτηση.

(148) Τι μαγειρεύει ποιος;

(149) #Ποιος μαγειρεύει και τι μαγειρεύει ποιος;

Με το ίδιο σκεπτικό θα πρέπει να αποκλειστεί η παραγωγή της (146) από δύο ΕΠ που «μοιράζονται» την ΡΦ. Σε αυτή την περίπτωση το ερωτηματικό Υ θα συνυπήρχε με το ερωτηματικό ΑΑ στην ΦΣΔ₁ και η δομή θα λάμβανε την μη αποδεκτή ερμηνεία στο (150).

(150) #Ποιος μαγειρεύει τι και τι μαγειρεύει; (να φύγει!)

Στην προτεινόμενη παραγωγή λειτουργούν εξωτερικές Επανασυγχωνεύσεις που διακρίνονται σε δύο κατηγορίες ως προς το εισαγόμενό τους: (i) Ένα λεξικό στοιχείο επανασυγχωνεύεται εξωτερικά με μία φράση. Ένα παράδειγμα είναι η εξωτερική Επανασυγχώνευση της κεφαλής Ρ με την ΕΦ *τι* στο (142). (ii) Το εισαγόμενο της εξωτερικής Επανασυγχώνευσης είναι δύο φράσεις. Ένα παράδειγμα είναι η Επανασυγχώνευση του υποκειμένου *ο Γιάννης* με την Φρ₁ στο (142). Στο προηγούμενο κεφάλαιο (ενότητα 4.5.4.1) είδαμε ότι αυτές οι μορφές εξωτερικής Επανασυγχώνευσης λειτουργούν και στις ΑΤΒ-ερωτήσεις.

Βασικό θεωρητικό πλεονέκτημα της παραγωγής με πολλαπλή κυριαρχία είναι ότι δεν παραβιάζει τον ΠΠΣΟ (βλ. την συζήτηση στην εισαγωγή). Ανεξάρτητα από την συντακτική κατηγορία και λειτουργία των ΕΦ, οι παρατεταγμένες φράσεις είναι πάντα ΦΣΔ και η σύνδεσή τους είναι σύμφωνη με τις γενικές αρχές που ρυθμίζουν την παρατακτική σύνδεση. Ως προς αυτό οι *wh&wh*-ερωτήσεις δεν διαφοροποιούνται από τις συνήθεις παρατακτικές δομές.

Σε επίπεδο εμπειρικών δεδομένων, οι προβλέψεις της προτεινόμενης παραγωγής επιβεβαιώνονται από τα δεδομένα των Ελληνικών. Μια διπροτασιακή δομή σαν την (142) είναι γραμματική, εφόσον και οι δύο παρατεταγμένες ΦΣΔ είναι γραμματικές. Αυτό συμβαίνει σε όλες τις γραμματικές περιπτώσεις συνδέσεων που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 5.2, δηλαδή στην σύνδεση (i) ερωτηματικών προσαρτημάτων, (ii) ερωτηματικού Υ και ερωτηματικού προσαρτήματος, (iii) ερωτηματικού ΑΑ και ερωτηματικού προσαρτήματος με προαιρετικώς μεταβατικά ρήματα, (iv) ερωτηματικού ΕΑ και ερωτηματικού

προσαρτήματος, (v) ερωτηματικού Υ και ερωτηματικού ΑΑ με προαιρετικώς μεταβατικά ρήματα, (vi) ερωτηματικού Υ και ερωτηματικού ΕΑ και (vii) ερωτηματικού ΑΑ και ερωτηματικού ΕΑ με προαιρετικώς μεταβατικά ρήματα. Για παράδειγμα, οι (151α) [= (45α)] και (152α) [= (1)] έχουν την «υποκείμενη» δομή που φαίνεται στα (151β) και (152β) αντίστοιχα²⁰⁶.

- (151) α. Σε ποιον και πότε έδωσες το τηλέφωνό σου;
 β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ1 σε ποιον έδωσες *pro*₁ το τηλέφωνό σου ~~σε ποιον~~] και [ΦΣΔ2 πότε έδωσες *pro*₁ το τηλέφωνό σου ~~πότε~~]]
- (152) α. Πού και πότε θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της;
 β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ1 πού θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της ~~πού~~] και [ΦΣΔ2 πότε θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της ~~πότε~~]]

Προφανώς, μία *wh&wh*-ερώτηση προβλέπεται να είναι αντιγραμματική όταν και οι δύο ΦΣΔ είναι αντιγραμματικές. Η αντιγραμματικότητα της (153), για παράδειγμα, οφείλεται στην απουσία του υποχρεωτικού συμπληρώματος του ρήματος από τις δύο παρατεταγμένες ΕΠ. Η δομή της δίνεται στο (154).

- (153) * Πού και πότε θα συναντήσει η Βασιλική;
 (154) * [ΦΣΔ *[ΦΣΔ1 πού θα συναντήσει η Βασιλική ~~πού~~] και *[ΦΣΔ2 πότε θα συναντήσει η Βασιλική ~~πότε~~]]

Ομοίως, οι *wh&wh*-ερωτήσεις με αντιγραμματική ΦΣΔ₁ περιμένουμε να είναι αντιγραμματικές. Η πρόβλεψη επιβεβαιώνεται από δεδομένα με υποχρεωτικώς μεταβατικά ρήματα και σύνδεση ερωτηματικού προσαρτήματος, ΕΑ ή Υ με ερωτηματικό ΑΑ²⁰⁷. Τα αντιγραμματικά δεδομένα στο (155) επαναλαμβάνονται από την ενότητα 5.2 και οι δομές τους δίνονται στο (156).

- (155) α. * Πόσο και τι χρειάζεται η Μαρία;
 β. * Σε ποιον και τι διηγήθηκε;

²⁰⁶ Τα πολλαπλώς κυριαρχούμενα συντακτικά αντικείμενα θα δηλώνονται στο εξής με πλάγιους χαρακτήρες.

²⁰⁷ Βλ. τις περιπτώσεις Β2(β), Γ1(β) και Γ3(β) του Πίνακα 1, σελ. 131.

- γ. * Ποιοι και τι απέκτησαν;
- (156) α. * [_{ΦΣΔ} * [_{ΦΣΔ1} πόσο χρειάζεται η Μαρία ~~πόσο~~] και [_{ΦΣΔ2} τι χρειάζεται η Μαρία ~~τι~~]]
- β. * [_{ΦΣΔ} * [_{ΦΣΔ1} σε ποιον διηγήθηκες *pro*₁ ~~σε ποιον~~] και [_{ΦΣΔ2} τι διηγήθηκες *pro*₁ ~~τι~~]]
- γ. * [_{ΦΣΔ} * [_{ΦΣΔ1} ποιοι₁ απέκτησαν ~~ποιον~~] και [τι απέκτησαν *pro*₁ στο ταξίδι ~~τι~~]]

Η αντιγραμματικότητα της δομής οφείλεται στην απουσία του υποχρεωτικού συμπληρώματος του ρήματος από την $\Phi\Sigma\Delta_1$, η οποία είναι αντιγραμματική. Αντίθετα, όταν το ρήμα είναι προαιρετικώς μεταβατικό, η γραμματικότητα αποκαθίσταται²⁰⁸. Με αυτόν τον τρόπο ερμηνεύεται ο ρόλος της προαιρετικής μεταβατικότητας του ρήματος στον σχηματισμό γραμματικών *wh&wh*-ερωτήσεων. Πρβλ. τις (155), (156) με την (157).

- (157) α. Πόσο και τι τρώει η Μαρία;
- β. [_{ΦΣΔ1} πόσο τρώει η Μαρία ~~πόσο~~] και [_{ΦΣΔ2} τι τρώει η Μαρία ~~τι~~]

Οι *wh&wh*-ερωτήσεις στο (158) επιβεβαιώνουν ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις είναι αντιγραμματικές όταν η $\Phi\Sigma\Delta_2$ είναι αντιγραμματική. Στην προκειμένη περίπτωση αυτό συμβαίνει λόγω απουσίας του υποχρεωτικού συμπληρώματος του ρήματος από την $\Phi\Sigma\Delta_2$. Η δομή των αντιγραμματικών δομών δίνεται στο (159).

- (158) α. * Τι και πόσο χρειάζεται η Μαρία;
- β. * Τι και σε ποιον διηγήθηκες;
- γ. * Τι και ποιοι απέκτησαν;
- (159) α. * [_{ΦΣΔ} [_{ΦΣΔ1} τι χρειάζεται η Μαρία ~~τι~~] και * [_{ΦΣΔ2} πόσο χρειάζεται η Μαρία ~~πόσο~~]]
- β. * [_{ΦΣΔ1} τι διηγήθηκες *pro*₁ ~~τι~~] και * [_{ΦΣΔ2} σε ποιον διηγήθηκες *pro*₁ ~~σε ποιον~~]]

²⁰⁸ Βλ. τις περιπτώσεις B2(α), Γ1(α) και Γ3(α) του Πίνακα 1, σελ. 131.

γ. * [ΦΣΔ [ΦΣΔ₁ τι απέκτησαν pro $\epsilon\iota$] και * [ΦΣΔ₂ ποιοι απέκτησαν $\epsilon\iota\epsilon\iota$]]

Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, η γραμματικότητα των δεδομένων αποκαθίσταται όταν το ρήμα είναι προαιρετικώς μεταβατικό. Πρβλ. τις (158α), (159α) με την (160).

(160) α. Τι και πόσο τρώει η Μαρία;

β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ₁ τι τρώει η Μαρία $\epsilon\iota$] και [ΦΣΔ₂ πόσο τρώει η Μαρία $\epsilon\iota\epsilon\iota$]]

Εξάιρεση αποτελεί η (158γ), που παραμένει αντιγραμματική ακόμα και με προαιρετικώς μεταβατικά ρήματα:

(161) * Τι και ποιοι σπούδασαν;

Το πρόβλημα στην (161) εντοπίζεται στην σειρά των ΕΦ. Όπως έχουμε ήδη δει, στις συνδέσεις ενός ερωτηματικού Υ με οποιαδήποτε άλλη ΕΦ το Υ πρέπει κανονικά να προηγείται. Για να ερμηνεύσουμε το φαινόμενο, ας δούμε την παραγωγή της (161) στο (162).

(162) [ΦΣΔ [ΦΣΔ₁ τι σπούδασαν pro₁ $\epsilon\iota$] και [ΦΣΔ₂ ποιοι₁ σπούδασαν $\epsilon\iota\epsilon\iota$]]

Στην (162) υπάρχει σχέση *καταφοράς* (cataphora) μεταξύ του κενού Υ *pro* της ΦΣΔ₁ και του ερωτηματικού Υ *ποιοι* της ΦΣΔ₂. Τέτοιες καταφορικές σχέσεις είναι αποδεκτές σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όχι όμως σε παρατακτικές δομές όπως οι *wh&wh*-ερωτήσεις²⁰⁹. Η αντιγραμματικότητα των δομών στο (163) και της δομής εκκένωσης στο (164) επιβεβαιώνει ότι δεν μπορεί να υπάρχει σχέση *συναναφοράς* (coreference) μεταξύ ενός *pro*-Υ και του φωνολογικά εκπεφρασμένου Υ της ακόλουθης παρατεταγμένης πρότασης (πρβλ. το (x) στην υποσ. 171).

²⁰⁹ Οι περιορισμοί που ρυθμίζουν τις σχέσεις καταφοράς ή *οπισθοχωρητικής αναφοράς* (backward anaphora) έχουν μελετηθεί, μεταξύ άλλων, από τους Langacker (1969), Lasnik (1976) και Reinhart (1983).

- (163) α. *Τι σπούδασαν pro_1 και ποιοι₁ σπούδασαν;
 β. *Πότε σπούδασε pro_1 και πού σπούδασε ο Γιάννης₁;
 (164) *Σπούδασε pro_1 αλλά δεν θυμάμαι ποιος₁.

Τα παραπάνω ισχύουν και για τις (165α), (165β), όπου το ερωτηματικό Υ συνδέεται με ερωτηματικό προσάρτημα και ερωτηματικό ΕΑ, όπως φαίνεται αντίστοιχα στις δομές (166α) και (166β).

- (165) α.?* Πότε και ποιοι θα πληρώσουν;
 β. *Σε ποιους και ποιος θα στείλει το βιβλίο;
 (166) α. [$\Phi\Sigma\Delta$ [$\Phi\Sigma\Delta_1$ πότε θα πληρώσουν pro_1 ~~πότε~~] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ ποιοι₁ θα πληρώσουν ~~ποιους₁~~]]
 β. [$\Phi\Sigma\Delta$ [$\Phi\Sigma\Delta_1$ σε ποιους θα στείλει pro_1 το βιβλίο ~~σε ποιους~~] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ ποιος₁ θα στείλει ~~ποιος₁~~ το βιβλίο]]

Συνεπώς, οι παρατεταγμένες ΕΠ στα (161) και (165) είναι μεν γραμματικές ως μεμονωμένες $\Phi\Sigma\Delta$ αλλά η σύνδεσή τους παραβιάζει περιορισμούς που ρυθμίζουν την συναναφορά του pro - Υ με άλλες ΦA ²¹⁰. Συνοψίζοντας την συζήτηση μέχρι εδώ, επισημαίνουμε ότι η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία ερμηνεύει επιτυχώς γιατί η υποχρεωτική ή προαιρετική παρουσία του συμπληρώματος του ρήματος ρυθμίζει την γραμματικότητα συγκεκριμένων δεδομένων. Όπως έχουμε συμπεράνει, όταν το ρήμα είναι υποχρεωτικώς μεταβατικό, το ΑΑ πρέπει να είναι παρόν και στις δύο παρατεταγμένες ΕΠ.

Ένα ακόμη πλεονέκτημα της προτεινόμενης παραγωγής είναι η δυνατότητα ερμηνείας της αντιγραμματικότητας δεδομένων με ΜΠΦ σε θέση προσαρτήματος, στις οποίες αναφέρθηκα στην ενότητα 5.4.1.2. Επαναλαμβάνω εδώ την αντιγραμματική (167α). Σύμφωνα με την πρότασή μου η (167α) παράγεται

²¹⁰ Βλ. τις περιπτώσεις Β1, Γ1(α) και Γ2 του Πίνακα 1, σελ. 131. Για κάποιους ομιλητές η σύνδεση ερωτηματικού προσαρτήματος με ερωτηματικό Υ στο (165α) είναι περισσότερο αποδεκτή από τις συνδέσεις στα (161) και (165β). Αφήνω εδώ το θέμα ανοιχτό.

όπως φαίνεται στο (167β). Η αντιγραμματικότητα της οφείλεται στο γεγονός ότι το κενό Υ (*e*) της ΜΠΦ δεν ελέγχεται από το ερωτηματικό ΑΑ στην ΦΣΔ₂²¹¹.

- (167) α. * [Ποιον χορό]₁ και πότε θα χορέψει η Μαρία [_{SC} *e*₁ πρώτο];
 β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ₁ [ποιον χορό]₁ θα χορέψει η Μαρία [~~ποιον χορό~~]_± [_{ΜΠΦ} *e*₁ πρώτο]] και * [ΦΣΔ₂ πότε θα χορέψει η Μαρία ~~πότε~~ [_{ΜΠΦ} *e* πρώτο]]]

Αντίθετα, στην (168α) η ΦΑ η Μαρία ελέγχει το Υ της ΜΠΦ και στις δύο ΕΠ. Η δομή της δίνεται στο (168β).

- (168) α. Ποιον χορό και πότε θα χορέψει [η Μαρία]₁ [_{SC} *e*₁ πρώτη];
 β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ₁ ποιον χορό θα χορέψει [η Μαρία]₁ ~~ποιον χορό~~ [_{SC} *e*₁ πρώτη]] και [ΦΣΔ₂ πότε θα χορέψει [η Μαρία]₁ ~~πότε~~ [_{SC} *e*₁ πρώτη]]]

Το ίδιο ισχύει για την επίσης γραμματική (169α), που παράγεται όπως φαίνεται στο (169β). Στην ΦΣΔ₁ το υποκείμενο της ΜΠΦ ελέγχεται από το ερωτηματικό Υ *ποιος* ενώ στην ΦΣΔ₂ από το κενό Υ *pro*.

- (169) α. Ποιος και πότε θα χορέψει πρώτος;
 β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ₁ ποιος₁ θα χορέψει ~~ποιος~~_± [_{SC} *e*₁ πρώτος]] και [ΦΣΔ₂ πότε θα χορέψει *pro*₁ ~~πότε~~ [_{SC} *e*₁ πρώτος]]]

Η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία είναι απολύτως συμβατή με την σημασία των *wh&wh*-ερωτήσεων. Εφόσον πρόκειται για διπροτασιακή δομή, είναι αναμενόμενο να ταυτίζεται σημασιολογικά με παρατεταγμένες *wh*-ερωτήσεις. Επιπλέον, το γεγονός ότι στην κάθε *wh*-ερώτηση υπάρχει μόνο μία ΕΦ αποκλείει την ανάγνωση λίστας ζευγών που χαρακτηρίζει κανονικά τις πολλαπλές ερωτήσεις. Όπως έχουμε ήδη δείξει, η (170) ταυτίζεται

²¹¹ Σύμφωνα με την ανάλυσή μου οι παρατεταγμένες προτάσεις «μοιράζονται» όλα τους τα συστατικά πλην της ΕΦ (βλ. το (145)). Αυτό σημαίνει ότι η (167α) δεν μπορεί να παραχθεί από την (xvi), όπου οι παρατεταγμένες προτάσεις είναι μεν γραμματικές αλλά δεν «μοιράζονται» την μικρή προτασιακή φράση.

(xvi) [ΦΣΔ₁ ποιον χορό θα χορέψει η Μαρία ~~π~~ πρώτο] και [ΦΣΔ₂ πότε θα χορέψει η Μαρία ~~πότε~~]

σημασιολογικά με την (171) και διαφοροποιείται από την πολλαπλή ερώτηση στο (172).

- (170) Τι και πότε τρώει ο Γιάννης;
 (171) Τι τρώει ο Γιάννης και πότε τρώει ο Γιάννης;
 (172) Πότε τρώει ο Γιάννης τι;

Επιπλέον, στις δομές όπου προηγείται το ερωτηματικό *ΑΑ* αποκλείεται η ανάγνωση με κλιτικό, λόγω της απουσίας του *ΑΑ* από την *ΦΣΔ*₂. Πράγματι, η συζήτηση στην ενότητα 5.3 έδειξε ότι η (170) ερμηνεύεται όπως η (171) και όχι όπως η (173).

- (173) Τι τρώει ο Γιάννης και πότε *το*₁ τρώει ο Γιάννης;

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά είναι συμβατά με την δομή πολλαπλής κυριαρχίας στο (174) (βλ. και το γράφημα (142)).

- (174) [*ΦΣΔ* [*ΦΣΔ*₁ τι τρώει ο Γιάννης ~~τι~~]] και [*ΦΣΔ*₂ πότε τρώει ο Γιάννης ~~πότε~~]]

Συνοψίζοντας, οι βασικές σημασιολογικές ιδιότητες των *wh&wh*-ερωτήσεων στα Ελληνικά φαίνεται να ανταποκρίνονται πλήρως στις προβλέψεις της προταθείσας συντακτικής παραγωγής.

5.4.2 Ανοιχτά ζητήματα

Στην προηγούμενη ενότητα υποστήριξα ότι η μια *wh&wh*-ερώτηση είναι γραμματική υπό την όρο ότι και οι δύο παρατεταγμένες *ΦΣΔ* είναι γραμματικές. Αυτή η γενίκευση δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα με (αντι)μεταβιβαστικά ρήματα. Ας δούμε, για παράδειγμα, τα (175) και (176) που επαναλαμβάνονται από την ενότητα 5.2.

- (175) α. * Ποιον και πότε τρόμαξε η Μαρία;

- β. * Πότε και ποιον τρόμαξε η Μαρία;
 (176) α. * Ποιος και τι θα κλείσει;
 β. * Τι και ποιος θα κλείσει;

Οι δομές στα (177) και (178) δείχνουν ότι οι παρατεταγμένες ΦΣΔ είναι γραμματικές (ως μεμονωμένες προτάσεις).

- (177) α. [ΦΣΔ [ΦΣΔ1 ποιον τρόμαξε η Μαρία ~~πθιθν~~] και [ΦΣΔ2 πότε τρόμαξε η Μαρία ~~πθτε~~]]
 β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ1 πότε τρόμαξε η Μαρία ~~πθτε~~] και [ΦΣΔ2 ποιον τρόμαξε η Μαρία ~~πθιθν~~]]
 (178) α. [ΦΣΔ [ΦΣΔ1 ποιος₁ θα κλείσει ~~πθιθς~~] και [ΦΣΔ2 τι θα κλείσει pro₁ ~~τε~~]]
 β. [ΦΣΔ [ΦΣΔ1 τι θα κλείσει pro₁ ~~τε~~] και [ΦΣΔ2 ποιος₁ θα κλείσει ~~πθιθς~~]]

Η ιδιαιτερότητα των παραπάνω δεδομένων οφείλεται στην παρουσία των (αντι)μεταβιβαστικών ρημάτων. Προφανώς, η ερμηνεία της αντιγραμματικότητας των (175) και (176) εξαρτάται από τον τρόπο προσέγγισης των ίδιων των (αντι)μεταβιβαστικών ρημάτων. Λόγω της ύπαρξης πολλών και αντικρουόμενων απόψεων για την λεξική ή/και συντακτική τους δομή²¹², θα αρκεστώ εδώ σε μερικές προκαταρκτικές παρατηρήσεις.

Αν θεωρήσουμε ότι στις παραπάνω *wh&wh*-ερωτήσεις το ρήμα είναι μεταβιβαστικό-μεταβατικό και στις δύο παρατεταγμένες προτάσεις, η αντιγραμματικότητα οφείλεται στην απουσία του υποχρεωτικού συμπληρώματος στην μία από τις δύο ΦΣΔ. Σε αυτή την περίπτωση οι (175α) και (175β) αντιμετωπίζουν το ίδιο ακριβώς πρόβλημα με τις αντιγραμματικές (158α) και (155α), που επαναλαμβάνονται εδώ:

- (179) α. * Τι και πόσο χρειάζεται η Μαρία;
 β. * Πόσο και τι χρειάζεται η Μαρία;

Ομοίως, η (176α) αποκλείεται όπως και η (155γ), που επαναλαμβάνεται στο

²¹² Για μια γενική επισκόπηση των σχετικών αναλύσεων βλ. Schäfer (2008, 2009).

(180)²¹³.

(180) * Ποιοι και τι απέκτησαν;

Από την άλλη μεριά, αν τα (αντι)μεταβιβαστικά ρήματα λειτουργούν ως μεταβατικά στην μία ΦΣΔ και ως αμετάβατα στην άλλη, η παραγωγή της δομής μπορεί να αποκλειστεί με το σκεπτικό ότι πρόκειται στην πραγματικότητα για δύο διαφορετικά ρήματα. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν αναλύσεις που αποδίδουν τις διαφορετικές σημασιολογικές ιδιότητες των δύο τύπων (μεταβατικού, αμετάβατου) σε διαφορετικά συντακτικά χαρακτηριστικά της κεφαλής ΦΩΝ (Alexiadou *et al.* 2006). Σε αυτή την περίπτωση θα ήταν εύλογη η υπόθεση ότι η εξωτερική Επανασυγχώνευση της συγκεκριμένης κεφαλής είναι αδύνατη όταν αυτή φέρει το χαρακτηριστικό [+δραστικό] (agentive) στην μία ΦΣΔ αλλά [-δραστικό] στην άλλη (όπως προτείνεται από τους Alexiadou *et al.* 2006).

Τέλος, υπάρχουν μελέτες που συσχετίζουν τον μεταβατικό με τον αμετάβατο τύπο προτείνοντας ότι ο ένας παράγεται από τον άλλο στο Λεξικό και εν συνεχεία εισέρχεται στην σύνταξη (βλ. Rappaport Hovav & Levin 2012 και τις αναφορές που παρατίθενται εκεί). Όποιος κι αν είναι ο βασικός τύπος, τα δύο ρήματα έχουν διαφορετικά λεξικά χαρακτηριστικά, γι' αυτό και δεν μπορούν να σχηματίσουν γραμματικές *wh&wh*-ερωτήσεις. Κατόπιν τούτων, δεν θεωρώ ότι η αντιγραμματοκότητα των (175), (176) είναι ασύμβατη με την προτεινόμενη δομή πολλαπλής κυριαρχίας, αν και το θέμα απαιτεί ασφαλώς συστηματικότερη μελέτη.

Ένα ακόμα ανοιχτό ζήτημα αποτελούν τα δεδομένα με κλιτικό στην ΦΣΔ₂ που επαναλαμβάνονται στο (181).

(181) α. ? Δεν ξέρω ti_1 και σε ποιον to_1 λένε οι υπεύθυνοι.

β. ? Η μητέρα μας καταλαβαίνει ti_1 και τότε to_1 χρειαζόμαστε.

²¹³ Για την αντιγραμματοκότητα της (176β), όπου το ερωτηματικό Υ έπεται του ερωτηματικού ΑΑ, βλ. την συζήτηση για την αντιγραμματοκότητα (161) παραπάνω.

Οι δομές με κλιτικό αξιολογούνται γενικά ως περισσότερο (ή και απολύτως) αποδεκτές σε σχέση με τις αντίστοιχες χωρίς κλιτικό. Από την άλλη μεριά, η αποδεκτότητα των δομών μειώνεται αισθητά αν αλλάξει η σειρά των ΕΦ, έτσι ώστε το ερωτηματικό ΑΑ να είναι δεύτερο. Πρβλ. τα δεδομένα στα (181) και (182).

(182) α. * Δεν ξέρω σε ποιον και τ_1 τ_0 λένε οι υπεύθυνοι.

β. * Η μητέρα μας καταλαβαίνει τότε και τ_1 τ_0 χρειαζόμαστε.

Σχετικά με την συντακτική παραγωγή των (181) και (182) υπάρχουν δύο περιπτώσεις: (i) παραγωγή με κλιτικό και στις δύο παρατεταγμένες προτάσεις (ii) παραγωγή με κλιτικό στην $\Phi\Sigma\Delta_2$ ²¹⁴.

(i) Στα (183α), (183β) δίνεται αντίστοιχα η δομή των (181α) και (182α) με κλιτικό και στις δύο παρατεταγμένες φράσεις.

(183) α. * [$\Phi\Sigma\Delta$ * [$\Phi\Sigma\Delta_1$ τ_1 τ_0 λένε οι υπεύθυνοι ϵ_{\pm}] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ σε ποιον τ_0 λένε οι υπεύθυνοι $\sigma\epsilon$ -ποιον]]

β. * [$\Phi\Sigma\Delta$ [$\Phi\Sigma\Delta_1$ σε ποιον τ_0 λένε οι υπεύθυνοι $\sigma\epsilon$ -ποιον] και * [$\Phi\Sigma\Delta_2$ τ_1 τ_0 λένε οι υπεύθυνοι ϵ_{\pm}]]

Το πρόβλημα εδώ προκαλείται από την συνύπαρξη του κλιτικού στην ίδια πρόταση (στην $\Phi\Sigma\Delta_1$ και στην $\Phi\Sigma\Delta_2$ αντίστοιχα) με το μη εξωπροτασιακά συνδεδεμένο *τι*.

(ii) Η παραγωγή με κλιτικό στην $\Phi\Sigma\Delta_2$ δίνεται στα (184α), (184β).

(184) α. [$\Phi\Sigma\Delta$ [$\Phi\Sigma\Delta_1$ τ_1 λένε οι υπεύθυνοι ϵ_{\pm}] και [$\Phi\Sigma\Delta_2$ σε ποιον τ_0 λένε οι υπεύθυνοι $\sigma\epsilon$ -ποιον]]

β. * [$\Phi\Sigma\Delta$ * [$\Phi\Sigma\Delta_1$ σε ποιον λένε οι υπεύθυνοι $\sigma\epsilon$ -ποιον] και * [$\Phi\Sigma\Delta_2$ τ_1 τ_0 λένε οι υπεύθυνοι ϵ_{\pm}]]

²¹⁴ Καθώς το κλιτικό εκφωνείται στην $\Phi\Sigma\Delta_2$, δεν θεωρώ πιθανή μια παραγωγή με κλιτικό μόνο στην $\Phi\Sigma\Delta_1$.

Η (184β) αποκλείεται λόγω της απουσίας AA από την ΦΣΔ₁ και της συνύπαρξης του κλιτικού με την μη εξωπροτασιακά συνδεδεμένη ΕΦ στην ΦΣΔ₂. Η (184α), αντίθετα, είναι ορθά σχηματισμένη, αφού το ρήμα έχει συμπλήρωμα και στις δύο παρατεταγμένες προτάσεις. Επιπλέον, η συναναφορά του κλιτικού με την ΕΦ δεν δημιουργεί προβλήματα. Η μειωμένη αποδεκτότητα των δεδομένων στο (181) (για τους ομιλητές που συμφωνούν ως προς αυτό) θα μπορούσε ίσως να αποδοθεί στην παραβίαση κάποιου γενικότερου περιορισμού που επιβάλλει στις παρατεταγμένες ΕΠ να μοιράζονται όλα τους τα συστατικά πλην της ΕΦ (βλ. και υποσ. 211).

Γενικεύοντας τις παραπάνω προκαταρκτικές παρατηρήσεις θα λέγαμε ότι η παρουσία του κλιτικού στο (181) έχει την ικανότητα να «διασώζει» τρόπον τινά δομές που κανονικά δεν θα γίνονταν αποδεκτές. Το κλιτικό λειτουργεί ως συμπλήρωμα του ρήματος στην ΦΣΔ₂ και καθιστά ευκολότερη την ερμηνεία της δομής, μέσω της αναφορικής σύνδεσής του με το ερωτηματικό AA *τι*. Γι' αυτό και υπάρχει σαφής αντίθεση μεταξύ της (181α), για παράδειγμα, και της αντίστοιχης δομής χωρίς κλιτικό στο (185).

(185) * Δεν ξέρω τι και σε ποιον λένε οι υπεύθυνοι.

Από την άλλη μεριά, όταν το ερωτηματικό AA έπεται του παρατακτικού συνδέσμου, όπως συμβαίνει στο (182), δεν υπάρχει αντίστοιχη ανάγκη παρουσίας του κλιτικού. Το ρήμα της ΦΣΔ₂ έχει ήδη συμπλήρωμα και επιπλέον η συνύπαρξη του ερωτηματικού AA με το κλιτικό είναι προβληματική, ιδιαίτερα όταν το πρώτο δεν είναι εξωπροτασιακά συνδεδεμένο.

Θα ήθελα, τέλος, να θυμίσω ότι η γραμματικότητα των ATB-ερωτήσεων με πτωτικές συγκρούσεις και παραβιάσεις ισχυρών νησίδων αποκαθίσταται και αυτή με την παρουσία κλιτικού (βλ. την συζήτηση στην ενότητα 4.3). Έχω την εντύπωση πως ο ρόλος αυτός του κλιτικού στις ATB-ερωτήσεις και στις *wh&wh*-ερωτήσεις σχετίζεται με την περιορισμένη χρήση των δύο αυτών δομικών σχημάτων και με τις συνακόλουθες δυσκολίες ερμηνείας τους από τους ομιλητές.

Θα κλείσω την παρούσα ενότητα συνοψίζοντας την πρότασή μου. Υποστήριξα ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών είναι διπροτασιακές δομές πολλαπλής κυριαρχίας μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων. Δομούνται από παρατεταγμένες ΕΠ που μοιράζονται όλα τα συστατικά τους εκτός από τις ΕΦ. Σε αντίθεση με άλλες αναλύσεις αυτός ο τρόπος παραγωγής δεν παραβιάζει τον ΠΠΣΟ ενώ ταυτόχρονα προβλέπει ορθά τις αποδεκτές συνδέσεις ΕΦ στα Ελληνικά. Όπως είδαμε, η γραμματικότητα της κάθε παρατεταγμένης ΦΣΔ ξεχωριστά είναι αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για την παραγωγή μιας γραμματικής *wh&wh*-ερώτησης. Στα περισσότερα αντιγραμματικά δεδομένα η μία ΕΠ είναι αντιγραμματική. Ακόμα όμως και τα αντιγραμματικά δεδομένα με γραμματικές ΦΣΔ επιδέχονται ερμηνείες συμβατές με την προταθείσα συντακτική παραγωγή. Τέλος, η ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία προβλέπει τις σημασιολογικές ιδιότητες των *wh&wh*-ερωτήσεων στα Ελληνικά, το γεγονός δηλαδή ότι ερμηνεύονται ως παρατεταγμένες ανεξάρτητες ερωτήσεις που αποκλείουν την ανάγνωση λίστας ζευγών και την ανάγνωση με κλιτικό.

5.5 Η θέση των Ελληνικών στην τυπολογία των *wh&wh*-ερωτήσεων

Στην εισαγωγή του κεφαλαίου αναφέρθηκα στην διαγλωσσική ποικιλία που χαρακτηρίζει τις *wh&wh*-ερωτήσεις. Έχει διαπιστωθεί ότι οι γλώσσες διαφέρουν ως προς τις αποδεκτές συνδέσεις και σειρές ΕΦ και ως προς την σημασία των δομών. Λόγω αυτής της διαφοροποίησης ανακύπτει το ερώτημα αν οι *wh&wh*-ερωτήσεις παράγονται διαγλωσσικά με τον ίδιο τρόπο. Οι μελέτες των Citko (2013) και Citko & Gračanin-Yüksek (2013) απαντούν αρνητικά και υποστηρίζουν ότι υπάρχουν τρεις τύποι *wh&wh*-ερωτήσεων: ένας μονοπροτασιακός (βλ. ενότητα 5.4.1) και δύο διπροτασιακοί (ένας με πολλαπλή κυριαρχία φράσης, και ένας με πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων) (βλ. ενότητα 5.4.2.2).

Σύμφωνα με τις ίδιες μελέτες, ο τύπος των *wh&wh*-ερωτήσεων σε μια συγκεκριμένη γλώσσα ανιχνεύεται με την βοήθεια συγκεκριμένων διαγνωστικών κριτηρίων όπως είναι (i) η δυνατότητα πολλαπλής πρόταξης ΕΦ, (ii) η δυνατότητα σύνδεσης ερωτηματικών ορισμάτων μεταξύ τους, (iii) η

γραμματικότητα των *wh&wh*-ερωτήσεων με ερωτηματικό *AA* και υποχρεωτικώς μεταβατικό ρήμα και (iv) η ύπαρξη περιορισμών στην σειρά των ΕΦ. Η μονοπροτασιακή δομή και η δομή με πολλαπλή κυριαρχία φράσης προϋποθέτουν την δυνατότητα πολλαπλής πρόταξης ΕΦ και αποκλείονται σε γλώσσες όπως τα Αγγλικά, που επιτρέπουν την πρόταξη μίας μόνο ΕΦ. Γι' αυτό υποστηρίζεται ότι η δομή των *wh&wh*-ερωτήσεων στα Αγγλικά είναι διπροτασιακή με πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων (βλ. το (139)/(140) στην ενότητα 5.4.2.2). Όπως είδαμε στις αμέσως προηγούμενες ενότητες, η συγκεκριμένη δομή δεν επιτρέπει την σύνδεση ερωτηματικών ορισμάτων μεταξύ τους ούτε την σύνδεση ερωτηματικού *AA* με ερωτηματικό προσάρτημα όταν το ρήμα είναι υποχρεωτικώς μεταβατικό. Αυτές οι προβλέψεις επιβεβαιώνονται αντίστοιχα από τα ακόλουθα δεδομένα των Αγγλικών (Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 10, 11).

(186) α. *What and (to) whom did John give?

β. *What and where did you buy?

Επιπλέον, η δομή με πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων δεν προβλέπει περιορισμούς στην σειρά των ΕΦ, δεδομένου ότι η μετακίνησή τους γίνεται από διαφορετικές προτάσεις. Όπως δείχνουν τα δεδομένα στο (185) (Whitman 2005: 84), η σειρά των παρατεταγμένων ΕΦ στα Αγγλικά είναι ελεύθερη.

(187) α. When and what can I eat?

β. What and when can I eat?

Από την άλλη μεριά, οι γλώσσες με πολλαπλή πρόταξη ΕΦ σχηματίζουν τον πρώτο ή τον δεύτερο τύπο *wh&wh*-ερωτήσεων. Και στους δύο οι ΕΦ ανήκουν στην ίδια ΦΧρ²¹⁵. Κατά συνέπεια, οι συνδέσεις ερωτηματικών ορισμάτων (μεταξύ τους) είναι αποδεκτές. Επιπλέον, η σύνδεση ερωτηματικού *AA* με άλλες ΕΦ είναι γραμματική, ανεξάρτητα από το είδος του ρήματος (υποχρεωτικώς ή

²¹⁵ Ή στην ίδια Φρ, σύμφωνα με την Citko (2013: 320).

προαιρετικώς μεταβατικό). Το σημείο στο οποίο διαφοροποιούνται οι δύο δομές είναι οι προβλέψεις τους για την σειρά των ΕΦ. Ο μονοπροτασιακός τύπος συσχετίζει άμεσα τις *wh&wh*-ερωτήσεις με τις πολλαπλές ερωτήσεις και προβλέπει ότι η σειρά των ΕΦ ρυθμίζεται και στις δύο δομές από τους ίδιους περιορισμούς. Οι σειρές που αποκλείονται στις πολλαπλές ερωτήσεις περιμένουμε να αποκλείονται και στις *wh&wh*-ερωτήσεις. Αυτό επιβεβαιώνεται στα Βουλγαρικά, όπως δείχνουν τα δεδομένα στα (188) και (189) (Cikto & Gračanin-Yüksek 2013: 14).

(188) α. Koj i koga ste si hodi v Bulgaria? (*wh&wh*-ερωτήσεις)
 who and when will REFLgo in Bulgaria
 who is going to Bulgaria and when?’

β. *Koga i koj ste si hodi v Bulgaria?
 when and who will REFLgo in Bulgaria

(189) α. Koj koga ste si hodi v Bulgaria? (πολλαπλές ερωτήσεις)
 who when will REFL go in Bulgaria
 ‘Who is going to Bulgaria when?’

β. *Koga koj ste si hodi v Bulgaria?
 when who will REFL go in Bulgaria

Συνεπώς, οι *wh&wh*-ερωτήσεις στα Βουλγαρικά θα πρέπει να είναι μονοπροτασιακές. Πράγματι, επιτρέπουν συνδέσεις δύο ερωτηματικών ορισμάτων, καθώς και συνδέσεις με ερωτηματικό AA όταν το ρήμα είναι υποχρεωτικώς μεταβατικό. Παραθέτω ενδεικτικά τα ακόλουθα δεδομένα (από την Scott 2012: 110 και τις Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 15 αντίστοιχα).

(190) α. Koj i kakvo e kupil?
 who and what AUX bought
 ‘Who and what bought?’

β. Kakvo i kak kupil Ivan?
 what and how bought Ivan
 ‘What and how did Ivan buy?’

Αντίθετα, ο διπροτασιακός τύπος με πολλαπλή κυριαρχία φράσης προβλέπει ότι η σειρά των παρατεταγμένων ΕΦ είναι ελεύθερη, αφού σε κάθε ΦΣΔ λειτουργεί μόνο μία *wh*-μετακίνηση. Τα Ρουμανικά αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα γλώσσας με διπροτασιακές *wh&wh*-ερωτήσεις και πολλαπλή κυριαρχία φράσης. Τα δεδομένα στα (191), (192) (Comoronski 1996: 2-3, 135) δείχνουν ότι η σειρά των ΕΦ είναι ελεύθερη στις *wh&wh*-ερωτήσεις αλλά όχι στις πολλαπλές ερωτήσεις.

- (191) α. Cine_i *și* ce_j e_i ti-a spus e_j? (*wh&wh*-ερωτήσεις)
 who and what to-you-has told
 ‘Who told you something and what was it?’
 β. Ce_j *și* cine_i e_i ti-a spus e_j?
 what and who to-you-has told
- (192) α. Cine_i ce_j (crezi că) e_i a văzut e_j? (πολλαπλές ερωτήσεις)
 who what you.think that has seen
 ‘Who (do you think) saw what?’
 β. *Ce_i cine_j e_j a văzut e_i?
 what who has seen

Όπως προβλέπει η διπροτασιακή παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία φράσης, είναι αποδεκτή στα Ρουμανικά η σύνδεση δύο ερωτηματικών ορισμάτων, καθώς και οι συνδέσεις με ερωτηματικό ΑΑ όταν το ρήμα είναι υποχρεωτικώς μεταβατικό. Παραθέτω ενδεικτικά τα δεδομένα στο (193) (από τις Comoronski 1996: 135 και Citko & Gračanin-Yüksek 2013: 16 αντίστοιχα).

- (193) α. Cui_i *și* ce_j i_i-ai dat e_j e_i?
 to.whom and what to.him-you.have given
 ‘What did you give and to whom?’
 β. Cu ce *și* pe cine a supărat Ion?
 with what and PE who has upset Ion
 ‘With what and whom did Ion upset?’

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι τρεις διαφορετικές δομές των *wh&wh*-ερωτήσεων αντιστοιχούν σε τρεις διαφορετικούς τύπους γλωσσών. Η δομή που πρότεινα στην προηγούμενη ενότητα για τα Ελληνικά τα κατατάσσει στην ίδια ομάδα με τα Αγγλικά. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε αν βασιστούμε στα συντακτικά κριτήρια που αναφέρθηκαν στην αρχή της ενότητας. Η απουσία πολλαπλής πρόταξης ΕΦ στα Ελληνικά αποκλείει τόσο την μονοπροτασιακή παραγωγή όσο και την διπροτασιακή με πολλαπλή κυριαρχία φράσης, αφήνοντας έτσι ως μόνη δυνατότητα την διπροτασιακή δομή με πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων. Όπως τα Αγγλικά, τα Ελληνικά αποκλείουν την σύνδεση ερωτηματικού ΑΑ με ερωτηματικό προσάρτημα όταν το ρήμα είναι υποχρεωτικώς μεταβατικό. Πρβλ. την (186β) με την (194).

(194) *Τι και πού αγόρασες;

Ωστόσο, οι δύο γλώσσες διαφοροποιούνται ως προς την δυνατότητα σχηματισμού *wh&wh*-ερωτήσεων με ερωτηματικό Υ. Η αντίθεση μεταξύ των (195) και (196) (η (196α) από την Gračanin-Yüksek 2007: 42) δείχνει ότι η σύνδεση ερωτηματικού Υ με ερωτηματικό προσάρτημα ή ΑΑ είναι γραμματική στα Ελληνικά αλλά όχι στα Αγγλικά.

(195) α. Πες μου ποιος και πότε τραγούδησε.

β. Ποιος και τι τραγούδησε;

(196) α. *Tell me who and when sang.

β. *Who and what sang?

Δεδομένου ότι η δομή των *wh&wh*-ερωτήσεων είναι ίδια και στις δύο γλώσσες η διαφοροποίηση των δεδομένων με ερωτηματικό Υ θα πρέπει να οφείλεται σε κάποια ανεξάρτητη διαφορά μεταξύ τους. Κατά την γνώμη μου αυτή είναι η παράμετρος *pro-drop*. Το γεγονός ότι τα Ελληνικά διαθέτουν ένα κενό αντωνυμικό *pro* που μπορεί να καταλαμβάνει θέση Υ ερμηνεύει την γραμματικότητα των δομών στο (195). Όπως είδαμε στην ενότητα 5.5.1 (βλ.

(146)/(147)), στις *wh&wh*-ερωτήσεις με ερωτηματικό *Υ* το *Υ* της $\Phi\Sigma\Delta_1$ είναι η ΕΦ *ποιος* ενώ το *Υ* της $\Phi\Sigma\Delta_2$ το *pro*. Παρατηρήσαμε επίσης ότι το κενό *pro-Υ* της $\Phi\Sigma\Delta_2$ αναφέρεται στο ερωτηματικό *Υ* της $\Phi\Sigma\Delta_1$.

Στα Αγγλικά, αντίθετα, που δεν ανήκουν στις γλώσσες *pro-drop*, οι *wh&wh*-ερωτήσεις με ερωτηματικό *Υ* είναι αντιγραμματικές γιατί η $\Phi\Sigma\Delta_2$ μένει χωρίς *Υ*. Έτσι η $\Phi\Sigma\Delta_2$ των αντιγραμματικών δεδομένων στο (196) ταυτίζεται με τις αντιγραμματικές δομές στο (197)²¹⁶.

(197) α. * (Tell me) when sang.

β. * What sang?

Βάσει των παραπάνω προτείνω την ταξινόμηση των γλωσσών της πρώτης ομάδας σε δύο υποκατηγορίες, με κριτήριο την παράμετρο *pro-drop*. Και οι δύο υποκατηγορίες σχηματίζουν διπροτασιακές *wh&wh*-ερωτήσεις με πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων, εφόσον αποκλείουν την πολλαπλή πρόταξη ΕΦ. Ωστόσο, μόνο οι γλώσσες με κενό υποκείμενο, όπως τα Ελληνικά, σχηματίζουν *wh&wh*-ερωτήσεις με ερωτηματικό *Υ*. Η προτεινόμενη κατηγοριοποίηση επιβεβαιώνεται από τα Κροατικά, που είναι γλώσσα *pro-drop* και σχηματίζει δομές όπως η (198) (Gračanin-Yüksek 2007: 51). Σύμφωνα με την Gračanin-Yüksek (ό.π.) το *Υ* της $\Phi\Sigma\Delta_2$ στην (198) είναι η κενή κατηγορία *pro*.

(198) Tko MU JE i kada MU JE pjevao?
 who him.cl Aux.cl and when him.cl Aux.cl sung
 'Who and when sang to him?'

Συνοψίζοντας, η ανάλυση που πρότεινα για τα δεδομένα των Ελληνικών είναι συμβατή με την τυπολογία των Citko & Gračanin-Yüksek (2013) και Citko (2013), από την οποία όμως απουσιάζει ο ρόλος της παραμέτρου *pro-drop*. Η αντιπαραβολή συγκεκριμένων δεδομένων των Αγγλικών και των Ελληνικών υποδεικνύει την ανάγκη επανεξέτασης των κριτηρίων ταξινόμησης που

²¹⁶ Όπως επεσήμανα και παραπάνω με αφορμή το (147) των Ελληνικών, το ερωτηματικό *Υ* *who* στο (196) δεν μπορεί να ανήκει και στις δύο παρατεταγμένες προτάσεις, γιατί τότε η $\Phi\Sigma\Delta_2$ θα ταυτιζόταν με πολλαπλή ερώτηση.

αναφέρθηκαν στην αρχή της ενότητας, ώστε να ανταποκρίνονται στις επιμέρους διαφοροποιήσεις μεταξύ γλωσσών της ίδιας κατηγορίας²¹⁷. Αυτό όμως είναι ένα ευρύτερο εγχείρημα που απαιτεί να ληφθούν υπ' όψιν δεδομένα περισσότερων γλωσσών.

Πέραν της διαγλωσσικής διαφοροποίησης, υποστηρίζεται σε πρόσφατες μελέτες ότι μία γλώσσα μπορεί να σχηματίζει *wh&wh*-ερωτήσεις με δύο (ή περισσότερες) διαφορετικές δομές. Σύμφωνα με τις Citko & Gračanin-Yüksek (2013), τα Ρουμανικά δεν σχηματίζουν μόνο διπροτασιακές *wh&wh*-ερωτήσεις με πολλαπλή κυριαρχία φράσης, όπως είδαμε παραπάνω, αλλά και μονοπροτασιακές. Τέλος, γλώσσες όπως τα Ρωσικά, τα Πολωνικά και τα Κροατικά υποστηρίζεται ότι διαθέτουν και τις τρεις δομές (Citko & Gračanin-Yüksek 2013). Η τυπολογία των *wh&wh*-ερωτήσεων θα πρέπει ασφαλώς να μελετηθεί συστηματικότερα, αφού υπάρχουν ήδη ισχυρές ενδείξεις ότι ο σχηματισμός τους χαρακτηρίζεται τόσο από διαγλωσσική όσο και από ενδογλωσσική ποικιλία.

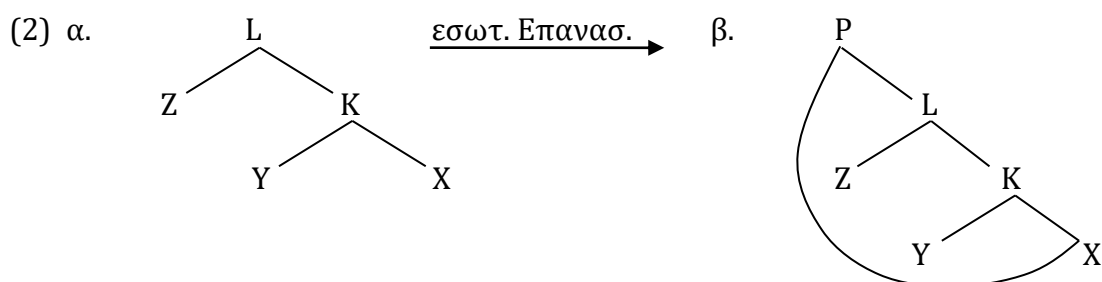
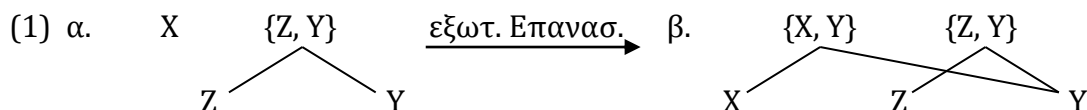
²¹⁷ Τα Ελληνικά και τα Αγγλικά διαφοροποιούνται επίσης ως προς την σειρά των ΕΦ, η οποία είναι κανονικά ελεύθερη στις γλώσσες με πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων (βλ. το (187)). Είδαμε όμως ότι στα δεδομένα των Ελληνικών με ερωτηματικό Υ η σειρά των ΕΦ δεν είναι ελεύθερη. Επομένως, οι περιορισμοί στην σειρά των ΕΦ δεν θα πρέπει να αποκλείονται εκ προοιμίου από τις γλώσσες με πολλαπλή κυριαρχία μεμονωμένων συντακτικών αντικειμένων.

6. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ

6.1 Γενικά

Η μελέτη των ΑΤΒ-ερωτήσεων και των *wh&wh*-ερωτήσεων, την οποία επιχείρησα στα προηγούμενα δύο κεφάλαια, έδειξε ότι και οι δύο δομές παράγονται με εξωτερική Επανασυγχώνευση στοιχείων, αποτελούν δηλαδή δομές πολλαπλής κυριαρχίας. Τα συμπεράσματά μας, ως εκ τούτου, αν είναι ορθά, μας υποχρεώνουν να δεχτούμε την εξωτερική Επανασυγχώνευση ως δυνατότητα δόμησης συστατικών.

Όπως επισημάναμε όμως στο κεφάλαιο 2, η πολλαπλή κυριαρχία μπορεί να είναι αποτέλεσμα όχι μόνο εξωτερικής αλλά και εσωτερικής Επανασυγχώνευσης, γεγονός που επιβάλλει την επανεξέταση της τυπικής *wh*-μετακίνησης στις απλές και σύνθετες ΕΠ. Επαναλαμβάνω, κατ' αρχάς, χάριν υπενθύμισης, την σχηματική απεικόνιση των δύο τύπων Επανασυγχώνευσης. Στο (1) εικονίζεται η εξωτερική Επανασυγχώνευση του Y με το X ενώ στο (2) η εσωτερική Επανασυγχώνευση του X με το L.

Στο παρόν κεφάλαιο θα διατυπώσω ορισμένες γενικές σκέψεις σχετικά με την δυνατότητα αντιμετώπισης της μετακίνησης ΕΦ ως εσωτερικής Επανασυγχώνευσης. Στην ενότητα 6.2 θα αναφερθώ στις *wh*-ερωτήσεις, οι οποίες δεν με απασχόλησαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Ακολουθώντας, στην ενότητα 6.3, θα

επανέλθω στις σύνθετες ΕΠ που εξέτασα στα κεφάλαια 4 και 5, όπου όμως ακολούθησα την καθιερωμένη θεωρία των αντιγράφων²¹⁸. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσω στις συνέπειες της παραγωγής με εσωτερική Επανασυγχώνευση συγκριτικά με την θεωρία των αντιγράφων (ενότητες 6.2.1, 6.2.2). Παράλληλα, θα διερευνήσω αν ο προτεινόμενος τρόπος παραγωγής έχει επιπτώσεις στην *θεωρία της τοπικότητας* (locality theory) (ενότητα 6.2.3). Στην ενότητα 6.4 θα διατυπώσω ορισμένες γενικές επισημάνσεις αναφορικά με την περιγραφική και ερμηνευτική επάρκεια των δύο σχημάτων (με και χωρίς αντίγραφα). Το κεφάλαιο θα κλείσει με μια σύντομη αναφορά στην γραμμικοποίηση των *wh*-ερωτήσεων και των ΕΔ γενικότερα.

6.2 Η παραγωγή των *wh*-ερωτήσεων

6.2.1 Παραγωγή με αντίγραφα

Οι *wh*-ερωτήσεις, οι οποίες έχουν μελετηθεί συστηματικά σε διαγλωσσικό επίπεδο ήδη από τις πρώτες φάσεις της γενετικής θεωρίας²¹⁹, είναι η δομή στην οποία εμφανίζεται κατ' εξοχήν το φαινόμενο της μετατόπισης. Η ΕΦ εκφωνείται στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης αλλά ερμηνεύεται (και) σε άλλη θέση μέσα στην δομή. Στο πλαίσιο του ΜΠ, στο οποίο θα εστιάσω εδώ, η μετατόπιση περιγράφεται ως αποτέλεσμα Μετακίνησης, η οποία αναλύεται σε επιμέρους λειτουργίες, όπως είναι η Συμφωνία, η Συνέλκυση και η εσωτερική Συγχώνευση (Chomsky 2004: 110). Επαναλαμβάνω το (10) από την ενότητα 2.3.2.2.

(3) Μετακίνηση = Συμφωνία + Συνέλκυση + εσωτερική Συγχώνευση

Στην συγκεκριμένη προσέγγιση της Μετακίνησης η Συμφωνία αποτελεί μία από τις βασικές συνιστώσες της. Σε ό,τι αφορά τις *wh*-ερωτήσεις μάς ενδιαφέρει

²¹⁸ Κατά την εξέταση των σύνθετων ΕΔ στα κεφάλαια 4 και 5 χρησιμοποίησα την θεωρία των αντιγράφων όχι για λόγους θεωρητικούς αλλά επειδή ο στόχος μου ήταν να εστιάσω στην δυνατότητα εξωτερικής Επανασυγχώνευσης. Άλλωστε, τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν υπέρ της εξωτερικής Επανασυγχώνευσης δεν εξαρτώνται από τον τρόπο αντιμετώπισης της *wh*-μετακίνησης.

²¹⁹ Βλ. ενδεικτικά τις μελέτες των Chomsky (1977), Huang (1982), Watanabe (1992), Tsai (1994), Richards (2001), Starke (2001), Cheng & Corver (2006), Cable (2010). Για τις *wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών βλ. τις αναφορές στην ενότητα 3.3.1 του κεφαλαίου 3.

πρωτίστως η Συμφωνία μεταξύ ΣΔ και ΕΦ. Ο πρώτος λειτουργεί ως ανιχνευτής ενώ η δεύτερη ως στόχος. Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά που εμπλέκονται στην Συμφωνία ΣΔ-ΕΦ υπάρχει διάσταση απόψεων. Σύμφωνα με τον Chomsky (2000: 128), τον οποίο ακολουθώ εδώ, ο ΣΔ φέρει ένα μη ερμηνεύσιμο Q-χαρακτηριστικό ενώ η ΕΦ ένα ερμηνεύσιμο Q-χαρακτηριστικό και ένα μη ερμηνεύσιμο *wh*-χαρακτηριστικό που την καθιστά ενεργή²²⁰. Με την λειτουργία της Συμφωνίας, ελέγχονται τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά και των δύο. Η γενική μορφή της Συμφωνίας ΣΔ-ΕΦ φαίνεται στο (4), όπου X είναι η κεφαλή του ΣΔ και Y η ΕΦ²²¹.

$$\begin{array}{ccc}
 (4) & X & > & Y & \xrightarrow{\text{Συμφωνία}} \\
 & \left[\begin{array}{c} uQ\text{-χαρ.} \\ \text{EPP-χαρ.} \end{array} \right] & & \left[\begin{array}{c} iQ\text{-χαρ.} \\ uwh\text{-χαρ.} \end{array} \right] & \\
 & X & > & Y & \\
 & \left[\begin{array}{c} uQ\text{-χαρ.:} \checkmark \\ \text{EPP-χαρ.} \end{array} \right] & & \left[\begin{array}{c} iQ\text{-χαρ.} \\ uwh\text{-χαρ.:} \checkmark \end{array} \right] &
 \end{array}$$

Για την Μετακίνηση ΕΦ, εκτός από την Συμφωνία ΣΔ-ΕΦ, είναι απαραίτητος ο προσδιορισμός του συντακτικού αντικειμένου που θα συγχωνευθεί εσωτερικά. Αυτό επιτυγχάνεται με την Συνέλκυση, την δεύτερη συνιστώσα της Μετακίνησης. Ως γνωστόν, σε δομές όπως η (5) δεν μετακινείται μόνο η ίδια η ΕΦ (δηλαδή η μεγίστη προβολή της ερωτηματικής λέξης) αλλά μια μεγαλύτερη φράση (στην προκειμένη περίπτωση μια ΠΡΟΘΦ).

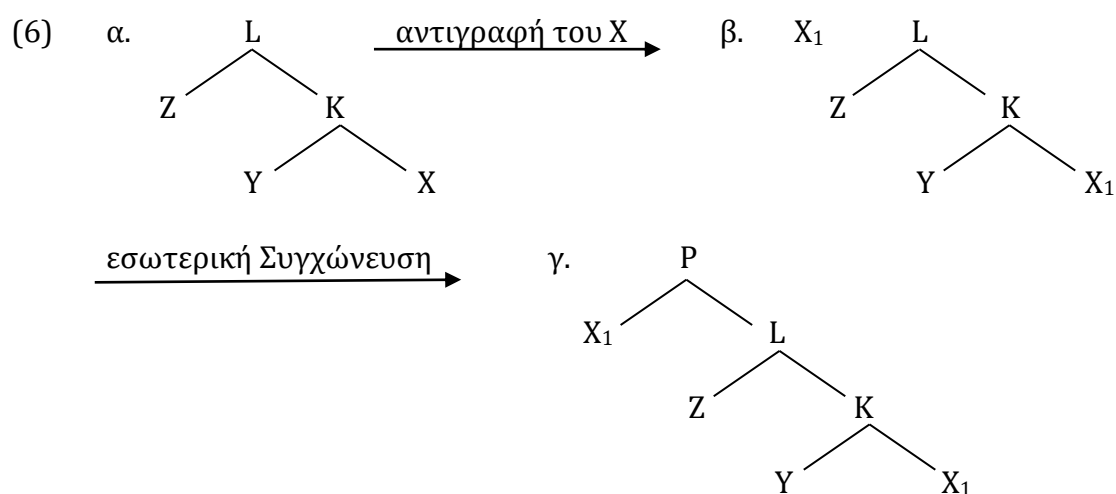
(5) Σε ποιο παιδί έδωσε η Μαρία την πρόσκληση ~~σε ποιο παιδί~~;

²²⁰ Διαφορετικές απόψεις αναφορικά με τα χαρακτηριστικά του ΣΔ και των ΕΦ έχουν διατυπωθεί από τους Hagstrom (1998), Sabel (1998), Cole & Hermon (1998), Tsai (1999), Pesetsky (2000), den Dikken (2003), Haida (2007: 205 κ.εξ.), Pesetsky & Torrego (2007), Bošković (2007), Cable (2010), μεταξύ πολλών άλλων. Το ζήτημα των χαρακτηριστικών δεν θα με απασχολήσει περαιτέρω, καθώς δεν επηρεάζει άμεσα την συζήτηση για τον μηχανισμό της μετατόπισης.

²²¹ Το σύμβολο > στο (4) δηλώνει ότι το X επιβάλλεται δομικά στο Y. Ο έλεγχος των χαρακτηριστικών δηλώνεται με το σύμβολο \checkmark .

Η (5) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα Συνέλκυσης, φαινόμενο που έχει αναλυθεί ποικιλοτρόπως (βλ. τις αναφορές που παρατίθενται στον Cable 2010: 6). Σε ό,τι ακολουθεί θα θεωρήσω δεδομένη την ύπαρξη κάποιου μηχανισμού που καθορίζει ποιο συστατικό μετακινείται, χωρίς όμως να υπεισέλθω σε συγκεκριμένες αναλύσεις.

Η τρίτη συνιστώσα της Μετακίνησης είναι η (εσωτερική) Συγχώνευση. Η εσωτερική Συγχώνευση της ΕΦ προκαλείται από ένα χαρακτηριστικό του ΣΔ που ονομάζεται EPP-χαρακτηριστικό (Chomsky 2001: 10)²²². Η ΕΦ αντιγράφεται και συγχωνεύεται με την κεφαλή που προκαλεί την Μετακίνηση, δηλαδή με τον ΣΔ. Τα «βήματα» της εσωτερικής Συγχώνευσης ενός συντακτικού αντικείμενου X παρουσιάζονται σχηματικά στο (6) (που επαναλαμβάνεται από την ενότητα 2.3.2.2). Ξεκινώντας από την δομή στο (6α) αντιγράφεται αρχικά το X, όπως φαίνεται στο (6β), και εν συνεχεία συγχωνεύεται εσωτερικά με το συντακτικό αντικείμενο L, παράγοντας την δομή στο (6γ). Έτσι, στο εξαγόμενο της εσωτερικής Συγχώνευσης υπάρχουν δύο αντίγραφα του X.

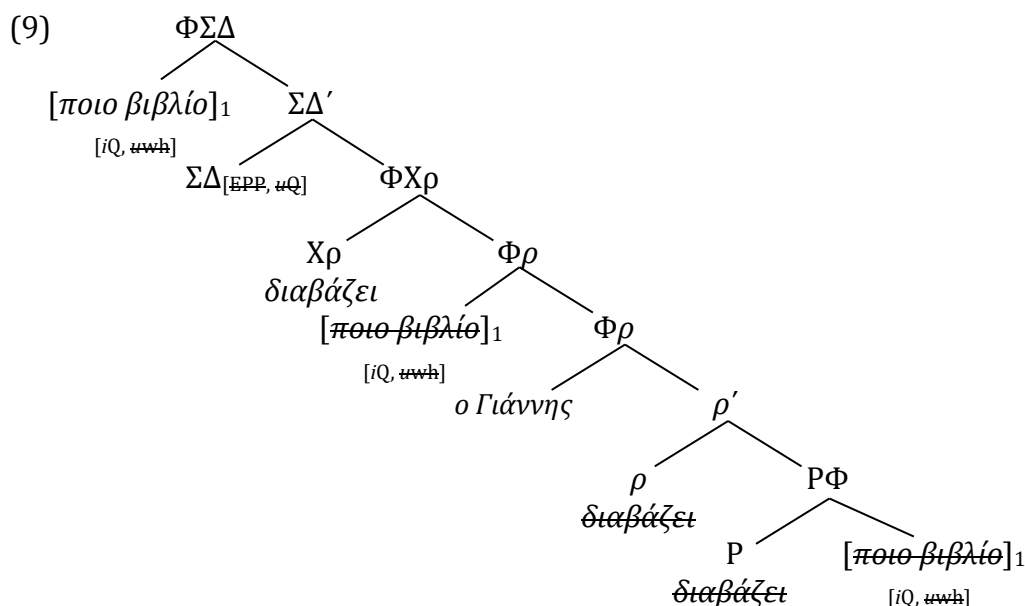

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η συντακτική δομή της *wh*-ερώτησης στο (7) έχει ως αφητηρία την Αρίθμηση στο (8) και αναπαριστάνεται με το διάγραμμα (9).

(7) Ποιο βιβλίο διαβάζει ο Γιάννης;

²²² Στον Chomsky (2004: 112) ονομάζεται ‘OCC(urrence)-feature’ ενώ στον Chomsky (2008: 148) ‘edge-feature’. Διαφορετικές απόψεις για την πρόκληση της μετακίνησης ΕΦ έχουν διατυπωθεί, μεταξύ άλλων, από τους Bošković (2007) και Zeijlstra (2012).

(8) $A = \{\Sigma\Delta_1, \chi\rho_1, \rho_1, P_1, \text{ποιο}_1, \text{βιβλίο}_1, \text{o}_1, \text{Γιάννης}_1\}$

Όπως φαίνεται στο (8), στην Αρίθμηση υπάρχει μία ερωτηματική λέξη (*ποιο*), που μαζί με το όνομα *βιβλίο* σχηματίζει την ΕΦ *ποιο βιβλίο*. Στην τελική δομή υπάρχουν τρία αντίγραφα της ΕΦ: ένα στην θ-θέση (θέση συμπληρώματος του Ρ), ένα στην αριστερή περιφέρεια της Φρ και ένα σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ]. Στο Α-πεδίο λειτουργούν δύο σχέσεις Συμφωνίας που δεν θα με απασχολήσουν περαιτέρω γι' αυτό και δεν εικονίζονται στο σχήμα: (i) η Συμφωνία της ΕΦ *ποιο βιβλίο* με την κεφαλή ρ και (ii) η Συμφωνία της ΦΑ *ο Γιάννης* με την κεφαλή Χρ. Μέσω αυτών των σχέσεων ελέγχονται αφενός τα μη ερμηνεύσιμα φ-χαρακτηριστικά των λειτουργικών κεφαλών ρ και Χρ και αφετέρου τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά πτώσης των δύο ΦΑ. Στο Α'-πεδίο ο ΣΔ και η ΕΦ συμφωνούν με τον τρόπο που περιγράφηκε στο (5). Το ρήμα ανυψώνεται διαδοχικά στις κεφαλές ρ και Χρ, όπου τελικά εκφωνείται.

Η μετακίνηση της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης δεν γίνεται απευθείας. Η ΕΦ συγχωνεύεται εσωτερικά πρώτα σε θέση [ΠΡΟΣΔ, Φρ] και εν συνεχεία σε θέση [ΠΡΟΣΔ, ΦΣΔ]. Η ενδιάμεση μετακίνηση υπαγορεύεται από την θεωρία των φάσεων (βλ. ενότητα 2.2). Πιο συγκεκριμένα, η συντακτική παραγωγή προχωράει από την μία φάση στην άλλη με αυστηρά κυκλικό τρόπο που ανταποκρίνεται στην *Συνθήκη της Αδιαπέραστης Φάσης* (Phase

Impenetrability Condition, εφεξής: ΣΑΦ):

(10) *Συνθήκη της Αδιαπέραστης Φάσης*

Σε μια φάση ZP που περιλαμβάνει μια φάση HP, το πεδίο της κεφαλής H δεν είναι προσβάσιμο σε λειτουργίες στην ZP: μόνο η κεφαλή H και το «άκρο» της (edge) είναι προσβάσιμα σε τέτοιες λειτουργίες.

[από τον Chomsky 2001: 14, 2004: 108]

Σύμφωνα με την παραπάνω συνθήκη, συντακτικές λειτουργίες όπως η Μετακίνηση και η Συμφωνία έχουν πρόσβαση στην κεφαλή μιας φάσης και στο «άκρο» της (δηλαδή στους προσδιοριστές και τα προσαρτήματά της) αλλά όχι στο πεδίο της, δηλαδή στο συμπλήρωμά της. Για παράδειγμα, σε μια δομή όπως η (11) (Chomsky 2001: 14), όπου οι φράσεις ZP και HP είναι φάσεις, η κεφαλή Z δεν έχει πρόσβαση στο πεδίο του H, δηλαδή στη φράση YP²²³.

(11) [_{ZP} Z ... [_{HP} α [H YP]]]

Στην πράξη, η ΣΑΦ λειτουργεί ως γενικός περιορισμός τοπικότητας που ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, τις διαδοχικές κυκλικές μετακινήσεις των ΕΦ. Η Συμφωνία του ΣΔ με την ΕΦ στο (9) δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί όταν η τελευταία βρίσκεται στην θεματική της θέση, διότι αυτό θα παραβίαζε την ανωτέρω συνθήκη. Επιπλέον, αν η ΕΦ παραμείνει στην θέση όπου συγχωνεύεται αρχικά, θα πρέπει να μεταφερθεί στα διεπίπεδα με την λειτουργία της Μεταφοράς. Αλλά τότε η δομή θα «καταρρεύσει» λόγω του μη ερμηνεύσιμου χαρακτηριστικού [*uwh*] που δεν θα έχει ελεγχθεί. Αντίθετα, η ενδιάμεση μετακίνηση της ΕΦ επιτρέπει την Συμφωνία της με τον ερωτηματικό ΣΔ ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζει ότι δεν θα μεταφερθούν μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά στην ΛΔ²²⁴.

²²³ Αντίθετα, αν η ZP είναι μια ΦΧρ, η οποία δεν θεωρείται φάση, η κεφαλή Z (= Χρ⁰) μπορεί να έχει πρόσβαση στο συμπλήρωμα YP της κεφαλής H. Σε αυτό το σημείο η ΣΑΦ, όπως διατυπώνεται στο (10), διαφοροποιείται από την πρώτη της εκδοχή (Chomsky 2000: 108). Βλ. σχετικά Müller (2004), Gallego (2012: 58).

²²⁴ Αλλά βλ. την συζήτηση στην ενότητα 6.4 για το πρόβλημα του πολλαπλασιασμού των μη ερμηνεύσιμων χαρακτηριστικών, το οποίο αντιμετωπίζει η θεωρία των αντιγράφων.

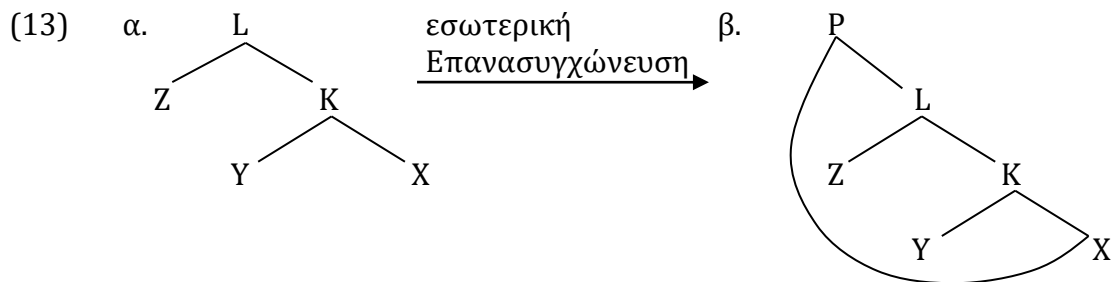
Ο ανωτέρω τρόπος παραγωγής των *wh*-ερωτήσεων στις γλώσσες με ορατή μετατόπιση της ΕΦ, όπως τα Ελληνικά, υιοθετείται στα γενικά του σημεία από τις πρώτες φάσεις της θεωρίας. Ασφαλώς έχουν υπάρξει ποικίλες μεταβολές με την εισήγηση ή αναδιατύπωση αρχών, οι οποίες απηχούν την εξελικτική πορεία του θεωρητικού προτύπου. Επί μέρους αποκλίσεις ως προς τα στοιχεία που προκαλούν την μετατόπιση, ως προς τα όρια της μετατόπισης, ως προς την έννοια της νησίδας κ.λπ. δεν θα με απασχολήσουν εδώ. Θα επανέλθω, αντιθέτως, στο θέμα της υφής του στοιχείου που αφήνει πίσω της η μετατόπιση (π.χ. αντίγραφο ή ίχνος). Πρόκειται για ζήτημα που σχετίζεται άμεσα με αυτόν καθ' αυτόν τον μηχανισμό της Μετακίνησης και εξακολουθεί να απασχολεί την σύγχρονη συντακτική θεωρία.

6.2.2 Παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση

Η παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση, η οποία υποστηρίζεται σε σειρά πρόσφατων κυρίως μελετών (βλ. τις σχετικές αναφορές στην ενότητα 2.4.2), διαφοροποιείται από την παραγωγή με αντίγραφο ως προς την τρίτη συνιστώσα της Μετακίνησης (σύμφωνα με το (3)). Σε αντίθεση με την εσωτερική Συγχώνευση, η εσωτερική Επανασυγχώνευση δεν συνοδεύεται από αντιγραφή της ΕΦ. Από την άλλη μεριά, η Συμφωνία και η Συνέλκυση μπορούν να λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και στις δύο περιπτώσεις. Με βάση αυτές τις επισημάνσεις το (3) παίρνει την ακόλουθη μορφή:

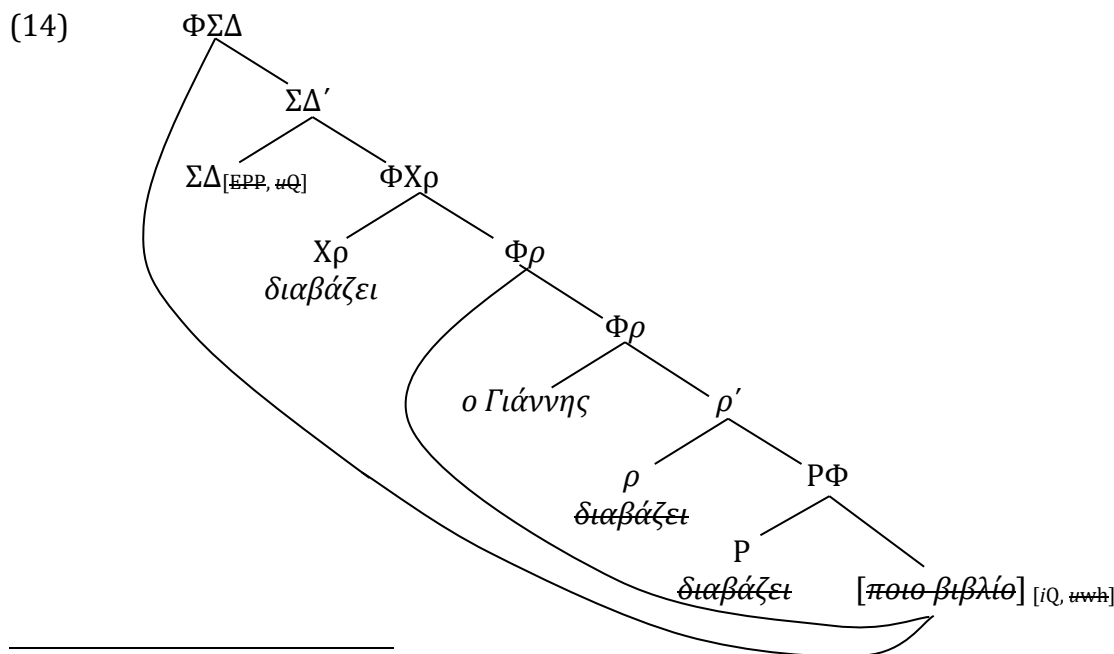
$$(12) \quad \text{Μετακίνηση} = \text{Συμφωνία} + \text{Συνέλκυση} + \text{εσωτερική Επανασυγχώνευση}$$

Όπως είδαμε στο κεφάλαιο 2 (ενότητα 2.4.2), η εσωτερική Επανασυγχώνευση ενός συντακτικού αντικειμένου *X* παριστάνεται με το γράφημα στο (13β).

Στο (13β) το μετατοπισμένο X έχει δύο μητρικούς κόμβους, το K και το P, και δύο αδελφούς κόμβους, το Y και το L. Επιπλέον, ο ένας μητρικός κόμβος (το P) κυριαρχεί στον άλλο (στο K). Με άλλα λόγια, το X είναι ένα συντακτικό αντικείμενο που καταλαμβάνει δύο θέσεις στη δομή. Ακολουθώντας τον συνήθη τρόπο διαγραμματικής παράστασης των δομών με εσωτερική Επανασυγχώνευση, αναγράφω το X στην αρχική του θέση και το συνδέω με το P χρησιμοποιώντας μια καμπύλη²²⁵.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, αν η μετακίνηση είναι αποτέλεσμα εσωτερικής Επανασυγχώνευσης, η συντακτική δομή της *wh*-ερώτησης στο (7) παίρνει την ακόλουθη μορφή:

²²⁵ Η θέση στην οποία αναγράφεται το X αποτελεί μια σύμβαση που ακολουθείται κατά τον σχεδιασμό γραφημάτων όπως το (13β). Το X θα μπορούσε να αναγραφεί και στην τελική θέση Συγχώνευσής του, χωρίς αυτό να υποδηλώνει διαφορετικό τρόπο συντακτικής παραγωγής της δομής. Το ίδιο ισχύει και για την καμπύλη που συνδέει τις δύο θέσεις του X. Σε κάποιες μελέτες χρησιμοποιούνται ευθείες γραμμές αντί για καμπύλες, ιδιαίτερα σε δεδομένα με μακρινές μετακινήσεις. Αυτή την επιλογή υιοθετώ, για πρακτικούς λόγους, στα γραφήματα (18), (19), (25) και (26) παρακάτω.

Το διακριτικό χαρακτηριστικό αυτού του τρόπου παραγωγής είναι η απουσία αντιγράφων (ή ιχνών). Σύμφωνα με την ΣΑΦ η ΕΦ επανασυγχωνεύεται εσωτερικά πρώτα με την Φρ και ακολούθως με την φράση του ΣΔ (ΣΔ' στο διάγραμμα) χωρίς όμως να σχηματιστούν αντίγραφα της. Με άλλα λόγια υπάρχει *μία* ΕΦ, η οποία καταλαμβάνει πολλαπλές θέσεις στη δομή, έχει δηλαδή πολλαπλές *εμφανίσεις* (occurrences) (δανείζομαι τον όρο από τον Hornstein 2009: 117 κ.εξ.). Η πρώτη εμφάνιση βρίσκεται σε θέση συμπληρώματος του Ρ, η δεύτερη σε θέση εξωτερικού ΠΡΟΣΔ της Φρ και η τρίτη στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης. Η απουσία αντιγράφων δεν επηρεάζει τις σχέσεις Συμφωνίας της ΕΦ με τις κεφαλές ρ και ΣΔ, οι οποίες εξακολουθούν να λειτουργούν όπως στο (9)²²⁶.

Αναφορικά με το εισαγόμενο της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης, επισημαίνουμε αρχικά ότι δεν αντλείται από το Λεξικό ή την Αρίθμηση αλλά βρίσκεται ήδη στον συντακτικό τομέα. Στις *wh*-ερωτήσεις έχουμε εσωτερική Επανασυγχώνευση με εισαγόμενο δύο φράσεις, όπως φαίνεται στο (15). Η ΕΦ είναι το στοιχείο ΧΡ ενώ η Φρ και η ΣΔ' το ΥΡ.

(15) [ΥΡ ... ΧΡ ...] ΥΡ

Επιπλέον, η ΕΦ είναι συστατικό των φράσεων Φρ και ΦΣΔ. Γενικότερα, στην εσωτερική Επανασυγχώνευση του α με το β το συντακτικό αντικείμενο α , αποτελεί συστατικό του β . Ως εκ τούτου, το συντακτικό αντικείμενο β είναι υποχρεωτικά φράση (Narita 2011: 89). Συνοψίζοντας, οι *wh*-ερωτήσεις παράγονται με διαδοχικές εσωτερικές Επανασυγχωνεύσεις της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια των φράσεων Φρ και ΦΣΔ.

6.2.3 Μετακίνηση και τοπικότητα

Ως γνωστόν, η Α'-μετακίνηση δεν λειτουργεί ελεύθερα αλλά ρυθμίζεται από περιορισμούς. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι συγκεκριμένα συντακτικά πεδία

²²⁶ Όπως και στην παραγωγή με αντίγραφα, δεν με απασχολούν εδώ οι σχέσεις Συμφωνίας στο Α-πεδίο ούτε οι διαδοχικές ανυψώσεις του ρήματος. Εστιάζω την προσοχή μου αποκλειστικά στην μετατόπιση της ΕΦ.

(*syntactic domains*), οι λεγόμενες νησίδες, εμποδίζουν τις A'- μετακινήσεις²²⁷. Από την άλλη μεριά, έχει αποδειχτεί ότι οι φαινομενικά μακρινές μετακινήσεις ΕΦ είναι στην πραγματικότητα αποτέλεσμα περισσότερων διαδοχικών κοντινών μετακινήσεων²²⁸.

Στα (16α) και (17α) δίνονται δεδομένα με παραβίαση νησίδας και μακρινή μετακίνηση αντίστοιχα.

- (16) α. *Τι χάρηκε ο Γιάννης όταν είπε η Μαρία;
 β. [_{ΦΣΔ1} τ_i χάρηκε [_{Φρ1} ϵ_i ο Γιάννης ~~χάρηκε~~ [_{ΦΣΔ2} ϵ_i όταν είπε [_{Φρ2} ϵ_i η Μαρία ~~είπε~~ ϵ_i]]]]
- (17) α. Τι νόμισε ο Γιάννης ότι είπε η Μαρία;
 β. [_{ΦΣΔ1} τ_i νόμισε [_{Φρ1} ϵ_i ο Γιάννης ~~νόμισε~~ [_{ΦΣΔ2} ϵ_i ότι είπε [_{Φρ2} ϵ_i ~~είπε~~ η Μαρία ϵ_i]]]]]

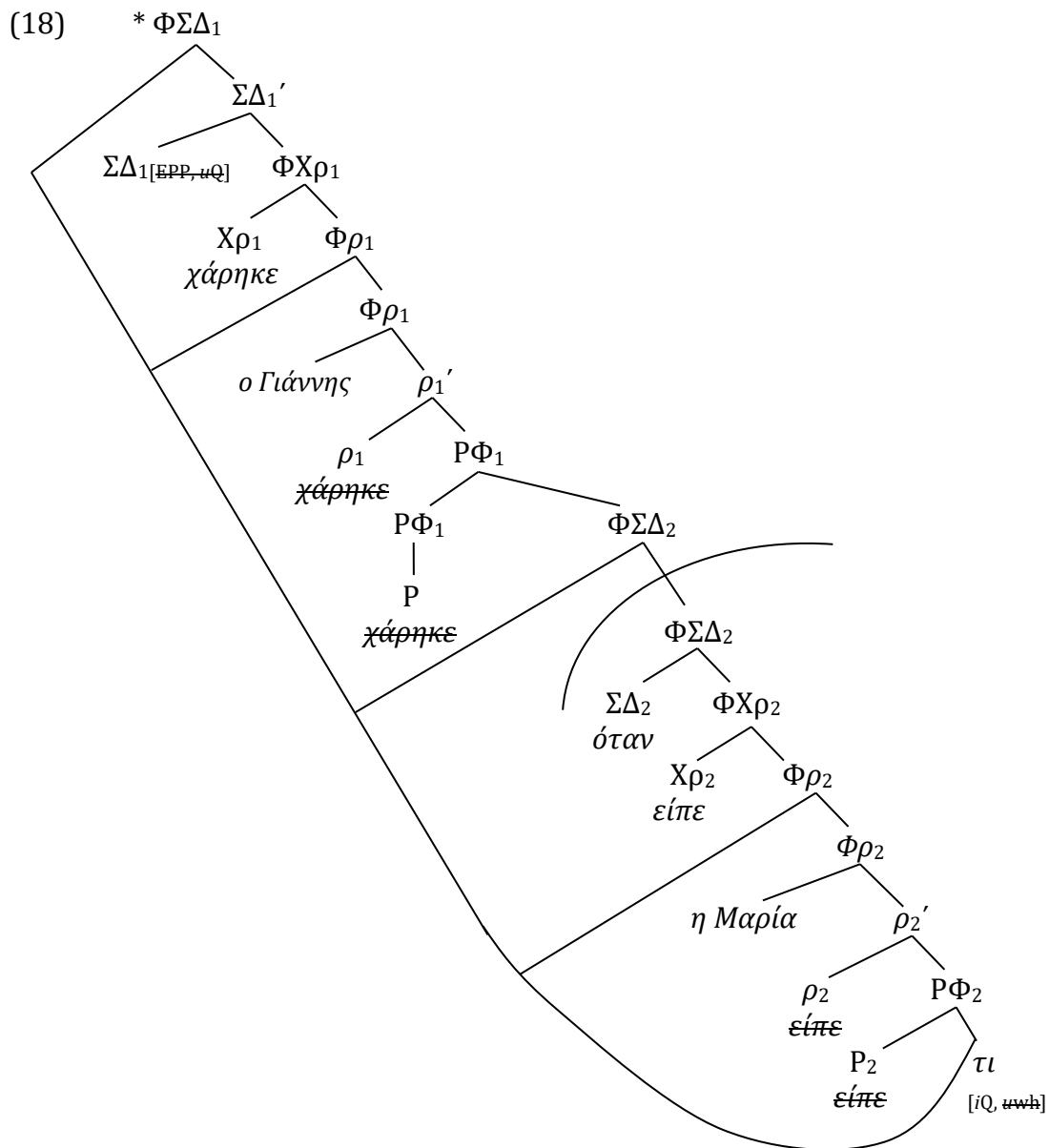
Η αντιγραμματικότητα της (16α) προκαλείται από την εξαγωγή της ΕΦ από την ΦΣΔ₂, η οποία βρίσκεται σε θέση προσαρτήματος και αποτελεί ισχυρή νησίδα στα Ελληνικά (βλ. το (16β))²²⁹. Στο (17β) η ΕΦ μετακινείται κυκλικά περνώντας από την εξωτερική θέση ΠΡΟΣΔ όλων των ενδιάμεσων ισχυρών φάσεων (Φρ και ΦΣΔ), έως ότου συγχωνεύεται τελικά στην αριστερή περιφέρεια της κύριας πρότασης, παράγοντας την γραμματική (17α). Έχει ήδη αναφερθεί ότι αυτού του είδους η κυκλική μετακίνηση επιβάλλεται από την ΣΑΦ.

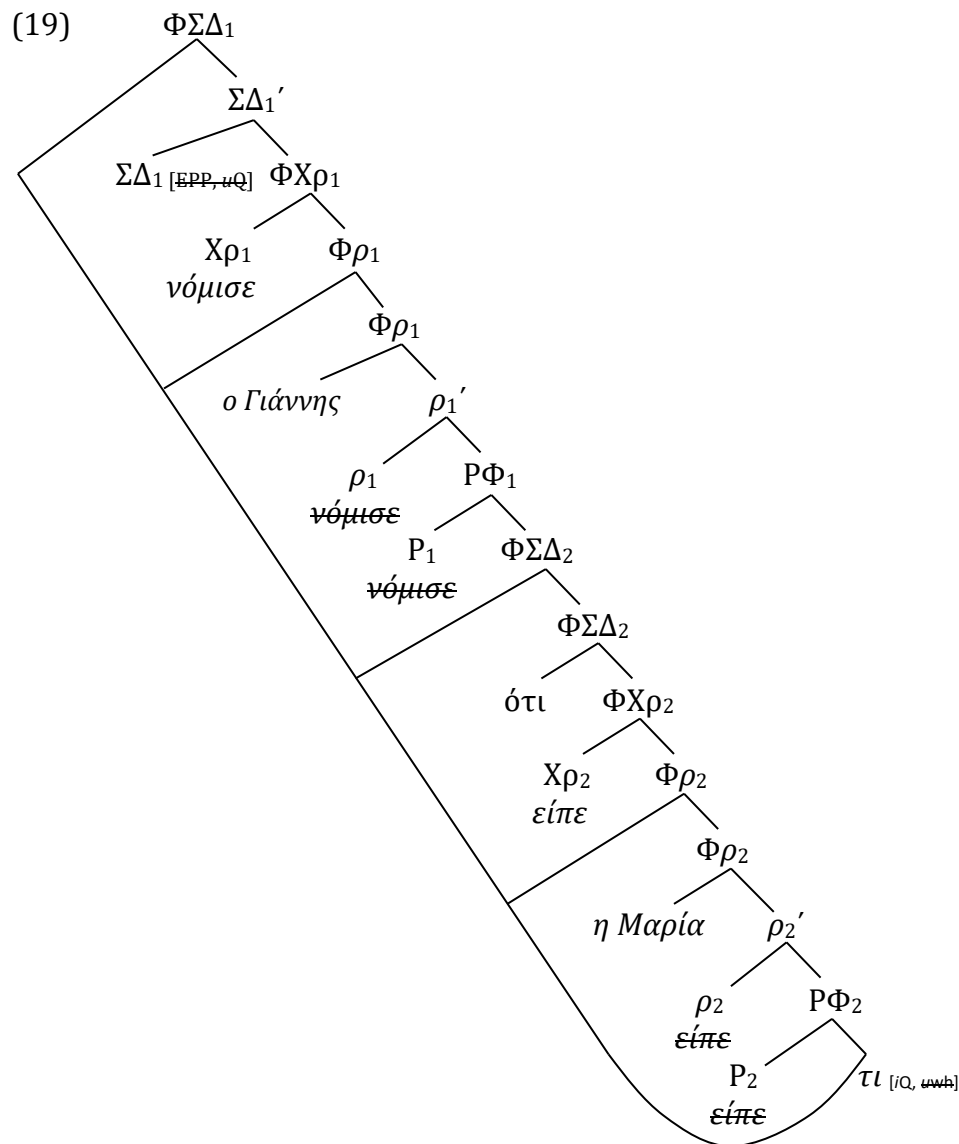
Ας δούμε τώρα ποια θα είναι η δομή των δύο παραπάνω *wh*-ερωτήσεων, αν αντιμετωπίσουμε την μετακίνηση ως εσωτερική Επανασυγχώνευση. Όπως δείχνουν τα γραφήματα (18) και (19), δεν υπάρχουν αντίγραφα της ΕΦ αλλά πολλαπλές εμφανίσεις της.

²²⁷ Βλ. μεταξύ πολλών άλλων, Ross (1967), Chomsky (1973, 1977), Rizzi (1978), Boeckx (2003, 2012). Για συγκεκριμένες νησίδες στα Ελληνικά, βλ. τις αναφορές στην υποσ. 84.

²²⁸ Βλ. Chomsky (1977, 1981, 2001, 2005), Lutz *et al.* (2000), Heck & Müller (2000), Felser (2004), Bošković (2007), μεταξύ άλλων.

²²⁹ Οι ισχυρές νησίδες αποτελούν το πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα νησίδων γι' αυτό χρησιμοποιώ εδώ ως δεδομένο μια δομή με ισχυρή νησίδα.

Με αφετηρία τις παραπάνω δομές καλούμαστε αρχικά να περιγράψουμε την αντιγραμματικότητα της (18). Το προβληματικό σημείο στην παραγωγή της είναι η εσωτερική Επανασυγχώνευση της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της ισχυρής νησίδας ΦΣΔ₂. Προσεγγίζοντας την (16α)/(18) παραγωγικά (derivationally)²³⁰, επισημαίνουμε ότι ένα στοιχείο α, εν προκειμένω το ερωτηματικό τι, που αποτελεί συστατικό μιας ισχυρής νησίδας δεν μπορεί να επανασυγχωνευθεί εσωτερικά στην περιφέρεια της νησίδας. Μια τέτοια Επανασυγχώνευση, εφόσον γίνει, καθιστά την δομή αντιγραμματική.

²³⁰ Για την παραγωγική και την αναπαραστατική προσέγγιση των νησίδων βλ. Boeckx (2012: 55 κ.εξ.).

Βλέποντας το ίδιο φαινόμενο *αναπαραστατικά* (representationally), διαπιστώνουμε ότι η αντιγραμματικότητα προκύπτει όταν ένα πολλαπλώς κυριαρχούμενο στοιχείο α έχει έναν ή περισσότερους μητρικούς κόμβους μέσα σε νησίδα και έναν ή περισσότερους έξω από αυτήν. Με άλλα λόγια, όταν δεν βρίσκονται όλες οι εμφανίσεις του α είτε εντός είτε εκτός της νησίδας, η συντακτική αναπαράσταση φιλτράρεται ως αντιγραμματική. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η υιοθέτηση της παραγωγής με εσωτερική Επανασυγχώνευση δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει προβλήματα στην περιγραφή αντιγραμματικών δομών όπως η (18). Ως προς αυτό, η παραγωγή που προτείνω εδώ δεν διαφέρει από την παραγωγή με αντίγραφα στο (16β).

Περνώντας στο επίπεδο ερμηνευτικής επάρκειας, θα πρέπει αρχικά να επισημάνουμε ότι η έρευνα δεν έχει ακόμα καταλήξει σε οριστικά συμπεράσματα αναφορικά με τα φαινόμενα των νησίδων. Έχουν διατυπωθεί διαφορετικές προτάσεις για την φύση των νησίδων (συντακτική ή άλλη), ενώ δεν είναι σαφές αν είναι τελικά εφικτή η ενοποίησή τους (βλ. την συζήτηση στον Boeckx 2012). Για την νησίδα προσαρτήματος στο (18) θα μπορούσαμε να δεχτούμε την πρόταση των Nunes & Uriagereka (2000) ότι τα προσαρτήματα εισέρχονται στην συντακτική παραγωγή, αφού έχουν ήδη εκφωνηθεί. Αυτό σημαίνει ότι η $\Phi\Sigma\Delta_2$ στο (18) πρώτα προωθείται στο σημείο εκφώνησης και εν συνεχεία συγχωνεύεται με την $R\Phi_1$, όταν πλέον τα συστατικά της δεν είναι προσβάσιμα σε συντακτικές λειτουργίες όπως η Συγχώνευση. Η ΕΦ δεν είναι ορατή και συνεπώς η Συγχώνευσή της έξω από την νησίδα είναι αδύνατη. Οι Nunes & Uriagereka (2000) διατυπώνουν την πρότασή τους στο πλαίσιο της θεωρίας των αντιγράφων αλλά η κεντρική τους ιδέα μπορεί να υιοθετηθεί και για την παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση.

Οι ανωτέρω επισημάνσεις δείχνουν ότι η παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση μπορεί να περιγράψει αλλά και να ερμηνεύσει την αντιγραμματικότητα της (18) χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Ασφαλώς, ο περιορισμός σε μία μόνο δομή με ισχυρή νησίδα δεν μας επιτρέπει να εξαγάγουμε γενικότερα συμπεράσματα. Για κάτι τέτοιο θα απαιτούνταν συστηματική εξέταση διαφορετικών νησίδων και εκτεταμένη αναφορά σε συγκεκριμένες αναλύσεις. Θα πρέπει εξάλλου να σημειωθεί ότι τα φαινόμενα

των νησίδων δεν έχουν μελετηθεί συστηματικά στις δομές πολλαπλής κυριαρχίας και οι σχετικές μελέτες είναι λιγοστές (Starke 2001, de Vries 2013, Chen-Main 2006). Παρ' όλα αυτά, έχει σημασία να επισημάνουμε ότι η υιοθέτηση της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης ως συνιστώσας της Μετακίνησης δεν φαίνεται να προϋποθέτει ούτε να αποκλείει συγκεκριμένους τρόπους περιγραφής και ερμηνείας των φαινομένων των νησίδων. Οι λόγοι για τους οποίους κάποια συντακτικά πεδία λειτουργούν ως νησίδες, όποιοι κι αν είναι, δεν περιμένουμε να σχετίζονται με τον ίδιο τον μηχανισμό της Μετακίνησης και τις λειτουργίες που τον συνθέτουν. Αίσθησή μου είναι ότι οι περισσότερες (συντακτικές) προσεγγίσεις των νησίδων –τουλάχιστον για τις *wh*-ερωτήσεις– θα μπορούσαν να αναδιατυπωθούν βάσει της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης. Με την εξέταση της (18) επιχείρησα να κάνω βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Ας περάσουμε τώρα στην (19), που αποτελεί τυπική περίπτωση διαδοχικής κυκλικής μετακίνησης ΕΦ. Σύμφωνα με την θεωρία των αντιγράφων η δομή παράγεται με δημιουργία πολλαπλών αντιγράφων της ΕΦ, καθένα από τα οποία συγχωνεύεται στην αριστερή περιφέρεια των ενδιάμεσων φάσεων (Φ και $\Phi\Sigma$) (βλ. το (17β)). Έτσι διασφαλίζεται ότι η μετακίνηση γίνεται κάθε φορά από την τελευταία θέση Συγχώνευσης της ΕΦ.

Το γράφημα (19), από την άλλη μεριά, αναπαριστά την παραγωγή της ίδιας δομής με αλληπάλληλες εσωτερικές Επανασυγχωνεύσεις της ΕΦ. Η ΕΦ αναγράφεται άπαξ στην θεματική της θέση²³¹, απ' όπου γίνεται η πρώτη Μετακίνηση στην θέση [ΠΡΟΣΔ, ρ_2]. Ταυτόχρονα όμως δημιουργείται ίσως η λανθασμένη εντύπωση ότι όλες οι ενδιάμεσες Μετακινήσεις έχουν ως αφετηρία την ίδια αυτή θέση (θέση συμπληρώματος του P *είπε*). Πράγματι, η Larson (2016) υποστηρίζει ότι μια δομή των Αγγλικών αντίστοιχη με την (19)²³² παραβιάζει την ΣΑΦ, αφού η ΕΦ μετακινείται στην αριστερή περιφέρεια της δομής με μία μόνο μακρινή Μετακίνηση που ξεκινάει από την κατώτατη θέση της πρώτης Συγχώνευσής της. Ωστόσο, το πρόβλημα που εντοπίζει η Larson είναι μόνο φαινομενικό.

²³¹ Για αυτή την επιλογή βλ. υποσ. 225.

²³² Αναφέρεται συγκεκριμένα στην (i).

(i) What did Jane hear that Joe thought that Jackie said?

Όπως φαίνεται στο γράφημα (19), μεταξύ της αρχικής και της τελικής θέσης Συγχώνευσης της ΕΦ παρεμβάλλεται μια σειρά ενδιάμεσων θέσεων, οι οποίες επιτρέπουν την Επανασυγχώνευσή της έως ότου φθάσει στην αριστερή περιφέρεια της δομής. Για παράδειγμα, η Επανασυγχώνευση της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της φάσης $\Phi\rho_2$ επιτρέπει την εξαγωγή της από την $\Phi\rho_2$. Πιο συγκεκριμένα, το γεγονός ότι η ΕΦ έχει και έναν δεύτερο μητρικό κόμβο στην περιφέρεια της φάσης τής δίνει την δυνατότητα να επανασυγχωνευθεί εκ νέου στην περιφέρεια της αμέσως ανώτερης φάσης, δηλαδή της $\Phi\Sigma\Delta_2$.

Για να τυποποιήσουμε αυτήν την περιγραφική διαπίστωση θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε την σχέση της *ολικής* ή *πλήρους* κυριαρχίας (full/complete dominance), η οποία έχει προταθεί για την γραμμικοποίηση²³³ των δομών με Επανασυγχώνευση (Wilder 1999, 2008, Gračanin-Yüksek 2013, Bachrach & Katzir 2009). Η πλήρης κυριαρχία ορίζεται από την Gračanin-Yüksek (2013: 273) ως εξής:

(20) Το α κυριαρχεί πλήρως στο β αν κάθε «διαδρομή» από το β προς τα πάνω μέχρι την ρίζα περιλαμβάνει το α ²³⁴.

Βάσει του (20) η ΕΦ στο (19) δεν κυριαρχείται πλήρως από την $\Phi\rho_2$, διότι υπάρχει «διαδρομή» από την ΕΦ μέχρι την ρίζα (δηλαδή την $\Phi\Sigma\Delta_1$) που δεν περιλαμβάνει την $\Phi\rho_2$ ²³⁵. Το ίδιο ισχύει και για τις ενδιάμεσες φάσεις $\Phi\Sigma\Delta_2$ και $\Phi\rho_1$. Τελικά μόνο η $\Phi\Sigma\Delta_1$ κυριαρχεί πλήρως στην ΕΦ. Αφού η ΕΦ δεν κυριαρχείται πλήρως από τις ενδιάμεσες φάσεις, δεν εκφωνείται εκεί αλλά παραμένει διαθέσιμη για Επανασυγχώνευση στην περιφέρεια της αμέσως ανώτερης φάσης. Με αυτόν τον τρόπο η παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση επιτρέπει την διαδοχική κυκλική Μετακίνηση, που γίνεται κάθε φορά από την πιο πρόσφατη θέση Επανασυγχώνευσης και παράγει γραμματικές δομές με μακρινές Μετακινήσεις.

²³³ Θα αναφερθώ στην γραμμικοποίηση στην ενότητα 6.5.2.

²³⁴ Η «διαδρομή» από το X μέχρι την ρίζα είναι το σύνολο των κόμβων που κυριαρχούν στο X . Για την ρίζα βλ. υποσ. 16.

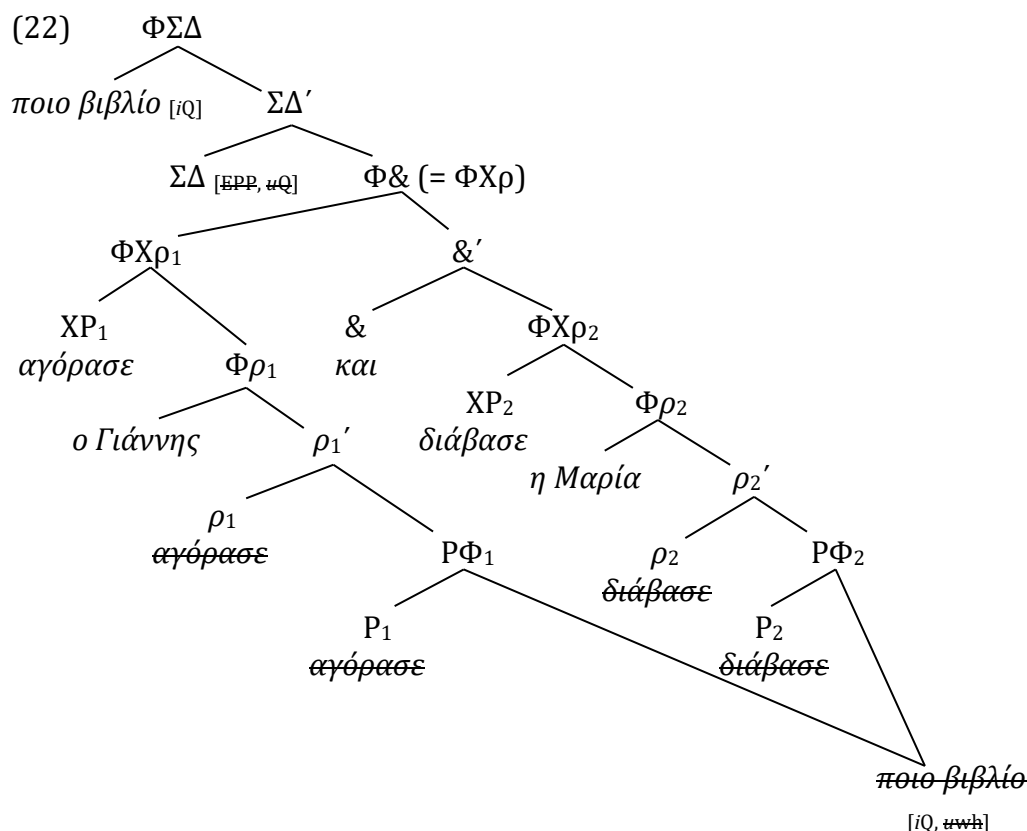
²³⁵ Τέτοια είναι, για παράδειγμα, η «διαδρομή» που καταλήγει στην $\Phi\Sigma\Delta_1$ μέσω της $\Phi\Sigma\Delta_2$ και της $\Phi\rho_1$.

Συνοψίζοντας, θεωρώ πως η παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση μπορεί να καταστεί συμβατή τόσο με τους περιορισμούς τοπικότητας όσο και την δυνατότητα μακρινής Μετακίνησης της ΕΦ.

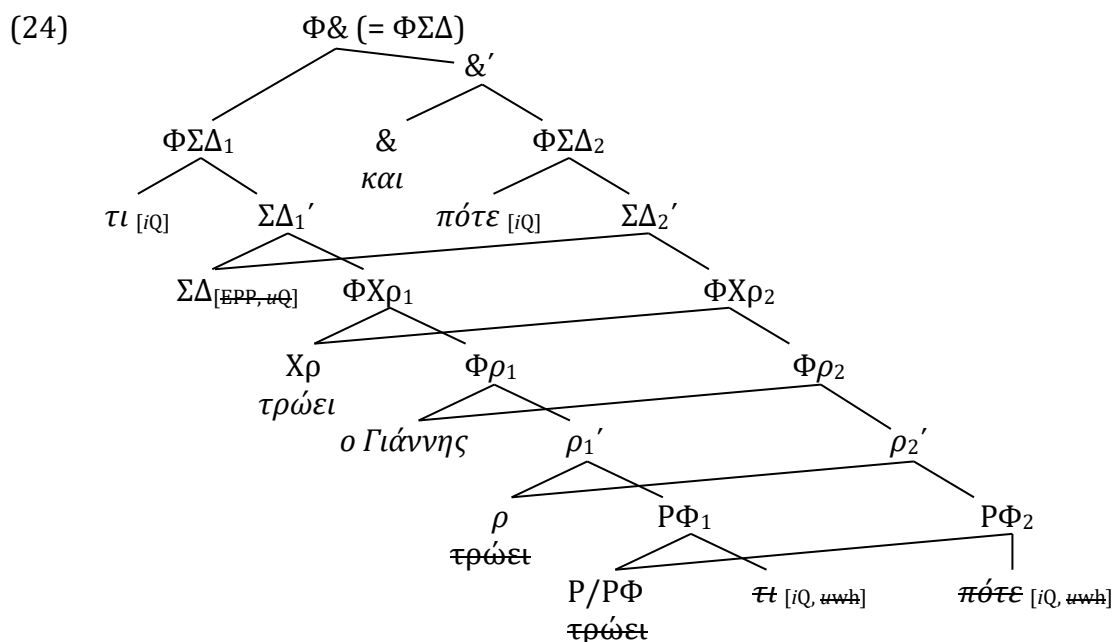
6.3 Σύνθετες ερωτηματικές δομές με εσωτερική και εξωτερική Επανασυγχώνευση

Στα δύο προηγούμενα κεφάλαια υποστήριξα ότι οι ATB-ερωτήσεις και οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών παράγονται με εξωτερική Επανασυγχώνευση ενός ή περισσότερων συντακτικών αντικειμένων. Στα (22) και (24) επαναλαμβάνω τα γραφήματα που απεικονίζουν την παραγωγή των (21) και (23) αντίστοιχα.

(21) Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης και διάβασε η Μαρία;

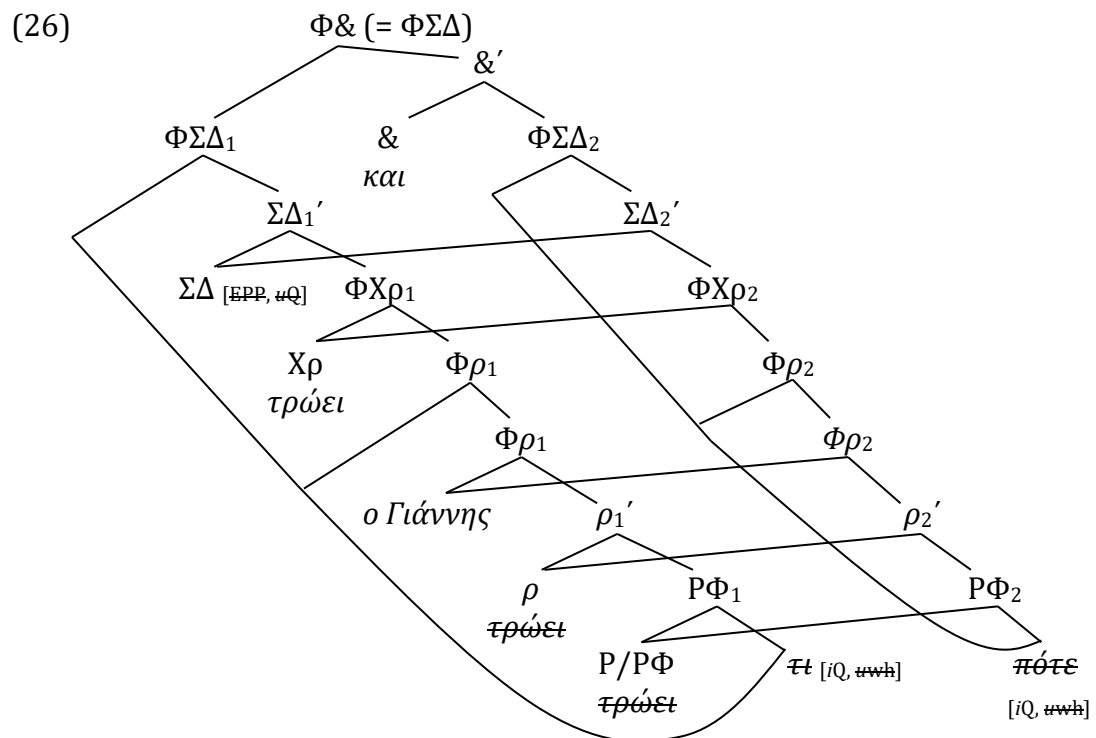
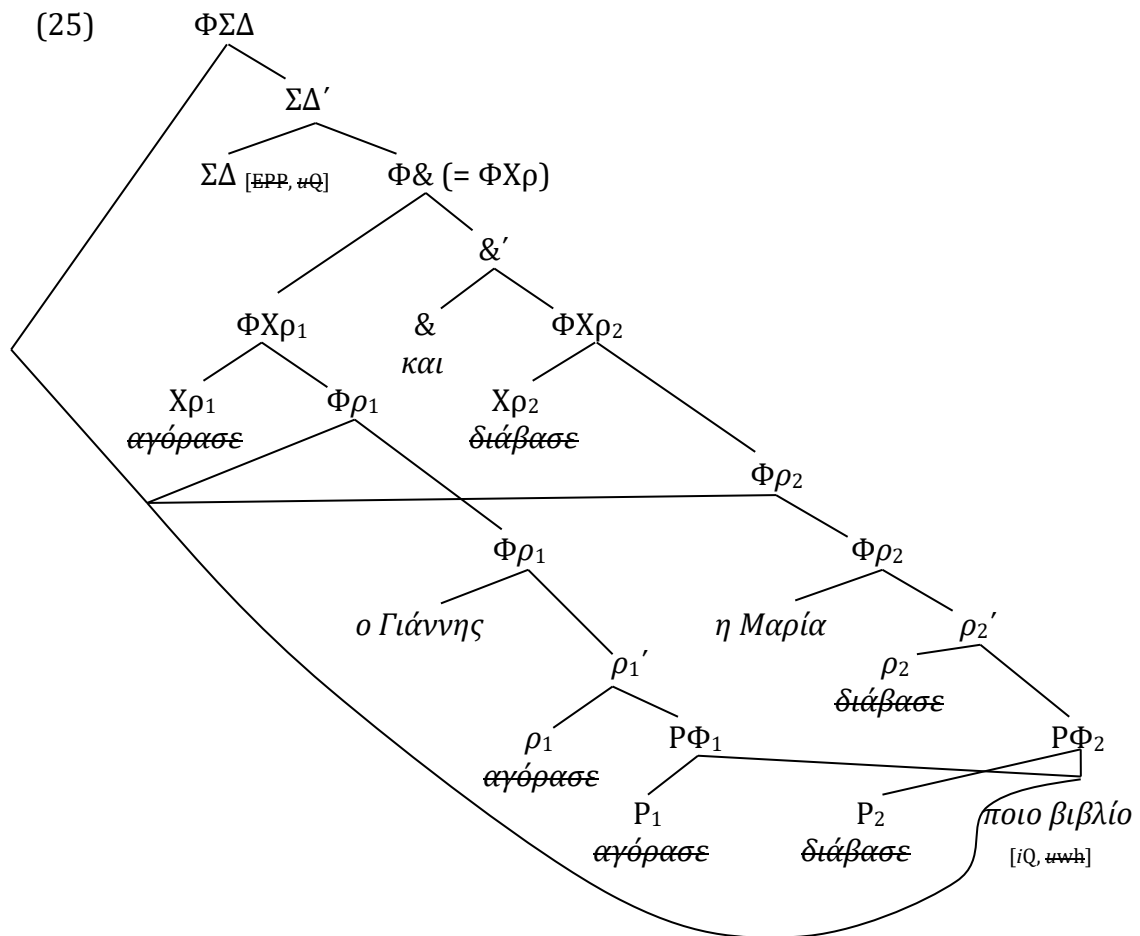
(23) Τι και πότε τρώει ο Γιάννης;

Οι παραπάνω σύνθετες δομές, ως ερωτηματικές, χαρακτηρίζονται από την μετακίνηση μίας ή περισσότερων ΕΦ στην αριστερή τους περιφέρεια. Στα δύο κεφάλαια που προηγήθηκαν περιορίστηκα στις εξωτερικές Επανασυγχωνεύσεις στοιχείων.

Προκειμένου να διευρύνω την εφαρμογή της πολλαπλής κυριαρχίας, επανέρχομαι στην συντακτική δομή των σύνθετων ΕΔ υιοθετώντας την εσωτερική Επανασυγχώνευση κατά την μετακίνηση και λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ενδιάμεσες μετακινήσεις των ΕΦ. Στόχος μου είναι να δείξω ότι τα δύο είδη Επανασυγχώνευσης (εσωτερική και εξωτερική) μπορούν να συνυπάρχουν χωρίς πρόβλημα στην ίδια δομή. Σε αυτό το πλαίσιο τα γραφήματα (22) και (24) παίρνουν αντίστοιχα την ακόλουθη μορφή²³⁶.

²³⁶ Για λόγους ευκρίνειας οι διαδοχικές ανυψώσεις του ρήματος (οι οποίες δεν θα με απασχολήσουν) δηλώνονται με αντίγραφα.

Ας εξετάσουμε την παραγωγή των δύο παραπάνω δομών, ξεκινώντας από την ATB-ερώτηση στο (25). Αρχικά δομείται η ΕΦ *ποιο βιβλίο*, η οποία στη συνέχεια συγχωνεύεται με τις κεφαλές P_1 και P , παράγοντας τις φράσεις $P\Phi_1$ και $P\Phi_2$, όπως φαίνεται στο γράφημα (25)²³⁷. Ακολούθως, παράγονται οι δύο $\Phi\rho$, $\Phi\rho_1$ και $\Phi\rho_2$, με αλληπάλληλες Συγχωνεύσεις στοιχείων. Η ΕΦ ανυψώνεται και επανασυγχωνεύεται εσωτερικά στην αριστερή περιφέρεια (θέση ΠΡΟΣΔ) και των δύο $\Phi\rho$, όπως υπαγορεύει η ΣΑΦ. Αν υποθέσουμε ότι συγχωνεύεται πρώτα σε θέση [ΠΡΟΣΔ, $\Phi\rho_2$], ακολουθεί η εξωτερική της Επανασυγχώνευση σε θέση [ΠΡΟΣΔ, $\Phi\rho_1$]. Η παραγωγή συνεχίζεται με την ανύψωση των ρημάτων *αγόρασε* και *διάβασε* στις κεφαλές $\chi\rho_1$ και $\chi\rho_2$ αντίστοιχα. Δομούνται έτσι οι $\Phi\chi\rho_1$ και $\Phi\chi\rho_2$, οι οποίες συγχωνεύονται αντίστοιχα σε θέση ΠΡΟΣΔ και συμπληρώματος του παρατακτικού συνδέσμου, παράγοντας την $\Phi\&$. Ακολουθεί η συγχώνευση της $\Phi\&$ με τον ΣΔ. Μέσω της Συμφωνίας του ΣΔ με την ΕΦ πραγματοποιείται ο έλεγχος των μη ερμηνεύσιμων χαρακτηριστικών τους, για τον οποίο έγινε λόγος παραπάνω (βλ. το (4) στην ενότητα 6.2.1). Τέλος, το EPP-χαρακτηριστικό του ΣΔ προκαλεί την εσωτερική Επανασυγχώνευση της ΕΦ στην αριστερή περιφέρεια της δομής, σε θέση [ΠΡΟΣΔ, $\Phi\Sigma\Delta$].

Βάσει των παραπάνω, στην συγκεκριμένη δομή υπάρχει μία ΕΦ, η οποία όμως έχει πέντε εμφανίσεις, καταλαμβάνει δηλαδή πέντε διαφορετικές συντακτικές θέσεις: Είναι συμπλήρωμα των P *αγόρασε* και *διάβασε*, εξωτερικός ΠΡΟΣΔ των ρ_1 και ρ_2 και ΠΡΟΣΔ της $\Phi\Sigma\Delta$. Κατά συνέπεια, η δομή των ATB-ερωτήσεων χαρακτηρίζεται από την συνύπαρξη των δύο μορφών Επανασυγχώνευσης (εσωτερικής και εξωτερικής)²³⁸.

Η παραγωγή της *wh&wh*-ερώτησης στο (26) ξεκινάει και αυτή με την παραγωγή των $P\Phi_1$ και $P\Phi_2$, οι οποίες μοιράζονται την ίδια ρηματική κεφαλή P . Η κεφαλή ρ συγχωνεύεται με την $P\Phi_2$ και επανασυγχωνεύεται εξωτερικά με την $P\Phi_1$. Έτσι παράγονται αντίστοιχα οι $\Phi\rho_2$ και $\Phi\rho_1$. Κατά τον ίδιο τρόπο συγχωνεύεται στην δομή και η $\Phi\Lambda$ *ο Γιάννης*. Οι ΕΦ *τι* και *πότε* συγχωνεύονται

²³⁷ Η παραγωγή με εξωτερική Επανασυγχώνευση δεν φαίνεται να επηρεάζεται από το ποια $P\Phi$ θα παραχθεί πρώτα. Σύμφωνα με την Citko (2005) η παραγωγή των δύο φράσεων γίνεται παράλληλα.

²³⁸ Αντίστοιχη παραγωγή για τις ATB-ερωτήσεις των Αγγλικών προτείνουν οι Citko (2011α: 54 κ.εξ.), Gračanin-Yüksek (2013) και de Vries (2013), οι οποίοι όμως δεν λαμβάνουν υπ' όψιν τους τις ενδιάμεσες μετακινήσεις της ΕΦ.

με εσωτερική Επανασυγχώνευση στην αριστερή περιφέρεια των $\Phi\rho_1$ και $\Phi\rho_2$ αντίστοιχα. Η κεφαλή $\chi\rho$ συγχωνεύεται με την $\Phi\rho_2$ και την $\Phi\rho_1$ (με εξωτερική Επανασυγχώνευση). Με τον ίδιο τρόπο συγχωνεύεται στην δομή και η κεφαλή $\Sigma\Delta$. Τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά του $\Sigma\Delta$ και των ΕΦ ελέγχονται μέσω (πολλαπλής) Συμφωνίας. Ακολουθεί η Συγχώνευση των $\Phi\Sigma\Delta_1$ και $\Phi\Sigma\Delta_2$ σε θέση ΠΡΟΣΔ και συμπληρώματος αντίστοιχα του παρατατικού συνδέσμου, με την οποία παράγεται τελικά η Φ&. Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι *wh&wh*-ερωτήσεις συνδυάζουν και αυτές τα δύο είδη Επανασυγχώνευσης: Οι κεφαλές P, ρ , $\chi\rho$, $\Sigma\Delta$ και η ΦΑ-υποκείμενο επανασυγχωνεύονται εξωτερικά ενώ οι ΕΦ εσωτερικά²³⁹.

Συνοψίζοντας, η υιοθέτηση της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης επιβάλλει την αναθεώρηση της παραγωγής των σύνθετων ΕΔ που μας απασχόλησαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Όπως είδαμε, και στις δύο δομές συνυπάρχουν εσωτερικές και εξωτερικές Επανασυγχωνεύσεις. Στις μεν ATB-ερωτήσεις το στοιχείο που επανασυγχωνεύεται (εσωτερικά και εξωτερικά) είναι πάντα η ΕΦ, ενώ στις *wh&wh*-ερωτήσεις οι Επανασυγχωνεύσεις έχουν ως εισαγόμενο διαφορετικά συντακτικά αντικείμενα.

6.4 Πολλαπλή κυριαρχία και θεωρία των αντιγράφων: γενικές σκέψεις και σχόλια

Σε αυτή την ενότητα θα ήθελα να επιμείνω λίγο περισσότερο στην εσωτερική Επανασυγχώνευση. Πρόκειται για έναν ιδιαίτερο τρόπο συντακτικής δόμησης που άλλοτε υποστηρίζεται, άλλοτε απορρίπτεται και άλλοτε αντιμετωπίζεται απλώς ως εναλλακτικός τρόπος σχηματικής απεικόνισης της μετατόπισης. Η συζήτηση γύρω από τα θεωρητικά πλεονεκτήματα της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης βρίσκεται σε εξέλιξη και δεν έχει καταλήξει ακόμα σε ευρέως αποδεκτά συμπεράσματα. Επιπλέον, φαίνεται ότι δεν είναι εύκολο να εντοπιστούν εμπειρικά δεδομένα που αποδεικνύουν την υπεροχή της έναντι της

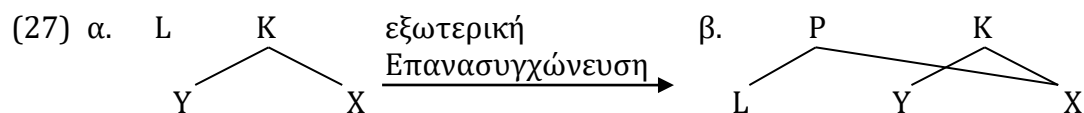
²³⁹ Αντίστοιχες Επανασυγχωνεύσεις λειτουργούν και στην δομή που προτείνει η Gračanin-Yüksek (2013) για τα Αγγλικά, χωρίς όμως να λαμβάνεται υπ' όψιν η ενδιάμεση μετακίνηση των ΕΦ.

θεωρίας των αντιγράφων²⁴⁰. Στην παρούσα ενότητα θα επισημάνω ορισμένα πλεονεκτήματα της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης και θα συζητήσω συγκεκριμένα «τεχνικά» ως επί το πλείστον προβλήματα της θεωρίας των αντιγράφων.

Κατ' αρχάς, το γενικό συμπέρασμα των δύο προηγούμενων κεφαλαίων, ότι δηλαδή οι ATB-ερωτήσεις και οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών είναι δομές πολλαπλής κυριαρχίας που παράγονται με εξωτερικές Επανασυγχωνεύσεις, επιβεβαιώνει και ενισχύει αφενός τα συμπεράσματα των αναλύσεων αντίστοιχων δεδομένων από άλλες γλώσσες (βλ. ενότητα 2.4.1) και αφετέρου την ύπαρξη εξωτερικής Επανασυγχώνευσης. Ταυτόχρονα όμως αυτός ο τρόπος συντακτικής παραγωγής αποτελεί ένα έμμεσο αλλά ισχυρό επιχείρημα υπέρ της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης, εφόσον και οι δύο μορφές Επανασυγχώνευσης παράγουν δομές πολλαπλής κυριαρχίας με κοινό χαρακτηριστικό την Συγχώνευση συντακτικών αντικειμένων που έχουν ήδη συγχωνευθεί προηγουμένως.

Η διαφορά μεταξύ τους είναι η εξής: Στην εσωτερική Επανασυγχώνευση ενός στοιχείου X με ένα στοιχείο L το X αποτελεί συστατικό του L (βλ. το (13)). Αντίθετα, στην εξωτερική Επανασυγχώνευση του X με το L , το X αποτελεί συστατικό ενός τρίτου συντακτικού αντικειμένου, του K (βλ. το (27)). Χρησιμοποιώντας όρους δέντρου-διαγράμματος, θα λέγαμε ότι και στις δύο περιπτώσεις το στοιχείο που επανασυγχωνεύεται (δηλαδή το X) έχει δύο μητρικούς κόμβους (P και K). Στην εσωτερική Επανασυγχώνευση ο ένας μητρικός κόμβος (ο P) κυριαρχεί στον άλλο (στον K), στην εξωτερική Επανασυγχώνευση, αντίθετα, κανένας από τους μητρικούς κόμβους δεν κυριαρχεί στον άλλο. Με βάση την τελευταία αυτή διαπίστωση επισημαίνω ότι ενώ η εξωτερική Επανασυγχώνευση δημιουργεί (προσωρινά) δομές με δύο ρίζες (τις P και K στο (27β)), οι οποίες κανονικά αποκλείονται, η εσωτερική Επανασυγχώνευση δεν αυξάνει τον αριθμό των ριζών σε κανένα στάδιο της συντακτικής παραγωγής. Από αυτή την άποψη, η εσωτερική Επανασυγχώνευση μπορεί να θεωρηθεί λιγότερο αποκλίνουσα από την εξωτερική.

²⁴⁰ Βλ. Vicente (2009), Sauerland (2007), Frampton (2004) από την μια μεριά και Larson (2016) από την άλλη για μια προσπάθεια ανίχνευσης εμπειρικών δεδομένων υπέρ της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης και υπέρ της παραγωγής με αντίγραφα αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, πιστεύω ότι θα ήταν πολύ δύσκολο να αποκλείσει κανείς την εσωτερική Επανασυγχώνευση χωρίς να καταφύγει σε *ad hoc* περιορισμούς, οι οποίοι θα επιβάρυναν το θεωρητικό μοντέλο.

Ένα δεύτερο θεωρητικό πλεονέκτημα της παραγωγής με Επανασυγχώνευση είναι ότι μας απαλλάσσει από την λειτουργία της αντιγραφής, η οποία αναγνωρίζεται ως κύρια συνιστώσα της Μετακίνησης στο πλαίσιο της θεωρίας των αντιγράφων (Chomsky 1993, 1995β, Nunes 2001, 2004, 2011 Hornstein 2001, 2009, Corver & Nunes 2007, μεταξύ άλλων). Σε θεωρητικό επίπεδο η «κατάργηση» μιας συντακτικής λειτουργίας είναι γενικά επιθυμητή για λόγους απλούστευσης της γραμματικής αλλά και επειδή συνάδει με τις θεωρητικές αρχές του ΜΠ (όπως είναι η Ισχυρή Μινιμαλιστική Θέση). Επιπλέον, η αντιγραφή αντιμετωπίζει δύο βασικά προβλήματα: Το πρώτο αφορά στον ανεπιθύμητο πολλαπλασιασμό των μη ερμηνεύσιμων χαρακτηριστικών του συντακτικού αντικειμένου που μετακινείται. Το δεύτερο προκύπτει από την ανάγκη ταύτισης των αντιγράφων και διάκρισής τους από όμοια στοιχεία που εισάγονται ανεξάρτητα από την Αρίθμηση στον συντακτικό τομέα.

Στο πρώτο πρόβλημα αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ο Gärtner (2002: 90 κ.εξ.), επισημαίνοντας ότι η αντιγραφή ενός στοιχείου *X* που φέρει κάποιο μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό *f* διπλασιάζει τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα να καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολος ο έλεγχός τους σε όλα τα αντίγραφα. Σε πολλές περιπτώσεις ελέγχεται μόνο το μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό του ανώτερου αντιγράφου, ενώ το κατώτερο αντίγραφο εξακολουθεί να φέρει το ίδιο χαρακτηριστικό χωρίς τιμή, γεγονός που κανονικά δεν επιτρέπει στην δομή να συγκλίνει.

Μέσα στο πλαίσιο του ΜΠ έχουν προταθεί διαφορετικοί τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος. Σύμφωνα με τον Chomsky (1995β: 381, υποσ. 12) τα χαρακτηριστικά μιας αλυσίδας που σχηματίζεται από τα αντίγραφα ενός στοιχείου *X* λογίζονται ως σύνολο. Έτσι, όταν ελέγχεται ένα χαρακτηριστικό *f*, ελέγχονται όλα τα χαρακτηριστικά *f* των κατώτερων αντιγράφων. Από την άλλη

μεριά, ο Nunes (2004: 70 κ.εξ.) υποστηρίζει την δυνατότητα διαγραφής χαρακτηριστικών από τα αντίγραφα που σχηματίζουν μια αλυσίδα, έτσι ώστε αυτή να είναι ενιαία (uniform) ως προς τα χαρακτηριστικά της²⁴¹.

Στην πιο πρόσφατη φάση εξέλιξης του θεωρητικού προτύπου ο έλεγχος των χαρακτηριστικών αποσυνδέεται από την Μετακίνηση. Συγκεκριμένα, προηγείται ο έλεγχος των χαρακτηριστικών ενός στοιχείου X και ακολουθεί η αντιγραφή και η Μετακίνησή του. Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται (σε πολλές περιπτώσεις) η ύπαρξη μη ερμηνεύσιμων χαρακτηριστικών χωρίς τιμή στα κατώτερα αντίγραφα. Όπως όμως παρατηρεί η Felser (2004), το πρόβλημα εξακολουθεί να υφίσταται σε δομές με διαδοχική κυκλική μετακίνηση. Επαναλαμβάνω την (17α) από την ενότητα 6.2.3.

(28) α. Τι νόμισε ο Γιάννης ότι είπε η Μαρία;

β. [ΦΣΔ1 τ_i [iQ, uwh] ΣΔ [EPP, uQ] νόμισε [Φρ1 τ_i [iQ, uwh] ο Γιάννης_k νόμισε [ΦΣΔ2 τ_i [iQ, uwh] ότι είπε [Φρ2 τ_i [iQ, uwh] είπε η Μαρία τ_i [iQ, uwh]]]]

Όπως είδαμε στην οικεία ενότητα, η ΕΦ μετακινείται διαδοχικά στην περιφέρεια όλων των ενδιάμεσων φάσεων, μέχρι να φτάσει στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης. Εφόσον η εκφώνηση των φάσεων γίνεται σταδιακά, το μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό [uwh] κάποιων κατώτερων αντιγράφων θα οδηγηθεί στα διεπίπεδα χωρίς να έχει ελεγχθεί. Για παράδειγμα, η Φρ₂ θα εκφωνηθεί όταν ολοκληρωθεί η δόμηση της επόμενης φάσης, δηλαδή της ΦΣΔ₂. Το γεγονός ότι το κατώτερο αντίγραφο της ΕΦ εξακολουθεί να φέρει ένα μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό [uwh] χωρίς τιμή θα έπρεπε κανονικά να προκαλεί αντιγραμματικότητα²⁴².

Το δεύτερο σημείο προβληματισμού σε σχέση με την θεωρία των αντιγράφων αφορά στην διάκριση μεταξύ αντιγράφων και όμοιων λεξικών στοιχείων που εισάγονται στην σύνταξη από την Αρίθμηση. Τα αντίγραφα δημιουργούνται με

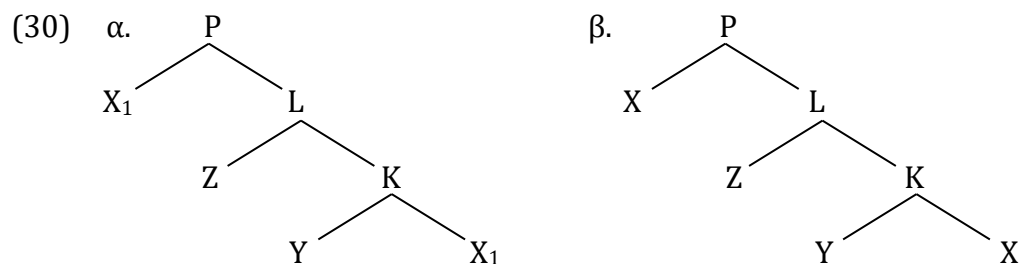
²⁴¹ Βλ. και Chomsky (1995β: 303-304) για την δυνατότητα διαγραφής χαρακτηριστικών από τα αντίγραφα στην Α-μετακίνηση.

²⁴² Για πιθανές λύσεις σε αυτό το πρόβλημα βλ. την συζήτηση στην Felser (2004: 547 κ.εξ.). Ας σημειωθεί ότι πρόβλημα δεν εμφανίζεται στην (9) γιατί η μετακίνηση είναι κοντινή και το μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό [uwh] του κατώτερου αντιγράφου της ΕΦ ελέγχεται απευθείας μέσω Συμφωνίας με την κεφαλή ΣΔ.

την εσωτερική Συγχώνευση ενώ τα όμοια λεξικά στοιχεία εισάγονται στην δομή με εξωτερικές Συγχωνεύσεις. Οι δύο περιπτώσεις παρουσιάζονται αντίστοιχα στις ΕΠ (29α) και (29β) (Chomsky 2013: 40). Στην πρώτη υπάρχουν δύο αντίγραφα της ΕΦ, τα οποία δημιουργούνται κατά την εσωτερική της Συγχώνευση. Στην δεύτερη υπάρχουν δύο όμοιες ερωτηματικές λέξεις, που εισάγονται από την Απαρίθμηση και συγχωνεύονται με εξωτερική Συγχώνευση ανεξάρτητα η μία από την άλλη.

- (29) α. What was hit ~~what~~?
β. What hit what?

Ως γνωστόν, στα διεπίπεδα πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των αντιγράφων και των «επαναλήψεων» του ίδιου λεξικού στοιχείου (βλ. την συζήτηση στον Chomsky 2008: 140). Το πρόβλημα είναι ότι το εξαγόμενο της εσωτερικής Συγχώνευσης με αντίγραφα δεν διαφέρει από το εξαγόμενο της εξωτερικής Συγχώνευσης όμοιων στοιχείων. Για παράδειγμα, η δομή στο (30α) [= (6γ)], αποτέλεσμα εσωτερικής Συγχώνευσης του X με αντίγραφα, ταυτίζεται με την (30β), όπου έχουμε εξωτερική Συγχώνευση δύο όμοιων στοιχείων X.

Η ανάγκη διάκρισης των δύο περιπτώσεων έχει οδηγήσει στην δήλωση των αντιγράφων με την βοήθεια ενδείξεων, πρακτική που παραβιάζει τον Όρο του Εγκλεισμού²⁴³. Σύμφωνα με τον Narita (2014: 30) το πρόβλημα λύνεται αν η εσωτερική Συγχώνευση (άρα και η δημιουργία των αντιγράφων) λειτουργεί ταυτόχρονα με την Εκφώνηση-Μεταφορά στα διεπίπεδα. Μια δεύτερη λύση αποτελεί η πρόσφατη πρόταση του Chomsky (2015) ότι το υπολογιστικό

²⁴³ Για τον Όρο του Εγκλεισμού βλ. ενότητα 2.3.2 στο κεφάλαιο 2.

σύστημα μπορεί να «θυμάται» πώς έχει παραχθεί η κάθε φάση, αν δηλαδή έχει λειτουργήσει ή όχι η εσωτερική Συγχώνευση.

Ένα τρίτο σημείο που δημιουργεί επιφυλάξεις σε σχέση με την θεωρία των αντιγράφων είναι το επίπεδο εκφώνησης. Στο επίπεδο αυτό η παραγωγή με αντίγραφα καλείται να ερμηνεύσει γιατί τελικά εκφωνείται μόνο το ένα από αυτά. Αν μαζί με τα τυπικά χαρακτηριστικά αντιγράφονται και τα φωνολογικά, θα περιμέναμε να εκφωνούνται όλα τα αντίγραφα. Το γεγονός ότι τελικά εκφωνείται μόνο ένα (τουλάχιστον στις τυπικές περιπτώσεις μετακίνησης) έχει ερμηνευθεί με διαφορετικούς τρόπους στην σχετική βιβλιογραφία. Σύμφωνα με τους Groat & O'Neil (1996) (πρβλ. Pesetsky 1997, 1998, Bobaljik 2002) μόνο ένα αντίγραφο του στοιχείου που μετακινείται φέρει φωνολογικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, η δεσμίδα των φωνολογικών χαρακτηριστικών άλλοτε παραμένει στο κατώτερο (αρχικό) αντίγραφο και άλλοτε μεταφέρεται στο ανώτερο αντίγραφο, αφήνοντας το κατώτερο αντίγραφο φωνολογικά κενό, με αποτέλεσμα να εκφωνείται τελικά μόνο το αντίγραφο που φέρει φωνολογικά χαρακτηριστικά.

Αντίθετα, σύμφωνα με τον Nunes (2004: 30 κ.εξ.), όλα τα αντίγραφα φέρουν φωνολογικά χαρακτηριστικά και μπορούν θεωρητικά να εκφωνηθούν. Το γεγονός ότι τελικά εκφωνείται μόνο ένα αποδίδεται στην διαγραφή των υπόλοιπων αντιγράφων με την λειτουργία της απλοποίησης αλυσίδας. Έτσι διασφαλίζεται και η δυνατότητα γραμμικοποίησης της δομής. Με άλλα λόγια ο Nunes συσχετίζει την διαγραφή αντιγράφων με την ανάγκη γραμμικοποίησης.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα παραπάνω προβλήματα δεν είναι ανυπέρβλητα και κατά συνέπεια δεν αποτελούν επαρκές κριτήριο για την απόρριψη της θεωρίας των αντιγράφων. Ωστόσο, το γεγονός ότι η εσωτερική Επανασυγχώνευση δεν στηρίζεται στην λειτουργία της αντιγραφής αποτελεί από μόνο του ένα θεωρητικό πλεονέκτημα. Και τούτο διότι, αφού δεν δημιουργούνται αντίγραφα, δεν πολλαπλασιάζονται τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά που απαιτούν έλεγχο. Τόσο στην (14) όσο και στην (19) υπάρχει μία ΕΦ που φέρει ένα μη ερμηνεύσιμο χαρακτηριστικό [uwh]. Εφόσον αυτό ελεγχθεί, η δομή συγκλίνει. Ένα δεύτερο πλεονέκτημα της απουσίας αντιγράφων αποτελεί το γεγονός ότι, εφόσον το στοιχείο που επανασυγχωνεύ-

εται είναι ένα, δεν χρειάζεται να καταφύγουμε σε ιδιαίτερους μηχανισμούς, όπως η διαγραφή, ώστε να ερμηνεύσουμε γιατί κάποια αντίγραφα δεν εκφωνούνται (Fox & Pesetsky 2005: 40-41).

Το πρόβλημα της διάκρισης ενός στοιχείου που επανασυγχωνεύεται από τις επαναλήψεις όμοιων στοιχείων τίθεται και στην παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση –με διαφορετικό όμως τρόπο. Σχηματικά η διαφορά της εσωτερικής Επανασυγχώνευσης από την εξωτερική Συγχώνευση όμοιων στοιχείων είναι ευδιάκριτη. Στο (13β), για παράδειγμα, υπάρχει ένα μόνο στοιχείο X που καταλαμβάνει δύο θέσεις στη δομή, έχει δηλαδή δύο εμφανίσεις. Αντίθετα στο (30β) υπάρχουν δύο στοιχεία X. Το πρόβλημα της διάκρισης των δύο περιπτώσεων τίθεται όμως και πάλι στα διεπίπεδα, όπου θα πρέπει να είναι σαφές αν υπάρχει ένα ή δύο συντακτικά αντικείμενα X. Για να διακρίνουμε τις δύο περιπτώσεις μπορούμε να καταφύγουμε στις λύσεις που έχουν προταθεί για το αντίστοιχο πρόβλημα με τα αντίγραφα (βλ. την συζήτηση παραπάνω): Η μία βασίζεται στην «μήμη» του υπολογιστικού συστήματος σε επίπεδο φάσης (Chomsky 2015) ενώ η άλλη στην ταυτόχρονη εφαρμογή εσωτερικής Επανασυγχώνευσης και Εκφώνησης-Μεταφοράς (Narita 2014).

Η έρευνα γύρω από τα παραπάνω ζητήματα βρίσκεται σε εξέλιξη, γεγονός που αποκλείει οποιαδήποτε κατηγορηματική θέση υπέρ της μιας ή της άλλης ανάλυσης. Λαμβάνοντας, εντούτοις, υπ' όψιν τις ανωτέρω επισημάνσεις, αλλά κυρίως τις αντιστοιχίες μεταξύ εξωτερικής και εσωτερικής Επανασυγχώνευσης και το πλήθος των εμπειρικών επιχειρημάτων υπέρ της πρώτης, δέχομαι την παραγωγή με εσωτερική Επανασυγχώνευση ως επαρκέστερη της θεωρίας των αντιγράφων –τουλάχιστον για τα δεδομένα με μετακίνηση ΕΦ. Θα κλείσω το παρόν κεφάλαιο με μια σύντομη αναφορά στην γραμμικοποίηση των ΕΔ.

6.5 Η γραμμικοποίηση των ερωτηματικών δομών

Το διεπίπεδο σύνταξης-φωνολογίας απαιτεί την γραμμικοποίηση των δομών που παράγει η σύνταξη, δηλαδή την τοποθέτηση των *τερματικών κόμβων* (terminal nodes) σε συγκεκριμένη *γραμμική σειρά* (linear order), ώστε να μπορούν να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από το AI-K σύστημα. Πολλά είναι

τα θέματα που σχετίζονται με την γραμμικοποίηση και εξακολουθούν να απασχολούν την έρευνα. Ενδεικτικά αναφέρω την θέση της γραμμικοποίησης στην γενικότερη αρχιτεκτονική της γραμματικής, την αλληλεπίδρασή της με την θεωρία των φάσεων και την πολλαπλή εκφώνηση, καθώς και το χρονικό σημείο στο οποίο πραγματοποιείται, σε σχέση με άλλες λειτουργίες του φωνολογικού τομέα²⁴⁴.

Στις *wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών η ΕΦ γραμμικοποιείται και εκφωνείται στην υψηλότερη δομικά θέση Συγχώνευσής της. Τόσο η θεωρία των αντιγράφων όσο και η παραγωγή με πολλαπλή κυριαρχία θα πρέπει να ερμηνεύσουν γιατί κάποια συντακτικά αντικείμενα (τα κατώτερα αντίγραφα) ή εμφανίσεις συντακτικών αντικειμένων δεν πραγματώνονται φωνητικά. Οι περισσότερες μελέτες της γραμμικοποίησης βασίζονται στο *Αξίωμα της Γραμμικής Αντιστοιχίας* (Linear Correspondence Axiom, εφεξής: ΑΓΑ) του Kayne (1994). Πρόκειται για έναν αλγόριθμο που «διαβάζει» τις σχέσεις *ασύμμετρης δομικής επιβολής* (asymmetric c-command) μεταξύ των φράσεων ενός δέντρου-διαγράμματος και καθορίζει την σειρά των τερματικών του κόμβων²⁴⁵. Η γραμμική σειρά ενός συνόλου *T* τερματικών κόμβων πρέπει να είναι *καθολική* (total), *ασύμμετρη* (asymmetric), *μη αυτοπαθής* (irreflexive) και *μεταβατική* (transitive)²⁴⁶.

Έναν τρόπο γραμμικοποίησης των *wh*-ερωτήσεων προτείνει ο Nunes (2004: 24 κ.εξ.) στο πλαίσιο της θεωρίας των αντιγράφων. Κατ' αρχάς, όπως επισημαίνει ο ίδιος, οι δομές με αντίγραφα παραβιάζουν το ΑΓΑ. Για παράδειγμα, η παθητική δομή στο (31) (Nunes 2004: 24) παραβιάζει το ΑΓΑ σε δύο σημεία: Αν κατά την γραμμικοποίηση ληφθούν υπ' όψιν και τα δύο αντίγραφα, θα προκύψει η μερική σειρά $\sigma = \langle John^i, was, John^i \rangle$, όπου το *was* προηγείται και ταυτόχρονα έπεται του *Johnⁱ*. Αυτή η γραμμική σειρά δεν είναι

²⁴⁴ Για μια σύντομη επισκόπηση των βασικών απόψεων που έχουν διατυπωθεί γύρω από τα θέματα αυτά βλ. Biberauer & Roberts (2013: 11-17).

²⁴⁵ Ο Kayne προτείνει το ΑΓΑ ως (συντακτικό) περιορισμό που λειτουργεί σε συντακτικές αναπαραστάσεις, ενώ ο Chomsky θεωρεί ότι λειτουργεί στην ΦΔ.

²⁴⁶ Αν x, y, z είναι τερματικοί κόμβοι και το σύμβολο $<$ δηλώνει *γραμμική προτεραιότητα* (linear precedence), αποκλείονται περιπτώσεις όπου (i) ούτε $x < y$ ούτε $y < x$ (γιατί παραβιάζουν την καθολικότητα), (ii) $x < y$ και $y < x$ (γιατί παραβιάζουν την ασυμμετρία), (iii) $x < x$ (γιατί παραβιάζουν την μη αυτοπάθεια) και (iv) $x < y$ και $y < z$ αλλά όχι $x < z$ (γιατί παραβιάζουν την μεταβατικότητα).

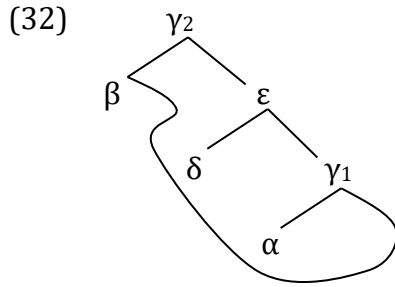
ασύμμετρη, όπως απαιτεί το ΑΓΑ. Επιπλέον, στην ίδια δομή το ανώτερο αντίγραφο επιβάλλεται δομικά και άρα προηγείται του κατώτερου αντιγράφου. Έτσι όμως προκύπτει η σχέση $John^i < John^i$, η οποία είναι αυτοπαθής και αποκλείεται από το ΑΓΑ.

(31) [Johnⁱ [was [kissed Johnⁱ]]]

Η λύση που προτείνει ο Nunes βασίζεται στην διαγραφή αντιγράφων με κριτήριο τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά που έχουν ελεγχθεί. Τα αντίγραφα που δεν έχουν ελέγξει όλα τους τα χαρακτηριστικά και τα οποία βρίσκονται κατά κανόνα στις κατώτερες θέσεις της αλυσίδας διαγράφονται. Αντίθετα, το αντίγραφο στην υψηλότερη θέση έχει ελέγξει τα μη ερμηνεύσιμα χαρακτηριστικά του και εκφωνείται.

Από την άλλη μεριά, η γραμμικοποίηση των δομών πολλαπλής κυριαρχίας μελετάται πλέον σε νέα βάση, λόγω του ιδιαίτερου τρόπου παραγωγής τους (βλ. τις μελέτες των Chen-Main 2006, Bachrach & Katzir 2009, Wilder 1999, 2008, de Vries 2007, 2009 και Gračanin-Yüksek 2013). Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι το ΑΓΑ δεν μπορεί να γραμμικοποιήσει τις δομές πολλαπλής κυριαρχίας, είτε αυτές παράγονται με εσωτερική είτε με εξωτερική Επανασυγχώνευση. Και στις δύο περιπτώσεις προκύπτουν, μεταξύ άλλων, αυτοπαθείς σχέσεις της μορφής $x < x$, οι οποίες κανονικά αποκλείονται. Για παράδειγμα, στην δομή εσωτερικής Επανασυγχώνευσης στο (32) (de Vries 2009: 372) το β επιβάλλεται δομικά στο ε και προηγείται όλων των τερματικών κόμβων στους οποίους κυριαρχεί το ε . Έτσι όμως καταλήγουμε στην σχέση γραμμικής σειράς $\beta < \beta$, η οποία είναι αυτοπαθής και αποκλείεται από το ΑΓΑ. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ των β και δ είναι συμμετρική, αφού $\beta < \delta$ και $\delta < \beta$, παραβιάζοντας έτσι και πάλι το ΑΓΑ (βλ. υποσ. 246)²⁴⁷.

²⁴⁷ Αντίστοιχες παραβιάσεις του ΑΓΑ παρατηρούνται και στις δομές με εξωτερική Επανασυγχώνευση (βλ. την συζήτηση στην Raŕiu 2011: 93 κ.εξ.).

Η προσπάθεια υπέρβασης των παραπάνω προβλημάτων στρέφεται προς δύο κατευθύνσεις:

- (i) Αναθεωρούνται-τροποποιούνται συγκεκριμένα σημεία του ΑΓΑ, προκειμένου να καταστεί συμβατό με τις δομές πολλαπλής κυριαρχίας (Wilder 1999, 2008, Bachrach & Kartzir 2009, Gračanin-Yüksek 2013, Johnson 2007).
- (ii) Προτείνεται η εγκατάλειψη του ΑΓΑ και η αντικατάστασή του από άλλον αλγόριθμο γραμμικοποίησης, ικανό να γραμμικοποιήσει δομές που έχουν παραχθεί με Επανασυγχωνεύσεις (de Vries 2007, 2009).

Κοινός στόχος όλων των παραπάνω μελετών είναι να διασφαλίσουν ότι οι πολλαπλώς κυριαρχούμενοι τερματικοί κόμβοι θα γραμμικοποιηθούν μόνο μία φορά, θα εμφανιστούν δηλαδή άπαξ στην γραμμική σειρά της δομής. Στις *wh*-ερωτήσεις, ειδικότερα, θα πρέπει να παραβλεφθούν τρόπον τινά όλες οι κατώτερες δομικά εμφανίσεις της ΕΦ, ώστε αυτή να γραμμικοποιηθεί στην πρώτη θέση της γραμμικής σειράς.

Η παραπάνω σύντομη συζήτηση καθιστά σαφές ότι οι δυσκολίες γραμμικοποίησης ανακύπτουν τόσο στις δομές πολλαπλής κυριαρχίας όσο και στις δομές με αντίγραφα. Και οι δύο τρόποι παραγωγής καλούνται να γραμμικοποιήσουν ορθά την εκάστοτε δομή και να ερμηνεύσουν γιατί κάποια αντίγραφα ή εμφανίσεις της ΕΦ μοιάζουν να μην λαμβάνονται υπ' όψιν κατά την γραμμικοποίηση. Συνεπώς, η γραμμικοποίηση δεν φαίνεται να αποτελεί πρόσφορο πεδίο για την διατύπωση συγκεκριμένων επιχειρημάτων υπέρ του ενός ή του άλλου τρόπου παραγωγής.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα διατριβή είχε ως αντικείμενο την συντακτική μελέτη των ερωτηματικών προτάσεων της Ελληνικής –με εστίαση στις σύνθετες ερωτηματικές δομές– μέσα στο πλαίσιο του ΜΠ της Γενετικής Γραμματικής. Αφετηρία της ερευνητικής μου πορείας κατά την εξέταση του ανωτέρου αντικειμένου υπήρξε η αναντιστοιχία μεταξύ φωνητικής πραγμάτωσης και σημασιολογικής ερμηνείας, η οποία χαρακτηρίζει ποικίλες δομές, πρωτίστως όμως τις ερωτηματικές. Στις δομές αυτές παρατηρείται κατ' εξοχήν το φαινόμενο της «σύνδεσης» ενός συντακτικού αντικειμένου με δύο (ή περισσότερες) συντακτικές θέσεις. Στις *wh*-ερωτήσεις η εν λόγω «σύνδεση» πραγματώνεται ως μετακίνηση. Σε αυτή την περίπτωση η ερωτηματική φράση φαίνεται να καταλαμβάνει θέσεις κάθετα διατεταγμένες στο δέντρο-διάγραμμα. Από την άλλη μεριά, στις σύνθετες ΕΔ με παρατακτική σύνδεση υπάρχουν συστατικά που καταλαμβάνουν θέσεις οριζόντια διατεταγμένες και φαίνεται να ανήκουν σε όλες τις παρατεταγμένες φράσεις, γεγονός που έχει οδηγήσει σε αναλύσεις των συγκεκριμένων δομών ως ελλειπτικών.

Σε αντίθεση με τις *wh*-ερωτήσεις, οι οποίες έχουν μελετηθεί συστηματικά όχι μόνο στα Ελληνικά αλλά και διαγλωσσικά, οι περισσότερες σύνθετες ΕΔ δεν είχαν απασχολήσει μέχρι πρόσφατα την έρευνα. Επέλεξα δύο από αυτές ως βασικό αντικείμενο της έρευνας μου: τις ΑΤΒ-ερωτήσεις (βλ. την (1)) και τις *wh&wh*-ερωτήσεις (βλ. την (2)).

- (1) Ποιο βιβλίο αγόρασε ο Γιάννης και διάβασε η Μαρία;
- (2) Πού και πότε θα συναντήσει η Βασιλική τις φίλες της;

Ως προς τις σχετικές με το θέμα μου συντακτικές λειτουργίες (Συγχώνευση, μετακίνηση ΕΦ), υιοθέτησα την Επανασυγχώνευση, δηλαδή την Συγχώνευση ενός συντακτικού αντικειμένου για δεύτερη φορά στην ίδια δομή, με αποτέλεσμα την παραγωγή δομών πολλαπλής κυριαρχίας. Πρόκειται για συντακτική λειτουργία που έχει ήδη προταθεί από διάφορους μελετητές και έχει βρει εφαρμογή σε ποικίλες δομές. Στο ανωτέρω πλαίσιο έθεσα το ακόλουθο

ερευνητικό ερώτημα: Σε ποιον βαθμό η ανάλυση με πολλαπλή κυριαρχία είναι επαρκέστερη περιγραφικά και ερμηνευτικά από άλλες αναλύσεις των υπό εξέταση δομών;

Για να απαντήσω στο παραπάνω ερώτημα αφιέρωσα τα κεφάλαια 4 και 5 εξετάζοντας αναλυτικά τις ATB-ερωτήσεις και τις *wh&wh*-ερωτήσεις αντίστοιχα, οι οποίες έχουν ήδη αντιμετωπιστεί διαγλωσσικά ως ελλειπτικές δομές. Τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά τους, ωστόσο, με οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για δομές πολλαπλής κυριαρχίας οι οποίες παράγονται με εξωτερική Επανασυγχώνευση ενός ή περισσότερων συντακτικών αντικειμένων.

Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο 4 διαπίστωσα ότι οι ATB-ερωτήσεις των Ελληνικών χαρακτηρίζονται από σημασιολογική, κατηγοριακή, μορφολογική, και συντακτική ταύτιση. Μελετώντας συγκεκριμένα δεδομένα έδειξα ότι η ερωτηματική φράση έχει την ίδια ερμηνεία, συντακτική κατηγορία και πτώση σε όλες τις συντακτικές θέσεις με τις οποίες συνδέεται. Έδειξα, παράλληλα, ότι τα φαινόμενα των νησίδων και η ανασύνθεση της ΕΦ χαρακτηρίζονται από συμμετρία, εμφανίζονται δηλαδή σε όλες τις παρατεταγμένες φράσεις. Βάσει των παραπάνω ιδιοτήτων απέκλεισα τις ασύμμετρες αναλύσεις και εξέτασα την πιθανότητα συμμετρικής συντακτικής παραγωγής, η οποία προϋποθέτει την παρουσία της ερωτηματικής φράσης σε όλες τις παρατεταγμένες φράσεις. Αφού επεσήμανα ότι οι αναλύσεις με έλλειψη και με πλάγια μετακίνηση αντιμετωπίζουν προβλήματα σε θεωρητικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο εμπειρικών δεδομένων, επιχειρηματολόγησα υπέρ της παραγωγής των ATB-ερωτήσεων με πολλαπλή κυριαρχία. Πρότεινα, συγκεκριμένα, ότι οι ATB-ερωτήσεις είναι ΦΣΔ που παράγονται με παρατακτική σύνδεση δύο ΦΧρ, οι οποίες «μοιράζονται» την ερωτηματική φράση. Η προταθείσα συντακτική παραγωγή βασίζεται στην δυνατότητα εξωτερικής Επανασυγχώνευσης της ΕΦ.

Αφετηρία της εξέτασης των *wh&wh*-ερωτήσεων στο κεφάλαιο 5 υπήρξε η διαπίστωση ότι η σύνδεση ερωτηματικών φράσεων στις *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών δεν είναι ελεύθερη. Για παράδειγμα, η γραμματικότητα των δεδομένων με ερωτηματικό ΑΑ εξαρτάται από την υποχρεωτική ή προαιρετική μεταβατικότητα του ρήματος. Παρατήρησα επίσης ότι τα δεδομένα των

Ελληνικών ερμηνεύονται ως παρατεταγμένες ερωτηματικές προτάσεις που εισάγονται με διαφορετική ερωτηματική φράση η κάθε μία. Επιπλέον, οι *wh&wh*-ερωτήσεις με ερωτηματικό AA δεν επιδέχονται την ανάγνωση με κλιτικό, δεδομένου ότι το ερωτηματικό AA ερμηνεύεται μόνο στην ερωτηματική πρόταση που εισάγει. Βάσει των ανωτέρω επισημάνσεων κατέληξα στο συμπέρασμα ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών είναι διπροτασιακές και όχι μονοπροτασιακές δομές, παράγονται δηλαδή με παρατακτική σύνδεση ερωτηματικών προτάσεων. Με αφετηρία το συμπέρασμά μου αυτό επιχειρηματολόγησα κατά της παραγωγής με έλλειψη, στηριζόμενη κυρίως στις λανθασμένες προβλέψεις της για τα δεδομένα που θέλουν ερωτηματικό AA και υποχρεωτικώς μεταβατικά ρήματα. Το τελικό μου συμπέρασμα ήταν ότι οι *wh&wh*-ερωτήσεις των Ελληνικών είναι διπροτασιακές δομές πολλαπλής κυριαρχίας που παράγονται με εξωτερική Επανασυγχώνευση των κεφαλών P, ρ, Χρ, ΣΔ, καθώς και της ΦΑ-υποκειμένου. Με άλλα λόγια οι συγκεκριμένες δομές «μοιράζονται» όλα τα συστατικά τους πλην των ΕΦ.

Όσον αφορά στην τυπολογία των δομών, πρότεινα αρχικά την τυπολογική ένταξη της Ελληνικής στην κατηγορία των γλωσσών με διπροτασιακές ATB-ερωτήσεις, όπου ανήκουν, μεταξύ άλλων, τα Αγγλικά. Διαπίστωση, ωστόσο, ότι η εν λόγω ταξινόμηση παραβλέπει το γεγονός ότι οι ATB-ερωτήσεις με ερωτηματικό Υ δεν είναι γραμματικές σε όλες τις γλώσσες αυτής της κατηγορίας. Στα Ελληνικά, όπως είδαμε, επιτρέπεται, ενώ στα Αγγλικά όχι. Υποστήριξα εντέλει ότι ο παράγοντας *pro-drop* αποτελεί κριτήριο περαιτέρω υποκατηγοριοποίησης των γλωσσών με διπροτασιακές ATB-ερωτήσεις.

Οι προταθείσες αναλύσεις των ATB- και των *wh&wh*-ερωτήσεων προάγουν κατ' αρχάς την κατανόηση των εμπειρικών δεδομένων. Η εξέταση σύνθετων ΕΔ που δεν είχαν μελετηθεί συστηματικά στα Ελληνικά συμβάλλει στην ανίχνευση και περιγραφή των βασικών τους ιδιοτήτων σε συντακτικό κυρίως επίπεδο. Παράλληλα όμως τα συμπεράσματα από την ανάλυση των ανωτέρω δομών συντελούν (από κοινού με άλλες μελέτες) στον επαναπροσδιορισμό της λειτουργίας της Συγχώνευσης, ενισχύοντας την δυνατότητα Επανασυγχώνευσης και την συνακόλουθη παραγωγή δομών πολλαπλής κυριαρχίας.

Θέματα όπως τα παραπάνω, κυρίως όμως το γεγονός ότι η πολλαπλή κυριαρχία μπορεί να είναι αποτέλεσμα εξωτερικής αλλά και εσωτερικής Επανασυγχώνευσης, με οδήγησαν στην επαναπροσέγγιση του φαινομένου της μετατόπισης στις *wh*-ερωτήσεις, όπου η ΕΦ προτάσσεται στην αριστερή περιφέρεια της δομής. Ακολουθώντας το πρότυπο ανάλυσης των σύνθετων ΕΔ, υποστήριξα στο κεφάλαιο 6 αντίστοιχη θεώρηση της μετακίνησης της ΕΦ ως προϊόντος εσωτερικής Επανασυγχώνευσης. Ακολούθως, επανήλθα στις ATB- και στις *wh&wh*-ερωτήσεις σημειώνοντας ότι η συντακτική τους δομή χαρακτηρίζεται στην πραγματικότητα από την συνύπαρξη εσωτερικών και εξωτερικών Επανασυγχωνεύσεων.

Στο τελευταίο μέρος του κεφαλαίου 6 εξέθεσα έναν γενικότερο προβληματισμό αναφορικά με την περιγραφική και ερμηνευτική επάρκεια των δύο τρόπων παραγωγής των απλών *wh*-ερωτήσεων: με μετακίνηση της ΕΦ στο πλαίσιο της θεωρίας των αντιγράφων και με εσωτερική Επανασυγχώνευση. Αναφέρθηκα αρχικά στην παραγωγή με αντίγραφα, συνοψίζοντας τα θεωρητικά και τεχνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει, όπως αυτά έχουν επισημανθεί στην σχετική βιβλιογραφία. Τελικά προέκρινα την εσωτερική Επανασυγχώνευση ως επαρκέστερο τρόπο συντακτικής παραγωγής των δομών με μετακίνηση ΕΦ. Κλείνοντας το κεφάλαιο τόνισα ότι η εσωτερική Επανασυγχώνευση ενισχύεται έμμεσα αλλά καίρια από το βασικό μου συμπέρασμα στα προηγούμενα κεφάλαια ότι οι σύνθετες ΕΔ παράγονται με εξωτερική Επανασυγχώνευση. Αυτό συμβαίνει διότι οι δύο μορφές Επανασυγχώνευσης (εσωτερική και εξωτερική) έχουν κοινό τρόπο λειτουργίας και παράγουν δομές πολλαπλής κυριαρχίας.

Εν κατακλείδι, θα ήθελα να αναφερθώ υπό μορφή σκέψεων σε δύο ζητήματα που στην παρούσα φάση παραμένουν ανοιχτά. Πρόκειται για την σημασία των *wh*-ερωτήσεων και για τους περιορισμούς που τυχόν ρυθμίζουν την παραγωγή δομών πολλαπλής κυριαρχίας. Ως προς το πρώτο, γίνεται γενικότερα αποδεκτό ότι στις *wh*-ερωτήσεις η ΕΦ ερμηνεύεται διττώς, ως τελεστής στην αριστερή περιφέρεια και ως μεταβλητή στην κατώτερη συντακτική της θέση, όπου παραδοσιακά εμφανιζόταν ένα ίχνος. Εάν οι *wh*-ερωτήσεις παράγονται με εσωτερική Επανασυγχώνευση της ΕΦ, θα πρέπει να υπάρχει ένας μηχανισμός διττής ερμηνείας ενός και μόνο συντακτικού αντικειμένου. Αυτό φαίνεται εκ

πρώτης όψεως αντιφατικό αλλά, σύμφωνα με τον Johnson (2012), η πολλαπλή κυριαρχία μπορεί να καταστεί συμβατή με την διττή σημασιολογική υπόσταση της ΕΦ, αν η τελευταία δομείται από δύο επιμέρους συστατικά, που ερμηνεύονται το καθένα σε διαφορετική συντακτική θέση και με διαφορετικό τρόπο. Ας σημειωθεί επίσης ότι το ζήτημα της σημασίας των *wh*-ερωτήσεων τίθεται και στο πλαίσιο της θεωρίας των αντιγράφων, όπου και πάλι η διττή σημασία της ΕΦ δεν είναι αναμενόμενη, δεδομένου ότι η παραγωγή γίνεται με αντίγραφα της ίδιας ΕΦ, τα οποία είναι εξ ορισμού μη διακριτά (Nunes 2004).

Το δεύτερο ανοιχτό ζήτημα σχετίζεται με την ρύθμιση των δομών πολλαπλής κυριαρχίας από συγκεκριμένους περιορισμούς. Στην παρούσα μελέτη υποστηρίχθηκε ότι στις σύνθετες ΕΔ της Ελληνικής λειτουργούν Επανασυγχωνεύσεις με εισαγόμενο είτε δύο φράσεις είτε ένα λεξικό στοιχείο και μία φράση. Σε όλες τις περιπτώσεις που εξέτασα μόνο το ένα από τα συντακτικά αντικείμενα που συμμετέχουν στην Επανασυγχώνευση έχει συγχωνευθεί προηγουμένως. Το άλλο εισέρχεται στην σύνταξη από την Αρίθμηση/το Λεξικό ή βρίσκεται ήδη (ως ρίζα) στην επιφάνεια εργασίας. Εάν όμως η Συγχώνευση –άρα και η Επανασυγχώνευση– λειτουργούν ελεύθερα, περιμένουμε να εμφανίζονται στην γλώσσα Επανασυγχωνεύσεις με εισαγόμενο δύο λεξικά στοιχεία ή ακόμα και δύο συντακτικά αντικείμενα που έχουν αμφότερα συγχωνευθεί προηγουμένως. Απ’ όσο γνωρίζω, τέτοιου είδους Επανασυγχωνεύσεις δεν έχουν υποστηριχθεί για καμία από τις δομές που έχουν αναλυθεί ως δομές πολλαπλής κυριαρχίας στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Θεωρώ, εντούτοις, ότι η πλέον σύμφωνη με τις γενικές αρχές του ΜΠ θα ήταν η ελεύθερη λειτουργία της (Επανα)συγχώνευσης, δηλαδή η εφαρμογή της με τέτοιο τρόπο ώστε το εισαγόμενό της να μπορεί να είναι συντακτικό αντικείμενο οποιασδήποτε μορφής (λεξικό στοιχείο ή φράση) και να επιλέγεται ελεύθερα από την Αρίθμηση/το Λεξικό ή/και από το υπολογιστικό σύστημα. Η υιοθέτηση περιορισμών, εφόσον αποδειχθεί αναγκαία, θα ήταν ευκαταίω να υπαγορεύεται από αρχές που δεν εμπίπτουν στην Καθολική Γραμματική αλλά επιβάλλονται από ιδιότητες άλλων συστημάτων του οργανισμού.

Βιβλιογραφία

- Abels, K. 2003. *Successive cyclicity, anti-locality and adposition stranding*. Διδ. διατριβή, University of Connecticut.
- Adger, D. 2003. *Core syntax. A minimalist approach*. Oxford: Oxford University Press.
- Aelbrecht, L. 2010. *The syntactic licensing of ellipsis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Agouraki, Y. 1990. "On the projection of maximal categories: the case of CP and FP in Modern Greek." *UCL Working papers in Linguistics* 2, 183-199.
- Agouraki, Y. 2001. "Predicates selecting *wh*-clauses". *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας, Λευκωσία, Σεπτέμβριος 1999*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press/Πανεπιστήμιο Κύπρου, 235-242.
- Agouraki, Y. 2005. "*Wh*-clauses in DP-positions". Στο M. Stavrou & A. Terzi (εκδ.), *Advances in Greek Generative Syntax. In honor of Dimitra Theophanopoulou-Kontou*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 285-329.
- Agüero-Bautista, C. 2001. *Cyclicity and the scope of wh-phrases*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Alexiadou, A. 2014. "Active, middle, and passive: the morpho-syntax of Voice". *Catalan Journal of Linguistics* 13, 19-40.
- Alexiadou, A. & E. Anagnostopoulou 1998. "Parametrizing AGR: word order, V-movement and EPP-checking". *Natural Language and Linguistic Theory* 16, 491-539.
- Alexiadou, A. & E. Anagnostopoulou 1999. "EPP without Spec, IP". Στο D. Adger, S. Pintzuk, B. Plunkett & G. Tsoulas (εκδ.), *Specifiers: minimalist approaches*, Oxford: Oxford University Press, 93-109.
- Alexiadou, A. & E. Anagnostopoulou 2004. "Voice morphology in the causative-inchoative alternation: evidence for a non-unified structural analysis of unaccusatives". Στο A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou & M. Everaert (εκδ.), *The unaccusativity puzzle*, Oxford: Oxford University Press, 114-136.
- Alexiadou, A., Anagnostopoulou, E. & F. Schäfer 2006. "The properties of anticausatives crosslinguistically". Στο M. Frascarelli (εκδ.), *Phases of*

- interpretation*, Berlin: de Gruyter, 187-211.
- Alexiadou, A., Anagnostopoulou, E. & F. Schäfer 2018. "Passive". Στο N. Hornstein, H. Lasnik, P. Patel-Grosz, C. Yang (εκδ.), *Syntactic structures after 60 years*, Berlin: de Gruyter, 403-425.
- Alexiadou, A. & E. Doron 2012. "The syntactic construction of two non-active Voices: passive and middle". *Journal of Linguistics* 48, 1-34.
- Alexopoulou, T. & M. Baltazani 2012. "Focus in Greek *wh*-questions". Στο I. Kučerová & A. Neeleman (εκδ.), *Contrasts and Positions in Information Structure*, Cambridge: Cambridge University Press, 206-246.
- An, D.-H. 2006. "Asymmetric T-to-C movement in ATB constructions: a PF deletion analysis". *Proceedings of ConSOLE XIV*, 1-19.
- Anagnostopoulou, E. 1994. *Clitic dependencies in Modern Greek*. Διδ. διατριβή, University of Salzburg.
- Anagnostopoulou, E. 2003. *The syntax of ditransitives. Evidence from clitics*. Berlin: de Gruyter.
- Anagnostopoulou, E. 2005. "Cross-linguistic and cross-categorial variation of datives". Στο M. Stavrou & A. Terzi (εκδ.), *Advances in Greek generative syntax. In honor of Dimitra Theophanopoulou-Kontou*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 61-126.
- Anagnostopoulou, E. & A. Giannakidou 1995. "Clitics and prominence, or why specificity is not enough". *Chicago Linguistic Society* 31, 312-331.
- Androulakis, A. 1998. "*Wh*- and direct object clitics revisited". Στο B. Joseph, G. Horrocks & I. Philippaki-Warbuton (εκδ.), *Themes in Greek linguistics II*, Amsterdam: John Benjamins, 131-167.
- Arstein, R. 2002. "A focus semantics for echo questions". Στο A. Bende-Farkas & A. Riester (εκδ.), *Proceedings of the Workshop on Information Structure in Context*, Stuttgart: ISM, 98-107.
- Asarina, A. 2011. *Case in Uyghur and beyond*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Bachrach, A. & R. Katzir 2007. "Spelling out QR". Στο E. Puig-Waldmüller (εκδ.), *Proceedings of Sinn und Bedeutung* 11, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 63-75.
- Bachrach, A. & R. Katzir 2009. "Right-node raising and delayed spellout". Στο K.

- K. Grohmann (εκδ.), *InterPhases: phase-theoretic investigations of linguistic interfaces*. Oxford: Oxford University Press, 283–316.
- Badan, L. S. Gryllia & G. Fiorin 2017. “Italian echo questions at the interface”. *Studia Linguistica* 71, 207-240.
- Baerman, M., D. Brown & G. G. Corbett 2005. *The syntax-morphology interface: a study of syncretism*. Cambridge, Mass.: Cambridge University Press.
- Bánrési, Z. 1992. “A mellérendelés”. Στο F. Kiefer (εκδ.), *Strukturális Magyar nyelvtan I. Mondattan*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 715-796.
- Bayer, S. 1996. “The coordination of unlike categories”. *Language* 72, 579–616.
- Beavers, J. & I. A. Sag 2004. “Coordinate ellipsis and apparent non-constituent coordination”. Στο S. Müller (εκδ.), *Proceedings of the 11th International Conference on Head-Driven Phrase Structure Grammar*, Stanford: CSLI Publications, 48-69.
- Beck, S. 1996. “Quantified structures as barriers for LF movement”. *Natural Language Semantics* 4, 1-56.
- Beck, S. 2006. “Intervention effects follow from focus interpretation”. *Natural Language Semantics* 14, 1-56.
- Belletti, A. 2004. “Aspects of the low IP area”. Στο L. Rizzi (εκδ.), *The structure of CP and IP. The cartography of syntactic structures, Volume 2*, Oxford: Oxford University Press, 16–51.
- Bjorkman, B. M. 2013. “The syntax of syncretism”. Στο S. Kan, C. Moore-Cantwell & R. Staube (εκδ.), *NELS 40: Proceedings of the Fortieth Annual Meeting of the North East Linguistic Society*, Amherst, Mass.: GLSA, 71-84.
- Biberauer, T. & I. Roberts 2013. “Introduction”. Στο T. Biberauer & I. Roberts (εκδ.), *Challenges to linearization*, Berlin: de Gruyter, 1-30.
- Bîlbîie, G. & A. Gazdik 2012. “Wh-coordination in Hungarian and Romanian multiple questions”. Στο C. Piñón (εκδ.), *Empirical issues in syntax and semantics* 9, Paris: Université Paris Diderot, 1–18.
- Biskup, P. 2017. “Case syncretism in Russian, Polish and Czech ATB constructions”. Στο W. Browne, M. Despić, N. Enzina, R. Karlin, S. D. Lemos & D. Zec (εκδ.), *Proceedings of the 25th Meeting of Formal Approaches to Slavic Linguistics. The Cornell Meeting 2016*. Ann Arbor: Michigan Slavic Publications,

- 418–437.
- Blümel, A. 2014. “On forked chains in ATB-movement”. *Proceedings of ConSOLE XXII*, 19-38.
- Bobaljik, J. D. 2002. “A-chains at the PF-interface: copies and ‘covert’ movement”. *Natural Language and Linguistic Theory* 20, 197-267.
- Boeckx, C. 1999. “Decomposing French questions”. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 6, 69–80.
- Boeckx, C. 2003. *Islands and chains: resumption as stranding*. Amsterdam: John Benjamins.
- Boeckx, C. (εκδ.) 2011, *The Oxford handbook of linguistic minimalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Boeckx, C. 2012. *Syntactic islands*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boeckx, C. & K. K. Grohmann 2007. “Putting phases in perspective”. *Syntax* 10, 204, 222.
- Boeckx, C. & J. Uriagereka 2007. “Minimalism”. Στο G. Ramchand & C. Reiss (εκδ.), *The Oxford handbook of linguistic interfaces*, Oxford: Oxford University Press, 541-573.
- Bondaruk, A. 2003. “Parasitic gaps and ATB in Polish”. *Journal of Slavic Linguistics* 11, 221-249.
- Borsley, R. D. 1983. “A note on the generalized left branch condition”. *Linguistic Inquiry* 14: 169-174.
- Bošković, Ž. 1999. “On multiple feature-checking: multiple *wh*-fronting and multiple head movement”. Στο S. D. Epstein & N. Hornstein (εκδ.), *Working Minimalism*, Cambridge, Mass: MIT Press, 159- 187.
- Bošković, Ž. 2007. “On the locality and motivation of move and agree: an even more minimal theory”. *Linguistic Inquiry* 38, 589-644.
- Bošković, Ž. & S. Franks 2000. “Across-the-board movement and LF”. *Syntax* 3, 107-128.
- Browne, W. 1972. “Conjoined question words and a limitation on English surface structures”. *Linguistic Inquiry* 3, 223-226.
- Bruening, B. & E. Al Khalaf 2016. “Linear effects in ATB movement”. *Proceedings of the Linguistic Society of America* volume 1, article 10: 1-6.

-
- Cable, S. 2010. *The grammar of Q: Q-particles, wh-movement, and pied-piping*. Oxford: Oxford University Press.
- Camacho, J. 1997. *The syntax of NP conjunction*. Διδ. διατριβή, University of Southern California.
- Canakis, C. 1995. *KAI: the story of a conjunction*. Διδ. διατριβή, University of Chicago.
- Carnie, A. 2010². *Constituent structure*. Oxford: Oxford University Press.
- Chaves, R. P. & D. Paperno 2007. "On the Russian hybrid coordination construction". Στο S. Müller (εκδ.), *Proceedings of the 14th International Conference on Head-Driven Phrase Structure Grammar*, Stanford: CSLI Publications, 46-64.
- Chen-Main, J. 2006. *On the generation and linearization of multi-dominance structures*. Διδ. διατριβή, Johns Hopkins University.
- Cheng, L. L.-S. 1991. *On the typology of wh-questions*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Cheng, L. L.-S. & N. Corver (εκδ.) 2006. *Wh-movement moving on*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Cheng, L. L.-S. & J. Rooryck 2000. "Licensing *wh*-in-situ". *Syntax* 3, 1-19.
- Chierchia, G. 1991. "Functional WH and weak crossover". Στο D. Bates (εκδ.), *Proceedings of the 10th West Coast Conference on Formal Linguistics*, Stanford: CSLI Publications, 75-90.
- Chierchia, G. 1993. "Questions with quantifiers". *Natural Language Semantics* 1, 181-234.
- Chomsky, N. 1957. *Syntactic structures*. Berlin: de Gruyter. [Ελληνική μετάφραση Φ. Καβουκόπουλος 1991, *Συντακτικές δομές*, Αθήνα: Νεφέλη].
- Chomsky, N. 1973. "Conditions on transformations". Στο S. R. Anderson & P. Kiparsky (εκδ.), *A Festschrift for Morris Halle*, New York: Holt, Reinhart and Winston, 232-286.
- Chomsky, N. 1977. "On *wh*-movement". Στο P. Culicover, T. Wasow & A. Akmajian (εκδ.), *Formal syntax*, New York: Academic Press, 71-132.
- Chomsky, N. 1981. *Lectures on government and binding*. Dordrecht: Foris Publications.
- Chomsky, N. 1986α. *Barriers*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
-

- Chomsky, N. 1986β. *Knowledge of language. Its nature, origin, and use*. New York: Praeger.
- Chomsky, N. 1993. "A minimalist program for linguistic theory". Στο K. Hale & S. J. Keyser (εκδ.), *The view from building 20. Essays in linguistics in honor of Sylvain Bromberger*, Cambridge, Mass.: MIT, 1-52.
- Chomsky, N. 1995α. "Bare phrase structure". Στο G. Webelhuth (εκδ.), *Government and binding theory and the minimalist program: principles and parameters in syntactic theory*, Oxford: Blackwell, 383-439.
- Chomsky, N. 1995β. *The minimalist program*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Chomsky, N. 2000. "Minimalist inquiries: the framework". Στο R. Martin, D. Michaels & J. Uriagereka (εκδ.), *Step by step: essays on minimalist syntax in honor of Howard Lasnik*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 89-155.
- Chomsky, N. 2001. "Derivation by phase". Στο M. Kenstowicz (εκδ.), *Ken Hale: a life in language*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 1-52.
- Chomsky, N. 2002. *On nature and language*. Cambridge: Cambridge University Press. [Ελληνική μετάφραση Γ. Κοτζόγλου 2005, *Για τη φύση και τη γλώσσα*, Αθήνα: εκδόσεις Παπαδήμα].
- Chomsky, N. 2004. "Beyond explanatory adequacy". Στο A. Belletti (εκδ.), *Structures and Beyond. The cartography of syntactic structures, volume 3*, Oxford/New York: Oxford University Press, 104-131.
- Chomsky, N. 2005. "Three factors in language design". *Linguistic Inquiry* 36, 1-22.
- Chomsky, N. 2007α. "Approaching UG from below". Στο U. Sauerland & H-M. Gärtner (εκδ.), *Interfaces + recursion = language? Chomsky's minimalism and the view from syntax-semantics*, Berlin: de Gruyter, 1-30.
- Chomsky, N. 2007β. "Biolinguistic explorations: design, development, evolution". *International Journal of Philosophical Studies* 15, 1-21.
- Chomsky, N. 2007γ. "Of minds and language". *Biolinguistics* 1, 9-27.
- Chomsky, N. 2008. "On phases". Στο R. Freidin et al. (εκδ.), *Foundational issues in linguistic theory. Essays in honor of Jean-Roger Vergnaud*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 133-166.
- Chomsky, N. 2012. "Poverty of stimulus: unfinished business". *Studies in Chinese Linguistics* 33, 3-16.

-
- Chomsky, N. 2013. "Problems of projection". *Lingua* 130, 33-49.
- Chomsky, N. 2015. "Problems of projection: extensions". Στο Ε. Di Domenico *et al.* (εκδ.), *Structures, strategies and beyond. Studies in honor of Adriana Belletti*, Amsterdam: John Benjamins, 3-16.
- Chung, S., W. A. Ladusaw & J. McCloskey 1995. "Sluicing and logical form". *Natural Language Semantics* 3, 239-282.
- Cichocki, W. 1983, "Multiple *wh*-questions in Polish: a two-Comp analysis". *Toronto Working Papers in Linguistics* 4, 53-71.
- Citko, B. 2000. *Parallel merge and the syntax of free relatives*. Διδ. διατριβή, Stony Brook University.
- Citko, B. 2005. "On the nature of merge: external merge, internal merge, and parallel merge". *Linguistic Inquiry* 36, 475-496.
- Citko, B. 2006. "The interaction between across-the-board *wh*-movement and left-branch extraction". *Syntax* 9, 225-247.
- Citko, B. 2011α. *Symmetry in syntax: merge, move and labels*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Citko, B. 2011β. "Multidominance". Στο C. Boeckx (εκδ.), *The Oxford handbook of linguistic minimalism*, Oxford: Oxford University Press, 119-142.
- Citko, B. 2013. "The puzzles of *wh*-questions with coordinated *wh*-pronouns". Στο T. Biberauer & I. Roberts (εκδ.), *Challenges to linearization*, Berlin: de Gruyter, 295-330.
- Citko, B. & M. Gračanin-Yüksek 2013. "Towards a new typology of coordinated *wh*-questions". *Journal of Linguistics* 49, 1-32.
- Cole, P. & G. Hermon 1998. "The typology of *wh*-movement: *wh*-questions in Malay". *Syntax* 1, 221-258.
- Comorovski, I. 1996. *Interrogative phrases and the syntax-semantics interface*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Contreras, H. 1984. "A note on parasitic gaps". *Linguistic Inquiry* 15, 698-701.
- Corver, N. & J. Nunes (εκδ.) 2007. *The copy theory of movement*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- van Craenenbroeck, J. 2010. *The syntax of ellipsis: evidence from Dutch dialects*. Oxford: Oxford University Press.
-

- Dalrymple, M., S. M. Shieber & F. C. N. Pereira 1991. "Ellipsis and higher order unification". *Linguistics and Philosophy* 14, 399-452.
- Dayal, V. 1996. *Locality in wh quantification*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Dayal, V. 2002. "Single-pair versus multiple pair answers: *wh*-in-situ and scope". *Linguistic Inquiry* 33, 512-520.
- Déchaine, R.-M. & M. Wiltschko 2002. "Decomposing pronouns". *Linguistic Inquiry* 33, 409-442.
- Δελβερούδη, P. 1995. "Ο συμπληρωματικός δείκτης και". *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 15, 281-291.
- den Dikken, M. 2003. "On the morphosyntax of *wh*-movement". Στο C. Boeckx & K. K. Grohmann (εκδ.), *Multiple wh-fronting*, Amsterdam: John Benjamins, 77-98.
- Drachman, G. & C. Klidi 1992. "The extended minimal structure hypothesis". *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 13, 371-389.
- Dyła, S. 1984. "Across-the-board dependencies and case in Polish". *Linguistic Inquiry* 15, 701-705.
- Engdahl, E. 1983. "Parasitic gaps". *Linguistics and Philosophy* 6, 5-34.
- Engdahl, E. 1986. *Constituent questions: the syntax and semantics of questions with special reference to Swedish*. Dordrecht: D. Reidel.
- Epstein, S. D., E. M. Groat, R. Kawashima & H. Kitahara 1998. *A derivational approach to syntactic relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Españiol-Echevarría, M. & A. Ralli 2000. "Case mismatches in Greek: evidence for the autonomy of morphology". *Acta Linguistica Hungarica* 47, 179-203.
- Felser, C. 2004. "*Wh*-copying, phases, and successive cyclicity". *Lingua* 114, 543-574.
- Fernández-Salgueiro, G. 2008. "Deriving the CSC and unifying ATB and PG constructions through sideward movement". Στο C. B. Chang & H. J. Haynie (εκδ.), *Proceedings of the 26th West Coast Conference on Formal Linguistics*, Somerville, Mass.: Cascadilla Proceedings Project, 156-162.
- Fiengo, R. & R. May 1994. *Indices and identity*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Fortin, C. 2007. *Indonesian sluicing and verb phrase ellipsis: description and explanation in a minimalist framework*. Διδ. διατριβή, University of Michigan.

-
- Fox, D. 2000. *Economy and semantic interpretation*. Cambridge, Mass. : The MIT Press.
- Fox, D. & D. Pesetsky 2005. "Cyclic linearization of syntactic structure". *Theoretical Linguistics* 31, 1-45.
- Frampton, J. 2004. *Copies, traces, occurrences, and all that: evidence from Bulgarian multiple wh-phenomena*. Αδημοσίευτη εργασία, Northeastern University.
- Franks, S. 1992. "A prominence constraint on null operator constructions". *Lingua* 88, 1-20.
- Franks, S. 1993. "On parallelism in across-the-board dependencies". *Linguistic Inquiry* 24, 509-529.
- Franks, S. 1995. *Parameters of Slavic morphosyntax*. Oxford: Oxford University Press.
- Fujita, K. 2009. "A prospect for evolutionary adequacy: merge and the evolution and development of human language". *Biolinguistics* 3, 128-153.
- Gallego, Á. 2010. *Phase theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Gallego, Á. (εκδ.) 2012. *Phases: developing the framework*. Berlin: de Gruyter.
- Gärtner, H.-M. 2002. *Generalized transformations and beyond (Reflections on Minimalist Syntax)*. Berlin: Akademie-Verlag.
- Gengel, K. 2013. *Pseudogapping and ellipsis*. Oxford: Oxford University Press.
- George, L. 1980. *Analogical generalization in natural language syntax*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Giannakidou, A. & Merchant, J. 1997. "On the interpretation of null indefinite objects in Greek". *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 17, 290-303.
- Giannakidou, A. & J. Merchant 1998. "Reverse sluicing in English and Greek". *The Linguistic Review* 15, 233-256.
- Ginzburg, J. & I. A. Sag 2001. *Interrogative investigations: the form, meaning, and use of English interrogatives*. Stanford: CSLI Publications.
- Goodall, G. 1983. "A three-dimensional analysis of coordination". *Chicago Linguistic Society* 19, 146-154.
- Goodall, G. 1987. *Parallel structures in syntax*. Cambridge: Cambridge University
-

- Press.
- Gračanin-Yüksek, M. 2007. *About sharing*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Gračanin-Yüksek, M. 2012. "Clitic placement and multidominance". Στο M. Uribe-Etxebarria & V. Valmala (εκδ.), *Ways of structure building*, Oxford: Oxford University Press, 93-113.
- Gračanin-Yüksek, M. 2013. "Linearizing multidominance structures". Στο C. Biberauer & I. Roberts (εκδ.), *Challenges to linearization*, Berlin: de Gruyter, 269-294.
- Grebenyova, L. 2012. *Syntax, semantics, and acquisition of multiple interrogatives: who wants what?* Amsterdam: John Benjamins.
- Greco, C. 2016. "Wh-clustering and the role of coordination in Italian multiple wh-questions". *Chicago Linguistic Society* 50, 1-15.
- Gribanova, V. 2009. "Structural adjacency and the typology of interrogative interpretations". *Linguistic Inquiry* 40, 133-154.
- Grice, H. P. 1975. "Logic and conversation". Στο P. Cole & J. L. Morgan (εκδ.), *Syntax and Semantics, Volume 3, Speech Acts*, New York: Academic Press, 41-58.
- Groat E. & J. O' Neil 1996. "Spell-out at the LF interface". Στο W. Abraham, S. D. Epstein, H. Thráinsson & J.-W. Zwart (εκδ.), *Minimal ideas: syntactic studies in the minimalist framework*, Amsterdam: John Benjamins, 113-139.
- Grohmann, K. K. 2003, *Prolific domains: on the anti-locality of movement dependencies*. Amsterdam: John Benjamins.
- Grosz, P. 2015. "Movement and agreement in right node raising constructions". *Syntax* 18, 1-38.
- Ha, S. 2008. *Ellipsis, right node raising, and across-the-board constructions*. Διδ. διατριβή, Boston University.
- Hagstrom, P. 1998. *Decomposing questions*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Haida, A. 2007. *The indefiniteness and focusing of wh-words*. Διδ. διατριβή, Humboldt University.
- Haida, A. & S. Repp 2011. "Monoclausal question word coordinations across languages". Στο S. Lima, K. Mullin & B. Smith (εκδ.), *Proceedings of the 39th Annual Meeting of the North East Linguistic Society, Volume 1*, Amherst, Mass.:

- GLSA, 373-386.
- Haik, I. 1985. *The syntax of operators*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Halle, M. & A. Marantz 1993. "Distributed morphology and the pieces of inflection". Στο K. Hale & S. J. Kayser (εκδ.), *The view from building 20*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 111–176.
- Halle, M. & A. Marantz 1994. "Some key features of distributed morphology". *MIT Working Papers in Linguistics* 21, 275-288.
- Harley H. & R. Noyer 2003. "Distributed morphology". Στο L. Cheng & R. Sybesma (εκδ.), *The second GLOT international state-of-the-article book: the latest in linguistics*, Berlin: de Gruyter, 463–496.
- Harley, H. & E. Ritter 2002. "Person and number in pronouns: a feature geometric analysis". *Language* 78, 482-526.
- Hartmann, J., A. Konietzko & M. Salzmann 2016. "On the limits of non-parallelism in ATB movement: experimental evidence for strict syntactic identity". Στο S. Featherson & Y. Versley (εκδ.), *Quantitative approaches to grammar and grammatical change: perspectives from Germanic*, Berlin: de Gruyter, 51-84.
- Heck, F. & G. Müller 2000. "Successive cyclicity, long-distance superiority, and local optimization". Στο R. Billerey & B. D. Lillehaugen (εκδ.), *Proceedings of the 19th West Coast Conference on Formal Linguistics*, Somerville, Mass.: Cascadilla Press, 218-231.
- Hein, J. & A. Murphy 2016. "Case matching and syncretism in ATB dependencies". Στο K. Barnickel, M. Guzmán Naranjo, J. Hein, S. Korsah, A. Murphy, L. Paschen, Z. Puškar & J. Zaleska (εκδ.), *Replicative processes in grammar* (Linguistische Arbeits Berichte 93), Leipzig: University of Leipzig, 301–350.
- Hiraiwa, K. 2001. "Multiple agree and the defective intervention constraint in Japanese". *MIT Working Papers in Linguistics* 40, 67–80.
- Hiraiwa, K. 2005. *Dimensions of symmetry in syntax: agreement and clausal architecture*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Holton, D., Mackridge, P. & I. Philippaki-Warbuton 2012². *Greek: a comprehensive grammar of the modern language* (Revised by V. Spyropoulos). London and New York: Routledge.
- Hornstein, N. 2001. *Move! A minimalist theory of construal*. Oxford: Blackwell.

- Hornstein, N. 2009. *A theory of syntax. Minimal operations and universal grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hornstein, N. & J. Nunes 2002. "On asymmetries between parasitic gaps and across-the-board constructions". *Syntax* 5, 26-54.
- Hornstein, N., Nunes, J. & K. Grohmann 2005. *Understanding minimalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Horrocks, G. & M. Stavrou 1987. "Bounding theory and Greek syntax: evidence for *wh*-movement in NP". *Journal of Linguistics* 23, 79-108.
- Huang, C.-T. J. 1982. *Logical relations in Chinese and the theory of grammar*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. 1986/87. "Κενές κατηγορίες και κλιτικά στην ΝΕ: η περίπτωση του αμέσου αντικειμένου". *Γλωσσολογία* 5-6, 41-68.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. 1989. "Δομές της σύνθετης ΟΦ και μετακίνηση στην ΝΕ". *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 9, 337-354.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. 1992. "Νησίδα-ερωτ. (WH-ISLAND) και μετακίνηση: προκαταρκτικές παρατηρήσεις στα ΝΕ". *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 12, 195-215.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. 1993. "Δομή της «ΟΦ» και μετακίνηση του ερωτηματικού". *Παρουσία* 9, 29-53.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. 2002. *Γενετική σύνταξη. Το πρότυπο της κυβέρνησης και αναφορικής δέσμευσης*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. 2014. "Προτασιακές δομές της Νέας Ελληνικής: οι δείκτες *απ' όσο(ς)*, *απ' ό,τι*". Στο G. Kotzoglou, K. Nikolou, E. Karantzola, K. Fantzi, I. Galantomos, M. Georgalidou, V. Kourti-Kazoullis, Ch. Papadopoulou & E. Vlachou (εκδ.), *11th International Conference on Greek Linguistics: Selected Papers*, Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 512-523.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. 2016. "Οι *απότι*-συγκριτικές δομές μερικής απαλοιφής συγκριτικού: δομές καθ' υπόταξη ή κατά παράταξη;". *Γλωσσολογία* 24, 1-22.
- Iatridou, S. 1995. "Clitics and island effects". *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 2, 11-30.
- Ingria, R. 2005. "Grammatical formatives in a generative lexical theory". *Journal*

- of Greek Linguistics* 6, 61-101.
- Janda, R. D. 1985. "Echo-questions are evidence for what?". *Chicago Linguistic Society* 21, 171-188.
- Johannessen, J. B. 1998. *Coordination*. Oxford: Oxford University Press.
- Johnson, K. 2007. *LCA + alignment = RNR*. Αδημοσίευτη εργασία που παρουσιάστηκε στο Workshop on Coordination, Subordination and Ellipsis, University of Tübingen. Διαθέσιμη στο <http://people.umass.edu/kbj/homepage/Content/tuebingen.pdf>
- Johnson, K. 2012. "Towards deriving differences in how *wh* movement and QR are pronounced". *Lingua* 122, 529-553.
- Johnson, K. 2016. *Towards a multidominant theory of movement*. Σειρά διαλέξεων στο University College London. Διαθέσιμες στο http://people.umass.edu/kbj/homepage/Content/Multi_Movement.pdf
- Joseph, B. & I. Philippaki-Warbuton 1987. *Modern Greek*. London: Croom Helm.
- Kapetangianni, D. 2010. *The minimalist syntax of control in Greek*. Διδ. διατριβή, University of Michigan.
- Kasai, H. 2004. "Two notes on ATB movement". *Language and Linguistics* 5, 167-188.
- Kasai, H. 2007. *Multiple dominance in syntax*. Διδ. διατριβή, Harvard University.
- Kasai, H. 2014. "Coordinated *wh*-questions". *Florida Linguistics Papers* 1, 1-12.
- Kato, T. 2006. *Symmetries in coordination*. Διδ. διατριβή, Harvard University.
- Kayne, R. S. 1983. "Connectedness". *Linguistic Inquiry* 24, 223-249.
- Kayne, R. S. 1994. *The antisymmetry of syntax*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Kazenin, K. 2002. *On coordination of wh-phrases in Russian*. Αδημοσίευτη εργασία, University of Tübingen and Moscow State University.
- Κλαίρης, Χ. & Γ. Μπαμπινιώτης (σε συνεργασία με τους Α. Μόζερ, Α. Μπακάκου-Ορφανού, Σ. Σκοπετέα) 2005. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολεειτουργική-επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Kliashchuk, M. 2007. "La syntaxe des mots-QU coordonnés en russe". Στο Μ. Radišić (εκδ.), *Proceedings of the 2007 Annual Conference of the Canadian Linguistic Association*, 1-15.
- Kotzoglou, G. 2005. *Wh-extraction and locality in Greek*. Διδ. διατριβή, University

- of Reading.
- Kotzoglou, G. 2010. "(Non-)extraction from subjects as an edge phenomenon". Στο E. P. Panagiotidis (εκδ.), *The Complementizer phase: subjects and operators*, Oxford: Oxford University Press, 33-50.
- Kotzoglou, G. 2013. "On the unmarked position for Greek subjects: problematic issues and implications for constituent order". *Journal of Greek Linguistics* 13, 203-238.
- Langacker, R. W. 1969. "On pronominalization and the chain of command". Στο D. A. Reibel & S. A. Schane (εκδ.), *Modern studies in English: readings in transformational grammar*, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 160-186.
- Larson, B. 2013. *The syntax of non-syntactic dependencies*. Διδ. διατριβή, University of Maryland.
- Larson, B. 2016. "The representation of syntactic action at a distance: multidominance versus the copy theory". *Glossa: a journal of general linguistics* 1: 39, 1-18.
- Lasnik, H. 1976. "Remarks on coreference". *Linguistic Analysis* 2, 1-22.
- Lavidas, N. 2009. *Transitivity alternations in diachrony: changes in argument structure and voice morphology*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Lechner, W. 2004. *Ellipsis in comparatives*. Berlin: de Gruyter.
- Legate, J. A. 2003. "Some interface properties of the phase". *Linguistic Inquiry* 34, 506-516.
- Levin, B. 2015. "Verb classes within and across languages". Στο A. Malchukov & B. Comrie (εκδ.), *Valency classes in the world's languages, vol. 2. Case studies from Austronesia and the Pacific, the Americas, and theoretical outlook*, Berlin: de Gruyter, 1627-1670.
- Lin, V. 2002. *Coordination and sharing at the interfaces*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Lipták, A. 2003. "Conjoined questions in Hungarian". Στο C. Boeckx & K. K. Grohmann (εκδ.), *Multiple wh-fronting*, Amsterdam: John Benjamins, 141-160.
- Longobardi, G. 2003. "Methods in parametric linguistics and cognitive history". *Linguistic Variation Yearbook* 3, 101-138.
- Lutz, U. Müller, G. & A. von Stechow (εκδ.) 2000. *Wh-scope marking*. Amsterdam:

- John Benjamins.
- Mackridge, P. [1985] 1990. *Η νεοελληνική γλώσσα* (ελληνική μετάφραση Κ. Ν. Πετρόπουλος). Αθήνα: Πατάκης. [Τίτλος πρωτοτύπου *The modern Greek language: a descriptive analysis of standard modern Greek*, Oxford: Oxford University Press].
- Matushansky, O. 2005. "Going through a phase". *MIT Working Papers in Linguistics* 49, 157-181.
- Merchant, J. 2000. "Islands and LF-movement in Greek sluicing". *Journal of Greek Linguistics* 1, 41-64.
- Merchant, J. 2001. *The syntax of silence*. Oxford: Oxford University Press.
- Merchant, J. 2003. "Sluicing". Στο M. Everaert & H. van Riemsdijk (εκδ.), *The Blackwell companion to syntax*, Volume 4, Oxford: Blackwell, 269-289.
- Merchant, J. 2004. "Fragments and ellipsis". *Linguistics and Philosophy* 27, 661-738.
- Merchant, J. 2009. "Phrasal and clausal comparatives in Greek and the abstractness of syntax". *Journal of Greek Linguistics* 9, 134-164.
- Merchant, J. 2013. "Polarity items under ellipsis". Στο L. L.-S. Cheng & N. Corver (εκδ.), *Diagnosing syntax*, Oxford: Oxford University Press, 441-462.
- Merchant, J. 2017. "Spurious coordination in Vlach multiple *wh*-fronting. Στο N. LaCara, K. Moulton & A.-M. Tessier (εκδ.), *A Schrift to fest Kyle Johnson*, Amherst, Mass.: Linguistics Open Access Publications, 271-280.
- Mirambel, A. [1959] 1988². *Η νέα ελληνική γλώσσα: περιγραφή και ανάλυση* (ελληνική μετάφραση Σ. Κ. Καρατζάς). Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη. [Τίτλος πρωτοτύπου *La langue grecque moderne: description et analyse*, Παρίσι: Klincksieck].
- Moltmann, F. 1992. *Coordination and comparatives*. Διδ. Διατριβή, MIT.
- Moro, A. 2011. "Clause structure folding and the "*wh*-movement in situ effect"". *Linguistic Inquiry* 42, 389-411.
- Muadz, H. 1991. *Coordinate structures: a planar representation*. Διδ. διατριβή, University of Arizona.
- Müller, G. 2004. "Phrase impenetrability and *wh*-intervention". Στο A. Stepanov,

- G. Fanselow & R. Vogel (εκδ.), *Minimality effects in syntax*. Berlin: de Gruyter, 289-325.
- Munn, A. 1992: "A null operator analysis of ATB gaps". *The Linguistic Review* 9, 1-26.
- Munn, A. 1993: *Topics in the syntax and semantics of coordinate structures*. Διδ. διατριβή, University of Maryland.
- Munn, A. 1999. "On the identity requirement of ATB extraction". *Natural Language Semantics* 7, 421-425.
- Munn, A. 2001. "Explaining parasitic gap restrictions" Στο P. W. Culicover and P. M. Postal (εκδ.), *Parasitic gaps*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 369-392.
- Narita, H. 2010. "The tension between explanatory and biological adequacy. Review of Fukui (2006)". *Lingua* 120, 1313-1323.
- Narita, H. 2011. *Phasing in full interpretation*. Διδ. διατριβή, Harvard University.
- Narita, H. 2014. *Endocentric structuring of projection-free syntax*. Amsterdam: John Benjamins.
- Νεοελληνική γραμματική (της Δημοτικής), 2002. Ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΔ (1941) με διορθώσεις. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Nevins, A. 2011. "Multiple agree with clitics: person complementarity vs. omnivorous number". *Natural Language & Linguistic Theory* 29, 939-971.
- Nissenbaum, J. 2000. *Investigations of covert phrase movement*. Διδ. Διατριβή, MIT.
- Nunes, J. 2001. "Sideward movement". *Linguistic Inquiry* 31, 303-344.
- Nunes, J. 2004. *Linearization of chains and sideward movement*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Nunes, J. 2011. "The copy theory". Στο C. Boeckx (εκδ.), *The Oxford handbook of linguistic minimalism*, Oxford: Oxford University Press, 143-192.
- Nunes J. & J. Uriagereka 2000. "Cyclicality and extraction domains". *Syntax* 3, 20-43.
- van Oirsouw, R. R. 1987. *The syntax of coordination*. London: Croom Helm.
- Paperno, D. 2012. *Semantics and syntax of non-standard coordination*. Διδ. διατριβή, University of California.

- Penn, G. 1999. "Linearization and *wh*-extraction in HPSG: evidence from Serbo-Croatian". Στο R. D. Borsley & A. Przepiórkowski (εκδ.), *Slavic in head-driven phrase structure grammar*, Stanford: CSLI Publications, 149-182.
- Pesetsky, D. 1997. "Optimality theory and syntax: movement and pronunciation". Στο D. Archangeli & D. T. Langendoen (εκδ.), *Optimality theory: an overview*. Oxford: Blackwell, 134-170.
- Pesetsky, D. 1998. "Some optimality principles of sentence pronunciation". Στο P. Barbosa, D. Fox, M. McGinnis, P. Hagstrom & D. Pesetsky (εκδ.), *Is the best good enough?: optimality and competition in syntax*, Cambridge, Mass.: The MIT Press, 337-383.
- Pesetsky, D. 2000. *Phrasal movement and its kin*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Pesetsky, D. & E. Torrego, E. 2007. "The syntax of valuation and the interpretability of features". Στο S. Karimi, V. Samiiian, & W. K. Wilkins (εκδ.), *Phrasal and clausal architecture*, Amsterdam: John Benjamins, 262-294.
- Peterson, P. G. 2004. "Coordination: consequences of a lexical-functional account". *Natural Language & Linguistic Theory* 22, 643-679.
- Philippaki-Warburton, I., & A. Παπαφίλη 1989. "Το πρόβλημα της κατηγοριοποίησης των συμπληρωματικών προτάσεων και η θεωρία των δεσμεύσεων στα Νέα Ελληνικά". *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 9, 293-313.
- Pires, A. & H. L. Taylor 2007. "The syntax of *wh*-in situ and common ground". *Chicago Linguistic Society* 43, 201-215.
- Polinsky, M. 2016. "Agreement in Archi from a minimalist perspective". Στο O. Bond, G. G. Corvett, M. Chumakina & D. Brown (εκδ.), *Archi: complexities of agreement in cross-theoretical perspective*, Oxford: Oxford University Press, 184-232.
- Radford, A. 1997. *Syntactic theory and the structure of English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Radford, A. 2004. *Minimalist syntax. Exploring the structure of English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rappaport Hovav, M. & B. Levin 2012. "Lexicon uniformity and the causative

- alternation". Στο M. Everaert, M. Marelj & T. Siloni (εκδ.), *The theta system: argument structure at the interface*, Oxford: Oxford University Press, 150-176.
- Rațiu, D. 2011. *De la syntaxe à la sémantique des propositions interrogatives. Étude comparative des questions multiples en roumain*. Διδ. διατριβή, Université de Nantes.
- Reglero, L. 2005. "Wh-in-situ constructions: syntax and/or phonology?". Στο J. Alderete, C.-H. Han & A. Kochetov (εκδ.), *Proceedings of the 24th West Coast Conference on Formal Linguistics*, Somerville, Mass.: Cascadilla Proceedings Project, 334-342.
- Reich, I. 2009. *"Asymmetrische Koordination" im Deutschen*. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Reinhart, T. 1983. *Anaphora and semantic interpretation*. London: Croom Helm.
- Richards, N. 2001. *Movement in language: interactions and architectures*. Oxford: Oxford University Press.
- van Riemsdijk, H. 2006. "Grafts follow from merge". Στο M. Frascarelli (εκδ.), *Phases of interpretation*, Berlin: de Gruyter, 17-44.
- Rizzi, L. 1978. "Violations of the wh-island constraint in Italian and the Subjacency Condition". Στο C. Dubuisson, D. Lightfoot & Y. C. Morin (εκδ.), *Montreal Working Papers in Linguistics 11*, Montreal: L'association linguistique de Montréal, 155-190.
- Ross, J. R. 1967. *Constraints on variables in syntax*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Rooth, M. 1992. "Ellipsis redundancy and reduction redundancy". Στο S. Berman & A. Hestvik (εκδ.), *Proceedings of the Stuttgart Ellipsis Workshop*, Stuttgart: University of Stuttgart, 1-26.
- Roussou, A. 1992. "Factive complements and wh-movement in Modern Greek" *UCL Working Papers in Linguistics 4*, 123-147.
- Roussou, A. 1998. "Wh-interrogatives: from classical Greek to modern Greek". Στο Stella Lambropoulou (εκδ.), *The Proceedings of the 12th International Symposium on Theoretical and Applied Linguistics*, vol. 1, Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., 109-126.
- Ρούσου, Α. 2015. *Σύνταξη. Γραμματική και Μινιμαλισμός*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, www.kallipos.gr.

-
- Roussou, A. & I.-M. Tsimpli 2006. "On Greek VSO again!". *Journal of Linguistics* 42, 317-354.
- Roussou, A., C. Vlachos, & D. Papazachariou 2013. "In-situ, ex-situ, and (non-) echo questions." Στο N. Lavidas, T. Alexiou & A.-M. Sougari (εκδ.), *Major trends in theoretical and applied linguistics, volume 3: selected papers from the 20th international symposium on theoretical and applied linguistics*, London: Versita, de Gruyter, 475-494.
- Rudin, C. 1988. "On multiple questions and multiple *wh*-fronting". *Natural Language and Linguistic Theory* 6, 445-501.
- Ruys, E. G. 1992. *The scope of indefinites*. Διδ. διατριβή, Utrecht Univeristy.
- Sabel, J. 1998. *Principles and parameters of wh-movement*. Habilitationsschrift, Universität Frankfurt/Main.
- Sag, I. A., G. Gazdar, T. Wasow & S. Weisler 1985. "Coordination and how to distinguish categories". *Natural Language & Linguistic Theory* 3, 117-171.
- Salzmann, M. 2012α. "A derivational ellipsis approach to ATB-movement". *The Linguistic Review* 29, 397-438.
- Salzmann, M. 2012β. "Deriving reconstruction asymmetries in ATB-movement by means of asymmetric extraction + ellipsis". Στο P. Ackema, R. Alcorn, C. Heycock, D. Jaspers, J. van Craenenbroeck & G. V. Wyngaerd (εκδ.), *Comparative Germanic syntax: the state of the art*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 353-385.
- Salzmann, M. 2013. "Deriving reconstruction asymmetries in ATB by means of ellipsis". Στο Y. Fainleib, N. LaCara & Y. Park (εκδ.), *Proceedings of the 41st Annual Meeting of the North East Linguistic Society, Volume 1*, Amherst, Mass.: GLSA, 179-192.
- Sauerland, U. 2007. "Copying vs. structure sharing: a semantic argument". Στο J. van Craenenbroeck (εκδ.), *Linguistic Variation Yearbook 7*, Amsterdam: John Benjamins, 27-51.
- Schäfer, F. 2008. *The syntax of (anti-)causatives: external arguments in change-of-state contexts*. Amsterdam: John Benjamins.
- Schäfer, F. 2009. "The causative alternation". *Language and Linguistics Compass*, 3, 641-681.
-

- Scott, T. V. 2012. *Whoever doesn't HOP must be superior: the Russian left-periphery and the emergence of superiority*. Διδ. διατριβή, Stony Brook University.
- Sinopoulou, O. 2008. "Multiple questions and apparent *wh*-in situ: evidence from Greek". *Proceedings of ConSOLE XV*, 223-246.
- Σινοπούλου, Ο. 2009. "Απλές ερωτήσεις με ερωτηματική λέξη in-situ. Η περίπτωση των Ελληνικών». *Πρακτικά του 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας, Ιωάννινα, 30 Αυγούστου-2 Σεπτεμβρίου 2007*, Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 1118-1132.
- Sinopoulou, O. 2011. "Wh&wh questions in Greek: monoclausal or biclausal?". *Linguistic Analysis* 37, 189-229.
- Skrabalova, H. 2006. "Parataxe apparente et coordination des interrogatifs en tchèque". Στο I. Bril & G. Rebuschi (εκδ.), *Faits de langue 28, Coordination et subordination : typologie et modélisation*, Paris: Ophrys, 231-242.
- Skrabalova, H. 2007. "Wh-questions with conjoined wh-words". Στο M. Dočekal P. Karlík, J. Zmrzlíková (εκδ.), *Czech in generative grammar*, Munique: Lincom, 161-174.
- Skrabalova, H. 2011. "Czech questions with two wh-words". Στο P. Kosta & L. Schürcks (εκδ.), *Formalization of Grammar in Slavic languages*, Bern: Peter Lang, 179-192.
- Sobin, N. 2010. "Echo questions in the minimalist program". *Linguistic Inquiry* 41, 131-148.
- Spyropoulos, V. 1998. "The structure of small clauses in modern Greek". Στο B. D. Joseph, G. C. Horrocks & I. Philippaki-Warburton (εκδ.), *Themes in Greek Linguistics II*, Amsterdam: John Benjamins, 169-196.
- Spyropoulos, V. 1999. *Argument relations in Greek*. Διδ. διατριβή, University of Reading.
- Spyropoulos, V. 2007. "Finiteness and control in Greek". Στο W. Davies and S. Dubinsky (εκδ.), *New Horizons in the Analysis of Control and Raising*, Dordrecht: Springer, 159-183.
- Spyropoulos, V. & I. Philippaki-Warburton 2001. "'Subject' and EPP in Greek. The discontinuous subject hypothesis". *Journal of Greek Linguistics* 2, 149-186.

- Spyropoulos, V. & A. Revithiadou 2009. "Subject chains in Greek and PF processing". Στο C. Halpert, J. Hartman & D. Hill (εκδ.), *MIT Working Papers in Linguistics* 57. *Proceedings of the 2007 Workshop in Greek Syntax and Semantics at MIT*, Cambridge, Mass: MIT Press, 293-309.
- Starke, M. 2001. *Move dissolves into merge: a theory of locality*. Διδ. διατριβή, University of Geneva.
- Tai, J. H.-Y. 1969. *Coordination reduction*. Διδ. διατριβή, Indiana University.
- Tsai, W.-T. D. 1994. *On economizing the theory of A-bar dependencies*. Διδ. διατριβή, MIT.
- Tsai, W.-T. D. 1999. "On lexical courtesy". *Journal of East Asian Linguistics* 8, 39–73.
- Temmerman, T. 2012. *Multidominance, ellipsis, and quantifier scope*. Διδ. διατριβή, Leiden University.
- Τζάρτζανος, Α. 1991². *Νεοελληνική σύνταξις (της Κοινής Δημοτικής)*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Tomaszewicz, B. M. 2011α. "Against spurious coordination in multiple *wh*-questions". Στο M. Byram Washburn, K. McKinney-Bock, E. Varis, A. Sawyer & B. Tomaszewicz (εκδ.), *Proceedings of the 28th West Coast Conference on Formal Linguistics*, Somerville, Mass.: Cascadilla Proceedings Project, 186-195.
- Tomaszewicz, B. M. 2011β. "*Wh&wh*: syntactic and semantic arguments for clausal coordination". Στο Bailyn, J., E. Dunbar, Y. Kronrod & C. LaTerza (εκδ.), *Formal approaches to Slavic linguistics 19*, Ann Arbor: Michigan Slavic Publications, 131–145.
- Tsimpli, I.-M. 1990. "The clause structure and word order of Modern Greek". *UCL Working Papers in Linguistics* 2, 226-255.
- Tsimpli, I.-M. 1995. "Focusing in Modern Greek". Στο K. É. Kiss (εκδ.), *Discourse configurational languages*, Oxford: Oxford University Press, 176-206.
- Tsimpli, I.-M. 1998. "Individual and functional readings for focus, *wh*- and negative operators: evidence from Greek". Στο B. D. Joseph, G. C. Horrocks & I. Philippaki-Warbuton (εκδ.), *Themes in Greek Linguistics II*, Amsterdam: John Benjamins, 197-227.
- Tsimpli, I.-M. 1999. "Null operators, clitics and identification: a comparison

- between Greek and English”. Στο A. Alexiadou, G. Horrocks & M. Stavrou (εκδ.), *Studies in Greek Syntax*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 241-262.
- Tsiplakou, S. 2005. “The Greek connective *ke*: towards a unitary radical pragmatic account”. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 11, 293-303.
- Τσόκογλου, Α. 1998. *Οι μικρές προτασικές φράσεις στην ελληνική και γερμανική γλώσσα*. Διδ. διατριβή, Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Τσόκογλου, Α. 2001. «Η κατηγορήση και οι μικρές προτασικές φράσεις στην ελληνική και τη γερμανική γλώσσα». Στο Ε. Κοτζιά & Ε. Ευθυμίου (εκδ.), *Γενετική γραμματική και συγκριτική ανάλυση*, Αθήνα: Καστανιώτης, 180-212.
- Τσόκογλου, Α. 2007. *Η δομή της πρότασης και η σειρά των όρων στη γερμανική γλώσσα*. Αθήνα: Περιοδικό Παρουσία, Παράρτημα 72.
- Τσοπανάκης, Α. 1994². *Νεοελληνική γραμματική*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Uriagereka, J. 1999. “Multiple Spell-Out”. Στο S. Epstein & N. Hornstein (εκδ.), *Working Minimalism*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 251-282.
- Uribe-Etxebarria, M. 2002. “In situ questions and masked movement”. *Linguistic Variation Yearbook* 2, 217-257.
- Varlokosta, S. 1994. “Factive complements and *wh*-movement”. *Studies in the Linguistic Sciences* 23, 441-453.
- te Velde, J. R. 2005. *Deriving coordinate symmetries: a phase-based approach integrating Select, Merge, Copy and Match*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Vicente, L. 2009. “A note on the copy vs. multidominance theories of movement”. *Catalan Journal of Linguistics* 8, 75-97.
- Vlachos, C. 2010. “*Wh*-in situ: the case of Greek”. Στο V. Torrens, L. Escobar, A. Gavarró & J. Gutiérrez (εκδ.), *Movement and clitics: adult and child grammar*, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 84-111.
- Vlachos, C. 2012. *Wh-constructions and the division of labour between syntax and the interfaces*. Διδ. διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Vlachos, C. 2014. “*Wh*-inquiries into Modern Greek and their theoretical

- import(ance)". *Journal of Greek Linguistics* 14, 212-247.
- de Vries, M. 2005. "Merge: properties and boundary conditions". *Linguistics in the Netherlands* 22, 219-230.
- de Vries, M. 2007. *Internal and external remerge: on movement, multidominance, and the linearization of syntactic objects*. Αδημοσίευτη εργασία, University of Groningen.
- de Vries, M. 2009. "On multidominance and linearization". *Biolinguistics* 3, 344-403.
- de Vries, M. 2012. "Unconventional mergers". Στο M. Uribe-Etxebarria & V. Valmala (εκδ.), *Ways of structure building*, Oxford: Oxford University Press, 143-166.
- de Vries, M. 2013. "Multidominance and locality". *Lingua* 134, 149-169.
- Walkow, M. 2012. *Goals, big and small*. Διδ. διατριβή, University of Massachusetts, Amherst.
- Wachowicz, K. 1974. *On the syntax and semantics of multiple questions*. Διδ. διατριβή. University of Texas.
- Watanabe, A. 1992. "Subjacency and S-structure movement of *wh*-in-situ". *Journal of East Asian Linguistics* 1, 255-291.
- Webelhuth, G. (εκδ.) 1995. *Government and Binding Theory and the Minimalist Program. Principles and Parameters in Syntactic Theory*. Oxford: Blackwell.
- Weisser, P. 2015. *Derived coordination: a minimalist perspective on clause chains, converbs and asymmetric coordination*. Berlin: de Gruyter.
- Whitman, N. 2004. "Semantics and pragmatics of English verbal dependent coordination". *Language* 80, 403-434.
- Whitman, N. 2005. *Category neutrality: a type-logical investigation*. New York: Routledge.
- Wiland, B. 2009. "Feature valuation by sideward movement". Στο K. K. Grohmann (εκδ.), *Explorations of phase theory: features and arguments*, Berlin: de Gruyter, 53-86.
- Wilder, C. 1994. "Coordination, ATB and ellipsis". *Groninger Arbeiten zur Germanistischen Linguistik* 37, 291-331.
- Wilder, C. 1997. "Some properties of ellipsis in coordination". Στο A. Alexiadou &

- T. A. Hall (εκδ.), *Studies on Universal Grammar and typological variation*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 59–107.
- Wilder, C. 1999. “Right Node Raising and the LCA”. Στο S. Bird, A. Carnie, J. Haugen & P. Norquest (εκδ.), *Proceedings of the 18th West Coast Conference on Formal Linguistics*, Somerville, Mass.: Cascadilla Press, 586–598.
- Wilder, C. 2008. “Shared constituents and linearization”. Στο K. Johnson (εκδ.), *Topics in ellipsis*. Cambridge: Cambridge University Press, 229–258.
- Williams, E. 1978. “Across-the-board rule application”. *Linguistic Inquiry* 9, 31–43.
- Zeijlstra, H. 2012. “There is only one way to agree”. *The linguistic Review* 29, 491–539.
- Zhang, N. N. 2004. “Move is remerge”. *Language and Linguistics* 5, 189–209.
- Zhang, N. N. 2007. “The syntactic derivations of two paired dependency constructions”. *Lingua* 117, 2134–2158.
- Zhang, N. N. 2009. “The syntax of *same* and ATB constructions”. *Canadian Journal of Linguistics* 54, 367–399.
- Zhang, N. N. 2010. *Coordination in syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zoerner, C. E. 1995. *Coordination: the syntax of &P*. Διδ. Διατριβή, University of California, Irvine.